

Utbildning och universitetsforskning

16

Förslag till statsbudget för 2004

Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	19
2	Lagförslag.....	23
2.1	Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).....	23
3	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	25
3.1	Omfattning.....	25
3.2	Utgiftsutvecklingen	25
4	Utbildningspolitik.....	27
4.1	Omfattning.....	27
4.2	Utgiftsutvecklingen	30
4.3	Mål	32
4.4	Politikens inriktning	33
4.5	Insatser	49
4.5.1	Insatser inom politikområdet.....	49
4.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	53
4.6	Resultatbedömning för politikområdet Utbildning	53
4.6.1	Resultat i internationell jämförelse	54
4.6.2	Lärarna.....	55
4.6.3	Läskunnighet	55
4.6.4	Utbildning och arbetsmarknad	56
4.6.5	Resultat i ett nationellt perspektiv.....	60
4.6.6	Analys och slutsatser	62
4.7	Revisionens iakttagelser.....	63
5	Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.....	65
5.1	Insatser	65
5.1.1	Kvalitetsarbete.....	65
5.1.2	Personalen i förskolan	67
5.1.3	Integration.....	68
5.1.4	Förskolan och skolbarnsomsorgen i ett internationellt perspektiv	69
5.1.5	Skolbarnsomsorg.....	70
5.2	Resultatbedömning.....	70
6	Barn- och ungdomsutbildning.....	73

6.1	Insatser	73
6.1.1	Förstärkt kvalitetsarbete	73
6.1.2	Fristående skolor	75
6.1.3	Integration och utbildning	75
6.1.4	Personal i skolan	77
6.1.5	Hälsoarbetet i skolan	78
6.1.6	Skolans värdegrund	79
6.1.7	Fysisk aktivitet	80
6.1.8	Naturvetenskap, teknik och matematik	82
6.1.9	IT i skolan	83
6.1.10	Kultur, läsning och språkutveckling	83
6.1.11	Yrkesutbildning på gymnasienivå	84
6.1.12	Programinriktat individuellt program	86
6.1.13	Särskilda utredningar inom skolområdet	86
6.2	Resultatbedömning	88
7	Vuxnas lärande	95
7.1	Mål	95
7.2	Omfattning	95
7.3	Insatser	95
7.3.1	Kommunal vuxenutbildning	95
7.3.2	Kvalificerad yrkesutbildning	96
7.3.3	Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)	97
7.3.4	Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux)	97
7.3.5	Svenskundervisning för invandrare (sfi)	97
7.3.6	Folkbildningen	97
7.3.7	Kompletterande utbildningar	97
7.3.8	Övriga insatser	98
7.4	Resultat	100
7.4.1	Kommunal vuxenutbildning	100
7.4.2	Kvalificerad yrkesutbildning	101
7.4.3	Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)	101
7.4.4	Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux)	101
7.4.5	Svenskundervisning för invandrare (sfi)	101
7.4.6	Folkbildningen	102
7.4.7	Kompletterande utbildningar	103
7.4.8	Övriga insatser	103
7.5	Analys och slutsatser	105
7.5.1	Kommunal vuxenutbildning	105
7.5.2	Kvalificerad yrkesutbildning	105
7.5.3	Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)	105
7.5.4	Svenskundervisning för invandrare (sfi)	105
7.5.5	Folkbildningen	106
7.5.6	Kompletterande utbildningar	106
7.5.7	Övriga insatser	107
7.5.8	Fortsatt utveckling av vuxnas lärande	107
8	Högskoleverksamhet	113
8.1	Insatser	113
8.1.1	Grundläggande högskoleutbildning	113
8.1.2	Forskning och forskarutbildning	118

8.1.3	Nytt avtal om samarbete om grundutbildning av läkare m.m.....	120
8.2	Resultatbedömning.....	121
8.2.1	Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning	121
8.2.2	Examinationsmål.....	123
8.2.3	Utbildningsuppdragen.....	125
8.2.4	Rekrytering till grundutbildningen.....	128
8.2.5	Samverkan med det omgivande samhället	130
8.2.6	Internationellt samarbete inom högre utbildning.....	131
8.2.7	Jämställdhet	133
8.2.8	Redovisning av miljöledningsarbetet	134
8.2.9	Redovisning av kompetensförsörjning	135
8.2.10	Nyckeltal	136
8.3	Särskilda frågor.....	138
8.3.1	Anslagsberäkningar.....	138
8.3.2	Ersättningsbelopp	140
8.3.3	Studenter med funktionshinder	140
8.3.4	Försöksverksamhet i högskolan.....	140
9	Studiestödsverksamhet.....	143
9.1	Mål	143
9.2	Omfattning.....	143
9.3	Insatser	143
9.3.1	Insatser inom verksamhetsområdet	143
9.3.2	Insatser inom andra verksamhetsområden	145
9.4	Resultatbedömning.....	146
9.4.1	Resultat.....	146
9.4.2	Analys och slutsatser	149
10	Budgetförslag.....	155
10.1	Anslag	155
10.1.1	25:1 Statens skolverk	155
10.1.2	25:2 Myndigheten för skolutveckling ¹	156
10.1.3	25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	157
10.1.4	25:4 Specialpedagogiska institutet	158
10.1.5	25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	159
10.1.6	25:6 Specialskolemyndigheten	160
10.1.7	25:7 Särskilda insatser på skolområdet	161
10.1.8	25:8 Sameskolstyrelsen	162
10.1.9	25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.....	163
10.1.10	25:10 Bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem.....	164
10.1.11	25:11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	165
10.1.12	25:12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	166
10.1.13	25:13 Nationellt centrum för flexibelt lärande.....	167
10.1.14	25:14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning.....	168
10.1.15	25:15 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet.....	169
10.1.16	25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna	169
10.1.17	25:17 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning.....	170
10.1.18	25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning.....	171

10.1.19	25:19 Valideringsdelegationen	173
10.1.20	25:20 Uppsala universitet: Grundutbildning	174
10.1.21	25:21 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	175
10.1.22	25:22 Lunds universitet: Grundutbildning	176
10.1.23	25:23 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	177
10.1.24	25:24 Göteborgs universitet: Grundutbildning	178
10.1.25	25:25 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	179
10.1.26	25:26 Stockholms universitet: Grundutbildning	180
10.1.27	25:27 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	181
10.1.28	25:28 Umeå universitet: Grundutbildning	182
10.1.29	25:29 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	183
10.1.30	25:30 Linköpings universitet: Grundutbildning	184
10.1.31	25:31 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	186
10.1.32	25:32 Karolinska institutet: Grundutbildning	187
10.1.33	25:33 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	188
10.1.34	25:34 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	189
10.1.35	25:35 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	190
10.1.36	25:36 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	191
10.1.37	25:37 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	192
10.1.38	25:38 Karlstads universitet: Grundutbildning	193
10.1.39	25:39 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	194
10.1.40	25:40 Växjö universitet: Grundutbildning	195
10.1.41	25:41 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	196
10.1.42	25:42 Örebro universitet: Grundutbildning	197
10.1.43	25:43 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	198
10.1.44	25:44 Mitthögskolan: Grundutbildning	199
10.1.45	25:45 Mitthögskolan: Forskning och forskarutbildning	200
10.1.46	25:46 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	201
10.1.47	25:47 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	202
10.1.48	25:48 Malmö högskola: Grundutbildning	203
10.1.49	25:49 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	204
10.1.50	25:50 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	205
10.1.51	25:51 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	206
10.1.52	25:52 Mälardalens högskola: Grundutbildning	207
10.1.53	25:53 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	208
10.1.54	25:54 Danshögskolan: Grundutbildning	209
10.1.55	25:55 Dramatiska institutet: Grundutbildning	210
10.1.56	25:56 Högskolan i Borås: Grundutbildning	211
10.1.57	25:57 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	212
10.1.58	25:58 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	213
10.1.59	25:59 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	214
10.1.60	25:60 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	215
10.1.61	25:61 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	216
10.1.62	25:62 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	217
10.1.63	25:63 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	218
10.1.64	25:64 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	219
10.1.65	25:65 Konstfack: Grundutbildning	220
10.1.66	25:66 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	220

10.1.67	25:67 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	221
10.1.68	25:68 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	222
10.1.69	25:69 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	223
10.1.70	25:70 Södertörns högskola: Grundutbildning.....	224
10.1.71	25:71 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	225
10.1.72	25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	226
10.1.73	25:73 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	231
10.1.74	25:74 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.....	234
10.1.75	25:75 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.....	235
10.1.76	25:76 Högskoleverket.....	236
10.1.77	25:77 Verket för högskoleservice.....	237
10.1.78	25:78 Centrala studiestödsnämnden m.m.	238
10.1.79	25:79 Överklagandenämnden för studiestöd	239
10.1.80	25:80 Internationella programkontoret för utbildningsområdet	240
10.1.81	25:81 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.....	241
10.1.82	25:81 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	242
10.1.83	25:83 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.....	242
11	Forskningspolitik	245
11.1	Omfattning.....	245
11.2	Utgiftsutveckling	245
11.3	Mål	246
11.3.1	Mål för 2004	246
11.4	Politikens inriktning	246
11.5	Insatser	251
11.5.1	Insatser inom politikområdet.....	251
11.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	255
11.6	Etikprövning av forskning som avser människor	257
11.7	Resultatbedömning.....	259
11.7.1	Övergripande resultatbedömning	259
11.7.2	Stöd till grundläggande forskning.....	259
11.7.3	Stöd till områdesinriktad forskning.....	263
11.7.4	Utförande av forskning	267
11.7.5	Forskningsstödjande verksamheter	268
11.8	Analys och slutsatser	270
11.9	Revisionens iakttagelser.....	272
11.10	Budgetförslag	272
11.10.1	26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation.....	272
11.10.2	26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning	273
11.10.3	26:3 Rymdforskning	274
11.10.4	26:4 Institutet för rymdfysik.....	275
11.10.5	26:5 Kungl. biblioteket	276
11.10.6	26:6 Polarforskningssekreteriatet	276
11.10.7	26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingsamarbete inom EU	277
11.10.8	26:8 SUNET.....	277
11.10.9	26:9 Centrala etikprövningsnämnden ¹	278
11.10.10	26:10 Regionala etikprövningsnämnder ¹	279
11.10.11	26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål.....	279

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	19
3.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet	25
3.2 Härledning av ramnivån 2004-2006. Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	26
4.1 Antal barn och studerande 1998-2002, 1 000-tal ¹	29
4.2 Kostnader budgetår 1998-2002, Mdr SEK ¹	29
4.3 Andel kvinnor 1998-2002, lärare och elever, procent.....	29
4.4 Antal lärare ¹ 1998-2002, 1000-tal.....	29
4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet	30
7.1 Omfattning av den gymnasiala vuxenutbildningen under kunskapslyftsperioden (Basorganisation och kunskapslyft).....	100
8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning 2004	115
8.2 Grundläggande högskoleutbildning 2000–2002	122
8.3 Forskarutbildning 2000–2002	122
8.4 Professorer och disputerade lärare 2000–2002.....	122
8.5 Examinationsmål för grundläggande högskoleutbildning	123
8.6 Examinationsmål för forskarutbildning	124
8.7 Antal helårsstudenter per lärosäte 2001 och 2002 – uppdrag och utfall	126
8.8 Tilldelat takbelopp 2002 samt utfall	127
8.9 Förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområde 15 och 16	138
8.10 Förslag till minskade resurser 2004 avseende anslagen för grundutbildning....	139
8.11 Förslag till ökade resurser 2004 med anledning av avgifter till den nya Riksrevisionen	139
8.12 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer	140
9.1 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp 2002 för de största studiestöden ¹	146
9.2 Antalet studerande med studiemedel (högre bidraget) fördelade efter nivå och kalenderhalvår. ¹	147
9.3 Lånebenägenhet i procent 1999 - 2002 ¹	147
9.4 Totalt antal studerande med tillägsslån fördelade efter nivå och kalenderhalvår	147
9.5 Nyckeltal för CSN:s verksamhet	148
9.6 Nyckeltal för ÖKS verksamhet	149
10.25:1 Anslagsutveckling för Statens skolverk	155
10.25.1 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	156
10.25:2 Anslagsutveckling för Myndigheten för skolutveckling.....	156
10.25.2 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	157
10.25:3 Anslagsutveckling för utveckling av skolväsende och barnomsorg	157
10.25.3 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	158
10.25:4 Anslagsutveckling för Specialpedagogiska institutet	158
10.25.4 Offentligrättslig verksamhet.....	158
10.25.4 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	159

10.25:5 Anslagsutveckling för skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder.....	159
10.25:5 Offentligrättslig verksamhet	160
10.25:5 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	160
10.25:6 Anslagsutveckling för Specialskolemyndigheten	160
10.25:6 Offentligrättslig verksamhet	161
10.25:6 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	161
10.25:7 Anslagsutveckling för särskilda insatser på skolområdet	161
10.25:7 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	162
10.25:8 Anslagsutveckling för Sameskolstyrelsen.....	162
10.25:8 Offentligrättslig verksamhet	163
10.25:8 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	163
10.25:9 Anslagsutveckling för maxtaxa i barnomsorgen m.m.....	163
10.25:9 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	164
10.25:10 Anslagsutveckling för bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem	164
10.25:10 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	165
10.25:11 Anslagsutveckling för bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola.....	165
10.25:11 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	166
10.25:12 Anslagsutveckling för bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	166
10.25:12 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	167
10.25:13 Anslagsutveckling för Nationellt centrum för flexibelt lärande	167
10.25:13 Uppdragsverksamhet	167
10.25:13 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	168
10.25:14 Anslagsutveckling för Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	168
10.25:14 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	169
10.25:15 Anslagsutveckling för Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet.....	169
10.25:15 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	169
10.25:16 Anslagsutveckling för Statligt stöd för utbildning av vuxna	169
10.25:16 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	170
10.25:17 Anslagsutveckling för Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	170
10.25:17 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	171
10.25:18 Anslagsutveckling för Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	171
10.25:18 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	172
10.25:18 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	173
10.25:19 Anslagsutveckling för Valideringsdelegationen.....	173
10.25:19 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	174
10.25:20 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Uppsala universitet.....	174
10.25:20 Examinationsmål för grundutbildning.....	174
10.25:20 Resursfördelning för grundutbildningen.....	174
10.25:20 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	175
10.25:21 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Uppsala universitet	175
10.25:21 Examinationsmål för forskarutbildning.....	175
10.25:21 Resultat för forskarutbildningen.....	175
10.25:21 Professorer.....	175
10.25:21 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	176
10.25:21 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	176

10.25:22 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lunds universitet	176
10.25:22 Examinationsmål för grundutbildning	176
10.25:22 Resursfördelning för grundutbildningen	177
10.25:22 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	177
10.25:23 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Lunds universitet	177
10.25:23 Examinationsmål för forskarutbildning.....	177
10.25:23 Resultat för forskarutbildningen	177
10.25:23 Professorer	178
10.25:23 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	178
10.25:23 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	178
10.25:24 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Göteborgs universitet.....	178
10.25:24 Examinationsmål för grundutbildning	178
10.25:24 Resursfördelning för grundutbildningen	179
10.25:24 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	179
10.25:25 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Göteborgs universitet	179
10.25:25 Examinationsmål för forskarutbildning	179
10.25:25 Resultat för forskarutbildningen	179
10.25:25 Professorer	180
10.25:25 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	180
10.25:25 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	180
10.25:26 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Stockholms universitet.....	180
10.25:26 Examinationsmål för grundutbildning	180
10.25:26 Resursfördelning för grundutbildningen	181
10.25:26 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	181
10.25:27 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Stockholms universitet.....	181
10.25:27 Examinationsmål för forskarutbildning.....	181
10.25:27 Resultat för forskarutbildningen	182
10.25:27 Professorer	182
10.25:27 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	182
10.25:27 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	182
10.25:28 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Umeå universitet	182
10.25:28 Examinationsmål för grundutbildning	183
10.25:28 Resursfördelning för grundutbildningen	183
10.25:28 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	183
10.25:29 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Umeå universitet	183
10.25:29 Examinationsmål för forskarutbildning.....	184
10.25:29 Resultat för forskarutbildningen	184
10.25:29 Professorer	184
10.25:29 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	184
10.25:29 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	184
10.25:30 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Linköpings universitet.....	184
10.25:30 Examinationsmål för grundutbildning	185
10.25:30 Resursfördelning för grundutbildningen	185
10.25:30 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	185
10.25:31 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Linköpings universitet	186
10.25:31 Examinationsmål för forskarutbildning.....	186

10.25:31 Resultat för forskarutbildningen.....	186
10.25:31 Professorer.....	186
10.25:31 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	186
10.25:31 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	186
10.25:32 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karolinska institutet	187
10.25:32 Examinationsmål för grundutbildning.....	187
10.25:32 Resursfördelning för grundutbildningen.....	187
10.25:32 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	187
10.25:33 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karolinska institutet	188
10.25:33 Examinationsmål för forskarutbildning.....	188
10.25:33 Resultat för forskarutbildningen.....	188
10.25:33 Professorer.....	188
10.25:33 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	188
10.25:33 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	188
10.25:34 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan....	189
10.25:34 Examinationsmål för grundutbildning.....	189
10.25:34 Resursfördelning för grundutbildningen.....	189
10.24:34 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	189
10.25:35 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan.....	190
10.25:35 Examinationsmål för forskarutbildning.....	190
10.25:35 Resultat för forskarutbildningen.....	190
10.25:35 Professorer.....	190
10.25:35 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	190
10.25:35 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	191
10.25:36 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Luleå tekniska universitet	191
10.25:36 Examinationsmål för grundutbildning.....	191
10.25:36 Resursfördelning för grundutbildningen.....	191
10.25:36 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	192
10.25:37 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Luleå tekniska universitet.....	192
10.25:37 Examinationsmål för forskarutbildning.....	192
10.25:37 Resultat för forskarutbildningen.....	192
10.25:37 Professorer.....	192
10.25:37 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	193
10.25:37 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	193
10.25:38 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karlstads universitet.....	193
10.25:38 Examinationsmål för grundutbildning.....	193
10.25:38 Resursfördelning för grundutbildningen.....	194
10.25:38 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	194
10.25:39 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karlstads universitet	194
10.25:39 Examinationsmål för forskarutbildning.....	194
10.25:39 Resultat för forskarutbildningen.....	194
10.25:39 Professorer.....	195
10.25:39 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	195
10.25:39 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	195
10.25:40 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Växjö universitet	195
10.25:40 Examinationsmål för grundutbildning.....	195
10.25:40 Resursfördelning för grundutbildningen.....	196

10.25:40 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	196
10.25:41 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Växjö universitet.....	196
10.25:41 Examinationsmål för forskarutbildning.....	196
10.25:41 Resultat för forskarutbildningen.....	196
10.25:41 Professorer.....	197
10.25:41 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	197
10.25:41 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	197
10.25:42 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Örebro universitet.....	197
10.25:42 Examinationsmål för grundutbildning.....	197
10.25:42 Resursfördelning för grundutbildningen.....	198
10.25:42 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	198
10.25:43 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Örebro universitet.....	198
10.25:43 Examinationsmål för forskarutbildning.....	198
10.25:43 Resultat för forskarutbildningen.....	199
10.25:43 Professorer.....	199
10.25:43 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	199
10.25:43 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	199
10.25:44 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mitthögskolan.....	199
10.25:44 Examinationsmål för grundutbildning.....	200
10.25:44 Resursfördelning för grundutbildningen.....	200
10.25:44 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	200
10.25:45 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mitthögskolan.....	200
10.25:45 Resultat för forskarutbildningen.....	201
10.25:45 Professorer.....	201
10.25:45 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	201
10.25:45 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	201
10.25:46 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Blekinge tekniska högskola...	201
10.25:46 Examinationsmål för grundutbildning.....	202
10.25:46 Resursfördelning för grundutbildningen.....	202
10.25:46 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	202
10.25:47 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Blekinge tekniska högskola.....	202
10.25:47 Examinationsmål för forskarutbildning.....	203
10.25:47 Resultat för forskarutbildningen.....	203
10.25:47 Professorer.....	203
10.25:47 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	203
10.25:47 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	203
10.25:48 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Malmö högskola.....	203
10.25:48 Examinationsmål för grundutbildning.....	204
10.25:48 Resursfördelning för grundutbildningen.....	204
10.25:48 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	204
10.25:49 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Malmö högskola.....	204
10.25:49 Examinationsmål för forskarutbildning.....	205
10.25:49 Resultat för forskarutbildningen.....	205
10.25:49 Professorer.....	205
10.25:49 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning.....	205
10.25:49 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	205

10.25:50 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Kalmar	205
10.25:50 Examinationsmål för grundutbildning.....	206
10.25:50 Resursfördelning för grundutbildningen.....	206
10.25:50 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	206
10.25:51 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Högskolan i Kalmar	206
10.25:51 Examinationsmål för forskarutbildning.....	207
10.25:51 Resultat för forskarutbildningen.....	207
10.25:51 Professorer	207
10.25:51 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	207
10.25:51 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	207
10.25:52 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mälardalens högskola.....	207
10.25:52 Examinationsmål för grundutbildning.....	208
10.25:52 Resursfördelning för grundutbildningen.....	208
10.25:52 Härledning av anslagsnivån 2004-2006,	208
10.25:53 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mälardalens högskola.....	208
10.25:53 Resultat för forskarutbildningen.....	209
10.25:53 Professorer	209
10.25:53 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning	209
10.25:53 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	209
10.25:54 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Danshögskolan	209
10.25:54 Resursfördelning för grundutbildningen.....	210
10.25:54 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	210
10.25:55 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Dramatiska institutet	210
10.25:55 Resursfördelning för grundutbildningen.....	210
10.25:55 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	210
10.25:56 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Borås.....	211
10.25:56 Examinationsmål för grundutbildning.....	211
10.25:56 Professorer	211
10.25:56 Resursfördelning för grundutbildningen.....	211
10.25:56 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	212
10.25:57 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Dalarna	212
10.25:57 Examinationsmål för grundutbildning.....	212
10.25:57 Resursfördelning för grundutbildningen.....	212
10.25:57 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	213
10.25:58 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan på Gotland.....	213
10.25:58 Resursfördelning för grundutbildningen.....	213
10.25:58 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	213
10.25:59 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Gävle.....	214
10.25:59 Examinationsmål för grundutbildning.....	214
10.25:59 Resursfördelning för grundutbildningen.....	214
10.25:59 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	215
10.25:60 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Halmstad	215
10.25:60 Examinationsmål för grundutbildning.....	215
10.25:60 Professorer	215
10.25:60 Resursfördelning för grundutbildningen.....	215
10.25:60 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	216
10.25:61 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Kristianstad	216
10.25:61 Examinationsmål för grundutbildning.....	216
10.25:61 Resursfördelning för grundutbildningen.....	216

10.25:61 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	217
10.25:62 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Skövde.....	217
10.25:62 Examinationsmål för grundutbildning	217
10.25:62 Resursfördelning för grundutbildningen	217
10.25:62 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	218
10.25:63 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	218
10.25:63 Examinationsmål för grundutbildning	218
10.25:63 Resursfördelning för grundutbildningen	218
10.25:63 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	219
10.25:64 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Idrottshögskolan i Stockholm	219
10.25:64 Examinationsmål för grundutbildning	219
10.25:64 Resursfördelning för grundutbildningen	219
10.25:64 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	219
10.25:65 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Konstfack	220
10.25:65 Examinationsmål för grundutbildning	220
10.25:65 Resursfördelning för grundutbildningen	220
10.25:65 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	220
10.25:66 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Konsthögskolan.....	220
10.25:66 Resursfördelning för grundutbildningen	221
10.25:66 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	221
10.25:67 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	221
10.25:67 Examinationsmål för grundutbildning	221
10.25:67 Resursfördelning för grundutbildningen	222
10.25:67 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	222
10.25:68 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lärarhögskolan i Stockholm	222
10.25:68 Examinationsmål för grundutbildning	222
10.25:68 Professorer	223
10.25:68 Resursfördelning för grundutbildningen	223
10.25:68 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	223
10.25:69 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Operahögskolan i Stockholm	223
10.25:69 Resursfördelning för grundutbildningen	224
10.25:69 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	224
10.25:70 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Södertörns högskola.....	224
10.25:70 Examinationsmål för grundutbildning	224
10.25:70 Professorer	224
10.25:70 Resursfördelning för grundutbildningen	225
10.25:70 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	225
10.25:71 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Teaterhögskolan i Stockholm	225
10.25:71 Resursfördelning för grundutbildningen	225
10.25:71 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	226
10.25:72 Anslagsutveckling för anslaget Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.....	226
10.25:72 Fördelning på anslagposter för enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.....	226

10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Chalmers tekniska högskola AB	226
10.25:72 Examinationsmål för forskarutbildning vid Chalmers tekniska högskola AB	227
10.25:72 Resultat för forskarutbildningen vid Chalmers tekniska högskola AB.....	227
10.25:72 Professorer vid Chalmers tekniska högskola AB.....	227
10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping	228
10.25:72 Examinationsmål för forskarutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping	228
10.25:72 Resultat för forskarutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping.....	228
10.25:72 Professorer vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping.....	228
10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Ersta Sköndal högskola	230
10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Röda Korsets Högskola.....	230
10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Sophiahemmet Högskola	230
10.25:72 Härledning av anslagsnivån 2004-2006 för Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	231
10.25:73 Anslagsutvecklingen för anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	231
10.25:73 Fördelning på anslagposter för anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	232
10.25:73 Härledning av anslagsnivån 2004-2006 för Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	234
10.25:74 Anslagsutveckling för anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.....	234
10.25:74 Fördelning på anslagposter för anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.....	235
10.25:74 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	235
10.25:75 Anslagsutveckling för anslaget Ersättning för klinisk utbildning och forskning	235
10.25:75 Dimensionering av läkarutbildningen	236
10.25:75 Medicinsk utbildning och forskning.....	236
10.25:75 Odontologisk utbildning och forskning.....	236
10.25:75 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	236
10.25:76 Anslagsutveckling för anslaget Högskoleverket	236
10.25:76 Fördelning på anslagposter för Högskoleverket	236
10.25:76 Uppdragsverksamhet	237
10.25:76 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	237
10.25:77 Anslagsutveckling för Verket för högskoleservice.....	237
10.25:77 Uppdragsverksamhet	238
10.25:77 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	238
10.25:78 Anslagsutveckling för Centrala studiestödsnämnden m.m.	238
10.25:78 Offentlighetsrättslig verksamhet	239
10.25:78 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	239
10.25:79 Anslagsutveckling för Överklagandenämnden för studiestöd	239
10.25:79 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	240
10.25:80 Anslagsutveckling för Internationella programkontoret för utbildningsområdet.....	240
10.25:79 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	241
10.25:81 Anslagsutveckling för Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	241
10.25:81 Härledning av anslagsnivån 2004-2006	241

10.25:81 Anslagsutveckling för Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.....	242
10.25:81 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	242
10. 25:83 Anslagsutveckling för Utvecklingsarbete inom Utbildnings- departementets område m.m.	242
10.25:83 Härledning av anslagsnivån 2004-2006.....	243
11.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet	245
11.26 :1 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	272
11.26 :1 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Vetenskapsrådet.....	273
11.26 :1 Fördelning på anslagsposter.....	273
11. 26:1 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:1 Vetenskapsrådet.....	273
11.26:2 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Förvaltning.....	273
11. 26:2 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:2 Vetenskapsrådet förvaltning.....	274
11.26 :3 Anslagsutveckling för Rymdforskning	274
11. 26:3 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, 26:3 Rymdforskning.....	274
11.26 :3 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Rymdforskning.....	275
11.26 :4 Anslagsutveckling för Institutet för rymdfysik.....	275
11. 26:4 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 26:4 Institutet för Rymdfysik.....	275
11.26 :5 Anslagsutveckling för Kungl. biblioteket	276
11. 26:5 Härledning av anslagsnivå 2004–2005, för 26:5 Kungl. biblioteket.....	276
11.26 :6 Anslagsutveckling för Polarforskningssektariatet.....	276
11. 26:6 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 26:6 Polarforskningssektariatet.....	277
11.26 :7 Anslagsutveckling för Rådet för forsknings- och utvecklings- samarbete inom EU.....	277
11. 26:7 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för Rådet för forsknings- och utvecklings-samarbete inom EU.....	277
11.26 :8 Anslagsutveckling för SUNET.....	277
11.26:8 Uppdragsverksamhet.....	278
11. 26:8 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:8 SUNET	278
11.26 :9 Anslagsutveckling för Centrala etikprövningsnämnden.....	278
11. 26:9 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:9 Centrala etikprövningsnämnden.....	278
11.26 :10 Anslagsutveckling för Regionala etikprövningsnämnder	279
11. 26:10 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:10 Regionala etikprövningsnämnder	279
11.26 :11 Anslagsutveckling för Särskilda utgifter för forskningsändamål.....	279
11.26 :11 Fördelning på anslagsposter.....	279
11. 26:11 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål.....	280

Diagramförteckning

4.1 Sammanlagd kostnad för utbildning inom stat, kommun och landsting exklusive studiestöd, 1998-2002, löpande priser, mdr kr (Källa: Utbildningsdepartementet).....	54
4.2 Offentliga subventioner till studerande i procent av BNP, 2000 (Källa: OECD).....	54
4.3 Antal elever per lärare, olika utbildningsnivåer, 2001, Sverige, EU-15, OECD (Källa: OECD).....	55
4.4 Andel lärare som är 50 år och äldre, 2001, Sverige, EU-15, OECD (Källa: OECD).....	55
4.5 Andel av åldersgruppen 25-34 år som uppnått minst gymnasienivå, 1991 och 2001 (Källa: OECD).....	57
4.6 Övergångsfrekvens till högskola vid 25 års ålder (Källa: SCB).....	58
4.7 Framgång på arbetsmarknaden våren 2002 bland gymnasie- och högskoleutbildade (Källa: SCB).....	59
4.8 In- och utvandrade i åldern 16-64 år med respektive utan högskole- utbildning, 1990-2002 (Källa: SCB).....	60

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) (avsnitt 2.1 och 8.3.3),
2. bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* besluta om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 1 556 068 000 kronor under 2005–2008 (avsnitt 10.1.18),
3. bemyndigar regeringen att godkänna ett avtal mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (avsnitt 8.1.3),
4. bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 26:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 430 000 000 kronor under 2005, högst 1 460 000 000 kronor under 2006, högst 770 000 000 kronor under 2007, högst 150 000 000 kronor under 2008 och högst 65 000 000 kronor under 2009 (avsnitt 11.10.1),
5. bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 26:3 *Rymdforskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 900 000 000 kronor under 2005–2009 (avsnitt 11.10.3),
6. för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
25:1 Statens skolverk	ramanslag	305 134
25:2 Myndigheten för skolutveckling	ramanslag	94 275
25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	ramanslag	197 894
25:4 Specialpedagogiska institutet	ramanslag	332 820
25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	ramanslag	23 077
25:6 Specialskolemyndigheten	ramanslag	242 333
25:7 Särskilda insatser på skolområdet	ramanslag	278 037
25:8 Sameskolstyrelsen	ramanslag	32 377
25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.	ramanslag	3 660 000

25:10	Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem	ramanslag	3 500 000
25:11	Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	ramanslag	128 523
25:12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	ramanslag	89 321
25:13	Nationellt centrum för flexibelt lärande	ramanslag	98 134
25:14	Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	ramanslag	158 302
25:15	Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet	obetecknat anslag	50 000
25:16	Statligt stöd för utbildning av vuxna	ramanslag	1 785 529
25:17	Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	ramanslag	18 613
25:18	Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	ramanslag	778 184
25:19	Valideringsdelegationen	ramanslag	15 261
25:20	Uppsala universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 125 854
25:21	Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	1 173 983
25:22	Lunds universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 455 330
25:23	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	1 192 103
25:24	Göteborgs universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 400 065
25:25	Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	971 124
25:26	Stockholms universitet: Grundutbildning	ramanslag	893 200
25:27	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	989 835
25:28	Umeå universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 010 716
25:29	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	680 473
25:30	Linköpings universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 090 907
25:31	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	473 263
25:32	Karolinska institutet: Grundutbildning	ramanslag	544 559
25:33	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	760 725
25:34	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	ramanslag	878 203
25:35	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	652 226
25:36	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	ramanslag	560 514
25:37	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	242 572
25:38	Karlstads universitet: Grundutbildning	ramanslag	445 819
25:39	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	145 703
25:40	Växjö universitet: Grundutbildning	ramanslag	374 856
25:41	Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	141 801
25:42	Örebro universitet: Grundutbildning	ramanslag	521 938
25:43	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	157 984
25:44	Mitthögskolan: Grundutbildning	ramanslag	463 817
25:45	Mitthögskolan: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	121 983
25:46	Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	ramanslag	202 750
25:47	Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	63 311
25:48	Malmö högskola: Grundutbildning	ramanslag	630 467
25:49	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	74 237
25:50	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	ramanslag	368 818
25:51	Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	64 241
25:52	Mälardalens högskola: Grundutbildning	ramanslag	512 385
25:53	Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	45 580
25:54	Danshögskolan: Grundutbildning	ramanslag	27 801
25:55	Dramatiska institutet: Grundutbildning	ramanslag	75 734

25:56	Högskolan i Borås: Grundutbildning	ramanslag	324 109
25:57	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	ramanslag	317 586
25:58	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	ramanslag	90 994
25:59	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	ramanslag	332 957
25:60	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	ramanslag	258 442
25:61	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	ramanslag	288 258
25:62	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	ramanslag	235 226
25:63	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	ramanslag	243 209
25:64	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	44 325
25:65	Konstfack: Grundutbildning	ramanslag	118 193
25:66	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	ramanslag	54 071
25:67	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	123 652
25:68	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	393 780
25:69	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	16 679
25:70	Södertörns högskola: Grundutbildning	ramanslag	247 373
25:71	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	26 841
25:72	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	ramanslag	1 940 279
25:73	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	ramanslag	484 126
25:74	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	ramanslag	348 438
25:75	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	ramanslag	1 780 460
25:76	Högskoleverket	ramanslag	185 151
25:77	Verket för högskoleservice	ramanslag	14 053
25:78	Centrala studiestödsnämnden m.m.	ramanslag	372 315
25:79	Överklagandenämnden för studiestöd	ramanslag	10 671
25:80	Internationella programkontoret för utbildningsområdet	ramanslag	41 915
25:81	Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	ramanslag	31 751
25:82	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	ramanslag	34 666
25:83	Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	ramanslag	15 964
26:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	ramanslag	2 498 076
26:2	Vetenskapsrådet: Förvaltning	ramanslag	99 676
26:3	Rymdforskning	ramanslag	154 742
26:4	Institutet för rymdfysik	ramanslag	43 843
26:5	Kungl. biblioteket	ramanslag	234 004
26:6	Polarforskningssektariatet	ramanslag	25 080
26:7	Rådet för forsknings- och utvecklingsarbete inom EU	ramanslag	14 389
26:8	Sunet	ramanslag	39 258
26:9	Centrala etikprövningsnämnden	ramanslag	4 110
26:10	Regionala etikprövningsnämnder	ramanslag	40 000
26:11	Särskilda utgifter för forskningsändamål	ramanslag	110 872
Summa			43 962 225

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att det i högskolelagen (1992:1434) skall införas en ny paragraf, 5 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

**5 kap.
7 §**

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

3 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet avser förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och skola, vuxnas lärande, kvalificerad yrkesutbildning, högre utbildning och

forskning samt centrala myndigheter inom utbildningsområdet. Utgiftsområdet omfattar politikområdena Utbildningspolitik och Forskningspolitik.

3.2 Utgiftsutvecklingen

Tabell 3.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
Politikområde Storstadspolitik	196	0	230	0	0	0
Politikområde Utbildningspolitik	37 895	39 246	38 463	40 698	42 553	41 678
Politikområde Forskningspolitik	2 780	3 141	3 075	3 264	3 334	3 385
Totalt för utgiftsområde 16	40 871	42 387	41 768	43 962	45 887	45 063

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2004-2006.
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning**

Miljoner kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	42 387	42 387	42 387
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning	997	1 824	2 464
Beslut	663	1 658	197
Övriga makroekonomiska förutsättningar	15	30	30
Volym	0	0	0
Överföring till/från andra utgiftsområden	- 95	- 39	- 43
Övrigt	- 4	27	28
Ny ramnivå	43 962	45 887	45 063

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

4 Utbildningspolitik

4.1 Omfattning

Politikområdet Utbildningspolitik har följande omfattning och behandlas i följande avsnitt:

- **Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg**
- **Barn- och ungdomsutbildning**
förskoleklass
grundskola
gymnasieskola
specialskola
särskola
sameskola
svensk skola i utlandet
- **Vuxnas lärande**
kommunal vuxenutbildning
kvalificerad yrkesutbildning
vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux)
svenskundervisning för invandrare (sfi)
folkbildning
viss kompletterande utbildning med enskilda huvudmän
- **Högskoleverksamhet**
universitet och högskolor inklusive Sveriges lantbruksuniversitet
enskilda utbildningsanordnare inom högre utbildning
- **Studiestödsverksamhet**

I politikområdet ingår även centrala myndigheter inom studiestöds-, skol- och högskoleområdet samt medlemsavgifter till Unesco och verksamheten vid Svenska unescorådet.

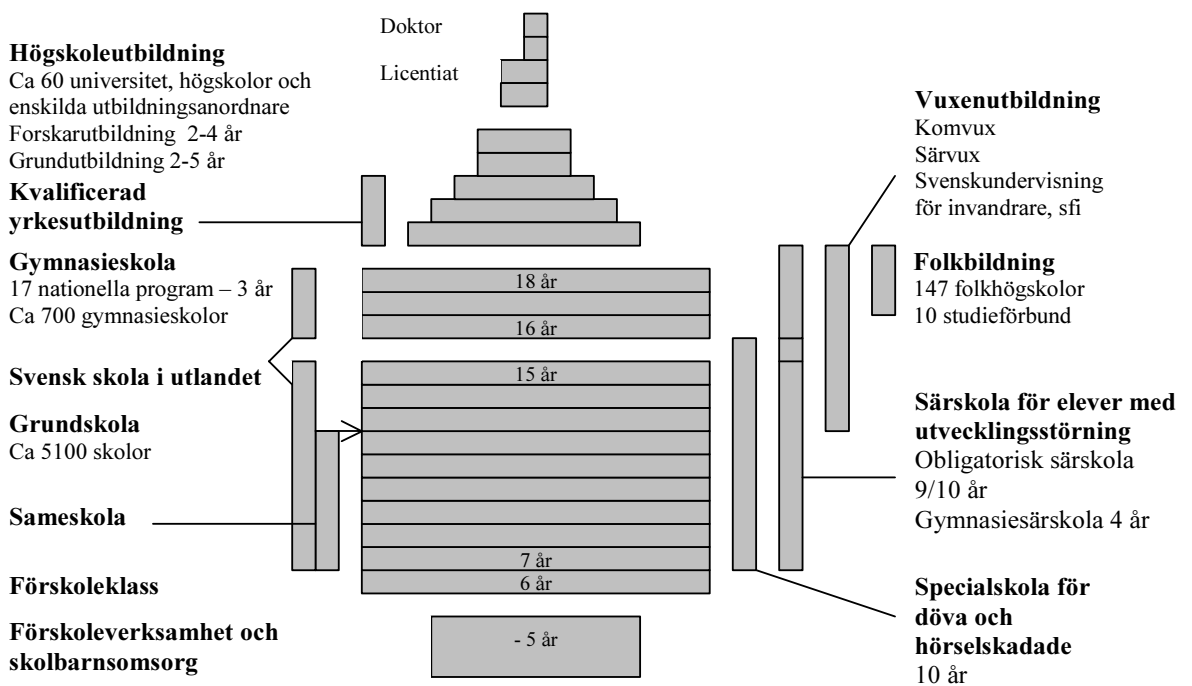
De samlade kostnaderna inom politikområdet uppgår till omkring 222 miljarder kronor inklusive forskning vid universitet och högskolor, studiestöd, kommuner och landsting. Av detta

täcker anslagen under politikområdet ungefär 27 procent vilket sammanhänger med att huvudmannskapet för den verksamhet som ingår i politikområdet delas mellan stat, kommun, landsting och enskilda huvudmän.

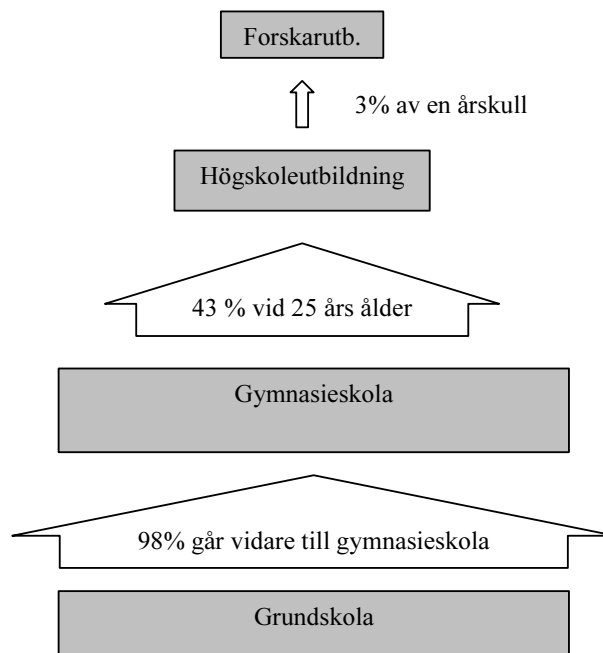
Kommunerna är huvudmän för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, skola, särskola och viss vuxenutbildning (kommunal vuxenutbildning, särvux och sfi). Antalet fristående skolor utgör ett växande inslag inom förskola och skola. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan. Inom folkbildningen (folkhögskolor och studieförbund) är den enskilda verksamheten dominerande. Staten är huvudman för flertalet universitet och högskolor, men det finns inom politikområdet även ett antal enskilda högskolor. Anslagen inom politikområdet finansierar helt och hållet studiestödet samt nästan helt och hållet grundutbildningen vid universitet och högskolor medan den statliga finansieringsandelen via anslag är låg när det gäller förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Ungefär 35 procent av anslagna medel utgår till studiestöd som är ett statligt åtagande. Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och viss vuxenutbildning finansieras främst med kommunala skattemedel, men även via det generella statliga bidraget till kommunerna. Avgifter svarar för en del av finansieringen när det gäller studiecirkelar inom folkbildningen, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt vissa myndigheter men har i övrigt en högst begränsad andel. Forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor finansieras av anslagsmedel och externa medel såsom medel från forskningsråd och forskningsstiftelser samt EU-medel och medel från andra externa finansiärer.

Nedanstående figur ger en översikt över politikområdet.

SVERIGES UTBILDNINGSSYSTEM 2002

Övergångar mellan utbildningsformer 2002

Tabell 4.1 Antal barn och studerande 1998-2002, 1 000-tal¹

	1998	1999	2000	2001	2002
Barnomsorg ²	721	720	705	701	730
Förskoleklass	-	111	107	108	100
Grundskola	984	1 010	1 035	1 052	1059
Gymnasieskola	313	309	305	305	311
Utlandsskola	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Särskola	15	16	17	19	20
Specialskola	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Sameskola ³	0,19	0,18	0,19	0,18	0,17
Vuxenutbildning ⁴	259	271	251	247	245
Folkbildning ⁵	30	30	30	32	31
KY	5,8	8,7	11,2	11,1	11,6
Grundläggande högskoleutbildning ⁶	245	251	257	268	287
Forskarutbildning ⁷	18	18	18	18	18

¹ Merparten av uppgifterna avser läsår. Heltidsekvivalenter om inte annat anges

² Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter. Hel- och deltidsskrivna barn.

³ Inkl. förskoleklass

⁴ Avser antal elever inkl. deltid

⁵ Helårsstuderande. Antalet kursdeltagare 2002 är ca 1,75 milj.

⁶ Helårsstudent i grundutbildning exkl. uppdragsutbildning.

⁷ Antal minst 10 procent aktiva per läsår.

Tabell 4.3 Andel kvinnor 1998-2002, lärare och elever, procent

	1998	1999	2000	2001	2002
Barnomsorgspersonal ¹	83	92	94	94	94
Lärare i grundskolan	73	74	74	73	73
Lärare i särskolan	75	75	76	76	80
Lärare i gymnasieskolan	48	48	48	48	48
Lärare i vuxenutbildning	67	61	60	60	62
Lärare i högskolan	34	35	35	36	37
Professorer	11	12	13	14	14
Studerande i Ky	49	46	47	46	46
Studerande i vuxenutbildning	66	66	66	66	65
Studerande i grundläggande högskoleutbildning	58	59	59	60	61
Forskarstuderande	42	43	44	45	46

¹ Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter

Tabell 4.2 Kostnader budgetår 1998-2002, Mdr SEK¹

	1998	1999	2000	2001	2002
Barnomsorg ²	39,0	39,1	39,8	40,9	44,0
Förskoleklass		3,6	3,8	3,9	3,7
Grundskola	50,0	53,6	57,6	61,9	68,0
Gymnasieskola	21,2	22,0	22,4	23,9	25,5
Utlandsskola		0,10	0,13	0,14	0,18
Särskola		3,5	3,8	4,3	4,8
Specialskola		0,4	0,5	0,5	0,5
Vuxenutbildning	5,5	6,9	7,3	7,2	6,9
Folkbildning ³		6,3	6,0	6,2	6,5
KY	0,6	0,6	0,7	0,7	1,7
Universitet och högskolor ⁴	32,0	34,3	36,5	38,2	41,5
Studiestöd ⁵		19,7	19,7	19,1	20,7

¹ Kostnader exkl. studiestöd. Studiestöd särredovisas

² Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter. Nettokostnad exkl. avgifter.

³ Summa för folkhögskolor och studieförbund.

⁴ Inkl. all forskning.

⁵ Inkl. kostnaderna för räntesubventioner, avskrivningar och pensionsavgifter.

Tabell 4.4 Antal lärare¹ 1998-2002, 1000-tal

	1998	1999	2000	2001	2002
Barnomsorgspersonal ²	79,0	79,0	78,0	78,7	82,8
Förskoleklass	-	9,2	8,3	8,4	8,1
Grundskola	74,0	76,5	78,4	80,2	82,3
Gymnasieskola	23,1	23,5	23,7	24,2	25,3
Sär-, specialskola ³	4,0	4,0	4,3	4,7	3,7
Vuxenutbildning	9,0	10,0	9,5	8,5	8,2
Folkbildning	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4
Universitet och högskolor	20	22	22,7	22,7	23,3

¹ Omräknat till heltidsekvivalenter

² Inkl. förskola, familjedaghem, fritidshem och öppna verksamheter

³ För svenska skolor i utlandet finns inte uppgifter om helårslärare.

4.2 Utgiftsutvecklingen

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet
Tusentals kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
<i>Anslag inom utgiftsområde 16</i>						
25:1 Statens skolverk	349 914	309 730	312 307	305 134	301 602	306 282
25:2 Myndigheten för skolutveckling	0	75 759	73 865	94 275	96 496	98 108
25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	470 932	351 901	303 703	197 894	213 030	216 926
25:4 Specialpedagogiska institutet	321 466	321 497	320 098	332 820	340 641	346 352
25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder	22 838	22 558	21 936	23 077	23 555	23 863
25:6 Specialskolemyndigheten	251 849	234 246	235 144	242 333	247 967	252 037
25:7 Särskilda insatser på skolområdet	255 534	266 177	260 023	278 037	286 421	295 132
25:8 Sameskolstyrelsen	30 081	31 168	30 921	32 377	33 129	33 671
25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.	3 881 472	3 900 000	3 900 000	3 660 000	3 660 000	3 660 000
25:10 Bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem	1 490 111	2 500 000	2 489 000	3 500 000	4 500 000	5 000 000
25:11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	115 715	117 184	121 070	128 523	131 554	134 013
25:12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	85 025	84 676	83 183	89 321	91 127	92 242
25:13 Nationellt centrum för flexibelt lärande	90 396	101 417	99 785	98 134	100 382	102 001
25:14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	145 230	155 804	148 909	158 302	161 451	163 401
25:15 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet	50 000	50 000	48 750	50 000	50 000	50 000
25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna	2 774 165	1 784 378	1 642 134	1 785 529	1 901 224	0
25:17 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning	16 795	14 727	17 496	18 613	19 029	19 320
25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	551 781	609 953	685 372	778 184	793 575	793 575
25:19 Valideringsdelegationen	Nytt anslag	0	0	15 261	15 621	15 881
25:20 Uppsala universitet: Grundutbildning	981 678	1 100 361	1 055 501	1 125 854	1 151 035	1 170 073
25:21 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	1 057 431	1 140 323	1 111 815	1 173 983	1 200 242	1 220 093
25:22 Lunds universitet: Grundutbildning	1 280 897	1 413 832	1 385 376	1 455 330	1 483 705	1 508 245
25:23 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	1 064 538	1 158 134	1 129 181	1 192 103	1 218 768	1 238 925
25:24 Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 254 814	1 358 922	1 324 949	1 400 065	1 431 359	1 455 032
25:25 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	874 584	943 455	919 869	971 124	992 846	1 009 267
25:26 Stockholms universitet: Grundutbildning	785 220	867 917	846 219	893 200	913 179	928 282
25:27 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	887 996	961 817	937 772	989 835	1 011 976	1 028 712
25:28 Umeå universitet: Grundutbildning	862 151	1 020 870	948 478	1 010 716	1 033 320	1 050 410
25:29 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	611 478	661 151	644 622	680 473	695 694	707 200
25:30 Linköpings universitet: Grundutbildning	971 785	1 059 166	1 032 687	1 090 907	1 113 696	1 132 115
25:31 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	420 780	459 769	448 275	473 263	483 849	491 851

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
25:32 Karolinska institutet: Grundutbildning	473 079	526 569	513 405	544 559	556 715	565 923
25:33 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	689 735	738 943	720 469	760 725	777 741	790 604
25:34 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	752 829	853 207	837 019	878 203	897 846	912 697
25:35 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	581 388	633 663	617 821	652 226	666 815	677 843
25:36 Luleå tekniska högskola: Grundutbildning	483 969	551 307	540 656	560 514	571 268	580 715
25:37 Luleå tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	214 819	235 646	229 755	242 572	247 998	252 099
25:38 Karlstads universitet: Grundutbildning	389 630	432 589	425 185	445 819	455 787	463 325
25:39 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	123 673	141 387	137 852	145 703	148 962	151 426
25:40 Växjö universitet: Grundutbildning	327 119	363 994	384 644	374 856	383 236	389 575
25:41 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	124 606	137 696	134 254	141 801	144 973	147 370
25:42 Örebro universitet: Grundutbildning	480 781	506 359	509 109	521 938	530 040	538 807
25:43 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	136 160	153 420	149 584	157 984	161 518	164 189
25:44 Mitthögskolan: Grundutbildning	402 638	482 405	434 454	463 817	472 407	480 221
25:45 Mitthögskolan: Forskning och forskarutbildning	107 772	118 445	115 484	121 983	124 712	126 774
25:46 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	171 863	235 718	189 137	202 750	205 502	208 901
25:47 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	53 841	61 476	59 939	63 311	64 727	65 798
25:48 Malmö högskola: Grundutbildning	579 686	612 404	633 699	630 467	644 563	655 223
25:49 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	64 845	72 114	70 311	74 237	75 898	77 153
25:50 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	340 771	357 899	364 645	368 818	377 063	383 299
25:51 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	49 996	62 406	60 846	64 241	65 678	66 764
25:52 Mälardalens högskola: Grundutbildning	444 801	502 595	483 464	512 385	523 844	532 508
25:53 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	29 564	44 278	43 171	45 580	46 600	47 370
25:54 Danshögskolan: Grundutbildning	25 160	26 927	26 254	27 801	28 423	28 893
25:55 Dramatiska institutet: Grundutbildning	67 931	73 456	71 620	75 734	77 428	78 708
25:56 Högskolan i Borås: Grundutbildning	295 887	314 277	306 420	324 109	331 354	336 835
25:57 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	285 576	308 221	323 843	317 586	324 690	330 060
25:58 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	72 042	90 139	88 588	90 994	93 029	94 568
25:59 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	296 531	322 920	314 847	332 957	338 618	344 219
25:60 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	238 727	250 743	247 157	258 442	264 171	268 540
25:61 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	242 482	280 925	274 144	288 258	294 703	299 577
25:62 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	221 178	228 412	230 236	235 226	240 487	244 465
25:63 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	228 045	235 539	229 651	243 209	248 643	252 756
25:64 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	37 007	42 830	41 759	44 325	45 316	46 065
25:65 Konstfack: Grundutbildning	106 970	114 554	111 690	118 193	120 837	122 835
25:66 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	50 307	52 390	51 080	54 071	55 281	56 195
25:67 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	112 837	120 061	117 059	123 652	126 418	128 508
25:68 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	397 422	381 926	396 118	393 780	402 585	409 244

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
25:69 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	15 619	16 084	15 682	16 679	17 052	17 334
25:70 Södertörns högskola: Grundutbildning	204 107	244 776	223 394	247 373	252 906	257 089
25:71 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	24 737	25 930	25 282	26 841	27 442	27 895
25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	1 638 297	1 875 181	1 792 120	1 940 279	1 987 421	2 020 292
25:73 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	485 433	554 204	576 138	484 126	422 185	429 169
25:74 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	254 638	341 243	332 710	348 438	351 138	356 949
25:75 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	1 680 929	1 730 619	1 730 619	1 780 460	1 942 902	1 975 038
25:76 Högskoleverket	171 972	187 019	188 205	185 151	189 299	192 181
25:77 Verket för högskoleservice	13 168	13 492	13 268	14 053	14 344	14 529
25:78 Centrala studiestödsnämnden m.m.	396 980	369 609	359 700	372 315	381 691	388 908
25:79 Överklagandenämnden för studiestöd	9 880	10 286	10 331	10 671	10 921	11 101
25:80 Internationella programkontoret för utbildningsområdet	37 918	40 795	40 162	41 915	42 992	43 884
25:81 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	25 345	35 029	34 153	31 751	32 459	32 956
25:82 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	37 146	38 402	34 000	34 666	34 666	34 666
25:83 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	17 652	18 100	11 958	15 964	13 072	13 305
Totalt för utgiftsområde 16	36 672 144	39 245 501	38 451 531	40 698 175	42 552 839	41 678 357
<i>Anslag inom övriga utgiftsområden</i>						
<i>Utgiftsområde 15</i>						
25:1 Studiehjälp m.m.	2 672 665	3 010 960	2 994 530	3 102 400	3 216 900	3 347 720
25:2 Studiemedel m.m.	10 252 794	10 834 219	10 041 545	11 441 185	10 759 468	11 369 551
25:3 Studiemedelsröntor m.m.	4 782 648	5 245 224	5 537 525	5 833 411	6 052 929	6 529 531
25:4 Rekryteringsbidrag	0	1 778 992	1 328 984	1 394 507	1 610 737	1 651 136
25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	40 837	60 520	44 173	61 520	61 520	61 520
25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	26 047	25 450	25 450	28 073	28 073	28 073
25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.	57 605	39 959	36 488	63 759	63 759	63 759
<i>Utgiftsområde 17</i>						
25:1 Bidrag till folkbildningen	2 522 556	2 519 631	2 456 640	2 601 172	2 651 895	2 681 860
25:2 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen	69 677	76 933	75 009	75 836	80 287	81 681
25:3 Bidrag till kontakttolkutbildning	9 416	9 612	9 373	12 561	10 210	10 404
<i>Utgiftsområde 23</i>						
25:1 Sveriges lantbruksuniversitet	1 209 038	1 227 964	1 197 115	1 289 479	1 321 195	1 342 441
Totalt för politikområde 25	58 315 427	64 074 965	62 198 363	66 602 078	68 409 812	68 846 033

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

4.3 Mål

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1) som mål för utbildningspolitiken att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rätt-

visa. Detta mål har godkänts av riksdagen (bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99). Regeringen anser att detta mål skall ligga fast.

4.4 Politikens inriktning

Sveriges framtid ligger i kunskapssamhället

Det övergripande målet för utbildningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa.

I kunskapssamhället växer kraven på utbildning och människan och hennes kunskap blir en allt viktigare drivkraft för långsiktig tillväxt. Ett kunskapsintensivt samhälle lägger grunden för tillväxt som ger möjlighet att öka jämlikheten och minska klasskillnaderna. Detta understryker vikten av en aktiv och framtidsinriktad utbildningspolitik. Att utbildning och forskning är stark och kan komma till nytta för alla är en förutsättning för framtidens välfärd.

Den demografiska utvecklingen med allt fler äldre och färre i yrkesverksam ålder ökar betydelsen av ett livslångt lärande. De kommande stora pensionsavgångarna ställer krav på ökad effektivitet och genomströmning i utbildningssystemet. Insatser behövs på varje nivå för att säkerställa att en ökad andel av elever och studerande fullföljer sin utbildning inom avsedd tid och med fullgod kvalitet. Samtidigt måste systemet vara flexibelt och kunna ta emot individer senare i livet för att kompensera tidigare kunskapsluckor, uppdatera förlegad kunskap och utveckla ny kompetens.

Regeringens utbildningspolitik verkar för att stärka såväl den enskilde som hela samhället. En hög utbildningsnivå och internationellt konkurrenskraftig forskning är en förutsättning för ekonomisk utveckling och en tryggad välfärd. Men utbildning och forskning stärker också den enskildes möjligheter till ett rikt liv och bidrar till samhällets modernisering genom social och kulturell utveckling. Utbildning spelar en viktig roll för en hållbar samhällsutveckling, såväl ekonomisk, social som miljömässig. Utbildning för hållbar utveckling på alla nivåer i utbildningssystemet är en betydelsefull del i Sveriges nationella strategi för hållbar utveckling och ingår även i flera internationella överenskommelser och åtaganden, t.ex. Baltic 21 Education.

Utbildning och forskning lägger grunden för att uppnå EU:s strategiska mål att till 2010 bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och

bättre arbetstillfällen och en hög grad av social sammanhållning.

Grunden läggs genom omfattande gemensamma insatser för utbildning på alla nivåer. Det svenska utbildningsväsendet står sig bra i internationella jämförelser, men mycket kan och måste göras såväl för att stärka Sveriges position som för att utjämna utbildningsklyftor.

Hela utbildningssystemet, från förskola till forskarutbildning, skall genomsyras av nyfikenhet, upptäckarglädje och höga kunskapsideal. Barn måste ges goda förutsättningar redan från låg ålder. Tidigt stöd i form av väl utformade insatser är bättre än åtgärder i efterhand. De första viktiga stegen i det livslånga lärandet tas i förskolan. Ökad tillgänglighet och höjd kvalitet ökar möjligheten för alla barn att senare nå utbildningsmålen i skolan.

I skolan skall eleverna mötas med en pedagogik utformad efter deras olika förutsättningar och behov. Undervisningen skall främja vetgirighet, kreativitet och kritiskt tänkande och ge eleverna möjlighet till både den personliga utveckling och den goda kunskapsgrund som behövs för vidare studier, arbete och deltagande i samhällslivet.

De eftergymnasiala utbildningarna och vuxenutbildningen skall ge möjlighet till individuellt anpassad utbildning utifrån den enskildes, samhällslivets och arbetslivets behov.

Den mycket kraftiga utbyggnaden av högskolan och den breddade rekryteringen till högre utbildning kombineras med strikta krav på en utbildning av hög kvalitet.

Forskningens ökade betydelse för produktion och sysselsättning understryker vikten av att Sverige är en ledande forskningsnation. Resultaten av dagens grundforskning kan vara basen för morgondagens varor och tjänster. Svensk forskning måste hålla hög kvalitet för att attrahera både unga människor och forskare från andra länder.

Reformerna som öppnar förskolan för alla barn

Förskolan är det första steget i det livslånga lärandet. En väl fungerande barnomsorg av hög pedagogisk kvalitet som är tillgänglig för alla barn har stor social betydelse genom att bidra till goda uppväxtvillkor och att barn med olika social, etnisk och kulturell bakgrund kan mötas. Därför är det viktigt att alla barn erbjuds en plats

i förskolans pedagogiska verksamhet. Inget barn skall behöva avstå från att delta i förskola av ekonomiska eller andra skäl. Flera reformer har också ökat tillgängligheten till förskolan. Sedan den 1 januari i år har alla 4- och 5-åringar rätt att avgiftsfritt gå i allmän förskola minst 525 timmar om året. Barn till arbetslösa eller föräldralediga fick från och med den 1 juli 2001 respektive 1 januari 2002 rätt till förskoleverksamhet under minst tre timmar om dagen eller 15 timmar i veckan. För barnfamiljerna innebär maxtaxan sänkta kostnader för barnomsorg. Dessutom minskas marginaleffekterna för barnfamiljer som väljer att arbeta mer.

Den 1 mars 2003 kom Skolverkets första uppföljning av reformerna som visar att fler barn har fått ta del av förskolans pedagogiska verksamhet utan att kvaliteten sänkts, samtidigt som barnfamiljerna har fått en bättre ekonomi. Rapporten visar att barn som tidigare stängts ute från förskolans pedagogiska verksamhet nu har tillgång till verksamheten. Antalet barn i förskolan uppgick under 2002 till 333 600 barn, en ökning med 18 6000 barn. Den största delen av de nytilkomna barnen, omkring 15 000 barn, hade en förälder som var föräldraledig. Det ökade barnantalet har inte påverkat gruppstorlekarna i förskolan. I genomsnitt fanns det 17,4 barn per grupp 2002, lika många som året innan. Inte heller personaltäteten har förändrats. Hösten 2002 var genomsnittsantalet barn per årsarbetare 5,3, samma som 2001. Barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar hade samma närvaro-tider som tidigare, i genomsnitt 32 timmar per vecka medan ett- och tvååringar hade en närvaro-tid om 28 timmar per vecka.

En anledning till att införa maxtaxa var att komma till rätta med de alltför stora skillnaderna i kommunernas barnomsorgsavgifter. En effekt av maxtaxan har också blivit att avgifterna sänkts och blivit mer lika över landet. För en tvåbarnsfamilj med genomsnittliga inkomster och barnen i förskola 33 timmar i veckan uppgick skillnaden mellan kommunerna 1999 till nästan 50 000 kronor per år. Efter maxtaxareformen har skillnaden minskat till ca 10 000 kronor. I genomsnitt har samma familj fått en avgiftssänkning med 12 000 kr per år.

I samband med att riksdagen beslutade om en maxtaxa i barnomsorgen avsattes genom ett statsbidrag särskilda medel, dels 3,4 miljarder kronor per år för att kompensera intäktsbortfallet, dels 500 miljoner kronor för att säkra

kvaliteten i förskolan i de kommuner som valde att införa maxtaxa. Kvalitetsmedlen har inneburit att 743 förskollärare och 645 barnskötare, fritidspedagoger och övrig personal anställdes under första året med maxtaxan. Därutöver har 75 miljoner använts till kompetensutveckling för personalen.

Regeringen kan konstatera att utvärderingarna hittills visar att reformerna har fått avsedd verkan. Fler barn får tillträde till förskolan med bibehållen kvalitet.

Förskolans kvalitet i fokus

När tillgängligheten till förskolan ökat prioriterar regeringen arbetet med förskolans kvalitet. Många åtgärder kommer att bli aktuella. Det handlar om att minska skillnaderna mellan barngruppernas storlek över landet, att öka personaltäteten, att stärka personalen, att göra förskolan mer jämställd, att utveckla strategier för att möta segregationen samt att utveckla system för att följa upp och förstärka kvaliteten.

Förskolan är en kommunal angelägenhet som organiseras och beslutas på lokal nivå. Samtidigt är det avgörande att verksamheten inte kännetecknas av stora kvalitetskillnader mellan olika kommuner. Därför kommer regeringen att ge Skolverket i uppdrag att utfärda allmänna råd för förskolans kvalitet. De allmänna råden skall ses som en del av ett beslutsunderlag för beslutsfattare på lokal nivå i syfte att minska skillnaderna över landet.

Riktad satsning på 6 000 fler förskollärare, barnskötare eller annan personal

Forskning visar att personaltätet och barngruppernas storlek är viktiga kvalitetsfaktorer, särskilt för de yngre barnen och barn i behov av särskilt stöd. Regeringen kommer att fortsätta att prioritera förskolan. En viktig satsning blir att införa ett riktat statligt bidrag till kommunerna för att anställa 6 000 nya förskollärare, barnskötare eller annan personal i förskolan. Satsningen på kraftigt förstärkta personalresurser till förskolan skall ske successivt under mandatperioden och i den takt som ekonomin tillåter.

Språk och kommunikation i förskolan

Mångfald och olikhet är en tillgång. Det är en rättvisefråga i ett mångkulturellt samhälle att alla barn skall få stöd att utvecklas och ta tillvara sina resurser. Barn skall aldrig behöva välja mellan sina kulturer. Modersmålsstödet är mycket viktigt, särskilt för de yngsta barnens språk- och identitetsutveckling. Det räcker inte att barnen får tala sitt modersmål i hemmet, även förskolan måste bidra till att modersmålet utvecklas för att barnen skall kunna bli aktivt tvåspråkiga. Den mångkulturella förskolan är ett led i kampen mot segregationen och för ett mera jämlikt samhälle. Därför behöver modersmålsstödet stärkas i förskolan. Regeringen har tidigare beslutat om pengar för det första året av ett treårigt projekt lett av Reggio Emiliainstitutet om språk och kommunikation i den mångkulturella förskolan.

Satsningar på förskolans personal

Grunden för den svenska förskolan är lärandet baserad på lek under ledning av en välutbildad personal. De som arbetar med det första steget i det livslånga lärandet skall ha både utbildning och status. Det är därför viktigt att all personal får ta del av en anpassad, kontinuerlig kompetenshöjning för att kunna möta de nya krav som ställs på förskolan. De kommuner som valt att införa maxtaxa får ta del av 500 miljoner kronor för att säkra förskolans kvalitet. Dessa medel har även använts för kompetensutveckling av förskolans personal.

Stora ambitioner för förskolan i form av omfattande reformer gör att behovet av personal ökar. Det är därför avgörande för förskolans kvalitet att fler förskollärare och barnskötare rekryteras till förskolan. Universitet och högskolor med lärarutbildning måste därför vidta nödvändiga åtgärder för att möta behovet av lärare med inriktning mot tidigare år och förskola.

Förskollärarna utgör tillsammans med barnskötarna förskolans arbetslag och har tillsammans en helhetssyn på barnets behov och utveckling. Förutom behov av förskollärare finns det behov av utbildning för barnskötare. Därför pågår för närvarande ett arbete inom Utbildningsdepartementet för att kartlägga hur detta behov ska kunna tillgodoses. Resultatet av kart-

läggningen och eventuella åtgärder kommer att presenteras under 2003.

Tydligare system för förskolans kvalitet

I regeringens skrivelse Utbildning för kunskap och jämlikhet – regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning (skrivelse 2001/02:188) aviserades en förstärkning av kvalitetsarbetet i hela utbildningssystemet från förskolan och uppåt. Regeringen kommer att ställa krav på att anpassade kvalitetsredovisningar skall införas för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Ett sådant arbete pågår redan på flera förskolor. Avsikten är att förstärka det kontinuerliga kvalitetsarbetet och förbättra underlaget för dialog mellan såväl föräldrar och personal som mellan verksamhet och kommun.

En jämställd förskola

Alla barn skall få utvecklas som individer utifrån sina egna intressen. Forskningen visar att barn tidigt bemöts utifrån sitt kön och därmed blir medvetna och påverkade av könsroller. Förskolans uppdrag är att tidigt motverka traditionella könsmonster och könsroller. Det är därför nödvändigt att alla förskolor har en verksamhet som är trygg, rolig, utvecklande och lärorik för alla barn – oavsett kön och bakgrund. Med tanke på betydelsen av förebilder är det viktigt att fler män blir förskollärare. För närvarande är 90 procent av förskollärarna kvinnor. Alltför få långsiktiga insatser har hittills gjorts för ökad jämställdhet i förskolan och detta arbete behöver intensifieras. Regeringen har därför beslutat att tillsätta en jämställdhetsdelegation för förskolan. Delegationen skall lyfta fram, förstärka och utveckla förskolans pedagogiska arbete med jämställdhet. Inom ramen för detta arbete ska också behovet att rekrytera fler män till förskolan uppmärksammas. Delegationen kommer att arbeta från december 2003 fram till och med juni 2006.

Familjedaghemmen en del av förskoleverksamheten

Familjedaghemmen är en viktig del av förskoleverksamheten. Därför är det viktigt att barns och

föräldrars valmöjlighet även framöver värnas. Det finns barn som av olika skäl inte vill eller kan vara på förskolan. Det kan bero på avstånd till närmaste förskola eller på att barnen har behov av en mindre grupp. Ett annat exempel är den omsorg på kvällar, nätter och helger som många föräldrar är beroende av och som bedrivs i familjedaghem idag. 17 procent av barnen som har nattomsorg har det i familjedaghem. Även barn i familjedaghem skall få del av den allmänna förskolan, om föräldrarna så önskar. Skolverket har fått i uppdrag att se över hur kommunerna organiserar allmän förskola samt även följa utvecklingen av familjedaghem.

Kunskap och trygghet skall prägla skolan

Den svenska skolan skall vara en trygg kunskapsskola för alla, där elevernas utveckling mot kunskaps- och demokratimålen står i centrum. Undervisningen skall stimulera kreativitet och nyfikenhet och ge det stöd som behövs för att alla skall nå målen. För att möta alla elevers olikhet måste skolans arbetssätt anpassas till varje elev och resurser fördelas efter behov. Skolan skall innebära en utmaning för alla och erbjuda individuellt anpassad undervisning inom ramen för den gemensamma skolan, där människor från olika bakgrund kan mötas och lära av varandra.

Läroplanernas två grundläggande uppdrag, kunskapsuppdraget och demokratiuppdraget, är starkt beroende av varandra. Trygghet, respekt och arbetsro är nödvändiga för att kunna tillägna sig kunskaper, och kunskap är det bästa vapnet mot odemokratiska värderingar. En viktig förutsättning för kunskap är att alla kan känna sig trygga i skolan. I skolan skall det råda studiero som är grundad i tydliga gemensamt förankrade värderingar och regler. Både lärare och elever skall mötas med respekt och ha inflytande över hur målen skall nås. Skolan skall aktivt motverka alla former av trakasserier och kränkande behandling.

I december 2002 överlämnade Skollagskommittén sitt betänkande med förslag till en ny skollag med gemensamma bestämmelser för all utbildning från förskola till vuxenutbildning oberoende av om huvudmannen är kommunal eller fristående. Kommitténs förslag innebär att den maktfördelning mellan rektor, kommun och stat som finns idag behålls, men att ansvarsfördelningen förtydligas, bl.a. för att öka elevers

och föräldrars rättssäkerhet. Andra förslag handlar om inflytandet för elever och om god arbetsmiljö och trygghet i skolan. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av skollagskommitténs förslag under riksdagsåret 2004/05. Genomförandet de nya skollagsbestämmelserna bör i relevanta delar samordnas med införandet av den nya gymnasieskolan som planeras till den 1 juli 2007. Viktiga principiella förslag som rör förskolan kommer att presenteras i en särskild förskoleproposition. Regeringen överväger också att lägga förslag till riksdagen i ett antal brådskande frågor redan våren 2004. Det kan bl.a. gälla förslagen i betänkandet Visstidsutbildning vid statliga resurscenter och vissa frågor som aktualiserats i regeringens utvecklingsplan för skolan.

Skärpt fokus på skolans kvalitet

Att utveckla skolan så att alla elever får goda kunskaper är skolans absolut största utmaning och en av de viktigaste åtgärderna för att öka rättvisan och jämlikheten och minska social och etnisk segregation.

Svenska elever hävdar sig väl i internationella resultatstudier, men jämfört med regeringens höga ambitioner finns det brister i resultat och ökande skillnader i resultat mellan olika skolor och bostadsområden. Trots att det de senaste två åren kunnat märkas en vändning av en tidigare negativ trend, lämnar fortfarande allt för många elever grundskolan utan godkänt i ett eller flera av de ämnen som ger dem behörighet till gymnasieskolan. Detta är oacceptabelt.

Regeringen genomför under mandatperioden en omfattande satsning på höjd kvalitet i skolan. Detta sker genom ett statligt bidrag till personalförstärkningar som är strategiska för att fler elever skall nå målen, ett ökat fokus på elevernas inläring i förhållande till målen och tydligare information och kvalitetsarbete i alla skolformer och på alla nivåer.

Sedan läsåret 2001/02 ökas de statliga anslagen direkt till skolan successivt under en period av fem år så att 15 000 lärare och andra specialister kan anställas. Detta innebär att den negativa utvecklingen med besparingar i skolan bryts och elevernas möjligheter att få stöd att nå utbildningsmålen ökar. För läsåret 2003/04 avsätts 3 miljarder kronor och avsikten är att stödet stegvis skall höjas med 1 miljard kronor per år tills en

nivåhöjning om 5 miljarder kronor per år har uppnåtts.

Det statliga stödet har tillsammans med kommunernas egna satsningar bidragit till att personaltäteten nu åter ökar i skolan. Under satsningens första år rekryterades personal motsvarande drygt 2 800 heltidstjänster.

Fritidshemmen spelar en betydelsefull roll för barnens utveckling och trygghet, och deras pedagogiska verksamhet utgör ett viktigt komplement till skolan. Fritidshemmen har under senare år varit en av de verksamheter där personaltäteten minskat kraftigast. Regeringen vill betona fritidshemmens viktiga roll och vill framhålla att statsbidraget för personalförstärkning är till för att öka personaltäteten inom fritidshemmen.

Resurser är en viktig förutsättning för att nå målen, men de måste kombineras med ett systematiskt kvalitetsarbete i alla skolor och hos alla skolhuvudmän för att garantera att resurserna också används på bästa sätt. I ett decentraliserat och målstyrt system krävs det tydliga mål som följs upp genom systematisk utvärdering för att garantera en nationellt likvärdig skola av hög kvalitet. För elevernas skull måste alla skolor vara bra skolor. Ingen skall behöva välja bort den förskola eller skola som ligger närmast hemmet för att den är dålig. Under denna mandatperiod tar regeringen ytterligare steg för att se till att alla barn och ungdomar får tillgång till en likvärdig utbildning genom en rad insatser som alla sätter fokus på skolans kvalitetsarbete.

Under våren 2003 presenterades regeringens kvalitetsprogram för skolan – *Alla skolor ska vara bra skolor*. Kvalitetsprogrammet innehåller en rad insatser för förstärkt kvalitetsarbete på alla nivåer, från uppföljningen av varje elevs utveckling, av varje skola och varje kommun ända upp till den statliga nivån. Varje elev, varje skola och varje kommuns resultat skall följas upp kontinuerligt. På såväl lokal som central nivå behövs en god, samlad bild av hur målen nås och vilka insatser som krävs för att undanröja eventuella brister.

Kunskaperna om ett individanpassat arbetsätt behöver öka. Det är viktigt både för de elever som behöver mer stöd för att nå målen och de elever som kan gå snabbare fram. I budgeten för 2003 avsattes medel till två universitet för att utveckla pedagogiken för högpresterande elever. Regeringen har vidare givit Skolverket i uppdrag att ge ett antal grundskolor

resurser för att utveckla och dokumentera formerna för individuell planering och dokumentation. Avsikten är bl.a. att få fram lärande exempel.

Elevers och föräldrars rätt till tidig och tydlig information om hur det går i skolan har fr.o.m. läsåret 2003/04 stärkts genom att grundskolan givits ett tydligare ansvar för att under hela skoltiden informera eleven och föräldrarna om elevens studieutveckling. Informationen som ges vid utvecklingssamtalen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna för år 5 och år 9. Den skall också tydliggöra vilka insatser som behövs för att nå målen.

Regeringen anser att utvecklingssamtalen i grundskolan regelmässigt bör leda fram till en framåtsyftande individuell utvecklingsplan. Syftet med planen bör vara att stödja elevens kunskapsutveckling, inte att i betygsliknande form bedöma den. Planen skall klargöra skolans åtagande för att ge eleverna det stöd de behöver för att nå målen och på ett framåtsyftande sätt visa vad som behöver göras för att eleven skall nå målen. Den kan t.ex. innehålla överenskommelser som lärare, elev och föräldrar har gjort för de insatser som behövs. När dessa överenskommelser dokumenteras blir resultat, rättigheter och skyldigheter tydligare för alla parter.

För de elever som i år 9 inte uppnått målen i ett eller flera ämnen skall skolan fr.o.m. läsåret 2003/04 regelmässigt utfärda ett skriftligt omdöme som styrker arbetsinsats och uppnådda kunskaper. Där kan också framgå vilka stödåtgärder som vidtagits.

Det är inte bara elevernas utveckling som behöver följas upp. Även på skol- och kommunnivå behöver det strukturerade kvalitetsarbetet stärkas. Alla skolor och alla kommuner skall årligen redovisa skolans resultat i en samlad kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningen behöver ges högre status och på ett mer lättillgängligt och jämförbart sätt visa hur skolan lyckas med att nå de nationella målen och vilka åtgärder som behöver vidtas i de fall målen inte uppnåtts.

Skolverket har därför fått i uppdrag att föreslå kvalitetsindikatorer som speglar skolans uppdrag i vid bemärkelse, samt en enhetlig struktur för hur de ska redovisas i kvalitetsredovisningen. En utvecklad kvalitetsredovisning gör skolans resultat tydliga för elever, föräldrar och andra intresserade och kan utgöra ett konkret underlag för

skolans fortsatta utvecklingsarbete. Regeringen avser också föreslå att förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen skall omfattas av kravet på kvalitetsredovisning.

Målet är att ett systematiskt kvalitetsarbete med en mer öppen och enhetlig kvalitetsredovisning i enlighet med det som här beskrivits skall omfatta alla skolor och alla kommuner från höstterminen 2004.

Även staten måste ta ett tydligare ansvar för att följa upp och granska att de nationella målen nås och skaffa en samlad bild av utbildningens kvalitet. Genom den myndighetsombildning som genomförts på skolområdet har regeringen särskilt statens granskningsansvar från dess insatser för skolutveckling.

Skolverkets uppgifter har sedan den 1 mars 2003 renodlats till uppföljning och utvärdering, samt utbildningsinspektion genom granskning och tillsyn. Regeringens mål är att utbildningsinspektionen skall fördubblas så att varje kommun och i princip alla skolor ska omfattas av inspektion minst vart sjätte år. Regeringen menar att tillsynsuppgiften och uppbyggnaden av utbildningsinspektionen särskilt måste prioriteras under den kommande perioden. För att ytterligare förstärka myndighetens tillsyn och utbildningsinspektion utökas dessutom Skolverkets anslag med 5 miljoner kronor från 2004.

Den 1 mars 2003 bildades också den nya Myndigheten för skolutveckling. Den har till uppgift att bistå kommuner, skolor och förskolor i deras utvecklingsarbete och verka inspirerande och pådrivande. Myndigheten skall arbeta med kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsutbyte, bl.a. genom att visa på framgångsfaktorer och lärande exempel. Myndigheten har även det nationella ansvaret för den fortsatta utvecklingen av användningen av IT inom skolan.

Regeringens kvalitetsprogram bildar tillsammans med personalförstärkningarna och så småningom en ny skollag tre viktiga byggstenar i arbetet för högre kvalitet i utbildningen.

En gymnasieskola för framtidens behov

Gymnasieskolan måste, liksom utbildning på andra nivåer i systemet, utvecklas i takt med förändringarna på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt. I ett allt större antal branscher ställs numera krav på eftergymnasial utbildning, men samtidigt finns det också, och kommer att fort-

sätta att finnas, stora behov av arbetskraft med yrkesutbildning på gymnasial nivå. Förändrade kompetenskrav inom olika branscher leder till behov av anpassningar av gymnasieskolans program med yrkesämnen. Inte minst den tekniska utvecklingen i arbetslivet ställer krav på nya kunskaper och färdigheter.

Flera insatser behövs för att förbättra förutsättningarna för alla elever att nå målen och få slutbetyg från gymnasieskolan. Fullföljd gymnasieutbildning är en förutsättning för en smidig övergång till både högre studier och arbetsmarknad. Fler behöver uppnå kraven för grundläggande behörighet för studier i högskolan. Åtgärderna i regeringens kvalitetsprogram syftar för gymnasieskolans del till att främja detta.

Gymnasiekommittén 2000 presenterade sitt betänkande i början av 2003. Kommitténs förslag syftar till att möta de förändrade krav som arbetsmarknaden ställer, samtidigt som man vill uppnå en minskad social snedrekrytering, en breddad rekrytering till högskolan och en struktur som bryter den sneda könsfördelningen i val av studieväg. Remissomgången är nu avslutad. Regeringen avser att återkomma med en proposition under våren 2004. En överväldigande majoritet av remissinstanserna betonar vikten av en lång implementerings- och genomförandeperiod från riksdagsbeslut till ikraftträdande. Regeringen bedömer därför att gymnasieskolans förändrade struktur bör träda i kraft först höstterminen 2007.

Regeringen anser att utvecklingen av gymnasieskolans individuella program är otillfredsställande. Läsåret 2002/03 var det ca 16 procent av eleverna i gymnasieskolans år 1 som gick på det individuella programmet. Programmets kvalitet varierar mycket från kommun till kommun och eleverna ges inte tillräckliga möjligheter att ställa krav på utbildningens innehåll och omfattning. Det finns därför, utöver utökade kvalitets- och stödinsatser i grundskolan, behov av systemförändringar i gymnasieskolan. En sådan förändring är en starkare koppling mellan det individuella programmet och de nationella programmen. I juni 2002 tillsatte regeringen en arbetsgrupp med uppdraget att föreslå möjliga lösningar för att öka möjligheterna för samtliga elever som går på ett individuellt program att följa undervisningen på ett programinriktat individuellt program (PRIV). Arbetsgruppens förslag syftar till att höja kvaliteten på utbildningen och förbättra elevernas möjligheter att fullfölja

sin utbildning och till framtida anställning. Förslagen kommer att beredas tillsammans med Gymnasiekommitténs förslag om en framtida studievägsstruktur.

Den yrkesinriktade gymnasieutbildningen måste utvecklas i takt med förändringarna på arbetsmarknaden. Det finns stora behov av samverkan mellan staten, kommunerna och arbetsmarknadsföreträdare inom såväl privat som offentlig sektor, när det gäller utveckling av yrkesutbildningen. Arbetsformerna i gymnasieskolan bör utvecklas så att möjligheterna med lärande i arbetslivet utnyttjas mer effektivt och så att den kompetens som finns i arbetslivet kommer skolan till nytta genom olika typer av utbyten. Frågorna om samverkan mellan skola och arbetsliv kommer att belysas ytterligare i den yrkesutbildningsdelegation som regeringen avser tillsätta under hösten 2003.

Genom samverkan mellan kommunala utbildningsanordnare och det lokala näringslivet kan viss gymnasieutbildning erbjudas på entreprenad. Utbildning på entreprenad kan öka flexibiliteten i utbildningssystemet och bidra till utbudet av en högkvalitativ utbildning. Regeringen avser att tillsätta en utredning om utbildning på entreprenad under 2004. Utredningen kommer att få i uppgift att utreda ökade möjligheter till samarbete mellan skolhuvudmän och med näringslivet genom mer flexibla organisationsformer.

Utbildning avgörande för integration

En utbildning som inte tillvaratar allas möjligheter är slöseri med såväl mänskliga som ekonomiska resurser, ett slöseri som Sverige inte har råd med. Ett av regeringens mest framskjutna mål för mandatperioden är därför insatser för att bryta utanförskap och segregation.

För att uppfylla målet om en nationellt likvärdig skola av hög kvalitet krävs särskilda insatser för att förbättra förskole- och skolsituationen för barn och ungdomar i segregerade områden. I dessa områden finns en överrepresentation av elever som har svårigheter att nå målen för utbildningen.

Sedan 1999 har regeringen genom Storstadspolitiken satsat stora resurser på att motverka segregationen i storstadsregionerna. Ett av resultaten av Storstadspolitiken är att flera skolor i de stadsdelar som tecknat lokala utvecklingsavtal

har utvecklat nya metoder för att engagera och hjälpa eleverna till bra prestationer. Antalet barn som inte klarar godkänt i basämnena minskar kraftigt i dessa skolor. Många barn som tidigare stått utanför den ordinarie barnomsorgen har fått plats i förskolor med särskild inriktning på språkutveckling. Därmed har dessa barn fått mer likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Erfarenheterna från Storstadspolitiken med bl.a. språkförskolor, läsprogram och läxhjälp är viktiga och skall tas tillvara och införlivas i det ordinarie arbetet.

Regeringen har givit Myndigheten för skolutveckling som dess första och viktigaste uppdrag att genomföra en rad insatser för att främja utvecklingen i förskolor och skolor i socialt och etniskt segregerade stadsdelar, med det tydliga syftet att en större andel av eleverna i dessa stadsdelar skall nå målen för utbildningen. I detta sammanhang skall förskolans, förskoleklassens samt fritidshemmens roll särskilt beaktas.

Särskilt fokus skall sättas på undervisning i svenska. Skolors arbete med språk- och läsutveckling skall stimuleras, liksom användningen av skönlitteratur och skolbibliotek. Goda och lärande exempel skall kartläggas, samlas in och spridas och tidigare erfarenheter av framgångsfaktorer skall tillvaratas. Regeringen vill uppmantra alla grundskolor att arbeta med läsprogram, med tydliga mål som eleverna skall ha uppnått för varje årskurs.

De elever som kommer till Sverige sent under sin skoltid behöver ges särskild uppmärksamhet. Dessa elever hör till dem som har svårast att nå målen. De kan ha goda ämneskunskaper, men den vidare inläringen hämmas av dåliga språkkunskaper. Regeringen har beslutat inrätta en fyraårig försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i år 7-9 i grundskolan, som gör det möjligt att ge en del av ämnesundervisningen på modersmålet i syfte att öka invandrarelevernas förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Lärarutbildningen för lärare i svenska som andraspråk har förstärkts genom en särskild satsning för att vidareutbilda 510 lärare i svenska som andraspråk.

Det är lika angeläget att de som kommer till Sverige i vuxen ålder ges möjlighet att lära sig svenska för att kunna ta del av både samhälls- och arbetsliv. Utbildningen i svenska för invandrare (Sfi) måste i högre grad utgå från individens bakgrund, önskemål och behov. Ett

första steg i att förändra svenskutbildningen togs 2003 i och med införandet av de nya kursplanerna för Sfi. En god språkutbildning kräver välutbildade kompetenta lärare. Skolverket fick därför 2002 medel för kompetensutveckling av Sfi-lärare. Regeringen kommer att ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att för år 2004 och 2005 genomföra en riktad kompetensutveckling för Sfi-lärare. Regeringen kommer att ställa 5 miljoner kronor till förfogande för denna satsning.

Regeringen anser också att den utbildning, arbetslivserfarenhet och kompetens som den enskilde har, oavsett var individen har tillägnat sig den, bättre skall tillvaratas. Alla vuxna, inte minst invandrare, skall få möjlighet att snabbt få utbildning, faktiska kunskaper, yrkeskompetens och erfarenheter validerade och dokumenterade på ett likvärdigt och kvalitetssäkrat sätt. Det är viktigt att samverka mellan olika myndigheter och olika regioner kommer till stånd. En tidig kontakt med arbetslivet främjar integration. Därför är det angeläget att öka inslagen av arbetspraktik och arbete och att genomföra särskilda insatser för invandrare som saknar relevant yrkesutbildning.

Att öka mångfalden i högskolan är nödvändigt av kvalitetsskäl, för rättvisans skull och för att få människor med olika bakgrund i viktiga yrken i samhället. Utbildningen i en globaliserad värld måste erbjuda vida perspektiv och blir bättre om studentgruppen har en varierad bakgrund. Människor med olika bakgrund måste känna att de har lika goda möjligheter att ta del av en högskoleutbildning. För att viktiga samhällsfunktioner som exempelvis rättsväsende, skola och sociala myndigheter skall ha hela befolkningens förtroende behövs personal av mer skiftande ursprung än idag. Med lagen om lika-behandling av studenter i högskolan och initiativen i propositionen Den öppna högskolan har en ny grund lagts för att mer intensivt arbeta för en ökad mångfald och integration i högskolan.

Bland invandrade till Sverige har en hög andel en högskoleutbildning, men enbart 40 procent av dessa har ett arbete som motsvarar deras kompetens. Anpassade kompletteringsutbildningar har visat sig vara ett effektivt sätt att stödja invandrare att få ett arbete på rätt nivå. Det är angeläget att invandrare med utbildning inom reglerade yrken, bl.a. i vården och skolan, där samhällsbehoven är stora får bättre möjligheter

till det stöd och den komplettering av språk- och yrkeskunskaper som krävs för att de skall kunna ta sådana arbeten. Regeringen har därför uppdragit till Högskoleverket och Socialstyrelsen att se över bestämmelser och system för bedömning och godkännande av sådana utländska utbildningar. Ett arbete pågår inom Regeringskansliet i syfte att öka andelen utrikes födda med ett kvalificerat arbete. Mot bakgrund av skolans och lärarnas stora betydelse för integrationsarbetet kommer skolans roll som arbetsgivare att uppmärksammas särskilt, t.ex. har rektor en viktig roll vid anställning och introduktion av lärare med utländsk bakgrund.

All utbildning skall präglas av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter

All utbildning skall genomsyras av principen om människors lika värde. Alla som arbetar i skolan har ett tydligt ansvar att aktivt förebygga och motverka alla former av kränkande behandling och att främja jämställdhet mellan könen. Elevers och studenters rättigheter får inte inskränkas med hänvisning till kultur, tradition, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionshinder eller på grund av kön.

Traditionella könsmönster hindrar människor att nå sin fulla utvecklingspotential och göra fria utbildnings- och yrkesval. Därför är det viktigt att såväl innehållet som pedagogiken i utbildningen präglas av ett tydligt jämställdhetsperspektiv. På alla nivåer i utbildningssystemet måste jämställdhetsarbetet intensifieras och effektiviseras för att bryta ojämställda maktstrukturer och motverka traditionella könsmönster.

På regeringens uppdrag utbildas pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. Syftet med utbildningen är att bredda och fördjupa kompetensen och höja kvaliteten i förskolans och skolans verksamhet när det gäller jämställdhet. Regeringens ambition är att det 2004 skall finnas minst en resursperson i varje kommun.

Skolans personal behöver bättre kunskap och kompetens för att förbättra utsatta barns och ungas livsvillkor. Myndigheten för skolutveckling har på uppdrag av regeringen tagit fram ett referensmaterial om situationen för flickor och pojkar i miljöer starkt präglade av patriarkala värderingar. Stöd materialet, *Starkare än du tror* -

Hur skolor stöttar flickor och möter familjer, kommer att delas ut till samtliga grund- och gymnasieskolor under hösten 2003.

I högskolan har flertalet utbildningar fortfarande en ojämn könsfördelning, även om de insatser som gjorts för att intressera kvinnor att läsa teknikämnen har lett till en jämnare könsfördelning på teknikområdet. Inom vård- och lärarutbildningarna har förändringarna däremot inte varit lika stora och studenterna på dessa utbildningar utgörs till övervägande del av kvinnor. För att lyckas bryta könsuppdelningen på arbetsmarkanden krävs ett mer målmedvetet arbete för att motverka den sneda könsfördelningen på högskolans utbildningar. Totalt sett är andelen kvinnor hög inom grundläggande högskoleutbildning (61 procent). Att rekrytera fler män till högskolan var ett av skälen till att regeringen i december 2002 inrättade en yrkeshögskoleexamen om 80 poäng. Men trots att fler kvinnor än män tar ut grundexamen och lika många kvinnor som män påbörjar en forskarutbildning är det fortfarande en majoritet män som disputerar.

Andelen kvinnor bland professorerna har ökat men är trots detta endast 14 procent. Det är av stor vikt att universitet och högskolor gör riktade insatser för att uppnå jämn könsfördelning inom samtliga personalkategorier. Regeringen har vidtagit åtgärder för att motverka sned könsfördelning bland rektorer vid universitet och högskolor och avser att noga följa arbetet med att uppnå förändring på detta område.

Regeringen har under flera år och genom en lång rad insatser betonat vikten av ett aktivt arbete med demokratiska värderingar, inflytande och en skolmiljö fri från diskriminering och trakasserier. Under förra mandatperioden skedde ett omfattande arbete med fokus på skolans värdegrundsuppdrag som har satt igång en viktig diskussion och lett till ett konkret förändringsarbete i många kommuner och skolor kring frågor om värderingar, respekt och insatser mot kränkande behandling.

Samtidigt visar flera undersökningar på brister i skyddet mot diskriminering och annan kränkande behandling i skolan. Alltför många elever i grund- och gymnasieskolan anger att de blivit utsatta för könsord och homofobiskt språkbruk. Regeringen ser mycket allvarligt på detta. Det bryter mot skolans uppdrag och handlar om maktmissbruk som måste åtgärdas. Inga former av kränkande behandling får accepteras.

Skolverket redovisade i december 2002 ett regeringsuppdrag att kartlägga förekomsten av olika former av kränkande behandling. Av analysen framgår att ett aktivt arbete mot kränkande behandling ger resultat. På skolor med relativt sett fler vuxna är kränkningarna färre och eleverna upplever större trygghet. Regeringens särskilda satsning på personalförstärkningar genom ett riktat statsbidrag är därför en åtgärd som bör bidra till att öka tryggheten i skolan. Myndigheten för skolutveckling har fått ett särskilt uppdrag att redovisa sina insatser för att stödja kommuners och skolors arbete mot kränkande behandling och med normer och demokratiföstran. På regeringens uppdrag tar myndigheten också fram vilka handlingsprogram som är utvärderade och verkningsfulla. I uppdraget ingår dessutom att myndigheten skall utarbeta referensmaterial och allmänna råd som stöd för skolornas arbete. Myndigheten skall även redovisa hur erfarenheterna från antimobbningsskampanjen Tillsammans tagits tillvara.

I arbetslivet tillämpas diskrimineringslagstiftningen och för studenter vid universitet och högskola gäller lagen om likabehandling av studenter i högskolan. För det övriga skolväsendet har det hittills inte funnits något motsvarande skydd i lag. Regeringen har därför tillkallat en särskild utredare för att ta fram ett förslag till lagstiftning om förbud mot diskriminering som skall gälla för förskolan och skolväsendet. Skyddet skall gälla diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning samt funktionshinder.

Regeringen avser också att noga följa det arbete som sker på universitet och högskolor i syfte att uppfylla målsättningarna med lagen om likabehandling av studenter i högskolan.

En betydelsefull faktor för såväl inlärning som trygghet och trivsel är barns, elevers och föräldrars möjlighet till delaktighet och inflytande i förskolan och skolan. Undersökningar visar att skolor med hög grad av elev- och föräldrainflytande både når bättre skolresultat och har lägre grad av trakasserier och mobbning. Regeringen anser det därför angeläget att finna vägar att ytterligare stärka elev- respektive föräldrainflytandet i förskola, skola och vuxenutbildning.

En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet skall i samband med att förslaget till ny skollag bereds lämna förslag på en tydligare reglering av elevers och föräldrars rätt till in-

flytande, samt förskolans, skolans och vuxenutbildningens skyldighet att ge möjligheter att öka det reella inflytandet. Arbetsgruppen skall också lämna förslag till hur och i vilken form försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet respektive föräldramajoritet kan permanentas.

Skolan är elevernas arbetsplats. Genom att elever från grundskolans år 1 omfattas av arbetsmiljölagen har de lagstadgad rätt till en god arbetsmiljö fri från kränkningar. Dock omfattas inte barn i förskolan och fritidshemmen och undersökningar har visat på brister i skolans arbetsmiljöarbete. Regeringen ämnar under hösten 2003 fatta beslut om direktiv för en utredning om frågor inom arbetsmiljölagsstiftningen, där en översyn av lagen ur ett barn- och elevperspektiv kommer att ingå. Parallellt med detta har Skolverket regeringens uppdrag att meddela föreskrifter för elevskyddsombudens medverkan i arbetsmiljöarbetet.

Kunskapen om sambandet mellan hälsa, lärande och trygghet behöver öka. För detta ändamål arbetar Myndigheten för skolutveckling regionalt med kompetensutveckling av skolpersonal.

Skolan skall stimulera fysisk aktivitet

Att vissa barn rör sig för litet och ökar i vikt är ett folkhälsoproblem som måste bemötas genom insatser från hela samhället. Skolan har dock en central roll genom att det är en plats där alla barn samlas och tillbringar en stor del av sin tid. Därför bör fysisk aktivitet och rörelse finnas med som en naturlig del i skolans vardag. Idrottsämnet och idrottslärarnas kompetens är en given utgångspunkt i detta arbete. Det behövs emellertid också ett ämnesövergripande arbete och en samverkan med idrottsrörelsen och det omgivande samhället och föreningslivet. Det är regeringens mening att alla elever bör ges möjlighet till någon form av fysisk aktivitet under minst 30 minuter varje skoldag. Regeringen har under 2003 genomfört flera samordnade insatser för att öka elevernas möjlighet till idrott, lek och rörelse.

Genom en ändring av läroplanerna för grund- och gymnasieskolan har skolan givits ansvar att erbjuda daglig och regelbunden fysisk aktivitet inom ramen för den samlade skoldagen. För att erbjuda skolorna stöd och sprida goda erfaren-

heter har ett nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet och andra hälsofrämjande åtgärder inrättats och kommer under hösten 2003 att påbörja sitt arbete. Genom regeringens "handslag för idrott" med idrottsrörelsen tillförs idrottsrörelsen sammanlagt en miljard kronor under förutsättning att de bl.a. ökar samarbetet med skolorna.

Likvärdig kvalitet i fristående och kommunala skolor

Det är positivt med valfrihet och mångfald på skolans område, både bland de kommunala och fristående skolorna. Det är viktigt att det råder lika och rättvisa villkor mellan skolor, oavsett huvudman. Riksdagen har infört krav på behöriga lärare även i de fristående skolorna och att även fristående skolor skall vara öppna för alla elever, oavsett bakgrund, kultur eller övertygelse. Från kalenderåret 2003 får fristående skolor inte heller längre ta ut avgifter av eleverna. Det är därtill regeringens åsikt att konsekvenserna av en etablering av fristående skolor behöver prövas tydligare.

För elevernas skull måste krav ställas på både på villkoren för och undervisningen i fristående skolor. Elevernas rätt till en saklig och allsidig utbildning innebär att undervisningen i de fristående skolorna måste följa läroplanens värdegrund.

De fristående skolorna är tillsammans med de offentligt drivna skolorna en del av den gemensamma skolan. De har gemensamma grundläggande regler. De finansieras gemensamt. De har en gemensam värdegrund och gemensamma kunskapsmål. Därför är det enligt regeringen naturligt att de fristående skolorna ingår i den gemensamma utvärderingen av kvaliteten, nationellt och lokalt.

En fristående skola, oavsett profil eller inriktning, skall vara öppen för skilda uppfattningar, hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och läroplanerna samt klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden. Regeringen menar att Skolverket måste vara uppmärksamt och skarpt i sin tillsyn, när det gäller undervisningens kvalitet samt de värden som förmedlas och företräds.

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att skapa nya och skarpa rutiner och metoder för inspektion av fristående skolor. Skolverket skall

vidare utveckla sina metoder såväl vid godkännande som vid uppföljningsbesök vid nya skolor. Skolverket skall därutöver genomföra en särskild inspektion av fristående skolor med konfessionell inriktning eller motsvarande. För att ytterligare förstärka Skolverkets inspektion och tillsyn föreslår regeringen en utökning av Skolverkets anslag med 5 miljoner kronor från 2004.

Fortsatt satsning på vuxnas lärande

Det livslånga lärandet skall vara en reell möjlighet för alla. Att få stöd för ett livslångt och livsvitt lärande är ett av välfärdssamhällets stora privilegier. Genom åren har hundratusentals vuxna läst igen, kommit ikapp, bytt inriktning och lagt grunden för framtiden. I takt med att samhället förändras måste nya krav ställas på samhällets insatser för vuxnas lärande. Detta är en stor utmaning för kommunerna. Kommunernas roll och uppgifter har förändrats från att främst ha erbjudit och anordnat utbildning till att nu söka upp, informera, vägleda och validera samt inte minst stödja det lärande som efterfrågas. Ansvaret för att skapa förutsättningar för vuxnas lärande delas mellan stat och kommun. Kommunerna har under 2003 kunnat söka medel motsvarande ca 46 500 årsstudieplatser för att utveckla dagens vuxenutbildning och stöd för lärande, under förutsättning att kommunerna själva finansierar ca 35 000 platser. För 2004 beräknas ungefär motsvarande antal platser. Det innebär en fortsatt stor satsning och statligt åtagande när det gäller vuxnas lärande.

Ett flexibelt lärande

För att Sverige skall kunna fortsätta vara ett land i ständig utveckling behöver alla utveckla sin kompetens. Det livslånga lärandet är ett individuellt projekt men det kräver ett gemensamt ansvar. Den enskilde skall ta ställning till vad, hur och när man vill lära. Dock krävs ett gemensamt ansvar för att garantera att möjligheterna och förutsättningarna för lärandet finns.

Vuxenutbildningen har förändrats. Fokus för insatserna har förskjutits från att skapa utbildningsmöjligheter till när, var och hur man bäst skapar förutsättningar för den enskildes lärande. Det skall vara möjligt att läsa på kvällstid,

kombinerat med arbete eller hemma vid datorn. Det handlar om att bygga nätverk, att skapa former och kanaler för samarbete och samverkan mellan utbildningsanordnare, arbetsliv och statliga myndigheter. Valen skall bli så tillgängliga som möjligt för den enskilde medborgaren. Kommunerna fick under 2002 sammanlagt 350 miljoner kronor för att utveckla sin infrastruktur för vuxnas lärande. Därmed har kommunerna bättre möjligheter att bygga upp lärcentra som stödjer en utbildning av god kvalitet samt att erbjuda vägledning och handledning.

Extra resurser till utbildningar inom Sveriges nätuniversitet

Sveriges nätuniversitet är en samverkan kring den IT-stödda distansundervisningen som skapades 2002. Den bidrar till att öka tillgängligheten och bredda rekryteringen till högre utbildning. Nätuniversitetet ökar i omfattning både vad gäller kursutbud och antal studenter. För att fortsatt stimulera universitet och högskolor att erbjuda utbildning inom ramen för Sveriges nätuniversitet avsätts 2004 totalt 100 miljoner kronor. Det innebär, liksom under 2003, att det utgår en extra ersättning om 20 000 kronor per helårsstudent som kan ges för en stor del av distansundervisningen.

Svenskundervisning för invandrare förnyas

För att människor från andra länder snabbt skall ges likvärdiga möjligheter att verka i det svenska samhället måste den första kontakten med Sverige vara inriktad på hur fortsättningen av det nya livet skall se ut. För den som är nyanländ till Sverige bör validering vara en viktig del av introduktionen. Det behövs ett nytt samordnat system för bättre samverkan mellan olika myndigheter på lokal och nationell nivå. De olika aktörerna måste dela ansvaret och uppgiften. Varje invandrare skall erbjudas en bra utbildning i svenska i kombination med att behov av övrig utbildning och praktik tillgodoses. Mot denna bakgrund arbetar sedan 2002 en utredning, som i nära samarbete med översynen av mottagandet och introduktionen för flyktingar, som under hösten 2003 skall redovisa förslag för den framtida inriktningen av utbildningen i svenska för invandrare.

Delegation för validering

Validering handlar om att ta till vara människors faktiska eller reella kunskaper och kompetens oberoende av hur den förvärvats. Det handlar om kunskaper man har skaffat sig i arbetslivet, i studiecirkeln eller på sin fritid. Validering är betydelsefullt inte minst för flyktingar och andra invandrare, som skaffat sina formella och informella kunskaper i andra länder och andra skolsystem och ofta har svårt att bli bedömda och värderade efter sin verkliga kompetens. Arbetet med validering måste inriktas mer på systematisk bedömning och dokumentation. För att säkerställa en nationell likvärdighet, hög kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde skall en statlig delegation ha ett tidsbegränsat uppdrag från 2004 att främja och stödja nya metoder och system för validering.

En stark regional samverkan är nödvändig för att validering skall kunna genomföras. Ansvar för att praktiskt genomföra valideringen kommer att ligga på enskilda utbildningshuvudmän, skolor, högskolor, branschorgan etc men delegationen får i uppdrag att konkret stimulera framväxten av en regional samverkan för att förverkliga validering. Delegationen disponerar 60 miljoner kronor fördelat på fyra år.

Som en del av arbetet med minskad snedrekrytering och ökad mångfald i högskolan har universitet och högskolor fått i uppdrag att bedöma de sökandes reella kompetens. Regeringen kommer noga att följa hur lärosätena utvecklar sin praxis i denna bedömning.

Vidareutbildning i vården

Förbättrade vidareutbildningsmöjligheter kan bidra till att minska personalbristen i vården och omsorgen och till att stimulera rekryteringen. Regeringen avser att ge ett uppdrag att jämföra olika utbildningar i syfte att ta fram ett förslag till en förkortad vidareutbildning för undersköterskor som vill bli sjuksköterskor.

IT-portal för bättre vägledning

Det är viktigt att människor får stöd att formulera sina intressen, göra sin egen handlingsplan eller enkelt få annan relevant information för att kunna göra ett bra val. Ju mer

mångfacetterat utbildningssystemet blir, bland annat som en följd av förändringar på arbetsmarknaden, desto större blir behovet av vägledning. Därför föreslår regeringen att ett IT-baserat informationssystem som täcker all utbildning i Sverige skall utvecklas. Det skall kunna användas av såväl professionella vägledare som enskilda som söker information om utbildningar från grundskola till högre utbildning. För detta avsätts 10 miljoner kronor under en treårsperiod.

Varierat utbud av yrkesutbildningar efter gymnasieskolan

Eftergymnasiala yrkesutbildningar spelar en allt viktigare roll för att ge fler människor de fördjupade både teoretiska och praktiska kunskaper som ett modernt arbetsliv kräver. Det finns behov av ett brett utbud av eftergymnasiala yrkesutbildningar som präglas av stor flexibilitet, med olika upplägg och av varierande längd.

Många kommuner har fått höga kostnader som de själva inte har kunnat styra över för elever som studerar på eftergymnasiala utbildningar i andra kommuner. Därför avser regeringen att återkomma med förslag till att systemet med reglerad interkommunal ersättning för påbyggnadsutbildningar skall avskaffas. Det bör prövas om vissa påbyggnadsutbildningar kan vidareutvecklas till utbildningsformer som är ett statligt ansvar och är statligt finansierade. Påbyggnadsutbildningar som inte blir aktuella att överföra till annan utbildningsform bör kunna drivas vidare av nuvarande huvudmän.

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) har genom sin starka regionala arbetslivsanknytning på ett framgångsrikt sätt mött arbetslivets behov av arbetskraft med högre yrkeskompetens och blivit en attraktiv yrkesutbildning som i mycket hög grad leder till arbete eller fortsatta studier.

För att bredda rekryteringen till högskolan, bl.a. av elever från gymnasieskolans yrkesinriktade program, inrättade regeringen i december 2002 en yrkeshögskoleexamen om 80 poäng.

Säkrad återväxt inom hantverksyrken

Nyrekryteringen inom hantverksyrken har under många år varit liten på grund av bristande utbildningsmöjligheter, vilket har medverkat till

en sned åldersfördelning bland de yrkesverksamma. Det är därför av såväl utbildningspolitiska som kultur- och arbetsmarknadspolitiska skäl angeläget att skapa ett ramverk som kan stödja återväxten inom hantverksyrkena. Regeringen föreslår att 3,8 miljarder kronor anvisas för att skapa möjlighet till försöksverksamhet med eftergymnasiala lärlingsutbildningar inom hantverksområdet.

Folkbildning

En stark folkbildning är viktig i ett kunskapsamhälle. Folkbildningen bidrar till att höja människors kompetens och höjer därmed utbildningsnivån i samhället. Den är samtidigt ett alternativ till annan utbildning.

Den pågående statliga utvärderingen av folkbildningen skall redovisas senast 15 mars 2004. Som ett komplement till utvärderingen och för att bredda beslutsunderlaget skall en särskild utredare belysa vilka grupper som inte deltar i folkbildningen och skälen till detta. Utredaren skall undersöka ungdomsorganisationernas erfarenheter av studieförbunden och belysa folkbildningen ur icke-deltagarens perspektiv samt undersöka om det finns önskemål som folkbildningen kan tillgodose. Uppdraget skall redovisas senast 15 april 2004. Folkbildningsrådet har också av regeringen fått resurser för att formulera folkbildningens egen syn på sin framtida roll och uppgifter. Uppdraget skall redovisas 1 mars 2004.

Starka högskolor i varje län ger fler tillgång till högskoleutbildning

Utbyggnaden av högskolan har skapat minst en stark högskola i varje län som fungerar som ett kraftcentrum för förnyelse och dynamik. Genom att nivån på de statliga resurserna ökat med 8,4 miljarder kronor under perioden 1997–2003 (2004 år prisnivå) har det blivit möjligt att bygga ut högskoleutbildningen, inklusive studiestöd, mycket kraftigt. Därigenom ökas möjligheterna för alla att ta del av en högskoleutbildning. Regeringens långsiktiga mål är att 50 procent av en ungdomskull skall ha påbörjat en högskoleutbildning vid 25 års ålder. Den kraftiga utbyggnaden av högskolan har på 20 år inneburit en fördubbling av antalet ung-

domar som börjar en högskoleutbildning. Personer födda på 1970-talet är nu den mest välutbildade generationen i Sverige. Övergångsfrekvensen har på kort tid ökat till ca 43 procent.

Det ökade antalet studieplatser tillsammans med andra åtgärder som ett förbättrat studiestöd och åtgärderna i propositionen Den öppna högskolan innebär att den sociala snedrekryteringen till högskolan nu minskar. Drygt hälften av nybörjarna i högskolan har föräldrar utan högskoleutbildning. På tio år har andelen högskolenybörjare under 35 år som kommer från arbetarhem ökat från 20 till 26 procent samtidigt som andelen från högre tjänstemannahem minskat från 33 till 25 procent.

I den första fasen av utbyggnaden lades tyngdpunkten på teknik och naturvetenskap vilket ledde till en kraftig expansion på dessa områden. Antalet examinerade inom teknikområdet fördubblades under 1990-talet. Nu är behoven i samhället och på arbetsmarknaden större inom vården och utbildningen. Därför sker nu en förskjutning av utbildningsutbudet mot dessa områden.

Inom vissa områden har dock inte den snabba och omfattande utbyggnaden av grundutbildningen mötts av en lika stor efterfrågan från studenterna. Regeringen föreslår nu att 120 miljarder kronor omprioriteras från vissa högskolors grundutbildningsanslag till forskning, framför allt inom VINNOVA och Vetenskapsrådet. Detta ger en betydelsefull förstärkning till både den tillämpade industriforskningen inom IT/telekom och grundforskningen.

Fler välutbildade lärare och förskollärare

Att säkerställa tillgången på välutbildade förskollärare och lärare är en viktig statlig angelägenhet. För att kunna utveckla kvaliteten i förskolan och skolan är det nödvändigt med en hög nivå på lärarutbildningen. För att ökade resurser till förskolan och skolan skall kunna leda till en ökning av antalet lärare måste utbildningen av lärare fortsätta att öka.

Lärarutbildningen har byggts ut mycket kraftigt. Antalet lärare i de olika skolformerna är i dag större än någonsin tidigare. De senaste åren har lärarbristen sjunkit markant och det har blivit avsevärt lättare för skolorna att rekrytera lärare. Andelen obehöriga lärare som arbetar i skolorna är dock alltför hög.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att öka utbildningen av lärare. De viktigaste åtgärderna är införandet av en ny lärarutbildning, fler utbildningsplatser, kompletteringsutbildning för obehöriga lärare (det s.k. SÄL-projektet), vidareutbildning av friställda ingenjörer till lärare samt utvecklingsprojektet Attraktiv Skola.

Arbetet för en utbyggd lärarutbildning har givit goda resultat. Från 1997/98 till 2001/02 har antalet nybörjare i lärarutbildningen ökat från ca 10 000 till 15 600, en ökning med över 50 procent.

För att möta personalbehovet inom förskolan krävs att antalet lärare med inriktning mot arbete i förskolan ökar. Utbildningen av lärare för gymnasieskolans yrkesämnen tillgodoser inte den framtida efterfrågan. Universitet och högskolor med lärarutbildning måste vidta nödvändiga åtgärder för att möta dessa behov.

Internationell utveckling påverkar svensk högskoleutbildning

I Bologna-processen samarbetar mer än 30 länder för att stärka den högre utbildningen i Europa och göra de olika ländernas system jämförbara. Syftet är att utveckla det europeiska samarbetet inom högre utbildning dels för att främja studenternas rörlighet inom Europa, dels för att öka Europas konkurrenskraft och attraktionskraft som utbildningskontinent. Detta internationella samarbete är en viktig drivkraft för utvecklingen av högre utbildning i vår del av världen.

En ökad mångfald, internationalisering och rörlighet av studenter både till och från Sverige är viktig för utbildningens kvalitet. Det är nu drygt 27 000 svenska studenter som studerar utomlands, dvs. lika många som vid ett stort svenskt universitet. Antalet utländska studenter som kommer till Sverige ökar kontinuerligt. Regeringens mål är att universitet och högskolor skall öka den internationella rörligheten genom att erbjuda internationellt attraktiva utbildningar, öka antalet utbildningar som ges på engelska samt verka aktivt i internationellt samarbete.

Bologna-processen och behovet av en ökad mångfald och internationalisering ställer krav på den framtida utvecklingen av svensk högskoleutbildning. Det är bl.a. mot denna bakgrund som en projektgrupp inom Utbildningsdepartemen-

tet nu gör en översyn av vissa examensfrågor i högskolan.

Antagningen till högskoleutbildning

Reglerna för tillträde till högskolan har stor påverkan på arbetet i gymnasieskolan och på förutsättningarna för olika grupper att komma in på högskolan. Regeringen strävar efter att öka direktövergången från gymnasieskolan till högskolan, uppmuntra elevers prestationer i gymnasieskolan, minska konkurrenskompletteringen och bredda rekryteringen till högre utbildning. Alltför många som redan klarat kurserna i gymnasieskolan studerar inom den kommunala vuxenutbildningen för att förbättra sina meriter. Många elever väljer bort kurser, exempelvis i moderna språk eller matematik, ibland p.g.a. att de anses vara svåra i förhållande till de meriter de ger. Tillträdesystemet bör förändras för att uppmuntra till studier i språk och matematik. En särskild utredare ser på regeringens uppdrag över tillträdesreglerna och ska redovisa uppdraget under våren 2004. Nu finns också ett utredningsförslag om en ny struktur för gymnasieskolan. Viktiga delar av gymnasieskolans uppbyggnad och högskolans antagning bör förändras samlat för att stödja ett gott arbetsklimate i gymnasieskolan och väl förberedda studenter i högskolan.

Proposition om högskolefrågor

Universitet och högskolor har allt större betydelse för samhällsutvecklingen och för enskilda individer. Till detta skall läggas den starka förändringskraften i det internationella samarbetet och dess påverkan på det svenska högskolesystemet och behoven av en förändrad antagning. Regeringen avser mot denna bakgrund att behandla dessa och andra högskolefrågor i en proposition under mandatperioden.

Mitthögskolan blir universitet 2005

Regeringen har beslutat att Mitthögskolan skall få benämnas universitet från den 1 januari 2005. Beslutet är en viktig framtidssatsning som bidrar till att stärka Sverige som kunskapsnation. Det är ett led i regeringens politik att stärka den högre

utbildningen och forskningen i Sverige och att skapa starka lärosäten i hela landet. Mitthögskolan har under senare år genomfört en lång rad åtgärder för att stärka och samla sina forskningsmiljöer. Regeringen beslutade, i linje med Högskoleverkets bedömning, att ge Mitthögskolan ytterligare tid för att bygga upp och konsolidera sina forskningsmiljöer inom humaniora och samhällsvetenskap.

Vidare kommer högskolan i Jönköping att ges ett generellt tillstånd att utfärda forskarexamen inom humanistiskt – samhällsvetenskapligt vetenskapsområde.

Nytt avtal om läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning

Ett nytt avtal har slutits mellan staten och berörda landsting om läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning, det s.k. ALF-avtalet. Genom höjningen av den statliga ersättningen kan det nya ALF-avtalet bidra till att utveckla grundutbildningen av läkare och stärka den kliniskt inriktade medicinska forskningen i Sverige. Det nya avtalet lägger grunden för ett fortsatt gott samarbete mellan berörda universitet och landsting, ett samarbete som är av mycket stor betydelse för kvaliteten på Sveriges läkarutbildning och medicinska forskning.

Försöksverksamhet i högskolan

De stora satsningarna på utbyggnad av universitet och högskolor ökar lärosätenas betydelse för samhällsutvecklingen och ställer nya krav på högskolans inre organisationsformer. Nya behov av samverkan mellan lärosätena och det omgivande samhället har vuxit fram, liksom behov av tvärvetenskapligt samarbete. Regeringen föreslår därför att högskolelagen ändras så att regeringen kan medge försöksverksamhet med nya organisationsformer inom högskolan.

Det reformerade studiestödet får full genomslagskraft

Studiestödet är en viktig faktor för att ge fler, oberoende av sina ekonomiska resurser, möjlighet att studera och skaffa den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Det nya studie-

stödssystem som infördes 2001 gjorde att Sveriges med internationella mått mätt generösa studiestöd blev ännu förmånligare.

Från och med den 1 juli 2003 har de övergångsbestämmelser som fanns i samband med införandet av det nya systemet upphört. Detta medför en förenklad administration för Centrala studiestödsnämnden (CSN) samt att studiestödssystemet blir mer överblickbart för den enskilde. Regeringens avsikt är att noga följa reformen och har därför gett CSN i uppdrag att följa studiestödssystemets utveckling och analysera dess effekter.

Studiestödssystemet är tänkt att fungera tillsammans med övriga trygghetssystem. Regeringen har uppdragit åt en särskild utredare att göra en samlad analys av de studerandes ekonomiska och sociala situation. Utredaren skall också analysera förutsättningarna för att införa ett barntillägg till studerande.

För att förbättra det ekonomiska stödet till ungdomar som går i gymnasieskolan och deras föräldrar lämnas studiebidrag fr.o.m. den 1 januari 2003 under tio månader per år, istället för som tidigare nio månader.

Den 1 januari 2003 infördes ett nytt rekryteringsbidrag vid vuxenstudier. Syftet är att nå svårrekryterade grupper med ett särskilt förmånligt ekonomiskt bidrag. Kommunerna skall använda bidraget som ett verktyg i sin uppsökande verksamhet för att stimulera till studier på grundskole- och gymnasienivå och skall då kunna ge ett tillförlitligt besked om de ekonomiska villkoren för studierna. Bidraget kan lämnas till personer med kort tidigare utbildning som antingen är eller riskerar att bli arbetslösa eller som på grund av funktionshinder behöver extra tid för att nå studiemålen.

För att via uppsökande verksamhet öka rekryteringen av kortutbildade samt skapa intresse och förutsättningar för en fortsatt längre kompetenshöjande utbildning finns ett bidrag för korttidsstudier d.v.s. till studier av mindre omfattning. Som en följd av att hanteringen av verksamheten kommit närmare målgruppen har en avsevärd förbättring i rekryteringen till korttidsstudier kunnat nås. Mot bakgrund av den ökande efterfrågan föreslår regeringen att riksdagen under kommande verksamhetsår anvisar nya medel motsvarande 25 miljoner kronor för att ytterligare stärka förutsättningarna till finansiering under kortare studier för dessa vik-

tiga grupper. I satsningen ingår även medel till administration av den utökade verksamheten.

Teknik, naturvetenskap och matematik

Trots en kraftig ökning av såväl antalet studenter som antalet examinerade inom teknik och naturvetenskap finns ett fortsatt stort behov av fler högskoleutbildade inom området. I Sverige, liksom i övriga västvärlden, väljer för få ungdomar tekniska eller naturvetenskapliga utbildningar. Sverige och övriga EU-länder har därför en gemensam målsättning att arbeta för ökad rekrytering till dessa utbildningar. För att lyckas med detta anger regeringen sedan 2002 mål för andelen examinerade lärare med sådan inriktning. Detta arbete behöver kompletteras med särskilda insatser för att skapa intresse för området redan tidigt i förskola och skola. Även om svenska elever hävdar sig förhållandevis bra i internationella undersökningar av resultat inom och intresse för teknik och naturvetenskap, behövs fortsatta insatser både för att höja resultaten och för att motivera fler och nya grupper av elever och studenter att välja utbildningar inom dessa områden. Det finns t.ex. en markant social snedrekrytering till gymnasieskolans naturvetenskapliga program.

Arbetet med att öka intresset har pågått länge genom en rad olika åtgärder. En viktig insats gör de olika teknik- och naturvetenskapscentra som finns över hela landet. Regeringen föreslår en förstärkning av statsbidraget till dessa centra med 4 miljoner kronor från 2004. Bland de större satsningarna kan vidare nämnas högskolans utbyggnad som till att börja med hade tyngdpunkten inom teknik och naturvetenskap, möjligheten till förmånligare studiestöd för äldre studenter på NT-utbildningar i högskolan t.o.m. 2002, samt det s.k. basåret i komvux och högskola.

Sedan 1993 driver Skolverket och Högskoleverket det s.k. NOT-projektet som ska stimulera intresset för naturvetenskap och teknik genom att påverka attityder och ge stöd till lärare. Projektet avslutas i december 2003 och skall därefter utvärderas. Regeringen avser att återkomma med ytterligare insatser för att stimulera intresset och öka kunskaperna inom området.

Kungl. Tekniska högskolan och Lärarhögskolan i Stockholm har regeringens uppdrag att utveckla möjligheten att avlägga en dubbel lärar-

och ingenjörsexamen. Ett annat sätt att tillvarata och föra in teknisk och naturvetenskaplig kompetens i skolan är det uppdrag som Lärarhögskolan i Stockholm har att ge en kompletterande lärarutbildning till friställda ingenjörer. Liknande satsningar där tekniska utbildningar och lärarutbildning samverkar pågår vid flera lärosäten.

Ett hinder för att få fler sökande till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar är ofta bristande kunskaper i och intresse för matematik. Goda matematikkunskaper är av stor vikt för både arbetsliv, privatliv och för att förstå viktig samhällsinformation. Svenska elevers matematikresultat ligger över det internationella genomsnittet men behöver ändå förbättras i både grund- och gymnasieskolan. I januari 2003 tillsatte regeringen en matematikdelegation som skall utarbeta en handlingsplan med förslag på hur man i alla skolformer kan förändra attityderna till och utveckla undervisningen i matematik.

Det är angeläget att alla medborgare får goda kunskaper om IT och IT-användning. Såväl lärare som elever behöver god kompetens i och tillgång till IT som informationskälla och pedagogiskt redskap. Staten har genom det nationella programmet för IT i skolan (ITiS) påskyndat och stimulerat IT-användningen i skolorna. Projektet, som avslutats under 2003, har varit mycket framgångsrikt och har nått drygt halva lärarkåren. Myndigheten för skolutveckling har nu det nationella ansvaret för fortsatta insatser och stimulans av användningen av IT i skolan och har i uppdrag att ta tillvara, utveckla och sprida de erfarenheter som finns.

Sverige skall vara en ledande forskningsnation

Forskningen lägger grunden för kunskapsutvecklingen i samhället och bidrar med nya vetenskapliga rön som kan användas inom olika samhällsområden. Sverige tillhör de länder i världen som avsätter mest offentliga resurser som andel av BNP till forskning och utvecklingsarbete (FoU), samtidigt som Sverige även har ett FoU-intensivt näringsliv. Totalt avsätter Sverige drygt fyra procent av BNP till FoU (2001), vilket är mer än något annat land inom OECD.

Målet för regeringens forskningspolitik är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskningen bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Staten har ett övergripande ansvar för

att det svenska samhället utvecklar och tar tillvara ny kunskap. Staten har ett särskilt ansvar för att garantera forskningens frihet och att stödja vital grundforskning och forskarutbildning. Under 1990-talet fördubblades det årliga antalet forskarexaminerade (licentiater och doktorer) i Sverige, från ca 1 500 till 3 000 examinerade. Regeringens ambition är att fördubbla examinationen i forskarutbildningen även under de kommande tio åren (regeringsförklaringen 2001; Den öppna högskolan prop. 2001/02:15).

I denna proposition föreslår regeringen att VINNOVA tillförs 100 miljoner kronor från 2004 för tillämpad industriforskning inom IT/telekomområdet. Därtill förstärks den medicinska forskningen genom ett resurstillskott till Vetenskapsrådet med 25 miljoner kronor från 2004. Det nya s.k. ALF-avtalet mellan staten och sex landsting innebär bl.a. att ersättningen till vissa landsting för kliniskt inriktad medicinsk forskning höjs med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2005. Dessutom permanentas fr.o.m. 2004 tidigare tillfälliga satsningar om 33 miljoner kronor på marin forskning och forskning om ekologisk produktion. Fr.o.m. 2005 permanentas även satsningen på 160 miljoner kronor för forskning om biologisk mångfald och hållbar utveckling som aviserades i den ekonomiska vårpropositionen 2001. Universitetens och högskolornas forskningsanslag har under perioden 2000-2003 höjts med sammanlagt drygt 680 miljoner kronor (2001 års prisnivå). Under perioden 2000-2005 ökar de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med ca 1,7 miljarder kronor.

Svensk forskning behöver bli bättre på att prioritera och profilera sig inom angelägna forskningsområden, satsa på unga forskartalanger, fortsätta öka andelen kvinnor på alla nivåer inom forskarvärlden och bygga upp konkurrenskraftiga och dynamiska forskningsmiljöer. För att stärka svensk forskning är det också angeläget att uppmuntra såväl nationell som internationell rörlighet i forskarvärlden. Det internationella forskningsarbetet måste utvecklas, samtidigt som de svenska universiteten och högskolorna måste bli bättre på att samarbeta med varandra. Även möjligheterna till och stödet för kommersialisering av forskningsresultat bör utvecklas ytterligare. För att klara det förestående generationsskiftet inom svensk forskning och den ökande efterfrågan på forskarut-

bildade, har särskilda satsningar på forskarutbildning och unga forskare genomförts.

Riksdagen beslutade i juni 2003 på regeringens förslag i propositionen Etikprövning av forskning (prop. 2002/03:50) om en lag om etikprövning av forskning som avser människor och biologiskt material från människor samt om en organisation för denna etikprövning. Den nya lagen och organisationen träder i kraft den 1 januari 2004.

Som ett led i förberedelserna inför den kommande forskningspolitiska propositionen har regeringen bl.a. tillkallat en särskild utredare som skall göra en översyn av de innovativa verksamheter som bedrivs inom kommuner och landsting (dir. 2002:66). Regeringen har också givit VINNOVA i uppdrag att se över möjligheterna att stärka kommersialiseringen av forskningsresultat. Uppdraget redovisades våren 2003. Vidare har regeringen tillsatt en särskild utredare som skall utreda vissa frågor rörande forskarutbildningen och perioden efter doktorsexamen. Universitet, högskolor, forskningsråd och ett flertal andra myndigheter har dessutom fått i uppdrag att utarbeta forsknings- och kunskapsstrategier som redovisar fakta, analyser och bedömningar av utvecklingen. Högskoleverket har givits ett uppdrag att utreda det framtida behovet av lärare vid landets universitet och högskolor. Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag redovisat hur rådet kan bidra till att skapa och förstärka verkligt starka och internationellt konkurrenskraftiga svenska forskningsmiljöer.

Regeringen avser att under 2003 fortsätta översynen av den nationella organisationen för Sveriges deltagande i EU:s ramprogram för forskning och teknisk utveckling. Sverige, som under 2003 innehar ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, arbetar också vidare för att stärka det nordiska forskningsarbetet.

4.5 Insatser

4.5.1 Insatser inom politikområdet

Såväl huvudmannaskap, finansieringsformer som statliga insatser varierar mellan olika verksamheter inom politikområdet. Insatserna består av:

- *Finansiering och anslag.* Totalt uppgår den direkta statliga finansieringen inom poli-

- tikområdet till ca 28 procent av driftskostnaderna vilket innebär att detta inte är den dominerande styrformen. Anslagen utgår till studiestöd, statlig verksamhet samt som bidrag till kommunal och enskild verksamhet. Anslagen till högskolans grundutbildning är huvudsakligen prestationsrelaterade. Anslag utgår inte bara till löpande verksamhet utan används också som kompletterande finansiering för att förändra, utveckla, förnya och komplettera den befintliga verksamheten. Viktiga exempel på detta är det riktade stödet för utbildning av vuxna, kompetensutveckling för lärare, maxtaxa och allmän förskola samt bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem.
- *Reglering och uppställande av mål.* För hela politikområdet, utom för folkbildningen, fastställs mål och vissa regler i lagar och andra författningar. För folkbildningen fastställer staten endast syften för statsbidraget medan mål och regler fastställs inom folkbildningsverksamheten. För förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning gäller skollagen (1985:1100), olika skolformsförordningar och läroplaner. För kvalificerad yrkesutbildning gäller lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning och förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning. För universitet och högskolor gäller högskolelagen (1992:1434), högskoleförordningen (1993:100) och för studiestödsområdet studiestödslagen (1999:1395) samt studiestödsförordningen (2000:655). Dessa lagar, förordningar och läroplaner är också i stor utsträckning giltiga för den enskilda verksamheten på respektive område. På högskoleområdet finns en särskild lag för enskilda utbildningsanordnare, lag (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina samt för Sveriges lantbruksuniversitet förordning (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet.
 - *Uppföljning.* De centrala myndigheterna Statens skolverk, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Högskoleverket och Centrala studiestödsnämnden har uppföljnings- och statistikansvar på sina respektive områden. Statistiska centralbyrån svarar för gemensam utbildningsstatistik.
 - *Utvärdering, kvalitetssäkring och granskning.* De ovannämnda centrala myndigheterna har samtliga ett utvärderingsansvar på sina respektive områden och genomför omfattande utvärderingsprogram. Arbeta med kvalitetssäkring, kvalitetsredovisning och kvalitetsutveckling pågår inom kommuner, skolor och högskolor. Skolor och kommuner skall årligen upprätta kvalitetsredovisningar. Statens skolverk genomför regelbunden inspektion av varje kommun och skola. Folkbildningsrådet svarar för kontinuerlig utvärdering av folkbildningen och staten tar vart femte år initiativ till en statlig utvärdering av denna verksamhet. Universitet och högskolor arbetar med kvalitetsutveckling, vilket är ett åläggande enligt högskolelagen. Arbetet följs upp av Högskoleverket som löpande granskar ämnen och program vid alla universitet och högskolor och kan framföra påpekanden samt dra in examensrätten. Högskoleverket genomför även prövningar av examensrätter och ansökningar om att inrätta vetenskapsområden. Dessutom genomför verket nationella utvärderingar som kan vara inriktade på särskilda aspekter.
 - *Tillsyn.* Tillsynen inom politikområdet utövas av de centrala myndigheterna. Kommunerna utövar även kontroll över sin egen verksamhet, samt tillsyn över enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.
 - *Utvecklingsinsatser.* I syfte att uppnå ökad måluppfyllelse och likvärdig utbildning skall Myndigheten för skolutveckling inspirera och driva på utvecklingen i förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, skolan och vuxnas lärande. Även Centrum för flexibelt lärande har i uppgift att bedriva utvecklingsarbete. Beträffande högre utbildning och forskning bedrivs ett kontinuerligt utvecklingsarbete vid universiteten och högskolorna.
 - *Internationellt samarbete.* Det internationella samarbetet på det utbildningspolitiska området är en viktig del av de statliga insatserna.
- Statliga insatser beskrivs även under respektive avsnitt för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning, vuxnas

lärande, högskoleverksamhet samt studiestödsverksamhet.

Avgift för årlig revision

Från och med 2004 skall i princip all årlig revision avgiftsbeläggas (Avgifter vid Riksrevisionen, prop. 2002/03:63, bet. 2002/03:FiU27, rskr. 2002/03:189). Avgifter och ersättningar tillförs statskassan och redovisas mot inkomsttitel. För anslagsfinansierade myndigheter som under 2003 inte erlägger någon avgift för årlig revision medför föreslagen nyordning en tillkommande kostnad. En kostnad som myndigheterna föreslås kompenseras för genom en nivåhöjning av anslagen från och med nästa år.

Internationellt samarbete

Inledning

Betydelsen av internationellt samarbete ökar. Detta gäller inte minst inom utbildningssystemen som har ett stort ansvar för att bredda kunskap och förståelse för andra länder och kulturer samt att verka för ökad tolerans och vidsynthet. Det internationella samarbetet syftar till att stärka kvaliteten i det svenska utbildningssystemet samt att främja möjligheter till studier och arbete på olika platser i världen. En avgörande fråga för internationell rörlighet är erkännande av andra länders examina, vilket behandlas inom de organisationer där Sverige medverkar samt utförs på svenska myndigheter. Vidare kan jämförelser med andra länders utbildningssystem ge incitament till förbättringar av det svenska utbildningssystemet.

Inom ramen för EU-samarbetet har viktiga mål och ramverk antagits för att säkerställa kvalitet, förbättrad tillgänglighet och ökad öppenhet mot omvärlden. Regeringens mål är att öka rörlighet och internationellt utbyte inom såväl gymnasieskolan som den högre utbildningen. Ökade kontaktytor mot omvärlden, ytterligare insatser för internationalisering och stöd till utbildnings- och forskningsinstitutioner i utvecklingsländer är åtgärder som förväntas bidra till en rättvis och hållbar global utveckling som föreslås bli ett gemensamt mål för hela regeringens verksamhet enligt propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling.

Viktiga steg har tagits för att vidga möjligheterna för den enskilde att studera utomlands

genom flexibelt utnyttjande av det svenska studiemedelssystemet och genom vårt deltagande i EU:s utbildnings- och utbytesprogram. Många skolor har etablerat internationella kontakter och antalet utländska studenter i Sverige har ökat. Lärosäten måste klara den globala konkurrensen när det gäller att attrahera studenter och ha som målsättning att erbjuda internationellt attraktiva utbildningar. Det är viktigt att de erfarenheter som utbyten ger tillvaratas.

EU

I EU:s ministerråd enades utbildningsministrarna år 2001 om gemensamma framtidsmål för utbildningssystemen och under år 2002 antog ministerrådet ett arbetsprogram för uppföljningen av dessa. Rådet och kommissionen bär ansvaret för denna process och en gemensam uppföljningsrapport skall läggas fram till Europeiska rådets vårmöte 2004. Kommissionen har tillsatt ett tiotal arbetsgrupper, samtliga med svensk medverkan, för att förbereda rapporten. Utbildningsdepartementet publicerar under hösten 2003 en nationell rapport i vilken en svensk avstämning mot de gemensamma målen görs.

Rådet kommer genom arbetsprogrammet att följa upp de gemensamma målen med hjälp av indikatorer, riktmärken och genom utbyte av erfarenheter. Arbetet för ökad rörlighet, kvalitet och jämförbarhet mellan utbildningssystemen fortsätter genom Bolognaprocessen inom den högre utbildningen och inom den s.k. Köpenhamnsprocessen på yrkesutbildningsområdet. Genom dessa processer sker en uppföljning av uppsatta mål inom respektive område.

För att höja kvaliteten i den högre utbildningen och främja interkulturell förståelse kommer ett närmare samarbete att inledas med länder i andra delar av världen inom ramen för det nya samarbetsprogrammet Erasmus Mundus. Programmet, som ligger på magisternivå, förväntas starta läsåret 2004/05 och syftar till att öka Europas attraktionskraft som utbildningsplats. Vidare kommer det treåriga s.k. eLearning-programmet att införas år 2004 för att främja integrering av informations- och kommunikationsteknik i de europeiska utbildningssystemen.

Programmen Sokrates för allmän utbildning och Leonardo da Vinci för yrkesutbildning genomförs under perioden 2000–2006. EU:s medlemsstater lämnar under 2003 nationella

rapporter som ligger till grund för den rapport om programmets effekter och resultat som Europeiska kommissionen arbetar fram under 2004. Rapporten kommer att utgöra ett viktigt underlag inför det förslag till fortsatta utbildningsprogram som kommissionen förväntas lägga fram i början av 2004. Sverige lämnade sina nationella rapporter till kommissionen i juni 2003.

OECD

OECD spelar en viktig roll för den utbildningspolitiska diskussionen i medlemsländerna. Sverige deltar aktivt i en rad olika program och projekt. Här kan bl.a. nämnas det löpande indikatorsamarbetet på utbildningsområdet, exempelvis PISA-projektet, som undersöker elevers färdigheter inom olika kunskapsområden. Resultatet har rönt stor uppmärksamhet. Det svenska utbildningssystemet står sig i allmänhet väl i jämförelse med systemen i andra medlemsländer.

OECD genomför också en rad tematiska översyner av medlemsländernas utbildningssystem. För närvarande deltar Sverige bl.a. i en översyn av hur man skall öka attraktionskraften i läraryrket. Sverige har lämnat en bakgrundsrapport till OECD och tagit emot en expertdelegation från organisationen. I den svenska rapporten framhålls bl.a. betydelsen av en välutbildad och kompetent lärarkår med en öppen attityd till det omgivande samhället. OECD förväntas under 2004 publicera en syntesrapport avseende de länder som har genomfört fullständiga översyner av detta tema. OECD planerar också att under 2004 genomföra en översyn av olika jämlikhetsaspekter i utbildningssystemet, bl.a. social snedrekrytering, i vilken Sverige avser att medverka.

Utbildningsfrågorna i OECD har fått en starkare ställning i och med att ett särskilt direktorat för utbildning har bildats inom organisationen. Ett omfattande arbete har också inletts för att göra arbetsprogrammet i OECD än mer relevant och strategiskt för den nationella utbildningspolitiken i medlemsländerna.

Nordiska ministerrådet

Det övergripande målet för det nordiska samarbetet är att göra Norden till en föregångsregion för utveckling av mänskliga resurser. Detta skall ske genom erfarenhetsutbyte och utvecklingssamarbete samt genom att samarbetet koncentreras till områden där det stärker natio-

nell utveckling och är nyttigt ur ett resursperspektiv. Samarbetet skall utvecklas genom sektoriella handlingsplaner, nordiska avtal, mobilitetsprogram och tidsbegränsade projekt. Det nordiska samarbetet skall även tjäna som bas för samråd och erfarenhetsutbyte inför ländernas deltagande i annat internationellt samarbete.

Under 2003 innehar Sverige ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Inom utbildnings- och forskningsområdet har Sverige under året verkat för upprättande av nya mobilitets- och stödprogram (gäller fr.o.m. den 1 januari 2004), utformning av en handlingsplan för samarbete med närområdet samt utbyggnad av ett nordiskt forskningsrum. Huvuddelen av arbetet har dock inriktats mot att reducera kvarstående gränshinder på utbildningsområdet mellan de nordiska länderna. Särskilt har hinder relaterade till studie-stöd och examenser-kännande behandlats. Ett nordiskt samarbetsprojekt om erkännande av utländsk yrkesutbildning i Norden har också påbörjats. Därtill skall det nordiska gymnasieavtalet ses över och eventuellt revideras. Huvuddelen av arbetet med dessa frågor skall avslutas 2004.

Unesco

FN har fattat beslut om ett decennium för utbildning för hållbar utveckling och Unesco har fått uppgiften att vara sammanhållande organisation. I Unesco pågår för närvarande planering för decenniet, som börjar 2005.

Regeringen har fattat beslut om den nationella planen för EFA, Education for All. Planen bygger på de sex mål som antogs vid World Education Forum i Dakar 2000. Två av dessa mål har senare inkluderats i FN:s Milleniemål: allas tillgång till grundutbildning och att främja jämställdhet mellan könen. Unesco har ett övergripande ansvar som koordinerande organisation för det fortsatta arbetet.

I rapporten om uppföljningen av EFA-målen, som årligen utarbetas av en fristående grupp, utgår man från målen som relaterar till nivå på vuxnas läskunnighet, tillgång till utbildning och jämställdhet i grundutbildningen. Bland utvecklingsländerna riskerar många att inte uppnå ett eller flera av målen till 2015. Unesco kommer i samverkan med dessa länder arbeta för att uppnå målen.

Efter flera års frånvaro återinträder USA i Unesco i samband med generalkonferensen 2003 vilket innebär sänkta medlemsavgifter för orga-

nisationens övriga medlemmar. Antalet medlemsländer uppgår därmed till 190.

Utbildning för hållbar utveckling

Vid världstoppmötet i Johannesburg 2002 underströks att utbildning har en avgörande betydelse för en hållbar samhällsutveckling och att alla länder skall arbeta för att hållbar utveckling skall genomsyra utbildningssystemets alla nivåer. Vid mötet aviserade Sverige sin avsikt att inbjuda till ett internationellt seminarium om utbildning för hållbar utveckling. Seminariet kommer att anordnas i Göteborg i maj 2004 och förväntas utgöra ett viktigt bidrag till att skapa intresse för FN:s decennium 2005-2015 om utbildning för hållbar utveckling.

Sverige bör enligt regeringsdeklarationen vara ett föregångsland avseende hållbar utveckling. Norden bör vara en föregångsregion i arbetet med hållbar utveckling i världen enligt den nordiska strategin för hållbar utveckling. Det har även utarbetats nationella strategier för att uppfylla målsättningen.

Sverige har tillsammans med Nordiska ministerrådet stått värd för ett nordiskt seminarium under rubriken ”Utbildning för hållbar utveckling”. Målet var att genom att utbyta erfarenheter och sprida kunskap om goda exempel, entusiasmera och stimulera arbetet på området, förbereda inför seminariet i Göteborg och inför FN:s decennium för utbildning för hållbar utveckling och därmed också fungera som ett led i genomförandet av Baltic 21E.

Utbildningsministrarna i länderna i Östersjöregionen enades i januari 2002 kring ett handlingsprogram för genomförandet av Baltic 21 E och Sverige har uppdraget att samordna och vara pådrivande i denna process.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

Politikområdet Utbildningspolitik har ett nära samband med andra politikområden. Den största delen av verksamheterna inom politikområdet Utbildningspolitik bedrivs av kommunerna. Det gäller förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, skola och kommunal vuxenutbildning. Verksamheten finansieras främst med kommunala skatteintäkter och med generella statsbidrag under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna.

Verksamheten inom universitet och högskolor finansieras inte enbart från politikområdet Utbildningspolitik utan också med anslag från politikområdet Forskningspolitik och från andra forskningsfinansiärer. Sambandet mellan grundutbildning och forskning blir allt viktigare och grundutbildningens kvalitet är beroende av den forskning som bedrivs vid universitet och högskolor i Sverige och utomlands. Det är därför betydelsefullt att en stor del av lärarkåren är forskarutbildad, så att nya forskningsresultat snabbt ges utrymme i grundutbildningen.

Lärande pågår inte bara inom ramen för politikområdet Utbildningspolitik utan också i arbetslivet i form av personalutbildning eller kompetensutveckling, som arbetsmarknadsutbildning inom politikområdet Arbetsmarknad och i andra sammanhang.

Studiestödssystemet är på olika sätt kopplat till övriga trygghetssystem inom andra politikområden som Ekonomisk familjepolitik. En särskild utredare fick 2002 i uppdrag (dir. 2002:120) att kartlägga samspelet mellan de olika systemen. I tilläggsdirektivet har utredaren under året fått i uppdrag att analysera förutsättningarna för att införa ett barntillägg till studerande (dir. 2003:13). Utredaren beräknas redovisa sitt uppdrag vid slutet av året.

Folkbildningen spelar en viktig roll när det gäller att förverkliga kulturpolitiken.

4.6 Resultatbedömning för politikområdet Utbildning

Regeringen har som mål för utbildningspolitiken att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa. Inom EU har tre strategiska mål för utbildningspolitiken lyfts fram:

- Bättre kvalitet och effektivitet i utbildningssystemen i EU
- Att underlätta tillträdet för alla till utbildningssystemen
- Att öppna utbildningssystemen mot omvärlden

I den övergripande resultatbedömningen för det utbildningspolitiska området sammanfattas här dels regeringens bedömning av utbildningssystemens utveckling i relation till målen i inter-

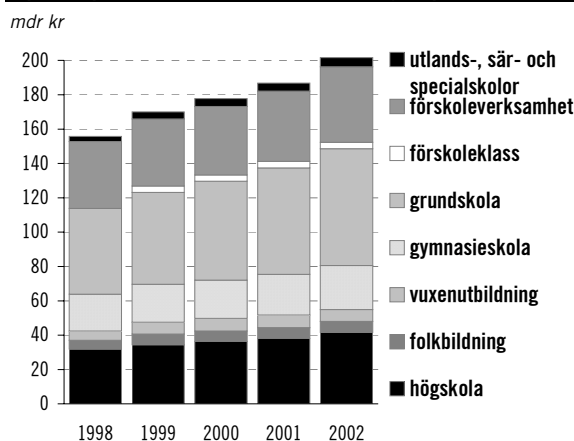
nationell belysning, dels en sammanfattning av resultaten för förskoleverksamhet och skolbarnomsorg, barn- och ungdomsutbildning, vuxnas lärande, högskoleverksamhet och studiestöd i kapitel 4.6.5. Under respektive avsnitt ges en utförligare beskrivning av resultat i förhållande till uppsatta mål.

4.6.1 Resultat i internationell jämförelse

Utgifter för utbildning i Sverige

Utbildningsområdet har utgjort ett av regeringens viktigaste reformområden under perioden 1998–2002. Under denna mandatperiod har satsningar skett inom hela utbildningsväsendet. Insatserna i Sverige bör även bedömas med hänsyn till att utbildningsverksamheten i hög grad finansieras av medel från kommuner. De totala offentliga kostnaderna inklusive forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor, men exklusive studie-stöds-kostnader och exklusive polishögskolan, försvarsmaktens utbildningar, arbetsmarknads- och personalutbildning, uppgick 2002 i löpande priser till cirka 201 miljarder kronor. Detta innebar en ökad resursförbrukning i löpande priser med omkring 45 miljarder kronor sedan 1998.

Diagram 4.1 Sammanlagd kostnad för utbildning inom stat, kommun och landsting exklusive studiestöd, 1998-2002, löpande priser, mdr kr (Källa: Utbildningsdepartementet)

Kostnaden för studiebidrag inklusive kostnaden för räntor och avskrivningar av studielån utgjorde år 2002 drygt 9 procent (20,7 miljarder kronor) av den totala offentliga kostnaden inom utbildningsområdet. Kostnaden påverkas av antalet studenter och deras benägenhet att söka

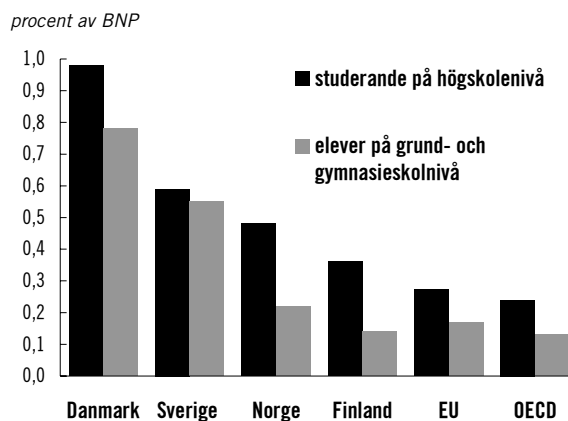
studielån och studiebidrag. Benägenheten minskar entydigt med stigande ålder. Inom högskolans grundutbildning hade ungefär 90 procent av de yngre studenterna under 25 år studiemedel år 2001 varav cirka 10 procentenheter hade studiemedel från CSN för studier utomlands. I åldersgruppen 35 år eller äldre är totala andelen studiemedelstagare omkring 35 procent.

Under perioden 1993–2001 förändrades andelen studiemedelstagare i de olika åldersgrupperna. Bland studerande som var yngre än 28 år minskade andelen som hade studiemedel vid enbart svensk högskola. Samtidigt ökade andelen som hade studiemedel för studier vid utländsk högskola ungefär i motsvarande grad och den sammanlagda andelen förblev därför ganska konstant i dessa åldrar. Bland studerande som var 28 år eller äldre ökade andelen studiemedelstagare kontinuerligt under denna period med i genomsnitt 5 procentenheter.

Utgifter för utbildning jämfört med andra länder

I ett internationellt perspektiv fortsätter Sverige att vara ett av de länder som satsar mest resurser på utbildning. Parallellt med den ekonomiska tillväxten under andra hälften av 1990-talet ökade de sammanlagda utgifterna för utbildning på för-, grund-, gymnasie- och högskolenivå. Utbildningskostnadernas andel av BNP utgjorde 6,5 procent 2000 vilket var en ökning från strax över 5 procent i början av 1990-talet. I flera EU-länder skedde i stället en minskning av utbildningsutgifterna i förhållande till BNP under andra hälften av 1990-talet.

Diagram 4.2 Offentliga subventioner till studerande i procent av BNP, 2000 (Källa: OECD)

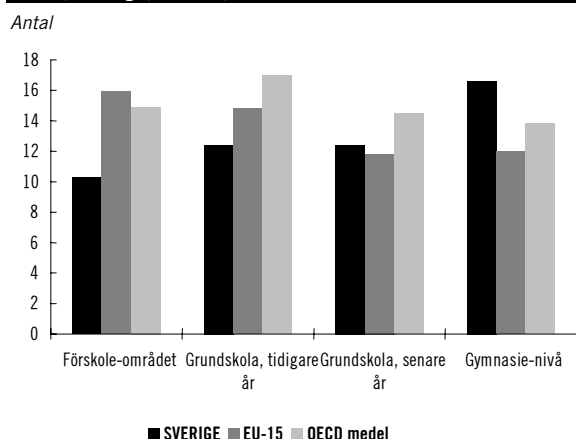
Det finns flera skäl till att Sverige hamnar högt vid dessa jämförelser. Sverige har genomfört kraftfulla satsningar på utbildningsområdet bland annat i samband med projektet kunskapslyftet, som genomfördes under föregående och innevarande mandatperiod. Expansionen av högskolan har varit kraftig och resurserna till skola och förskoleverksamhet har ökat.

Sveriges höga nivå förklaras också av de jämförelsevis omfattande subventioner som staten bidrar med i form av avgiftsfri utbildning, generösa studiemedel samt andra stöd och bidrag för studerande. De nordiska länderna tillsammans intar här en särställning inom OECD både inom skol- och högskoleområdet.

4.6.2 Lärarna

Lärarna är den väsentligaste resursen för hög kvalitet i undervisningen. Sverige har färre elever per lärare/undervisande personal i skolan än genomsnittet för OECD och EU. Inom gymnasieskolan inkluderas gymnasial vuxenutbildning i OECD:s statistik. Det innebär att Sverige i internationella jämförelser får ett större antal elever per lärare. Exkluderas gymnasial vuxenutbildning ligger lärartätheten i den svenska gymnasieskolan över genomsnittet för OECD och på samma nivå som i grundskolan (omkring 12,8 elever per lärare).

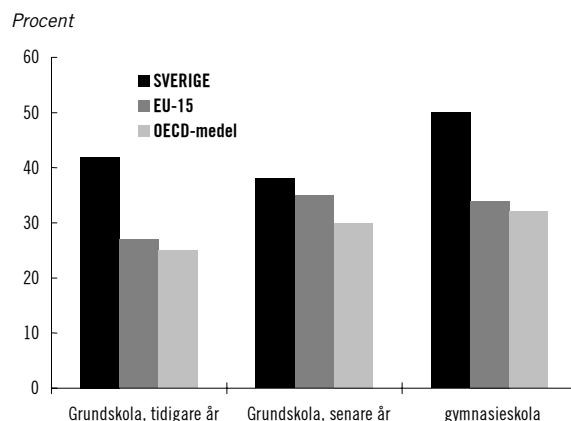
Diagram 4.3 Antal elever per lärare, olika utbildningsnivåer, 2001, Sverige, EU-15, OECD (Källa: OECD)

En jämnt fördelad ålderssammansättning i lärarkåren är önskvärd av flera skäl. Det är viktigt från personalförsörjningssynpunkt men också för att eleverna ska få möjlighet att möta vuxna med olika livserfarenhet. Bland grundskollärarna

är åldersfördelningen relativt jämn i Sverige, då 60 procent av lärarna är under 50 år. I gymnasieskolan däremot är det en förskjutning mot äldre lärare då närmare 50 procent av lärarkåren är över 50 år. Det är visserligen fördelaktigt eftersom det innebär att lärarkåren är erfaren, men pensionsavgångarna kommer att bli stora inom en snar framtid. Internationellt sett är åldersnivån i den svenska lärarkåren hög överlag.

Diagram 4.4 Andel lärare som är 50 år och äldre, 2001, Sverige, EU-15, OECD (Källa: OECD)

Skolans rekrytering av lärare skall ses i ljuset av två utvecklingstendenser. Den ena är att den kommunala ekonomin kan förväntas bli allt mer ansträngd som en konsekvens av ökade kostnader när det gäller vård och äldreomsorg. Utbildningsområdet och möjligheterna att anställa lärare får ökad konkurrens från andra politikområden. Det andra är den förväntade bristen på arbetskraft som innebär att konkurrensen om utbildad arbetskraft hårdnar. Regeringen har i fastställandet av långsiktiga mål för antalet examinerade lärare tagit hänsyn till enligt SCB och Statens Skolverk beräknat framtida behov av lärare.

Utöver en jämn åldersfördelning bör det också vara balans mellan antalet manliga och kvinnliga lärare. Idag är det inom barnomsorgen och grundskolan betydligt fler kvinnor än män.

4.6.3 Läskunnighet

Undervisningens kvalitet kan avläsas i elevernas kunskaper. OECD:s undersökning PISA har visat att svenska 15-åringar har goda läskunskaper jämfört med jämnåriga i andra länder. Också inom områdena matematik och naturvetenskap hävdar sig svenska ungdomar relativt

väl. Under år 2003 har IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) publicerat PIRLS 2001 (The Progress in International Reading Literacy Study) som är en omfattande undersökning årskurs 4-elevers läsförståelse. Av de 34 deltagande länderna placerar sig Sverige i topp.

PIRLS visar vidare att svenska elever i större utsträckning än jämnåriga elever i andra länder läser långa texter och kapitelböcker, och att de använder bibliotek något mer än genomsnittet i studien. PIRLS visar också att skillnaden mellan högpresterande och lågpresterande elever är betydligt mindre i Sverige än i andra länder i studien.

En rad faktorer kan förklara det positiva svenska resultatet. PIRLS visar att svenska barn har välutvecklade läsvanor i lugn och trygg skolmiljö. Tillgången till specialiststöd är hög och elevernas resultat följs upp på ett systematiskt och individualiserat sätt. I likhet med Holland, som också faller väl ut i PIRLS, har Sverige många specialpedagoger som kan stödja elever som har behov av särskilt stöd. Andra faktorer är hög elevnärvard och omfattningen av läxor som är i nivå med genomsnittet för de deltagande länderna.

IEA har parallellt med PIRLS genomfört en läsförståelsestudie, TRENDS (Trends in Children's Reading Literacy Achievement 1991–2001), som följer upp en studie från 1991. Läsförståelsestudierna ger underlag för en bedömning av hur läsförståelsen hos barnen i årskurs 3 har förändrats över tid. TRENDS nyanserar den positiva bilden i PIRLS och visar att utvecklingen från 1991 har inneburit en försämring för Sveriges vidkommande. PIRLS och TRENDS är inte helt identiska när det gäller urval och testutformning. De båda undersökningarna visar att läsförståelse är ett komplext område och det finns alternativa sätt att utforma testverktyg. PIRLS tillämpar testverktyg som ligger relativt nära den läsförståelse som betonas i 1994 års läroplan för de obligatoriska skolformerna.

4.6.4 Utbildning och arbetsmarknad

EU:s sysselsättningsstrategi

EU har fastställt en europeisk strategi för full sysselsättning och fler arbetstillfällen. Inom

ramen för strategin har EU fastställt tio särskilda riktlinjer som var och en skall bidra till att strategin förverkligas. Utbildningspolitiken bidrar till de flesta av dessa riktlinjer och i synnerhet till riktlinje fyra att "Främja utveckling av humankapitalet och det livslånga lärandet".

Denna riktlinje tar fasta på vikten av ett kontinuerligt lärande för att motsvara arbetsmarknadens behov av en välutbildad arbetskraft. Som resultatmått inom riktlinjerna används de riktmärken som EU:s utbildningsministrar enades om i maj 2003.

Ett av de riktmärken som EU:s utbildningsministrar har kommit överens om för uppföljning av utbildningssystemens utveckling i Europa är att åtminstone 85 procent av 22-åringarna i EU bör ha genomgått gymnasieutbildning. Sverige har nått denna nivå, men strävar efter att höja andelen ytterligare och att fler ska fullfölja sin gymnasieutbildning direkt i ungdomsskolan. På så sätt blir fler platser i den kommunala vuxenutbildningen tillgängliga för andra mer prioriterade målgrupper.

Ett annat riktmärke är att den genomsnittliga andelen unga i Europa som lämnar skolan i förtid ska uppgå till högst 10 procent. Statistik från Eurostat visar att det var 10,5 procent av en ungdomskull som lämnade skolan i förtid i Sverige 2001 enligt EU:s definition.

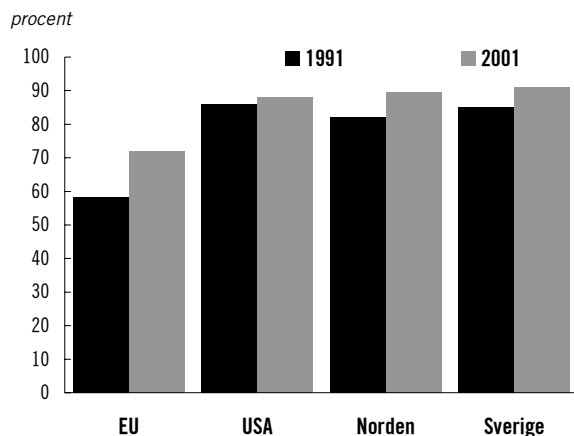
Det tredje riktmärket är att andelen vuxna som deltar i livslångt lärande i EU ska vara minst 12,5 procent av den vuxna arbetsföra befolkningen (25–64 år). Enligt Eurostat deltog drygt 18 procent av Sveriges befolkning i åldern 25–64 år i någon form av utbildning 2001, vilket innebär att Sverige nått målet med god marginal.

Rekrytering till högskolan och befolkningens utbildningsnivå

Effekterna av de satsningar som har gjorts inom utbildningsområdet kan successivt avläsas i form av en allt mer välutbildad befolkning. Den svenska befolkningen är vid internationell jämförelse välutbildad. I åldern 25–64 år hade 32 procent en högskoleutbildning enligt OECD:s senaste mätning som publicerades nu i höst och som avsåg utbildningsnivån år 2001. Detta tillhör de högre värdena bland OECD-länderna. Endast Kanada, USA, Japan och Irland hade en högre andel.

Samtidigt hade 19 procent en kortare utbildning än gymnasieskola. Bland de trettio OECD-länderna var denna andel i genomsnitt 36 procent och inom EU drygt 39 procent.

Diagram 4.5 Andel av åldersgruppen 25-34 år som uppnått minst gymnasienivå, 1991 och 2001 (Källa: OECD)

I åldersgruppen 25–34 år, varav de flesta genomfört sin utbildning under 1990-talet, hade 91 procent av Sveriges befolkning slutfört minst en gymnasieskolutbildning 2002 vilket är en höjning från strax över 80 procent i början av 1990-talet. Nivåhöjningen är ungefär densamma som i övriga nordiska länder. Inom EU har nivån ökat snabbare dock från en betydligt lägre nivå. I USA, som länge haft en hög utbildningsnivå jämfört med övriga länder har nivåökningen varit långsammare.

Tillväxten av högskoleutbildade i vårt land sedan 1990-talet har medfört att personer som är födda under första hälften av 1970-talet nu har en större andel högskoleutbildade än i någon annan åldersgrupp. Detta gäller både om vi räknar längre högskoleutbildningar eller totalt inklusive kortare utbildningar och enstaka kurser.

Regeringens politik syftar till att både stimulera fler unga och möjliggöra för stora grupper äldre personer att studera. Detta har bidragit till att utbildningsnivån i arbetskraften har kunnat höjas och ineffektiva utbildningsklyftor har kunnat motverkas. Intresset för högskolestudier har ökat under de senaste åren bland personer över 25 år och ytterst få länder i världen har en lika hög övergångsfrekvens till högre studier i dessa äldre grupper. Ungdomsgrupperna i Sverige uppvisar emellertid fortfarande en lägre övergångsfrekvens till högskolan direkt efter gymnasieskolan än i flera jämförbara länder. För att poängtera vikten av att

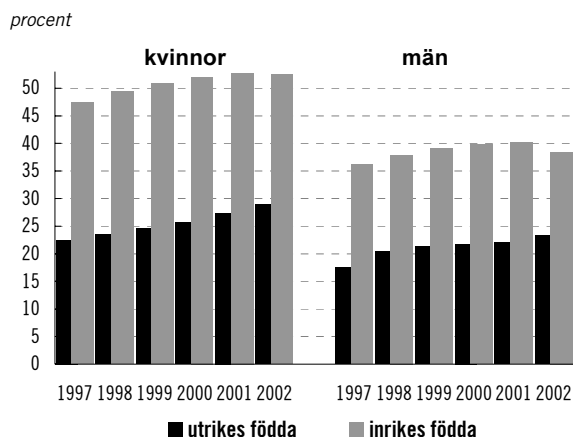
fler yngre skaffar sig en högskoleutbildning fastställde regeringen i 2000 års ekonomiska vårproposition det långsiktiga målet att hälften av en årskull skall ha börjat läsa på högskola vid 25 års ålder.

En övergångsfrekvens på 50 procent vid 25 års ålder är en hög målsättning i ett internationellt perspektiv. Mellan 1997 och 2001 ökade övergångsfrekvensen successivt bland ungdomarna. År 2002 uppmättes dock en tendens till minskad övergångsfrekvens. Enligt beräkningar från SCB var övergångsfrekvensen till högskolan bland 25-åringar i Sverige t.o.m. år 2002 omkring 43 procent. Definitionen har fastställts i samråd med SCB och Högskoleverket och innebär beräkning av hur stor andel av dem som under 2002 fyllde 25 år och som fram till och med denna ålder hade börjat i högskolan. I målet inkluderas de studenter som fått svenskt studiemedel för högskoleutbildning utomlands.

Högskoleverket har redovisat en bedömning med utgångspunkt i övergångsfrekvensen inom respektive åldersgrupp 19–25 år, som pekar på att andelen kan vara på väg att närma sig 50 procent under de närmaste åren.

Skillnaden i övergångsfrekvens är stor mellan kvinnor och män samt mellan inrikes och utrikes födda studenter. Bland inrikes födda kvinnor var övergångsfrekvensen vid 25 års ålder omkring 52 procent år 2002 enligt den fastställda nationella definitionen. Bland inrikes födda män var denna andel omkring 38 procent. Dessa andelar är nästan dubbelt så höga bland personer som är födda i Sverige.

Vid internationella jämförelser av övergångsfrekvensen till eftergymnasiala utbildningar tillkommer, enligt SCB och i internationella redovisningar, minst tvååriga eftergymnasiala utbildningar som tillhör samma nivå som högskolan. Här återfinns bland annat flertalet kvalificerade yrkesutbildningar, KY. Övergångsfrekvensen t.o.m. 25 års ålder enligt den internationella klassificeringen uppgick till sammanlagt 45 procent 2002.

Diagram 4.6 Övergångsfrekvens till högskola vid 25 års ålder (Källa: SCB)

Utbildning och anställbarhet

I utbildningspolitikens övergripande mål ingår att åstadkomma ekonomisk tillväxt och detta är samtidigt en del av EU:s utbildningsmål. Utbildningssystemen skall, enligt den målsättning som Europeiska rådet antagit, bidra till att Europa blir världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. Utbildning skall också bidra till en hållbar ekonomisk tillväxt, fler och bättre arbetstillfällen och ökad social sammanhållning. En viktig princip är att utbildningen skall främja de humanistiska värden som delas av Europas samhällen.

Såväl forskning som OECD:s analyser har visat att det generellt sett är lönsamt både för enskilda människor och för samhällena i stort att fler skaffar sig en högre utbildning. För ungdomar i Sverige är, enligt OECD:s senaste rapport om utbildningsindikatorer, den ekonomiska avkastningen för dem som skaffar sig en högskoleutbildning relativt hög. I dessa analyser beräknas den samlade och långsiktiga effekten av skatter, inkomst, risk för arbetslöshet, kostnader och olika offentliga ekonomiska stöd under studietiden.

Hur lönsamt det är för ungdomar att utbilda sig och hur detta påverkar studiebenägenheten är en fråga med många dimensioner.

Den aktuella arbetslösheten är en faktor som påverkar studieintresset. Under 1990-talet drabbades Sverige, liksom andra OECD-länder, av stor arbetslöshet. Bland personer med högst grundskoleutbildning i åldersgruppen 25–29 år var, enligt OECD, arbetslösheten i vårt land mycket hög internationellt sett i mitten av 1990-talet och då högre än genomsnittet för EU-

länderna. Denna andel halverades fram till 1999 och minskade ytterligare till och med år 2001, men var fortfarande högre än i många andra länder. Bland högskoleutbildade var arbetslösheten i mitten av 1990-talet betydligt lägre både inom OECD och EU och även i dessa grupper halverades arbetslösheten fram till sekelskiftet. I Sverige var arbetslösheten 2001 bland högskoleutbildade visserligen hög historiskt sett, men betydligt lägre än i många andra länder.

I ett längre tidsperspektiv har risken för arbetslöshet alltid varit mindre bland högskoleutbildade jämfört med övriga grupper och skillnaderna mellan utbildningsgrupperna är fortfarande stor.

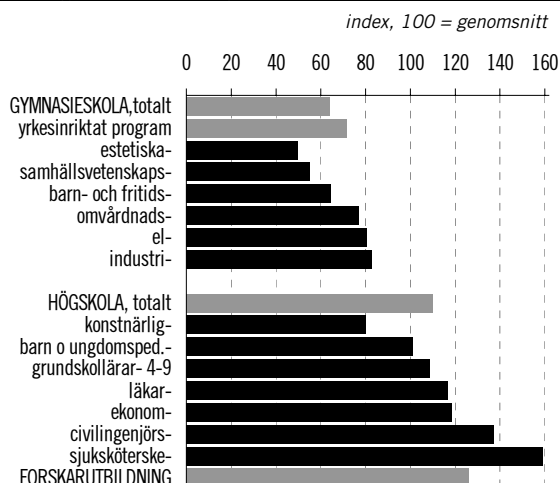
Under 2002 och 2003 har tendensen varit att dessa klyftor består och dessutom att arbetslösheten åter ökar.

I februari 2003 var arbetslösheten över 6 procent bland personer i åldern 16–64 år med högst grundskoleutbildning och nästan 6 procent bland personer med treårig gymnasieutbildning vilket var högre än bland personer med kortare gymnasieutbildning. Bland högskoleutbildade var andelen drygt 3 procent. I samtliga dessa grupper ökade arbetslösheten jämfört med 2002.

I en undersökning som SCB genomförde under 2002 studerades en rad olika faktorer om hur det gått för de personer på arbetsmarknaden, som tre år tidigare hade avslutat sin utbildning i gymnasie- respektive högskola. Frågorna gällde om man hade arbete vid undersökningstillfället, hur många månader det tog innan man fick första arbetet, om man hade fått en fast anställning, haft stadigvarande arbete under hela perioden efter utbildningen, om man varit arbetslös någon gång under perioden och hur länge, den aktuella månadslönen, om arbetet motsvarade utbildningens inriktning och hur nöjd man var med de kunskaper man fått i utbildningen. Kunskaperna som bedömdes var förmåga att genomföra skriftliga presentationer, redovisningar på engelska, klara självständig problemlösning och kunna använda dator som arbetsverktyg.

Genom att summera alla dessa faktorer till ett index där 100 utgör det sammanlagda genomsnittliga värdet framstår ganska stora skillnader mellan utbildningsgrupperna.

Diagram 4.7 Framgång på arbetsmarknaden våren 2002 bland gymnasie- och högskoleutbildade (Källa: SCB)

Högskoleutbildning var i stort sett genomgående mer lönsamt än en gymnasieskoleutbildning i samtliga dessa arbetsmarknadsinriktade avseenden. De yrkesinriktade gymnasieprogrammen var mer lönsamma för ungdomarna än de studieinriktade programmen så långt i karriären vilket emellertid förklaras av att flertalet från de studieinriktade programmen gått vidare till fortsatta studier och ännu inte på allvar påbörjat sin yrkeskarriär. De examinerade sjuksköterskorna tillhörde de högskoleexaminerade som hade haft störst framgång på arbetsmarknaden. Framför allt förklarades detta av att flertalet av dem hade fått ett stadigvarande arbete direkt i linje med utbildningen och ofta direkt efter sin examen.

EU har fastställt ett gemensamt delmål vars syfte är att öka tillgången på välutbildade naturvetare och tekniker bland medlemsländerna.

Ett särdrag för den svenska arbetsmarknaden är en hög utbildningsnivå i offentliga och privata tjänster men relativt låg utbildningsnivå inom industrin. Sverige har en förhållandevis stor andel högskoleutbildade totalt sett på arbetsmarknaden, inom offentlig sektor och inom den privata tjänstesektorn. Inom tillverkningsindustrin, byggsektorn och flera andra privata arbetsmarknadssektorer, där behovet av tekniker och naturvetare är särskilt stort, har emellertid andelen högskoleutbildade länge varit lägre än i flera av våra viktigaste konkurrentländer. Detta är en viktig bakgrund till den långsiktiga satsningen på naturvetenskap och teknik som sker i den svenska skolan.

Som effekt av utbildningsexpansionen under 1990-talet har utbildningsnivån höjts markant

inom alla arbetsmarknadssektorer i vårt land. Skillnaden i förhållande till övriga länder har i stora drag ändå förblivit ganska oförändrad.

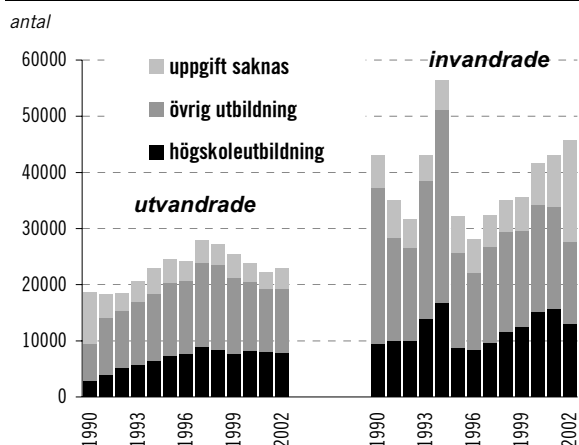
Migration

Globalisering, ökad konkurrens, teknisk utveckling och ökad rörlighet mellan länder ger nya möjligheter och medför samtidigt nya krav både på utbildningsväsendena och på arbetsmarknaderna över hela världen. I mitten av 1990-talet hade Sverige en stor invandring, inklusive utflyttade från Sverige som återvände hem. Många var högskoleutbildade, men en mycket mindre andel av dem fick arbete på den svenska arbetsmarknaden än vad som var fallet i slutet av 1980-talet. Sysselsättningsnivån bland de invandrade har visserligen förbättrats väsentligt under de senaste åren, men det finns fortfarande en stor grupp välutbildade invandrade i det svenska samhället som ännu inte har kunnat få arbete. Hela det svenska utbildningsväsendet förutsätts därför även fortsättningsvis vara starkt engagerat i att på olika sätt bidra till en förbättrad integrering av personer som flyttar till Sverige.

Migrationen har hittills gett Sverige ett befolkningstillskott i alla åldrar och ett tillskott av kompetens bland annat i form av högskoleutbildad arbetskraft. Ett sådant inflöde av människor och kompetens är nödvändigt även i fortsättningen om Sveriges ekonomiska tillväxt skall tryggas.

Mellan åren 1987 och 2002 flyttade cirka 180 000 högskoleutbildade till Sverige och omkring 100 000 utvandrade, enligt SCB:s uppgifter. Sverige har därmed fått ett sammanlagt nettoinflöde på minst 80 000 högskoleutbildade sedan 1987. Utbildningsuppgift saknas för många invandrade och i praktiken är detta tillskott ännu större.

Diagram 4.8 In- och utvandrare i åldern 16-64 år med respektive utan högskoleutbildning, 1990-2002 (Källa: SCB)

De senaste åren, 1999–2002, har utvandringen bland svenskfödda minskat samtidigt som allt fler högskoleutbildade flyttar tillbaka. Bland läkare, sjuksköterskor och nu även bland tandläkare och civilingenjörer blev återinvandringen år 2002 till och med större än utvandringen.

Ett av Europeiska unionens mål är att främja rörligheten inom unionen både på arbetsmarknad och bland studerande samt med omvärlden i övrigt. EU-länderna skall stå öppna för samarbete med alla regioner, till ömsesidig nytta. Målet för EU är att bli den högst prioriterade destinationen för studerande, vetenskapsmän och forskare från andra regioner i världen. Det är troligt att dessa mål även kommer att delas av de länder som under det här årtiondet blir nya medlemsstater i EU.

Befolkningens rörlighet mellan Sverige och övriga EU-länder har mer än fördubblats under 1990-talet. Antalet invandrade från EU-länderna minus utvandrare till dessa länder har medfört ett markant nettoöverskott av forskare till Sverige sedan mitten av 1990-talet. År 2002 fanns 20 800 forskarutbildade inom teknik och naturvetenskap i Sverige. Ungefär 14 procent av dessa forskare hade invandrat sedan 1987 och bodde kvar i Sverige varav en stor andel invandrat från något EU-land.

Bland högskoleutbildade på grundutbildningsnivå var utflödet till EU något större än inflödet mellan 1996–1998, men även detta har sedan vänt till ett nettoöverskott varje år under perioden 1999–2002. Av sammanlagt omkring 1,5 miljoner högskoleutbildade år 2002 som var yngre än 65 år svarade migrationen under denna period för ett nettotillskott på omkring 5

procent varav en stor andel invandrat från något EU-land.

Invandringen av högskoleutbildade har också ökat något från EU:s aktuella kandidatländer medan utvandringen till dessa länder har varit fortsatt låg jämfört med EU-länderna. Under förutsättning att det ekonomiska samspelet mellan Sverige och EU:s kandidatländer utvidgas på ett positivt sätt kan detta förväntas medföra ett ökat utbyte av välutbildade personer på arbetsmarknaden med dessa länder i framtiden såsom skedde mellan Sverige och EU-länderna under 1990-talet.

4.6.5 Resultat i ett nationellt perspektiv

Under 2002 ökade antalet barn i förskolan från 315 000 till 333 600. Den största delen av de nytillkomna barnen har en förälder som är föräldraledig. Det har också blivit vanligare att barn till arbetslösa och barn vars föräldrar är sjukskrivna går i förskola. Det ökade barnantalet har inte påverkat gruppstorlekarna i förskolan. Igenomsnitt fanns det 17,4 barn per grupp 2002, vilket är samma som året innan. Inte heller personaltätheten har förändrats. Hösten 2002 var antalet barn per årsarbetare 5,3 vilket är detsamma som 2001.

Maxtaxereformen har således lett till fler barn i förskolan. Däremot har inte närvarotiderna blivit längre utan i stället något kortare. Den genomsnittliga närvarotiden i förskolan sjönk med en veckotimme mellan 1999 och 2002, från 31 till 30 timmar i veckan. I stort sett hela minskningen beror på att fler barn har närvarotider i intervallet 1–15 veckotimmar. Barn vars föräldrar förvärsarbetar eller studerar har samma närvarotider som tidigare, i genomsnitt 32 timmar per vecka.

Maxtaxans införande den 1 januari 2002 har väsentligt förändrat avgifterna i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i landet. Kartläggningen av avgifterna från 1999 visade att en tvåbarnsfamilj med genomsnittliga inkomster och barnen i förskola 33 timmar per vecka kunde få betala mellan 0 och 4 160 kronor i månaden. Detta motsvarar en skillnad på nästan 50 000 kronor per år. Skolverkets undersökning visar att avgiftsnivåerna 2002 tydligt harmoniserats genom maxtaxans införande. En tvåbarnsfamilj kan 2002 få betala mellan 1 040 och 1 900 kronor i månaden beroende på vilken kommun familjen

bor i. Detta motsvarar en skillnad på drygt 10 000 kronor per år.

Det totala antalet elever i grundskolan har ökat under hela 1990-talet och har nu avstannat till att omfatta 1 057 225 elever för läsåret 2002/03. Minskningen i elevantal beräknas fortsätta under hela årtiondet. Antalet tjänstgörande lärare omräknat till heltidstjänster ökade med 1,3 procent jämfört med föregående läsår och uppgick under läsåret 2002/03 till totalt 83 379 anställda. Den totala kostnaden för den kommunala grundskolan beräknas för 2002 uppgå till 62,7 miljarder kronor (exkl. skolskjuts). Detta är en ökning med 2,7 procent jämfört med föregående år.

De senaste två åren har andelen elever som slutar grundskolan med behörighet till gymnasieskolan ökat något. Preliminär statistik visar att 89,7 procent av eleverna var behöriga att börja på gymnasieskolans nationella program. Fortfarande har emellertid mer än var tionde elev av dem som gick ut årskurs 9 under 2003 inte godkänt betyg i svenska, engelska eller matematik dvs. det som krävs för att få börja på ett nationellt program. Variationerna mellan skolor och mellan kommuner är fortsatt mycket stor. Läsåret 2001/02 fanns tre kommuner där samtliga elever var behöriga att söka till gymnasieskolans nationella eller specialutformade program. I de kommunerna med lägst andel var knappt fyra av fem elever behöriga. Mellan enskilda skolor var skillnaderna ännu större.

Läsåret 2002/03 gick totalt 322 587 elever i gymnasieskolan vilket är en ökning med drygt 11 400 elever jämfört med året innan. Antalet tjänstgörande lärare uppgick till 26 300, vilket är en ökning med ca 4 procent sedan föregående läsår. Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman beräknas uppgå till 22,1 miljarder kronor 2002 (exkl. skolskjuts). Det är en ökning med 2,4 procent jämfört med föregående år.

Det genomsnittliga betygsresultatet i gymnasieskolan har ökat de senaste åren. Betygsresultatet varierar dock mellan olika huvudmän och mellan olika kommuner. Likaså skiljer det sig mellan olika gymnasieprogram. Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 1998 fick 73 procent slutbetyg inom fyra år. Av de elever som fick slutbetyg läsåret 2001/02 uppnådde 86 procent grundläggande behörighet till studier på universitet eller högskola. 43 procent av de elever som fullföljde gymnasieskolan 1999

var inom tre år registrerade vid universitet eller högskolor, vilket är en ökning jämfört med föregående år.

Under senare delen av 1990-talet har studiebudet inom gymnasieskolan generellt sett ökat. Flera kommuner har startat egna gymnasieskolor och många befintliga skolor startar flera program. Antalet fristående skolor har ökat kraftigt men den regionala fördelningen av skolorna är mycket ojämn.

En allt större andel av den vuxna befolkningen deltar i någon form av organiserat lärande. Inom folkbildningen återfanns minst 1,5 miljoner personer i studieförbundens cirkelverksamhet under 2002. Folkhögskolornas samlade kursverksamhet hade knappt 115 000 deltagare varav 8 200 inom ramen för kunskapslyftet under hösten 2002.

Under 2002 återfanns cirka 317 000 studerande i den kommunala vuxenutbildningen vilket motsvarar cirka 194 000 heltidsplatser, varav 74 700 inom ramen för kunskapslyftet. Inom kvalificerad yrkesutbildning (KY), svenskundervisning för invandrare (sfi), och kompletterande utbildningar återfanns cirka ytterligare 64 000 studerande. Alla dessa studerar dock inte på heltid.

Sammantaget ger detta en bild av att vuxna i allt större utsträckning deltar i det livslånga lärandet och att vuxnas lärande har en stor roll att spela i detta sammanhang. För de vuxna innebär vuxnas lärande en möjlighet att nå sina livsmål, ur ett samhällsperspektiv bidrar den till en levande demokrati och ökad sysselsättning.

Utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen som skett under hela 1990-talet har fortsatt även under de första åren av 2000-talet. Antalet helårsstudenter ökade under 1990-talet från knappt 150 000 till 250 000. Därefter har antalet helårsstudenter fortsatt att öka. Ytterligare 30 000 helårsstudenter har tillkommit de senaste två åren vilket innebär en ökning med 12 procent. De samlade utbildningsuppdragen för universitet och högskolor 2002 uppfylldes till 98 procent. Av 29 lärosäten med uppdrag att öka antalet helårsstudenter inom teknik och naturvetenskap uppfylldes detta uppdrag av 20 lärosäten.

Antalet examinerade totalt har ökat 2002 till skillnad från föregående år då en viss minskning kunde noteras. Ökningen har varit större för generella examina än för yrkesexamina. För de examina som examinationsmål har satts upp har

antalet examina ökat, och efter halva perioden har lärosätena uppnått nära 50 procent av målet för civilingenjörer och arkitekter samt sjuksköterskor. För lärarexamen med inriktning mot tidigare år har 53 procent av målet uppnåtts efter halva perioden, medan 44 procent av målet för lärarexamen med inriktning mot senare år har uppnåtts. Antalet examinerade lärare med inriktning mot förskola och förskoleklass ökade med 23 procent mellan läsåren 2000/01 och 2001/02, vilket kan jämföras med den totala examinationsökningen för lärare som var 13 procent.

Antalet nybörjare och aktiva samt examinerade i forskarutbildningen har ökat. Efter halva perioden har mer än 50 procent av regeringens examinationsmål för samtliga vetenskapsområden uppnåtts.

Staten har under budgetåret 2002 satsat drygt 20,5 miljarder kronor på studiestödsverksamheten i form av ekonomiskt bidrag till studerande. Dessutom utbetalas mer än 11 miljarder kronor i lån till studerande. Vidare tillkommer kostnader för studiestödsadministrationen på ungefär 400 miljoner kronor.

Under budgetåret 2002 fick cirka 928 000 studerande studiestöd, därutöver har fler än 17 000 personer fått bidrag vid korttidsstudier och över 700 högskolestuderande med synskada eller andra läshandikapp försetts med studielitteratur. Vidare har nästan 300 föräldrar till döva barn fått bidrag till kostnader för utbildning i teckenspråk och 330 funktionshindrade gymnasieelever har fått bidrag till kostnader för studier vid riksgymnasierna. Antalet studielåntagare uppgick den 1 januari 2002 till drygt 1,4 miljoner personer. Låntagarnas samlade skuld till Centrala studiestödsnämnden (CSN) redovisades den 1 januari 2002 till 153 miljarder kronor. Efterfrågan på information om studiestöd hos de studiestödsadministrerande myndigheterna har under det senaste verksamhetsåret varit omfattande både i volym och komplexitet.

4.6.6 Analys och slutsatser

I många avseenden når svensk utbildning mycket långt och är ett internationellt föredöme. Det är dock, enligt regeringens mening, inte acceptabelt att en av tio elever i grundskolan inte klarar målen i svenska, engelska eller matematik eller att ungdomar lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg. Mot bakgrund av bristerna i

skolans resultat måste ambitionsnivån höjas och arbetet med att förbättra utbildningen intensifieras.

Under 2003 presenterade regeringen sitt kvalitetsprogram för skolan – Alla skolor skall vara bra skolor. Kvalitetsprogrammet omfattar insatser för ökad individanpassning, för tydligare och tidigare information till elever som inte når målen i grundskolan samt insatser för att stärka skolors och kommuners kvalitetsredovisningar. Vidare omfattar insatserna en renodling av Skolverkets uppgifter och ett inrättande av Myndigheten för skolutveckling. Skolverkets förändrade roll innebär att verket skall bli en starkare och mer synlig aktör, som granskar verksamheten och hävdar kraven på kvalitet och likvärdighet.

Regeringen har som ledstjärna att kvaliteten skall förbättras och uppföljningen skall utvecklas i såväl förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som i grundskolan och gymnasieskolan. Allmänna råd skall utarbetas av Statens skolverk för att bidra till förbättrad kvalitet inom förskoleverksamheten. Regeringen anser vidare att både förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen bör lämna kvalitetsredovisningar.

Regeringen fortsätter att satsa på att öka personaltäteten inom de olika skolverksamheterna. Statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder i kommuner med maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har till stor del använts till personalförstärkningar. Regeringen anser att det är mycket viktigt att det livslånga lärandet som startar i förskolan ses ur ett genusperspektiv. En jämställdhetsdelegation har därför tillsatts för att förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet inom förskolan (dir. 2003:101).

Regeringen ser som en av sina viktigaste uppgifter att minska invandrades utanförskap. Myndigheten för skolutveckling har av den anledningen som sin första och viktigaste uppgift att förbättra förskole- och skolsituationen i segregerade områden. Vidare har regeringen beslutat att genomföra en försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i årskurs 7–9 i syfte att förhindra att elever som kommit sent till Sverige halkar efter kunskapsmässigt.

Insatser har gjorts för att öka kvaliteten i gymnasieskolans yrkesutbildningar. Det finns nu, enligt regeringens uppfattning, ett behov av att gå vidare. Regeringen avser därför att inrätta en yrkesutbildningsdelegation med representanter för arbetsmarknadens parter och utbildningssystemet.

Gymnasiekommittén 2000 hade som huvudsakligt uppdrag att utreda och lämna förslag till en framtida utformning av gymnasieskolans studievägsstruktur. I uppdraget ingick även att överväga vad som kan göras i programmets uppbyggnad för att minska den sociala och könsmässiga snedrekryteringen till olika utbildningsvägar samt avhoppsfrekvensen, inte minst bland elever med utländsk bakgrund i gymnasieskolan. Kommitténs betänkande har remissbehandlats och regeringen avser att överlämna en proposition om gymnasieskolan under våren 2004.

Inom ramen för olika valideringsprojekt har regeringen gjort insatser för att vuxnas reella kompetens skall tillvaratas. Detta är ett viktigt område inte minst för att öka invandrades möjlighet till inträde på arbetsmarknaden. Regeringen avser därför att under åren 2004–2007 inrätta en valideringsdelegation med representanter från arbetsmarknadens parter och utbildningssystemet.

Det finns fortfarande skillnader mellan lärosätena inom högskoleområdet vad gäller genomförandet av utbildningsuppdragen. Framför allt har lärosäten med tyngdpunkten lagd på tekniska och naturvetenskapliga utbildningar även under 2002 haft stora svårigheter att öka studentantalet i förväntad omfattning. Dock har de omfördelningar av platser som gjordes inför 2002 samt i tilläggsbudgetar under 2002 inneburit att takbeloppen utnyttjats i större utsträckning 2002 än 2001.

Trots en ökad examination inom lärarutbildningen med inriktning mot senare år måste denna öka de närmaste åren för att examinationsmålet ska nås. Det krävs också en kraftig ökning av antalet lärarstudenter som väljer matematisk-naturvetenskaplig eller teknisk inriktning för att lärosätena ska nå målet att en tredjedel av de examinerade har denna inriktning.

Lärosätena har i uppdrag att fortsätta beakta behovet av lärare i förskola och förskoleklass.

Genom att nästan 1 miljon studerande har kunnat finansiera sina studier med någon form av studiestöd bedömer regeringen att verksamheten har bidragit till att många har kunnat studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser eller funktionshinder. Därmed har studiestödsverksamheten bidragit till att fylla de platser som utbildningsväsendet erbjudit och att målen för politikområdet uppnåtts.

Sverige är ett av världens mest internationaliserade länder, vilket har varit viktigt för vårt lands utveckling och välfärd. Ett fortsatt tillskott av kunskaper och kompetens från utlandet och att befolkningen skaffar sig mer erfarenheter och nya kunskaper om vår omvärld är nödvändigt för att Sverige skall kunna förbli en av världens ledande kunskapsnationer. Det är därför viktigt att ännu fler stimuleras till att skaffa sig utlandserfarenhet och att Sverige blir ett ännu attraktivare land att flytta till.

4.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. Inom politikområdet har Statens skolverk, Specialpedagogiska institutet, Sameskolstyrelsen, Nationellt centrum för flexibelt lärande, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning och Distansutbildningsmyndighetens avvecklingsmyndighet erhållit invändning i revisionsberättelsen avseende räkenskapsåret 2002. För dessa myndigheter har RRV även lämnat revisionsrapport. Regeringen behandlar invändningen för berörda myndigheter under respektive anslag.

5 Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

5.1 Insatser

Förskoleverksamheten bedrivs i form av förskola, familjedaghem och kompletterande förskoleverksamhet (öppen förskola). Skolbarnsomsorgen bedrivs i form av fritidshem och familjedaghem. För barn mellan tio och tolv år kan skolbarnsomsorgen även bedrivas i form av öppen fritidsverksamhet.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har genomgått stora förändringar under det senaste decenniet. Kommunernas svaga ekonomi samt flera reformer har under 1990-talet påverkat och delvis förändrat verksamheten.

5.1.1 Kvalitetsarbete

De senaste årens reformer har väsentligt ökat tillgängligheten till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. En ökad fokusering på det pedagogiska innehållet i förskolan har förstärkt dess roll som del i det livslånga lärandet och det första steget i utbildningssystemet. En läroplan för förskolan infördes 1998.

Reformen maxtaxa och allmän förskola m.m. påbörjades den 1 juli 2001. Den sista delen i reformen infördes den 1 januari 2003. Regeringen fäster nu stor vikt vid kvalitetsfrågor i förskolan som skall prägla de kommande årens arbete. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en särskild förskoleproposition.

Maxtaxa och allmän förskola

Regeringen anser att förskolan är en del av den generella välfärden och att den därför skall erbjudas alla barn från tidig ålder. Ingen får uteslängas från den tidiga starten i lärande och utveckling på grund av höga avgifter eller för att en förälder är arbetslös eller är föräldraledig för vård av ett syskon.

Reformen maxtaxa och allmän förskola m.m. består av flera delar som har trätt i kraft vid olika tidpunkter. Den 1 juli 2001 blev kommunerna skyldiga att erbjuda plats i förskoleverksamhet för barn i åldern 1–5 år vars föräldrar är arbetslösa. En motsvarande skyldighet infördes för barn till föräldralediga den 1 januari 2002 och allmän förskola för 4–5-åringar infördes den 1 januari 2003. Bestämmelser om maxtaxa i verksamheten, dvs. ett högsta tak för de avgifter som föräldrar betalar, infördes den 1 januari 2002.

Regeringen har gett Statens skolverk i uppdrag att under en femårsperiod administrera och årligen följa upp reformen. Den första rapporten lämnades i februari 2003 och bygger på flera stora studier som Skolverket genomfört under perioden 1999–2002. Av rapporten framgår följande:

- andelen barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga har ökat i förskolan genom reformen. Den största ökningen kan tillskrivas de föräldraledigas barn.
- även andelen barn i åldern 6–9 år som är inskrivna i fritidshem har ökat under 2002.

- Dessa är framförallt barn till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar som tidigare var ensamma hemma eller hade omsorgen ordnad med hjälp av grannar, släktingar etc.
- reformen har inte medfört längre närvarotider. Barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar har samma närvarotider som tidigare och mönstret är detsamma i familjedaghem. Däremot har den genomsnittliga närvarotiden i förskolan sjunkit med en timme i veckan mellan 1999 och 2002 vilket i stort sett beror på att barn till arbetslösa och föräldralediga har fått rätt till plats under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.
 - gruppstorleken i förskolan har inte förändrats under det senaste året, dvs. gruppstorlekarna har stabiliserats, men på en nivå som är betydligt högre än den som rådde i början av 1990-talet. Däremot fortsatte de redan stora barngrupperna på fritidshemmen att öka ytterligare.
 - maxtaxan fick ett nästan fullt genomslag redan det första året, då 287 av landets 289 kommuner anslöt sig till systemet. År 2003 tillämpar alla, nu 290, kommuner i landet maxtaxa. Kommunerna har dock möjlighet att inom maxtaxans ram föra en egen avgiftspolitik. Närmare 200 kommuner använde år 2002 denna möjlighet och har egna bestämmelser om antalet betalmånader, tidsrelatering och/eller avgiftsreduktion när barnet är sjukt, har semester m.m. Detta resulterar i avgifter som är lägre än den ”ordinarie” maxtaxan.

De kommuner som har infört maxtaxan är berättigade till två statsbidrag, dels för att kompensera intäktsbortfallet, dels för att säkra kvaliteten i verksamheten. För år 2002 har bidraget till kvalitetssäkrande åtgärder framför allt använts till personalförstärkning i förskolan.

Riksdagen beslutade i juni 2003 i samband med beslut om 2003 års ekonomiska vårproposition att godkänna ett förslag från regeringen om höjning av den högsta avgiften för maxtaxa inom barnomsorgen från den 1 januari 2004. Avgiften i förskoleverksamheten får inte överstiga 3 procent av inkomsten, dock högst 1 260 kronor (+120 kr) i månaden, för det första barnet, 2 procent dock högst 840 kronor (+80 kr) i månaden för det andra barnet,

respektive 1 procent och högst 420 kronor (+40 kr) i månaden för det tredje barnet. Avgifterna i skolbarnsomsorgen får inte överstiga 2 procent av inkomsten, dock högst 840 kronor (+80 kr) i månaden för det första barnet, samt 1 procent dock högst 420 kronor (+40 kr) i månaden för det andra respektive tredje barnet. För det fjärde barnet utgår det liksom tidigare ingen avgift. Hushåll med en sammanlagd inkomst understigande 38 000 kronor i månaden berörs inte av förslaget.

De höjda avgifterna innebär möjlighet till ökade avgiftsinkomster för kommunerna och regeringen avser därmed att sänka det statsbidrag som lämnas till kommuner som tillämpar maxtaxan med 240 miljoner kronor per år från och med 2004.

Familjedaghem

Antalet familjedaghem har minskat i takt med att föräldrar har valt den utbyggda förskolan. Familjedaghem kan dock vara ett viktigt alternativ för vissa barn och föräldrar.

Regeringen har av den anledningen gett Skolverket i uppdrag att följa upp och redovisa utvecklingen av familjedaghemmen. Uppföljningen skall belysa familjedaghemmen som ett komplement till den allmänna förskolan. Frågor som bör omfattas är huruvida vårdnadshavarens önskemål om omsorgsform kan tillgodoses i kommunerna, om familjedaghem finns som ett alternativ till förskola för fyra- och femåringar samt om det finns en samverkan mellan familjedaghemmet och den allmänna förskolan och hur den i sådana fall organiseras. Skolverket skall även redovisa omfattningen av den avgiftsfrihet inom familjedaghemmen för fyra- och femåringar som inte deltar i den allmänna förskolan och som en del kommuner infört. Uppdraget skall redovisas den 1 mars 2004.

Kvalitetsredovisning

I regeringens skrivelse Utbildning för kunskap och jämlikhet – regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188) gör regeringen bedömningen att en skyldighet bör införas även för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen att upprätta kvalitetsredovisningar. Som ett led i

detta arbete har utbildningsdepartementet utarbetat en promemoria Skyldighet att lämna uppgifter om förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (U2002/4328/S). Efter avslutat remissförfarande bereds promemorian för närvarande i Utbildningsdepartementet.

Därutöver har Skolverket fått i uppdrag att kartlägga förekomsten av kvalitetsredovisningar i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen och analysera dem. Verket skall vidare redovisa ett underlag inför den av regeringen aviserade regleringen av kvalitetsredovisning för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Kartläggningen skall redovisas till regeringen senast den 1 november 2003, analysen och underlaget skall redovisas senast den 1 december 2003. Mer om resultatinformation återfinns i avsnitt 6.1.1 Förstärkt kvalitetsarbete.

Allmänna råd

Staten har i 2 a kap. 3 § Skollagen (1985:1100) angivit vilka uppgifter och krav som ställs på förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, nämligen att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn fostran och omvårdnad samt att komplettera skolan och att erbjuda barn en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen. För bedrivande av verksamheten skall det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Barngrupperna skall ha lämplig sammansättning och storlek. Lokaler-na skall vara ändamålsenliga.

Statens övergripande mål skall förverkligas inom det kommunala ansvaret och anpassas till lokala förutsättningar och med hänsyn till barns olika behov. Målen i den nationella lagstiftningen innebär dock en begränsning av den lokala variationen. Syftet med den lokala variationen är inte att den skall medföra radikalt olika villkor mellan olika kommuner. Skolverket har under åren 1999/2000 utarbetat Allmänna råd för familjedaghem, öppen förskola, fritidshem och öppen fritidsverksamhet.

Regeringen gör bedömningen att reformarbetet samt utbyggnaden av förskolan behöver åtföljas av ytterligare insatser för att definiera och stärka dess kvalitet. Allmänna råd kan bidra i arbetet med att stärka verksamheternas kvalitet. Regeringen avser därför att ge Skolverket i upp-

drag att utfärda allmänna råd när det gäller kvalitet i förskolan.

5.1.2 Personalen i förskolan

Personalförstärkning

Forskningen visar att personaltäthet och barngruppernas storlek är viktiga kvalitetsfaktorer, särskilt för de yngre barnen och barn i behov av särskilt stöd. Därför avser regeringen att införa ett riktat statsbidrag till kommunerna för att kunna anställa minst 6 000 nya förskollärare, barnskötare eller annan personal till förskolan. Satsningen på kraftigt förstärkta personalresurser till förskolan skall ske successivt under mandatperioden och i den takt som ekonomin tillåter.

Förskolan en attraktiv arbetsplats

Förskolans roll och uppdrag i samhället har utvidgats påtagligt under de senaste åren. Den ökade tillgängligheten, införande av maxtaxan och allmän förskola m.m., statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder, skollagskommitténs förslag om förskolan som en egen skolform och det aviserade förstärkta kvalitetsarbetet i förskolan skall ses som uttryck för detta.

En förskola som är attraktiv för människor att söka sig till som arbetsplats har en tydlig organisation, både avseende ledning och verksamhet, och bedriver en verksamhet med pedagogisk kraft och tydlighet. Förskolans verksamhet måste också erbjuda utveckling i arbetet genom kompetensutveckling och möjligheter till karriärutveckling av olika slag, för att alla personalkategorier skall söka sig dit och stanna kvar. Personalens egna möjligheter att planera och organisera sitt arbete bidrar till att arbetet upplevs som attraktivt och att personalen trivs.

Regeringen har för avsikt att ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att initiera informations- och utvecklingsinsatser om det viktiga och nyskapande arbete som pågår i förskolan i syfte att stimulera rekrytering av personal till förskolan.

Utbildning av förskollärare och barnskötare

I en verksamhet som är föremål för så stora förändringar som har skett inom förskolan är det angeläget att verksamheten kan rekrytera och behålla sin personal. Det är viktigt för förskolans kvalitet att fler förskollärare och barnskötare, rekryteras till förskolan. Regeringen har lagt fast examinationsmål för utbildning av bl.a. lärare med inriktning mot tidiga år. Med hänsyn till behovet av lärare i förskolan har högskolorna med lärarutbildning ett särskilt ansvar att beakta behovet av lärare som utbildar sig med inriktning mot förskolan och vidta nödvändiga åtgärder för att möta behoven. Enligt regeringens bedömning finns det dessutom ett behov i verksamheten av en utbildning till barnskötare. För närvarande pågår ett arbete inom Utbildningsdepartementet för att kartlägga hur detta behov skall kunna tillgodoses. Resultatet av kartläggningen och eventuella åtgärder kommer att presenteras under 2003.

Av uppföljningarna av statsbidraget för kvalitetssäkring inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg till kommuner som tillämpar maxtaxa framkommer att ca 15 procent av bidraget har använts till kompetenshöjande åtgärder varav ca hälften gick till kompetenshöjande åtgärder för barnskötare.

Jämställdhetsdelegationen

Som framgår av förskolans läroplan, Lpfö 98, tillhör jämställdhet mellan könen de värden som förskolan skall hålla levande i arbetet med barnen. Förskolan skall sätta flickors respektive pojkars kreativitet och nyfikenhet i centrum.

Forskning visar att pojkar och flickor generellt bemöts olika av personalen. Jämställdhet är fortfarande en lågt prioriterad fråga i alltför många kommuner och förskolor och uppmärksammas inte i lika hög grad som andra delar av värdegrunden, visar utvärderingar. Flertalet jämställdhetsinsatser i kommunerna har varit riktade mot grund- och gymnasieskolan. Få långsiktiga insatser har gjorts för ökad jämställdhet när det gäller förskolan.

Regeringen anser att det är mycket viktigt att det livslånga lärandet som startar i förskolan ses ur ett genusperspektiv så att traditionella könsroller och könsmönster kan motverkas. Förskolan är det första och viktiga steget i denna

process. Arbetet med jämställdheten mellan könen i förskolan bör ständigt uppmärksammas, intensifieras, förstärkas och utvecklas. Pojkars och flickors livsutrymme får inte begränsas av könsspecifika normer och värderingar. Regeringen fattade därför beslut den 14 augusti 2003 om att tillsätta en jämställdhetsdelegation (dir. 2003:101). Delegationens uppgift är att lyfta fram, förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet i förskolan. Regeringen satsar sammanlagt 12,5 miljoner kronor under perioden 1 december 2003 till 30 juni 2006 för detta arbete.

5.1.3 Integration

Insatser inom ramen för storstadspolitiken

I det storstadspolitiska arbetet har staten tecknat lokala utvecklingsavtal med sju storstadskommuner om insatser i sammanlagt 24 stadsdelar. Som en del i detta lokala utvecklingsarbete har förskoleverksamheten byggts ut och utvecklats med statligt stöd.

Erfarenhet visar att tidiga insatser har särskilt stor betydelse för det fortsatta lärandet. Därför har de insatser som vidtagits inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen för att bygga ut förskoleverksamheten varit speciellt betydelsefulla. Medel har bl.a. använts till att pröva nya verksamhetsformer av förskoleverksamhet med nya pedagogiska arbetssätt, att erbjuda alla barn från tre år förskola på deltid, att utveckla pedagogernas kompetens, att öka antalet vuxna i förskolan samt att stärka föräldramedverkan i förskolans verksamhet. Förskolorna med språklig inriktning syftar till att ge barnen tillgång till förskolans pedagogiska verksamhet och stöd i deras språkutveckling. Därutöver arbetar förskolorna med att stärka modersmålet samtidigt som svenska språket tränas.

Insatserna på förskolans område inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen har varit en värdefull grund för den allmänna förskolan som infördes den 1 januari 2003 genom att alla barn från och med höstterminen det år de fyller fyra skall erbjudas plats i förskolan. Ett av de uttalade syftena bakom reformen Allmän förskola är att fler barn med utländsk bakgrund skall få tillgång till förskolan.

I regeringsförklaringen år 2002 aviserades att storstadspolitiken skall utvecklas. Ytterligare steg måste tas för att utifrån de goda erfaren-

heter som gjorts inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen utveckla och bredda samverkan mellan de inblandade aktörerna. Detta bör ske genom att staten omvandlar framgångsrika insatser till ordinarie strukturer och arbetssätt. Storstadspolitikens framtida inriktning har förtydligats via skrivningar i den ekonomiska vårpropositionen. Där anges att regeringen avser att ta tillvaraorstadspolitikens erfarenheter. Statliga myndigheter skall ges tydliga mandat och riktlinjer för attorstadspolitikens tvärsektoriella mål skall uppnås. Det är därför av stor vikt att Myndigheten för skolutveckling och Skolverket i sitt arbete tar tillvara de relevanta erfarenheter som gjorts inom ramen förorstadspolitikens lokala utvecklingsavtal och strävar efter att utveckla samverkan med myndigheter och andra aktörer i övriga samhällssektorer som omfattas avorstadspolitik.

Den mångkulturella förskolan

I regeringens skrivelse, Utbildning för kunskap och jämlikhet – regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbete i förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188), presenterades ett antal strategiska områden där statliga insatser under de närmaste åren skall påskynda utvecklingsarbetet och höja verksamhetens kvalitet. Ett av dessa områden är förskola och skola i segregerade områden.

I många kommuner finns områden som är präglade av social och etnisk segregation. I dessa områden finns en överrepresentation av elever som har svårigheter att nå utbildningsmålen. Förskolan är det första steget i det livslånga och livsvida lärandet. Forskning och erfarenhet visar att tidiga insatser ger bra resultat och minskar skolmisslyckanden längre fram i grundskolan. Det är därför angeläget att förskolan i segregerade områden ges stöd att utveckla sin verksamhet.

Myndigheten för skolutvecklingen har fått i uppdrag av regeringen att arbeta för förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden. Myndighetens arbete skall främst koncentreras på situationen i förskolan och i grundskolan, men även situationen för elever i gymnasieskolan bör uppmärksammas. Myndigheten skall årligen till regeringen redovisa de insatser som vidtagits, vilka metoder och arbetssätt som använts, viktiga iakttagelser som gjorts

under arbetet samt vilka resultat som har uppnåtts och hur dessa har spridits till olika huvudmän. Myndigheten skall i samband härmed även redovisa behovet av eventuella åtgärder på området, t.ex. förslag om författningsändringar. Uppdraget skall slutredovisas den 15 december 2005.

Reggio Emilia institutets verksamhet har varit en inspirationskälla i utvecklingen av svensk förskolepedagogik. I februari 2003 fick Reggio Emilia institutet 1,3 miljoner kronor av regeringen för det första året av ett treårigt utvecklingsprojekt om språk och kommunikation i den mångkulturella förskolan. Institutets projekt bedrivs vid förskolan Stella Nova i Hallonbergen inom Sundbybergs kommun. Förskolan har fem avdelningar och de inskrivna barnen representerar 17 olika språk. Ett nätverk med andra mångkulturella förskolor har knutits till projektet. Projektet kommer att utvärderas på barnnivå, verksamhetsnivå och pedagogisk dokumentationsnivå.

5.1.4 Förskolan och skolbarnsomsorgen i ett internationellt perspektiv

Svensk förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har sedan länge rönt ett stort intresse från andra länder både inom och utom EU. Verksamheten framhålls ofta som ett internationellt föredöme. Inom EU har en överenskommelse om ett gemensamt mål satts upp för utbyggnaden av förskoleverksamheten; en tredjedel av 1–3 åringarna samt 90 procent av 3–5 åringarna skall ha tillgång till förskolan. För Sveriges del innebär målet att verksamheten för de yngre barnen redan mångfalt överträffats och för de äldre barnen nu börjar nås. År 2002 var 65 procent av 1–3 åringarna och 84 procent av 4–5 åringarna inskrivna i förskola samt 8 procent av 1–5 åringarna i familjedaghem.

OECD har i en treårig tematisk studie studerat förskoleverksamheten i tolv länder, varav Sverige har varit ett. Avsikten med studien har varit att dra slutsatser från de olika länderna för att utröna vilka faktorer som är de mest väsentliga för en framgångsrik barnomsorgspolitik. OECD pekar i sin rapport *Starting Strong* ut nyckelområden för förskoleverksamheten och har därvid valt att framhålla den generella välfärdsmodellen för barnomsorgens utveckling internationellt. Det innebär att Sverige ligger i

frontlinjen i förhållande till OECD:s framgångsfaktorer inom området. Perspektivet på förskolan som det första steget i det livslånga lärandet har av OECD också tydligt framhållits.

OECD har i ett andra steg utvidgat studien till att omfatta ytterligare ett antal länder. Dessutom har uppföljningar och fördjupningar gjorts inom vissa områden. Konferenser har hållits i Oslo, Paris, och Rotterdam bl.a. om barn i utsatta uppväxtmiljöer och förbättrad statistikinsamling samt finansiering av barnomsorgen. Utbildningsdepartementet anordnade i samarbete med OECD en konferens i Stockholm i juni 2003 om det pedagogiska innehållet i förskolan *Pedagogy and Curriculas in Early Childhood Education and Care* med ett tjugotal länder representerade. Föreläsare från USA, Nya Zeeland, Italien och Belgien lämnade bidrag till konferensen. Utifrån dessa underlag och på uppdrag av OECD kommer en grupp svenska forskare att utarbeta en rapport.

5.1.5 Skolbarnsomsorg

Personaltätheten inom skolbarnsomsorgen har minskat betydligt under 1990-talet samtidigt som barnantalet har ökat. Ökningen av antalet barn i fritidshem har troligen flera orsaker. Sannolikt har maxtaxan, som infördes 2002, bidragit. Skolbarnsomsorgen är en priskänslig verksamhet och en sänkning av avgifterna kan antas öka efterfrågan. En annan orsak kan vara den ökade integrationen mellan fritidshem, förskoleklass och grundskola. Den kan ha inneburit att fler skolor erbjuder alla barn verksamhet under en samlad del av dagen.

För att bryta den negativa trenden inom bl.a. skolbarnsomsorgen infördes från och med läsåret 2001/02 ett statsbidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem. Statsbidraget utgick med 1 miljard kronor det första läsåret och avsikten är att stödet successivt skall höjas med 1 miljard kronor per år tills nivån 5 miljarder är nådd. Bidraget är frivilligt för kommunerna att ansöka om och det är kommunerna och skolorna själva som avgör vilken personal som behövs till vilken verksamhet för att på bästa sätt öka måluppfyllelsen. Uppföljningar visar att det endast är en liten del av statsbidraget som har använts till att anställa personal inom fritidshemmen. Se vidare avsnitt 5.1.3.

I syfte att öka kvaliteten inom skolbarnsomsorgen har regeringen i utvecklingsplanen (skr. 2001/02:188) aviserat att även skolbarnsomsorgen bör upprätta kvalitetsredovisningar. Skolverket har fått i uppdrag att kartlägga förekomsten av kvalitetsredovisning inom skolbarnsomsorgen samt analysera dem. Verket skall dessutom ta fram ett underlag till regeringen inför den aviserade regleringen av kvalitetsredovisning i skolbarnsomsorgen.

5.2 Resultatbedömning

Resultatredovisning och analys av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen finns även redovisade i regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2002/03:102). De statistiska uppgifterna i detta avsnitt är främst hämtade ur Skolverkets rapport Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2003, del 2. Rapporten finns på Skolverkets hemsida (www.skolverket.se).

De reformer som genomförts 2001 och 2002 har ökat efterfrågan på och tillgången till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. En övervägande andel av kommunerna kunde under hösten 2002 erbjuda plats till barnomsorgen utan oskäligt dröjsmål, enligt skollagens (1985:1100) krav, dvs. inom tre till fyra månader, även om antalet kommuner som inte klarar dessa krav ökat något.

Antalet barn i förskolan ökade från 2001 till 2002 med knappt 19 000. Av dessa var 15 000 barn till föräldrar som var föräldralediga, vilket är en effekt av att föräldraledigas barn nu tillåts ha syskon i barnomsorg 15 timmar i veckan. Andelen familjedaghem fortsatte att reduceras och minskningen av antalet barn i familjedaghem mellan 2001 och 2002 uppgick till nästan 9 procent. Minskad efterfrågan från föräldrarna samt svårigheter att rekrytera dagbarnvårdare uppges vara anledningen till familjedaghemmens reduktion.

Den preliminära kostnaden för år 2002 per inskrivet barn i förskolan har ökat till 90 900 kr. Det är en ökning med 3,8 procent jämfört med året innan. Motsvarande siffra för barn i familjedaghem är 70 700 kronor vilket är en ökning med 5,5 procent jämfört med år 2001.

Barnantalet i fritidshem har ökat efter maxtaxans införande med cirka 14 000. Av dessa är

ca en fjärdedel barn vars föräldrar är föräldralediga. Den stora gruppen nya barn i fritidshem är dock barn till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar som tidigare var ensamma hemma eller hade omsorgen ordnad med hjälp av grannar, släktingar etc.

Den preliminära kostnaden per inskrivet barn i fritidshem har ökat till 29 800 kronor. Det är en ökning med 1,9 procent jämfört med 2001.

En studie från Skolverket som presenterades våren 2003 visar att barngruppernas storlek inom förskola har varit oförändrade de senaste två åren. Däremot har gruppernas storlek vuxit betydligt från 80-talet och fram till 1998. Genomsnittet i förskolan var 17,4 barn år 2002. För fritidshem är det svårare att presentera ett relevant genomsnitt. Gruppstorlekarnas spridning är märkbart större än inom förskolan. En fjärdedel av alla fritidshemsavdelningar hade fler än 41 barn.

Den ökning av antalet barn per årsarbetare inom förskolan som har varit under 1990-talet tycks ha vänt och en svag minskning kan i stället skönjas. Genomsnittet för år 2001 var 5,4 barn per årsarbetare vilket sjönk till 5,3 för år 2002. Spridningen mellan olika kommuner är 3,0 till 10,6 barn per årsarbetare.

Inom fritidshemsverksamheten visar siffrorna på en ökning av antalet barn per årsarbetare. För år 2001 var genomsnittet per årsarbetare 17,4 barn. Det snittet ökade till 18,4 barn per årsarbetare för år 2002. Den relativt dramatiska ökningen kan bero på att antalet inskrivna barn på fritidshem har ökat kraftigt, sannolikt beroende på maxtaxereformen. Spridningen är dock stor. Den kommun som har lägst personaltäthet

har 34,4 barn per årsarbetare och den som har högst har 9,5 barn per årsarbetare.

Andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning minskar inom såväl förskolan som fritidshemmen. Inom förskolan har den sjunkit med 1,3 procentenheter till 50,7 procent och inom fritidshemmen med 1,4 procentenheter till 55,7 procent. Det råder efterfrågan på högskoleutbildad personal inom förskolan, vilket bl.a. användningen av statsbidraget för kvalitets-säkrande åtgärder i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg visar.

Statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder

Statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder som uppgår till 0,5 miljarder kronor är kopplat till maxtaxan inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och syftar till att säkra kvaliteten i verksamheterna.

Uppföljningen av 2002 års statsbidrag visar att 84,8 procent användes till personalförstärkningar och 15,2 procent användes till kompetenshöjande åtgärder.

Av den personal som anställdes inom förskoleverksamhet var 510 barnskötare, 743 förskollärare och 135 övrig personal. Personalförstärkningarna inom skolbarnsomsorgen bestod av 40 barnskötare, 75 fritidspedagoger, 17 förskollärare och 19 övrig personal.

Kommunerna använde 65,5 miljoner kronor av statsbidraget till kompetenshöjande åtgärder inom förskoleverksamheten och 10,6 miljoner kronor inom skolbarnsomsorgen.

6 Barn- och ungdomsutbildning

6.1 Insatser

Det övergripande målet är en skola som ger alla kunskap och utveckling – en skola där alla elever har rätt och möjlighet till framsteg. Alla skall ha möjlighet till en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Statens skolverks omfattande uppföljning av skolans resultat visar emellertid att graden av måluppfyllelse varierar och att skillnaderna mellan olika kommuner är stora och ännu större mellan olika skolor. Under det senaste decenniet har staten gjort omfattande insatser för att stimulera och stödja likvärdigheten i och utvecklingen av kommunala och fristående skolor.

Utvecklingen i det decentraliserade skolsystemet påverkas av många aktörer. Staten ställer upp nationella mål och följer upp resultaten, skolhuvudmännen skapar förutsättningar och personalen svarar för själva verksamheten, som i sin tur är beroende av engagemang från elever, föräldrar och det omgivande samhället.

Effekterna av de statliga insatserna framträder därför inte alltid tydligt i ett skolsystem med många aktörer, framför allt inte på kort sikt. Utbildning är en långsiktig process. Under det senaste året har ett stort antal åtgärder vidtagits i enlighet med vad som tidigare aviserats i regeringens utvecklingsplan (skr. 2001/02:188).

6.1.1 Förstärkt kvalitetsarbete

Regeringens kvalitetsprogram för skolan

Statens omfattande ekonomiska satsning på skolan under senare år måste följas av en tydlighet vad gäller insatser för att uppnå en nationellt likvärdig och kvalitativt god utbildning. Enbart

ökade resurser räcker inte för att skolan skall utvecklas. En decentraliserad skola kräver en stark säkring av kvaliteten för att alla skolor skall vara bra skolor. Detta ansvar ligger såväl hos den enskilda skolan som hos kommunen/skolhuvudmannen och staten.

Under våren 2003 presenterades regeringens kvalitetsprogram för skolan – Alla skolor skall vara bra skolor. Det presenterades både genom en skrift och vid fyra regionala upptaktskonferenser. Konferenserna samlade deltagare från en stor andel av landets kommuner samt från berörda myndigheter och organisationer.

Kvalitetsprogrammet omfattar insatser för stöd till enskilda elever, ökad individanpassning, tydligare och tidigare information till elever, förbättrat samspel mellan hem och skola samt insatser för att stärka skolors och kommuners kvalitetsredovisningar. Vidare omfattar insatserna en renodling av Skolverkets uppgifter och ett inrättande av en myndighet för skolutveckling. Som exempel på insatser för ökad individanpassning kan nämnas att Myndigheten för skolutveckling på uppdrag av regeringen givit ett antal grundskolor resurser för att utveckla och dokumentera formerna för individuell planering och dokumentation. Avsikten är bl.a. att få fram lärande exempel.

Förstärkt information mellan skola och hem

Regeringen har beslutat om ändringar i grundskoleförordningen (1994:1194) och motsvarande skolformsförordningar som tydliggör skolans ansvar för att eleven och föräldrarna under hela skoltiden informeras om elevens studieutveckling. Informationen vid utvecklingssamtalen bör grunda sig på en bedömning av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kurs-

planerna. Ändringen trädde i kraft den 1 juli 2003. Det är regeringens uppfattning att utvecklingsamtalen regelmässigt skall leda fram till en framåtsyftande individuell utvecklingsplan, som visar vilka insatser som behöver vidtas för att eleven skall nå målen.

Regeringen har även beslutat att skolan skall vara skyldig att utfärda skriftliga omdömen för varje elev som inte når målen i årskurs 9 i ett eller flera ämnen eller ämnesblock i grundskolans årskurs 9 och specialskolans årskurs 10. De skriftliga omdömena skall redovisa vilka kunskaper och färdigheter i ämnet eleven tillägnat sig. Även elever som avbryter ett språkval före årskurs 9 respektive årskurs 10, så att betyg inte kan sättas enligt kursplanen för språkval, skall alltid få ett skriftligt omdöme. Ändringen trädde i kraft den 1 juli 2003.

Kvalitetsredovisning

Regeringen anser att det strukturerade kvalitetsarbetet på skol- och kommunnivå behöver stärkas. Kvalitetsredovisningarna skall vara det centrala dokumentet för att utvärdera och rapportera skolans resultat. Det är viktigt att många aktörer såväl förvaltning, skolor, lärare, elever etc. är involverade i denna process. Regeringen avser att vidareutveckla kvalitetsredovisningarna och utforma tydligare regler. Kvalitetsredovisningarna skall på ett lättillgängligt och mer jämförbart sätt visa hur skolan lyckas utveckla undervisningens kvalitet och nå de nationella målen och vilka åtgärder som behöver vidtas för att komma tillrätta med eventuella brister. I den fortsatta beredningen av skollagskommitténs förslag (SOU 2002:121) kommer det att övervägas om det nuvarande kravet på arbetsplan och skolplan skall tas bort. Skolverket bör också ges rätt att utfärda föreskrifter om kvalitetsredovisning.

Skolverket har fått i uppdrag att utreda och utveckla systemet för resultatinformation för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, skolan och vuxenutbildningen. I uppdraget ingår att dels föreslå en struktur för hur kvalitetsindikatorer skall redovisas i kvalitetsredovisningarna (indikatorområden), dels föreslå sådana kvalitetsindikatorer för kvalitetsredovisning. (Se även text om kvalitetsredovisning i förskolan under avsnitt 5.1.1)

I uppdraget ingår även att föreslå sådana - kvalitetsindikatorer för den nationella nivån som motsvarar den information som skall finnas på

kommunal nivå och på verksamhetsnivå. Verket skall också bedöma från vilken tidpunkt och på vilket sätt man kan sammanställa och analysera resultaten från de nationella proven i grundskolans årskurs 5 och specialskolans årskurs 6 samt analysera vilka skolor som inte använder proven och varför. Vidare skall Skolverket redovisa en bedömning av dagens nationella provsystem med avseende på kvalitet och kostnadseffektivitet samt analysera förutsättningarna för att bredda systemet.

Myndighetsombildningen

I regeringens skrivelse Utbildning för kunskap och jämlikhet – regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet för förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188) gjordes bedömningen att Statens skolverks granskande uppgift borde tydliggöras och separeras från den utvecklingsstödande verksamheten. I syfte att uppfylla utvecklingsplanens intentioner och stärka den nationella likvärdigheten inrättades Myndigheten för skolutveckling den 1 mars 2003. Samtidigt renodlades Skolverkets uppgifter och koncentrerades till kvalitetskontroll genom uppföljning, utvärdering samt granskning och tillsyn. Det gemensamma målet för de båda myndigheterna är att främja en utbildning av god kvalitet och öka måluppfyllelsen i alla landets skolor.

Skolverkets förändrade roll innebär att verket skall bli en starkare och mer synlig statlig aktör, som granskar verksamheten och hävdar kraven på kvalitet och likvärdighet. Utbildningsinspektionen, som omfattar kvalitetsgranskning och tillsyn, skall stärkas så att varje skolhuvudman och i princip alla skolor skall inspekteras regelbundet. Regeringen har avsatt medel för att ytterligare förstärka myndighetens inspektions- och tillsynsverksamhet. Målet är att inspektionen skall fördubblas jämfört med tidigare situation. Skolverket har fått i uppdrag att senast den 1 november 2003 redovisa en plan över hur utbildningsinspektionen skall genomföras för att nå målet att varje kommun och alla skolor skall omfattas av en inspektion minst vart sjätte år.

Myndigheten för skolutveckling skall bidra till ökad måluppfyllelse och till likvärdighet i utbildningen dels genom generella utvecklingsinsatser, främst inom nationellt prioriterade områden, dels genom riktat stöd till kommuner, skolor

och andra lokala enheter vars resultat indikerar ett tydligt behov av stöd. Myndigheten skall bidra till ett kunskapsbaserat arbete i den pedagogiska verksamheten. Insatserna skall bl.a. utgå från tillgänglig kunskap om såväl skolförbättring som hur organisation och ledarskap kan utvecklas.

Myndighetens första och viktigaste uppgift de närmaste åren kommer att vara utvecklingsinsatser för att nå bättre måloppfyllelse och för att förbättra utbildningsvillkoren i segregerade områden.

6.1.2 Fristående skolor

Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd genomförde under år 2000 en nationell kvalitetsgranskning av betygssättningen hos 20 kommunala huvudmän. Som en fortsättning har Skolverket under 2001–2002 gjort motsvarande granskning i 18 fristående skolor. Resultatet har redovisats i rapporten *Betygssättningen i fristående skolor* (september 2002).

Syftet har varit att beskriva, bedöma och värdera hur skolhuvudmän, rektorer och lärare tar ansvar för att betygssättningen är rättvis och likvärdig. Några avsevärda skillnader har inte konstaterats mellan de granskade kommunala och fristående skolorna. Dock finns exempel på större inbördes variationer mellan de fristående grund- och gymnasieskolorna än mellan de cirka 100 kommunala skolor som granskats.

I sin återrapporering till de granskade skolorna och deras huvudmän har Skolverket framhållit att de bör rikta mer uppmärksamhet mot likvärdighetsfrågorna. Skolverket ansåg vidare att personal i fristående skolor bör inbjudas att delta i kompetensutvecklingsinsatser på nationell och kommunal nivå.

I media har under våren 2003 förekommit uppgifter om att förhållandena vid vissa fristående skolor inte svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller såväl i det offentliga skolväsendet som för fristående skolor. Det har vidare ifrågasatts om den utpekade kategorin skolor har förutsättningar att bedriva skolverksamhet i enlighet med gällande villkor.

Skolverket har med anledning av detta fått i uppdrag att inom ramen för sin utveckling av utbildningsinspektionen skapa nya rutiner och skarpa metoder för inspektion av fristående skolor, liksom för verkets tillsyn under skolor-

nas andra verksamhetsår. Skolverket skall vidare dels utveckla och skärpa sina rutiner och metoder vid prövning om godkännande och rätt till bidrag för fristående skolor, dels utveckla och pröva metoder för regelbundna uppföljningsbesök vid nyetablerade fristående skolor. Skolverket bör i dessa sammanhang särskilt uppmärksamma hur det kan säkras att läroplanernas värdegrund och allmänna mål följs i verksamheten. Uppdragen skall redovisas under hösten 2003. Skolverket skall därutöver genomföra en särskild inspektion av fristående skolor med konfessionell inriktning eller motsvarande. Uppdraget skall redovisas senast den 15 januari 2004. För att ytterligare förstärka myndighetens inspektions- och tillsynsverksamhet tillför regeringen Skolverket 5 miljoner kronor från 2004.

6.1.3 Integration och utbildning

Förtydligande av de integrationspolitiska målen

Uppgiften att minska invandrades utanförskap är en av regeringens högst prioriterade uppgifter. En arbetsgrupp bestående av företrädare för ett antal departement samt Integrationsverket har tillsatts med uppgift att se över hur genomförandet och uppföljningen av integrationspolitiken kan förtydligas inom ett antal politikområden i syfte att förbättra de integrationspolitiska resultaten. Utbildning för barn och ungdomar är ett av de områden som kommer att uppmärksammas i en första etapp.

För utbildning har två mål fastställts; ett för grundskolan och ett för gymnasieskolan. Båda ansluter till generella nationella mål. Målet för grundskolan är att andelen elever med utländsk bakgrund som lämnar grundskolan med fullständiga betyg successivt skall öka. Målet för gymnasieskolan är att andelen elever med utländsk bakgrund som efter fyra år slutför utbildning på ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan successivt skall öka. Med utländsk bakgrund avses elever som är födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Målen skall kontinuerligt följas upp.

Skolverkets fortsatta analys av resultaten från PISA-undersökningen visar att det finns en rad förklaringar till att skillnaden i skolresultat mellan elever med svensk och elever med ut-

ländsk bakgrund är förhållandevis stor. Strävan måste vara att öka insatserna för elever med utländsk bakgrund för att utjämna skillnaderna. En viktig sådan insats är att öka andelen lärare med utländsk bakgrund. Regeringens bedömning är att detta är ett av de mest strategiska områdena för ökad måluppfyllelse.

Förbättrade utbildningsvillkor i segregerade områden

I många kommuner finns områden som är präglade av social och etnisk segregation. I dessa områden finns en överrepresentation av elever som har svårigheter att nå målen för utbildningen. Det är väl känt att elevernas möjligheter till framgång i skolan inte enbart beror på faktorer inom skolan. Faktorer som barns vistelsetid i Sverige, föräldrarnas utbildningsbakgrund och anknytning till arbetsmarknaden har också stor betydelse för elevernas möjligheter i skolan. Skolverkets fördjupade analys av resultatet i PISA-undersökningen bekräftar också dessa iakttagelser. Skolan har dock en viktig roll i sammanhanget. Det är därför angeläget att särskilt uppmärksamma utbildningsvillkoren för elever i områden som präglas av social och etnisk segregation.

Regeringen har mot denna bakgrund gett Myndigheten för skolutveckling som det första och viktigaste uppdraget att arbeta för förbättrad förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och skolor i segregerade områden. Myndigheten skall främja utvecklingen i dessa områden präglade av social och etnisk segregation, i syfte att en större andel av eleverna i dessa områden skall nå målen för utbildningen. Förskolans, förskoleklassens samt fritidshemmens roll skall särskilt beaktas. Myndigheten skall kartlägga, samla in och analysera framgångsfaktorer samt sprida lärande exempel, t.ex. avseende kunskaper och strategier i skolor med olika förutsättningar. I arbetet med uppdraget skall särskild uppmärksamhet riktas mot situationen för de elever som kommer till Sverige sent under sin skoltid samt förutsättningarna för undervisningen i ämnet svenska som andraspråk och användningen av skönlitteratur och bibliotek. I uppdraget ingår också att myndigheten skall ta tillvara erfarenheter och systematisera kunskap från storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal.

Försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i årskurserna 7 t.o.m. 9

Regeringen har beslutat om en fyraårig försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i årskurserna 7 t.o.m. 9 i grundskolan. Syftet är att förhindra att elever, som kommit sent till Sverige, kommer efter kunskapsmässigt medan de utvecklar sina färdigheter i svenska.

Tidigare har det varit möjligt att bedriva ämnesundervisning på elevernas modersmål i årskurserna 1 t.o.m. 6. Detta har enligt undersökningar gett goda resultat och möjligheten har nu utvidgats till att gälla hela grundskolan. Undervisning på ett annat språk än svenska får dock omfatta högst halva den sammanlagda undervisningstiden. Myndigheten för skolutveckling skall stödja och utvärdera verksamheten.

Storstadspolitik

Inom ramen för storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal genomförs ett stort antal insatser på grundskolans område i syfte att förbättra elevernas skolresultat och stärka den språkliga utvecklingen. Liksom på förskoleområdet används medel till kompetensutveckling av personal och utvecklande av nya pedagogiska metoder. Flera skolor har utökat sina öppettider och erbjuder t.ex. läxhjälp efter skoltid, men även kultur- och fritidsaktiviteter. Andra exempel på insatser är projekt för att stärka samverkan mellan föräldrarna och skolan, särskilda språkutvecklingsgrupper med samordningsansvar för språkutveckling samt upprättandet av regelbundna språkutvecklingsanalyser för eleverna. I några av kommunerna är nätverk för erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan skolorna under uppbyggnad.

Insatserna inom de lokala utvecklingsavtalen är i stor utsträckning tvärsektoriella mellan olika samhällssektorer, i syfte att stimulera ett helhetsperspektiv på stadsdelarnas utveckling. Stadsdelarnas lokala utvecklingsplaner omfattar t.ex. insatser där svenskt utbildning för vuxna kombineras med arbetsplatsförlagd praktik.

I regeringsförklaringen år 2002 aviserades att storstadpolitiken skall utvecklas. Ytterligare steg måste tas för att utifrån de goda erfarenheter som gjorts inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen utveckla och bredda samverkan

mellan de inblandade aktörerna. Detta bör ske genom att staten, kommuner och myndigheter omvandlar framgångsrika insatser till ordinarie strukturer och arbetssätt. Storstadspolitikens framtida inriktning har förtydligats i den ekonomiska vårpropositionen. Där anges att regeringen avser att ta tillvara storstadspolitikens erfarenheter och omvandla dem till ordinarie strukturer. Statliga myndigheter skall ges tydliga mandat och riktlinjer för att storstadspolitikens tvärssektoriella mål skall uppnås. Det är därför av stor vikt att Myndigheten för skolutveckling i sitt arbete tar tillvara de relevanta erfarenheter som gjorts inom ramen för storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal och strävar efter att utveckla samverkan med myndigheter och andra aktörer i övriga samhällssektorer som omfattas av storstadpolitiken.

6.1.4 Personal i skolan

Statsbidrag till personalförstärkning

Under början av 1990-talet minskade resurserna till skolan varvid antalet lärare och övrig personal minskade. Detta innebar en ökad arbetsbelastning för skolans personal och svårigheter att leva upp till målen i läroplaner och andra styrdokument. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2001 att ett statsbidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem skulle införas.

Totalt beräknas ca 15 000 nya lärare och andra specialister kunna anställas, i syfte att öka måluppfyllelsen. Bidraget är frivilligt för kommunerna att ansöka om och det är kommunerna och skolorna själva som avgör vilken personal som behövs till vilken verksamhet för att på bästa sätt öka måluppfyllelsen. Personalförstärkningsmedlen är en viktig del i att skapa en bättre arbetsmiljö både för lärare och för elever. På så sätt kan också skolan göras till en mer attraktiv arbetsplats. Stödet har tillsammans med andra åtgärder för att förbättra kommunernas ekonomi bidragit till att antalet lärare åter ökat i skolan.

Under det första läsåret rekryterades drygt 2 800 heltidstjänster med hjälp av bidraget. Av dessa var 2 000 pedagogisk personal. En studie som genomförts på uppdrag av Skolverket visar att kommunerna i stor utsträckning har använt bidraget för att satsa på elever i behov av särskilt stöd.

För 2004 avsätts 3,5 miljarder kronor och det är regeringens avsikt att stödet stegvis skall höjas med 1 miljard kronor per år tills nivån 5 miljarder kronor är nådd. Samtliga kommuner utom en har enligt Skolverket ansökt om bidraget för innevarande läsår.

Lärare och skolläda

De förändringar som skolan har genomgått under de senaste åren har i grunden skapat nya förutsättningar för både lärares och skollärares arbete.

Skolhuvudmännen har som arbetsgivare för lärarna ett tydligt ansvar för läraryrkets utveckling och för att erbjuda en god arbetsmiljö med utvecklingsmöjligheter. Lärarorganisationerna tar också ett stort ansvar för lärarprofessionens utveckling. Skolreformerna under senare år, avtalet på skolområdet och det systematiska kvalitetsarbetet, som får allt större plats i skolan, ger tillsammans med det successiva närmandet mellan skolan och högskolan möjlighet till en yrkesmässig utveckling för lärare. Den nya lärarutbildningen innebär ökade möjligheter för lärare till forskning och skolutveckling, bl.a. inom ramen för den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen.

I en kunskapsöversikt från Skolverket år 2002 konstateras, att lärarkompetensen är den enskilt viktigaste resursen för elevers resultat. Skolverket redovisar varje år en samlad bedömning av tillgången till och behovet av lärare. Utvecklingen av elevantalet är en viktig faktor vid beräkningen av lärarbehovet. För grundskolans del väntas elevantalet minska under de närmaste åren. Elevantalet i gymnasieskolan kommer däremot att öka kraftigt under de närmaste åren. Omräknat till heltidstjänster var andelen lärare utan pedagogisk högskoleutbildning 18,9 procent i grundskolan och 22,5 procent i gymnasieskolan.

Antalet lärare som examineras har ökat kraftigt under senare år som en följd av att antalet platser inom lärarutbildningen har ökat, men jämfört med de behov som Skolverket beräknat kommer denna ökning dock inte att vara tillräcklig. Ytterligare insatser behövs såsom vidareutbildning av befintlig personal och åtgärder för att attrahera lärare som finns i andra branscher att återvända till skolan. Insatser behövs även för

att göra läraryrket mer attraktivt, så att fler väljer yrket och färre lämnar det i förtid.

Utbildningsdepartementet deltar i det parts-gemensamma projektet Attraktiv Skola. Ett 30-tal kommuner samarbetar i projektet för att öka attraktiviteten i läraryrket. De erfarenheter som kommunerna gör kan tjäna som förebilder eller goda exempel för hur man framgångsrikt kan rekrytera, behålla och utveckla lärare. Projektet avses pågå till år 2006 för att därefter införlivas i det kontinuerliga arbetet i kommunen med dessa frågor.

Sverige deltar för närvarande i en OECD-studie Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers. Utbildningsdepartementet presenterade april 2003 en bakgrundsrapport avseende Sverige. Ett tjugotal länder deltar i undersökningen. Syftet är att redovisa hur man arbetar för att rekrytera och behålla bra lärare till skolan och visa på goda exempel och insatser som görs. Det övergripande målet är att på global nivå förse politiker och andra beslutsfattare inom skolområdet med information, analyser och annat beslutsunderlag. Studiens slutrapport beräknas vara klar i mitten av 2004.

Skolverkets effektuppföljning visar att en tydlig skolledning har avgörande betydelse för att statliga utvecklingsinsatser skall få genomslag. Regeringen aviserade i utvecklingsplanen sin avsikt att ta initiativ till en utvärdering av skolans ledningsstruktur. Det saknas en samlad bild av det utvecklingsarbete som bedrivs i många kommuner. Det gäller särskilt frågan om hur ledningsorganisation och stöd för rektors ledarskap utvecklas samt vilket samband detta kan ha med skolans måluppfyllelse. Mot denna bakgrund har regeringen tillsatt en särskild utredare med uppgift att kartlägga och utvärdera skolans ledningsstruktur (dir. 2003:36). Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 30 juni 2004.

6.1.5 Hälsoarbetet i skolan

Alkohol- och narkotikaförebyggande verksamhet

Centralförbundet mot alkohol och narkotikas (CAN) skolundersökning visar en stabilisering och en liten nedgång av alkoholkonsumtionen bland pojkar i årskurs 9 medan flickornas konsumtion ökar. Den tidigare ökningen under

90-talet av elever i årskurs 9 som säger att de använt narkotika har också brutits.

Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut har nyligen redovisat ett gemensamt regeringsuppdrag att i samråd med Kommunförbundet analysera vilka insatser som kan vidtas för att stärka den alkohol- och narkotikaförebyggande verksamheten i skolan. I rapporten framhålls värdet av att den enskilda skolan har en utarbetad och väl känd policy för arbetet. Olika insatser föreslås som stöd för att utveckla denna policy i form av kompetensutveckling av skolpersonal för att utveckla det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet samt framtagande av kunskapsunderlag för att sprida aktuell kunskap till skolpersonal. Ett antal av de förslagna insatserna kommer att helt eller delvis genomföras av Myndigheten för skolutveckling under budgetåret 2004 i samverkan med Folkhälsoinstitutet, Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika.

Arbetsmiljön i skolan

En trygg miljö är en viktig förutsättning för att barn och unga skall trivas och tillgodogöra sig kunskaper. I arbetsmiljölagens (1977:1160) mening är skolan en arbetsplats. Arbetsmiljölagen omfattar elever från och med förskoleklassen. Detta innebär tydliga bestämmelser om att elever har rätt till god arbetsmiljö och inte skall utsättas för kränkande behandling. Dock omfattas inte barnen i förskolan och fritidshemmen.

Många av de brister som uppmärksammats i skolans arbetsmiljöarbete har visat sig bero på okunnighet om bestämmelserna i arbetsmiljölagen och på hur dessa skall tillämpas. Regeringen har för avsikt att under hösten 2003 besluta om direktiv för en utredning om frågor inom arbetsmiljölagstiftningen där bl.a. barns och elevers arbetsmiljö i förskola, förskoleklass, skola och fritidshem kommer att ingå.

Myndigheten för skolutveckling och Skolverket har pågående uppdrag inom arbetsmiljöområdet som skall redovisas under hösten 2003. Myndigheten för skolutveckling skall föra ut kunskapen om sambanden mellan hälsa, lärande och trygghet utifrån propositionen om elevhälsa (2001/02:14). Skolverket har ett uppdrag att meddela föreskrifter för elevskyddsombudens medverkan i arbetsmiljöarbetet.

6.1.6 Skolans värdegrund

Regeringen lägger fortsatt mycket stor vikt vid frågorna om demokrati, diskriminering och jämställdhetsarbete i skolan. Skolan är inte värderingsfri och neutral utan står för fundamentala principer, såsom alla människors lika värde, respekt för olikhet och för allas rätt att uttrycka sig och respekteras för sina åsikter. Skolan uttrycker demokratins grundläggande värden. Skolan kan genom att motverka all form av diskriminering bidra till att unga människor lämnar skolan med ett demokratiskt och jämställt förhållningssätt. Det krävs dock ett ständigt pågående arbete för att värdegrunden skall bli levande och självklar för alla som finns i skolan. Regeringen anser att det är mycket viktigt att främja, stödja och följa utvecklingen inom värdegrundsområdet och avser att återkomma med förslag på olika insatser.

Demokrati

Regeringen har, bl.a. genom en rapport från Skolverket, uppmärksammat på att det i många kommuner och på många skolor efterfrågas information om förutsättningarna för skolans politiska omvärldskontakter. Regeringen har därför givit Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att ta fram ett informationsmaterial om förutsättningarna för skolan att samverka med politiska partier, deras ungdomsförbund och andra samhällspolitiskt engagerade organisationer utifrån den demokratiska värdegrund som skall präglade hela skolans arbete. I uppdraget ingår även att sprida dessa riktlinjer till förtroendevalda i kommunerna, rektorer samt övrig personal som är verksam inom skolan. Utgångspunkt för uppdraget skall vara att klargöra olika politiska organisationers möjligheter att samverka med skolan, samt skolans möjligheter att utforma samverkan i enlighet med skolans uppdrag och ansvar utifrån läroplaner och skollagen, för att främja en positiv utveckling. Uppdraget skall redovisas senast den 15 november 2003.

Jämställdhet

Arbetet för jämställdhet och demokrati är en viktig del av förskolans, skolans och vuxenutbildningens arbete. Målen för jämställdhets-

arbetet finns tydligt formulerade i de nationella styrdokumenterna. Verksamheterna skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värden. Myndigheterna med ansvar för förskolan och skolväsendets olika verksamhetsformer har inom ramen för sina uppdrag ett särskilt ansvar för att främja flickors och pojkers lika rätt och möjligheter.

Personalens kunskap och kompetens är en nyckelfråga i arbetet med att utveckla jämställdheten i förskolan och skolan. För att stärka och stödja kommunernas och skolornas kunskap och kompetens inom jämställdhetsområdet har regeringen sedan 2002 avsatt medel för att utbilda pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. Regeringens ambition är att det skall finnas minst en sådan resursperson i varje kommun år 2004. Utbildningen har bedrivits på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling av de nationella värdegrundscentrumen vid Göteborgs och Umeå universitet. Utbildningen omfattar såväl förskolan som grund- och gymnasieskolan. Hittills finns 175 resurspersoner i utbildning från 165 skolor och 85 kommuner.

Regeringen gav Skolverket hösten 2002 i uppdrag att ta fram ett referensmaterial och en kunskapsöversikt om utsatta flickor och pojkar i miljöer starkt präglade av patriarkala värderingar. I mars 2003 övergick ansvaret för uppdraget till Myndigheten för skolutveckling. Uppdraget omfattar även informationsinsatser, samverkan med andra berörda myndigheter och organisationer samt kompetensutveckling av skolledare, lärare och personal inom hälsoområdet i grund- och gymnasieskolan. Myndigheten för skolutveckling redovisade ett referensmaterial för lärare och skolpersonal i april 2003. Stödmaterialet, *Jag är starkare än du tror – Hur skolor stöttar flickor och möter familjer*, skall kunna användas i skolornas verksamhet fr.o.m. september 2003. Samtidigt öppnar myndigheten en kunskapsbank.

Myndigheten för skolutveckling har också fått i uppdrag av regeringen att ta fram lärande exempel på hur skolor och kommuner, i samverkan med organisationer och myndigheter, arbetar med jämställdhet samt social och etnisk mångfald. Uppdraget kommer att redovisas hösten 2003.

Diskrimineringsutredning

Förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolans verksamhet skall genomsyras av en demokratisk syn och en respekt för människors lika värde. Barns och ungas rättigheter får inte inskränkas med hänvisning till kultur, tradition, religion och bakgrund eller på grund av kön eller sexuell läggning. Skolverkets granskning 1999 av kränkande behandling och verkets kartläggning 2002 av förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning är ett par exempel på undersökningar som visar att det brister när det gäller skyddet mot diskriminering och annan kränkande behandling i skolan.

Det är enligt regeringens mening angeläget att se över möjligheterna till en lagstiftning som kan motverka dessa förhållanden. Därtill kommer att åtgärder är nödvändiga för att inom utbildningsområdet genomföra EG-direktiven om likabehandling oavsett ras eller etnisk ursprung samt likabehandling i arbetslivet. Regeringen har därför tillkallat en utredare med uppdrag att lämna förslag till lagstiftning med enkla och tydliga regler som främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet i vid mening. Utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt och med utgångspunkt i att skydd mot diskriminering och annan kränkande behandling skall finnas för diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning samt funktionshinder. Utredningen skall i väsentliga delar delredovisa sitt uppdrag under våren 2004.

Inflytandefrågor

Regeringen anser att barns, elevers och föräldrars inflytande inom förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan är en viktig fråga både ur ett demokrati- och värdegrundsperspektiv samt för utvecklingen av verksamheternas innehåll och kvalitet. Regeringen har därför tillsatt en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet. Arbetsgruppen skall under hösten 2003 lämna förslag till en tydligare reglering av barns, elevers och föräldrars rättighet till inflytande samt förskolans, skolans och vuxenutbildningens skyldighet att öka det reella inflytandet. Utgångspunkten är att alla kommu-

ner och enheter skall ha en organisation för barn-, elev- och föräldrainflytande men formen skall avgöras lokalt. Arbetsgruppen skall föreslå hur och i vilken form försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet respektive föräldramajoritet kan ingå i en reglering av elev- och föräldrainflytandet. Försöksverksamheten med lokala styrelser har förlängts till utgången av juni 2007. Regeringen kommer att bereda förslagen tillsammans med skollagskommitténs förslag på detta område.

Förebyggande åtgärder mot mobbning

Regeringen har under de senaste åren bedrivit ett aktivt arbete mot mobbning och kränkande behandling. Myndigheten för skolutveckling har regeringens uppdrag att stödja och stimulera utvecklingen i skolorna även inom detta område. Det skall bl.a. ske genom att lyfta fram exempel på handlingsprogram mot kränkande behandling som minskat mobbningen, undersöka arbetssätt som enligt utvärderingar gett positiva resultat för att sedan kunna ge mer handfasta råd och hjälp till skolorna samt ta fram en forsknings- och kunskapsöversikt om kränkande behandling och mobbning. Utifrån denna översikt bör ny forskning initieras. Detta uppdrag skall redovisas i december 2003. Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet kommer en forskarkonferens att äga rum hösten 2003 för att stimulera och initiera forskning om mobbning.

6.1.7 Fysisk aktivitet

Den minskande fysiska aktiviteten bland barn och unga är ett folkhälsoproblem som måste diskuteras och bearbetas av hela samhället och skolan har en central roll i detta arbete. Alarmerande rapporter om ökande antal överviktiga barn har visat på allvarliga effekter av felaktig kost och brist på motion. Barn i skolåldern löper risk att få t.ex. högt blodtryck, diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar.

Regeringens bedömning är att alla samhällssektorer måste samverka för att förbättra barns och ungdomars fysiska hälsa. Sjuk- och hälsovården är självklara sådana aktörer. Förskolan och skolan är dock strategiska platser där man kan nå alla barn. Väl planerade insatser kan få effekt både för enskilda individer och för de all-

männa attityderna hos alla barn och ungdomar. Förskolan skall sträva efter att alla barn skall få sina behov av lek och rörelse tillgodosedda genom både inomhus- och utomhusaktiviteter. Skolan måste sträva efter att involvera såväl pedagogisk personal som elevhälsopersonal samt föräldrarna i ett förebyggande arbete för att förbättra barns hälsa, bl.a. genom ökad fysisk aktivitet inom ramen för skolarbetet.

Ämnet Idrott och hälsa är den självklara utgångspunkten och kärnan för arbetet med fysisk aktivitet i skolan. Regeringen anser dock att fysisk aktivitet och rörelse dessutom bör vara en naturlig del i skolans vardag och integreras i hela skolans arbete. Ett brett ämnesövergripande perspektiv måste därför anläggas på fysisk aktivitet. Det är regeringens och idrottsrörelsens gemensamma ambition att alla barn skall ha fysisk aktivitet om minst 30 minuter varje dag inom ramen för skoldagen. Alla barn har inte föräldrar som kan skjutsa dem till idrottsaktiviteter eller som kan engagera sig i någon idrottsförening. Skolan är en mötesplats för alla barn och bildar därmed en naturlig plattform för samverkan mellan lärare och idrottsledare i arbetet med att fånga upp barn för fysisk aktivitet. Regeringen har under 2003 lanserat en satsning med flera samordnade insatser för att stimulera till lokal utveckling avseende fysisk aktivitet hos barn och unga. Insatserna beskrivs nedan.

Fysisk aktivitet skrivs in i läroplanerna

För att betona skolans ansvar att erbjuda daglig och regelbunden fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen har regeringen fört in en sådan skyldighet i Lpo 94 samt i Lpf 94. Varje skola skall, utifrån sina lokala förutsättningar, hitta former för att dessa mål skall uppnås. Detta kan givetvis ske inom ramen för ämnet Idrott och hälsa men också inom ramen för andra ämnen eller under raster och håltimmar.

Myndigheten för skolutveckling har fått i uppdrag av regeringen att nära följa och stödja skolornas arbete med att implementera de nya målen i läroplanerna. Myndigheten skall också återkommande rapportera till regeringen bl.a. i vilken utsträckning skolorna lyckats förverkliga målet om 30 minuters fysisk aktivitet om dagen för varje elev.

Nationellt centrum

Skolorna behöver stöd och idéer för hur de skall arbeta med att stimulera eleverna till ökad fysisk aktivitet. Regeringen har därför inrättat Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom vid Örebro universitet. Centrumets främsta uppgift är att stödja skolor i deras arbete med att stimulera till ökad fysisk aktivitet och till andra hälsofrämjande åtgärder. Centrumet skall sprida erfarenheter och goda exempel från såväl arbete inom ämnet Idrott och hälsa som från andra insatser, stödja och informera om forskning och utvecklingsprojekt samt verka för en ökad samverkan mellan olika aktörer på området. Verksamheten påbörjas under hösten 2003.

Regeringens samarbete med idrottsrörelsen

För att nå målet om mer fysisk aktivitet i skolan behöver fler barn än de redan idrottsaktiva röra på sig. Här spelar skolans eget arbete och planering en viktig roll. Samarbetet mellan skolor och lokala idrottsföreningar behöver också utvecklas. Ett utvecklat samarbete mellan idrottsrörelsen och skolan är ett viktigt område som lyfts fram i regeringens "handslag med idrottsrörelsen". Detta handslag bygger på att idrottsrörelsen tillförs sammanlagt en miljard kronor under mandatperioden från överskottet i AB Svenska Spel under förutsättning att idrottsrörelsen tar på sig att bl. a. intensifiera samarbetet med skolorna. Bidragets närmare användning diskuteras för närvarande i dialog mellan regeringen och idrottsrörelsen. Regeringen har begärt att idrottsrörelsen skall återkomma med ett förslag till handlingsplan för hur medlen skall användas och hur samverkan med skolan skall utformas.

Europeiska året för utbildning genom idrott

Europeiska kommissionen har, efter Europaparlamentets och Rådets beslut, tagit initiativ till att år 2004 skall utses till Europeiska året för utbildning genom idrott. Detta motiveras med att idrotten ses som en betydande social företeelse som kan nyttjas som ett verktyg i utbildning.

Ekonomiskt stöd till olika initiativ som kan främja målen för det europeiska året för utbildning genom idrott skall tas ur EG-budgeten.

Ett europeiskt år för utbildning genom idrott har stora möjligheter att stärka samarbetet mellan skolans och idrottens olika aktörer. Ökade förutsättningar för möten mellan människor över nationsgränser bidrar därmed till ökad integration.

Regeringen har beslutat att utse Sveriges Riksidrottsförbund som nationellt samordningsorgan för Europeiska året för utbildning genom idrott 2004. Uppdraget skall bedrivas i nära samarbete med Myndigheten för skolutveckling. Uppdraget skall redovisas senast den 1 maj 2005.

6.1.8 Naturvetenskap, teknik och matematik

Naturvetenskap och teknik

Internationellt sett är intresset för studier inom naturvetenskap och teknik relativt stort i Sverige. Den s.k. PISA-undersökningen visade också att svenska elever var signifikant bättre än OECD-genomsnittet när det gäller naturvetenskapligt kunnande. Även om Sverige står sig väl internationellt när det gäller såväl intresse för som kunnande i naturvetenskap är det nödvändigt med fortsatta insatser för att behålla dessa resultat och för att nå nya målgrupper både i och utanför skolan.

Motiven till insatser inom området är flerfaldiga: näringslivets behov av välutbildade inom området, behovet av fler kvinnor inom naturvetenskap och teknik för en allsidig utveckling, behovet av en bredare allmänbildning i ett medborgarperspektiv m.m. EU:s utbildningsministrar har också enats om att öka rekryteringen till naturvetenskapliga och tekniska områden. En av nyckelfrågorna är därvid att öka intresset i tidig ålder för dessa ämnen.

Regeringen har under flera år gjort omfattande insatser för att öka barn och ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik, bl.a. genom insatser för att förändra attityder och utveckla undervisningen. En viktig del i detta arbete utgörs av NOT-projektet, som genomförs av Skolverket och Högskoleverket och som avslutas i december 2003. Ansvar har vid myndighetsdelningen överförts till Myndigheten för skolutveckling. Det riktar sig i huvudsak till lärare och lärarfortbildare, men även till elever och aktörer utanför utbildningsväsendet. Paral-

lellt med NOT-projektet satsade regeringen under åren 1999–2001 sammanlagt 75 miljoner kronor för kompetensutveckling av lärare i naturvetenskap, teknik och miljö. Regeringen har också ekonomiskt stött NORDLAB, som genomfördes i Nordiska Ministerrådets regi och som syftade till att stimulera utvecklingen av undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena. Vidare har Kungl. Vetenskapsakademien och Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien under fem år fått bidrag för skolutvecklingsprojektet Naturvetenskap och teknik för alla (NTA).

En viktig insats för kompetensutveckling av lärare gör de nationella resurscentrumen i biologi/bioteknik, kemi, fysik, teknik och matematik. Regeringen ger också ekonomiskt stöd till teknik- och naturvetenskapscentra, s.k. science centers, för att stimulera undervisningen inom naturvetenskap och teknik. Regeringen föreslår en förstärkning av statsbidraget till dessa centrum med fyra miljoner kronor från 2004.

I uppdraget till Gymnasiekommittén 2000 ingick att beakta hur utformningen av gymnasieskolans olika program kan bidra till att öka andelen studerande inom NT-området. Kommitténs förslag bereds för närvarande inom Utbildningsdepartementet.

Regeringen gör bedömningen att det är av största vikt att stödja insatser för att stimulera barn och ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik. Regeringen avser att återkomma med närmare preciseringar hur arbetet skall fortsätta inom området i syfte att följa upp och föra vidare erfarenheter från NOT-projektet.

Matematik

Eleverna i den svenska skolan uppvisar relativt goda resultat i internationella undersökningar av kunskaperna i matematik. Dock uppnår alltför många elever i grundskolan fortfarande inte målen för betyget Godkänd i matematik (7 %). I gymnasieskolan når en stor grupp elever inte godkändnivån på de nationella proven. Detta gäller främst elever på program med yrkesämnen.

I den senaste s.k. PISA-undersökningen ligger svenska elevers matematikresultat något över OECD-genomsnittet. Intresset för matematik ligger däremot något under genomsnittet. Det är enligt regeringens uppfattning av vitalt intresse att matematikundervisningen utvecklas så att

elevernas intresse för och kunskaper i matematik ökar.

Regeringen har mot denna bakgrund tillsatt en delegation för att utarbeta en handlingsplan med förslag till åtgärder för att förändra attityder till och öka intresset för matematikämnet samt för att utveckla matematikundervisningen (dir. 2003:8). Handlingsplanen skall omfatta förskola, skola, vuxenutbildning, högskola och folkbildning. Den skall även syfta till att öka intresset för fortsatta studier inom områden som matematik, naturvetenskap och teknik. Delegationen har också möjlighet att på eget initiativ stimulera utvecklingsarbete genom att t.ex. anordna seminarier, sprida information om intressanta utvecklingsarbeten och forskningsresultat. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 28 maj 2004.

6.1.9 IT i skolan

Satsningen på IT i skolan (ITiS), som pågått sedan 1998, avslutades sommaren 2003. Kommunerna har nu ett arv i form av kompetensen i arbetslag och i handledargruppen, en stärkt infrastruktur och ett påbörjat förändringsarbete. De aktiviteter som ägt rum inom ITiS och andra tidsbegränsade projekt bör nu integreras i skolans löpande IT-verksamhet. Det är angeläget att alla får grundläggande kunskaper om IT och hur IT kan användas.

Drygt halva lärarkåren har genomgått kompetensutvecklingsprogrammet inom ITiS men alla personalkategorier behöver även fortsättningsvis utveckling och stimulans i sitt arbete. Det gäller framför allt många skolledare som behöver kompetensutveckling för att kunna leda de utvecklingsprocesser som påbörjats i skolan. Pedagogisk användning av IT, arbete i arbetslag och skolutveckling har initierats genom ITiS.

En utvärdering av ITiS genomförs av högskolorna i Jönköping och Halmstad. Preliminära rapporter visar, tillsammans med erfarenheterna under satsningen, att skolledarna, lärarutbildningarna och de kommunala beslutsfattarna är tre nyckelgrupper för en fortsatt utveckling av IT-användandet i skolan. Vidare framgår bland annat att den kompetensutvecklingsmodell som ITiS använt sig av har varit mycket framgångsrik. Det gäller såväl arbetet i arbetslag som betydelsen av en pedagogisk handledare.

Ett viktigt skäl för att fortsätta främja insatser för IT-användningen i skolan är att säkra den positiva IT-utvecklingen inom skolsektorn. Sverige har länge haft en framskjuten position både när det gäller tillgången till och användningen av datorer i skolan. En välutbildad befolkning med IT-kompetens är en avgörande faktor för både näringslivets konkurrenskraft och den offentliga sektorns utveckling.

Sedan den 1 mars 2003 har Myndigheten för skolutveckling det sammanhållande nationella ansvaret för fortsatta insatser och för att stimulera utveckling av användningen av IT i skolan. Myndigheten har fått i uppdrag att ta tillvara, utveckla och sprida de erfarenheter som finns från ITiS-satsningen och Kommittén för det europeiska skoldatanätet.

6.1.10 Kultur, läsning och språkutveckling

Kultur i skolan

Regeringens satsning på Kultur i skolan har pågått mellan åren 1999–2001, där 15 miljoner kronor har fördelats på flera utvecklingsprojekt. Under hösten 2003 kommer regeringen att sprida erfarenheter och resultat från de olika projekten. En rapport av hela satsningen Kultur i skolan kommer att sammanställas och spridas till alla skolor. Redovisningarna skall både ge en bild av vad som görs samt inspirera till fortsatta insatser inom kommuner, skolor och högskolor.

Regeringen avser att fortsatt stödja arbetet med kultur och estetik i skolan, vilket har stor betydelse för alla elevers möjlighet att ta till sig kunskap och att utvecklas. Ytterst berör detta frågor som yttrandefrihet, bildning och demokrati. Fortsatta insatser kommer bl.a. att avse ett utvecklingsarbete med lärarutbildningar och rektorsutbildningar. Det behövs även nya mötesplatser för att lärare, lärarutbildare, kulturpedagoger, kulturarbetare m.fl. skall få tillfällen att utbyta erfarenheter och skapa nätverk.

Läs- och skrivmiljöer

Insatser för kultur, läsning och språkutveckling är av stor vikt för förbättrade resultat på alla nivåer i skolväsendet. Inte minst för stödet till

elever med utländsk bakgrund är kopplingen till läsning och bibliotek väsentlig.

Den pedagogiska miljön från förskolan till gymnasieskolan är avgörande för elevens språkutveckling. Behovet av orientering och urval i informationsfloden tillsammans med det ökade antalet medier bidrar också till att öka kravet på väl fungerande skolbibliotek.

Myndigheten för skolutveckling kommer att avrapportera projektet Språkrum i slutet av 2003. Språkrum har under flera år arbetat med att stödja förskolors och skolors arbete med språkutveckling med inriktning på förbättrade lös- och skrivmiljöer. En annan uppgift för projektet är att stärka och utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll. Språkrum samarbetar med kommuner, läsrörelsen, lärarstudenter, rektorer m.fl. Ett utvecklings- och forskningsprojekt kommer också att redovisas i slutet av 2003 där utvecklingsområden identifieras och förslag på fortsatta insatser inom området behandlas. Myndigheten skall bedriva ett fortsatt arbete för att ta tillvara de erfarenheter man fått om språkutveckling, förbättrande läs- och skrivmiljöer och skolbibliotekens pedagogiska roll.

Engelskspråkig undervisning

Skolverket har idag en praxis som innebär att fristående skolor som bedriver delar av undervisningen på engelska även för elever som inte har engelska som modersmål godkänns. För att även ge kommunala skolor möjligheter att bedriva en motsvarande undervisning har regeringen beslutat att inrätta en fyraårig försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan. Försöksverksamheten trädde i kraft den 1 augusti 2003 och innebär att en kommun får anordna delar av undervisningen på det engelska språket. Försöksverksamheten är öppen för samtliga skolor som vill delta.

Språkval

Regeringen anser att språkens ställning i skolan behöver stärkas. För en liten nation med stort internationellt utbyte både kulturellt och ekonomiskt är goda språkkunskaper för alla elever av särskild betydelse. När det gäller situationen för språkvalen i grundskolan och gymnasieskolan krävs olika insatser för att höja motiva-

tionen och motverka avhopp. Skolan har en skyldighet att ge alla elever som inte når målen i ett ämne ett skriftligt omdöme i årskurs 9 respektive specialskolans årskurs 10. Detta gäller också elever som hoppar av språkstudierna tidigare i grundskolan eller specialskolan.

Regeringen gör bedömningen att pedagogiskt utvecklingsarbete och kompetensutveckling av språklärare i både grundskolan och gymnasieskolan är nödvändiga insatser för att stärka språkens ställning.

Regeringen har vidare tillsatt en utredning för att göra en översyn av tillträdesreglerna till högre utbildning (dir. 2003:38). Utredningen skall bl.a. se över bestämmelserna om meritvärdering mot bakgrund av hur dagens bestämmelser påverkar elevernas prestationer i gymnasieskolan. Det är i detta sammanhang av vikt att bestämmelserna om meritvärdering kan bidra till att elever i gymnasieskolan uppmuntras att välja kurser i matematik och språk i större utsträckning än idag. Förslagen skall redovisas våren 2004.

6.1.11 Yrkesutbildning på gymnasienivå

På regeringens uppdrag har Skolverket under tre år arbetat med kvalitetsförbättrande insatser för gymnasieskolans yrkesutbildningar, det s.k. YKSA-projektet. Satsningen har varit bred och 335 gymnasieskolor har varit representerade vid Skolverkets konferenser. Trots stor medvetenhet om behovet och värdet av samverkan mellan skola och arbetsliv har förverkligandet av samhällets intentioner haft uppenbara svårigheter på lokal och regional nivå. Det finns nu, enligt regeringens uppfattning, ett stort behov av att gå vidare. Dels behövs ytterligare insatser som syftar till att öka rekryteringen till och utbudet av grundläggande yrkesutbildning av hög kvalitet, dels behövs åtgärder som syftar till att stimulera och underlätta samverkan mellan skolhuvudmän och arbetslivets företrädare.

Utbytesmöjligheter i gymnasieskolan

Ett statligt stöd för arbetsplatsförlagd utbildning (APU) utomlands infördes inför kalenderåret 2002. Stödet till APU utomlands kompletterar det EU-stöd som ges till utlandspraktik inom Leonardo da Vinciprogrammet. Omkring 450 elever på yrkesinriktade gymnasieprogram

praktiserar utomlands genom Leonardo da Vinci årligen. APU utomlands, som under 2002 omfattade ytterligare omkring 300 elever, medger kortare praktikperioder än Leonardoprogrammets minimum på tre veckor samt ger möjlighet att praktisera i länder utanför Europa. I regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning och i budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) betonade regeringen att Skolverket skall sträva efter en utökning av verksamheten för att kunna erbjuda en utlandsperiod till fler elever. Skolverket har hittills beviljat bidrag till 350 elever för i genomsnitt tre veckors APU utomlands under 2003.

I utvecklingsplanen och i budgetpropositionen för 2003 aviserades även ett nytt initiativ för att utveckla gymnasieutbildningar med yrkesinriktning genom internationellt samarbete. Skolverket fick i uppdrag att utreda förutsättningarna för samarbete med utvecklingsländer för gymnasieskolans program med yrkesämnen. Skolverket ansåg i sin rapport att goda förutsättningar för samarbete finns, men att ytterligare utvecklingsarbete behövs för att finna lämpliga former. Myndigheten för skolutveckling har nu regeringens uppdrag att bedriva utvecklingsverksamhet i tre år framöver och utifrån erfarenheterna som görs under arbetets gång utforma ett förslag till hur en framtida reguljär verksamhet bör utformas. Utvecklingsarbetet skall genomföras i samarbete med Skolverket, Sida, Internationella programkontoret för utbildningsområdet samt andra aktörer med erfarenhet av liknande verksamhet. Myndighetens förslag skall lämnas den 1 februari 2006.

Lärande i arbetslivet (LIA)

Regeringen beslöt under år 2000 att genomföra en försöksverksamhet med att förlägga en utökad del av utbildningen på de yrkesinriktade programmen i arbetslivet. Syftet med försöksverksamheten är att möta arbetslivets förändrade kompetensbehov, att ge arbetslivet möjlighet att påverka utbildningens innehåll och genomförande samt att ge elever som vill det möjlighet att genomföra en större del av utbildningen på en arbetsplats. Utbildningen genomförs på en arbetsplats under sammanlagt minst 30 veckor och följer en särskild kursplan. Försöket avsåg elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli

2003 och varje studieplats berättigade till ett statsbidrag om 15 000 kronor. Försöket kommer att utvärderas av Myndigheten för skolutveckling under 2003.

Intresset för att delta i försöksverksamheten har inte fullt ut motsvarat regeringens förväntningar. Antalet rekviderade platser har inte nått taket på 2 000 platser. Regeringen har ändå bedömt det vara värdefullt att förlänga försöket för att vinna fler och djupare erfarenheter av hur samverkan med arbetslivet kan utformas i den framtida gymnasieskolan. Skolor som har upparbetade kontakter med företag som kan erbjuda platser inom Lärande i arbetslivet bör också få utnyttja dessa under en längre period. Regeringen har därför beslutat att förlänga försöket till att avse utbildning som påbörjats före den 1 juli 2006. Erfarenheterna hittills visar att ersättningen per elevplats inte varit en avgörande faktor för deltagande. Det särskilda bidraget för elevplatser som tilldelats en skolhuvudman kommer därför inte att utgå efter den 1 juli 2003.

Yrkesutbildningsdelegation

Regeringen avser att inrätta en yrkesutbildningsdelegation med representanter för arbetsmarknadens parter och utbildningssystemet. Det övergripande syftet med delegationens arbete är att verka för en höjd kvalitet i gymnasieskolans yrkesinriktade utbildningar och därigenom bidra till en ökad rekrytering till dessa. I arbetet skall ingå att på olika nivåer bistå med råd och information i syfte att stärka regional samverkan och samarbete mellan olika skolhuvudmän och arbetslivet. Därmed skapas förutsättningar för ett brett utbud av yrkesutbildningar över hela landet. Delegationen skall också medverka till att aktuell kunskap och lärande exempel sprids till den lokala nivån och att identifiera och analysera framgångsfaktorer respektive hinder för en positiv utveckling på området. Delegationen skall arbeta fram till och med den 30 juni 2005.

Europeiskt och nordiskt yrkesutbildningssamarbete

Utbildningsministrarna i 31 europeiska länder antog den 30 november 2002 den s.k. Köpenhamnsdeklarationen om ett närmare europeiskt yrkesutbildningssamarbete. I deklarationen an-

gavs ett antal prioriterade områden, som nu följs upp i den s.k. Köpenhamnsprocessen. Det yttersta syftet med arbetet är att höja kvaliteten i den europeiska yrkesutbildningen och att främja rörlighet mellan länderna. En viktig del av arbetet handlar om att främja öppenhet och insyn i ländernas system för grundläggande yrkesutbildning och att skapa förutsättningar för erkännande av yrkesutbildningar och utbildningsbevis mellan länderna. Det nätverk av nationella referenscentrum för yrkesutbildning som byggts upp i Europa har här en viktig roll. Ett nationellt referenscentrum för yrkesutbildning inrättades inom Skolverket i december 2001. Centrumets uppgift är att på olika sätt främja rörlighet på den europeiska arbetsmarknaden för yrkesutbildade. Under 2002 har man inom centrumet utvecklat en webbplats med information om svensk yrkesutbildning på grundläggande nivå samt tagit fram beskrivande betygsbilagor till alla yrkesinriktade studievägar i gymnasieskolan. Webbplatsen är nu publicerad på www.senrp.se.

Kommissionen lanserade i mars 2003 vägledningsportalen PLOTEUS där man kan söka utbildningar i 30 europeiska länder. Portalen återfinns på www.ploteus.org. Vidare pågår arbete med att skapa ett system för överföring av studiemeriter inom grundläggande yrkesutbildning, som en motsvarighet till det europeiska meritöverföringssystem, som redan finns inom högre utbildning (European Credit Transfer System, ECTS).

Inom de nordiska länderna finns lång erfarenhet av en gemensam arbetsmarknad och av erkännande av övriga länders yrkesutbildningar och kvalifikationer. I syfte att dra nytta av dessa erfarenheter i EU-samarbetet har ett nordiskt samarbetsprojekt inrättats. En arbetsgrupp har fått i uppgift att kartlägga hur erkännande av yrkesutbildning fungerar inom Norden, vilka eventuella hinder för erkännande som fortfarande finns och vilken utveckling som skulle vara nödvändig för att detta förfaringsätt för erkännande skulle kunna fungera i ett vidare europeiskt sammanhang.

6.1.12 Programinriktat individuellt program

Individuella program i gymnasieskolan skall utformas utifrån den enskilda elevens behov. Kommuner har full frihet att välja hur programmen skall organiseras och hur lokala resurser

skall användas. Regeringen bedömer att detta i vissa fall har medfört en alltför låg ambitionsnivå. I utvecklingsplanen från 2002 betonar regeringen vikten av att vissa förändringar bör göras för att öka möjligheterna för samtliga elever att följa undervisningen på ett programinriktat individuellt program (PRIV).

I juni 2002 tillsatte regeringen en arbetsgrupp med uppdrag att föreslå möjliga lösningar för att öka förekomsten av PRIV. Arbetsgruppen har i en rapport lämnat förslag som innebär en utveckling av gymnasieskolans individuella program. Arbetsgruppens förslag är avsett att tillämpas under en viss period innan de eventuella ändringar som föranleds av förslagen från Gymnasiekommittén 2000 (dir. 2000:35) träder i kraft. Arbetsgruppens förslag har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser är positiva till huvudtankarna i rapporten och anser att arbetsgruppens förslag kan ge PRIV-eleverna en starkare ställning och ökade möjligheter att få en gymnasieutbildning med en långtgående individuell utformning av studierna. Remissinstanserna är delade i fråga om när genomförandet bör ske. Regeringen överväger för närvarande lämplig tidplan.

6.1.13 Särskilda utredningar inom skolområdet

Gymnasiekommittén

Gymnasiekommittén 2000 (dir. 2000:35) hade som huvudsakligt uppdrag att utreda och lämna förslag till en framtida utformning av gymnasieskolans studievägsutbud. I uppdraget ingick bl.a. att utifrån en analys av samhället och arbetsmarknadens förändring samt behovet av en breddad rekrytering till högskolan överväga vad som kan göras i programmens uppbyggnad för att minska avhoppsfrekvensen och den sociala och könsrättsliga snedrekryteringen till olika utbildningsvägar. Kommitténs betänkande Åtta vägar till kunskap (SOU 2002:120) har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande i Utbildningsdepartementet. Kommittén föreslår att förändringarna av gymnasieskolan skall införas successivt med start i år ett i alla gymnasieskolor hösten 2006. En kraftig majoritet av de remissinstanser som yttrat sig över Gymnasiekommitténs förslag, anser att det behövs längre tid för kursplanearbete, kompetensutveckling

och planering. Regeringen delar denna syn och avser att överlämna en proposition om gymnasieskolan våren 2004. Regeringen förordar ett ikraftträdande den 1 juli 2007.

Skollagskommittén

Skollagskommittén (dir. 1999:15) överlämnade den 16 december 2002 sitt betänkande Skollag för likvärdighet och kvalitet (SOU 2002:121). Betänkandet har remissbehandlats tillsammans med en departementsskrivelse från Utbildningsdepartementet som innehåller förslag till en lag på vuxenutbildningsområdet, Stöd till vuxnas lärande (Ds 2002:66). Remisstiden gick ut den 15 september 2003.

Skollagskommitténs betänkande innehåller förslag till en ny skollag. Några av de bärande principerna i förslaget är följande:

- Enhetliga bestämmelser oavsett huvudman.
- Omfattande avreglering av kommunala skolor.
- Tydliga ansvarsförhållanden för rektor, lärare och huvudman.
- Ökad rättssäkerhet och större inflytande för eleverna.
- Bestämmelser som syftar till god arbetsmiljö och trygghet i skolan.
- Förskolan blir en egen skolform.
- Skolverket får möjlighet att förelägga en skolhuvudman att fullgöra sina åligganden vid vite.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av skollagskommitténs betänkande under riksdagsåret 2004/05. Genomförandet av de nya skollagsbestämmelserna bör i relevanta delar samordnas med införandet av den nya gymnasieskolan, som förordas ske den 1 juli 2007. Viktiga principiella förslag som rör förskolan kommer att presenteras i en särskild förskoleproposition.

Regeringen överväger också att lägga förslag till riksdagen i ett antal brådskande frågor redan våren 2004. Det kan gälla bl.a. förslagen i betänkandet Visstidsutbildning vid statliga resurscentrum (SOU 2002:106) och vissa frågor som aviserats i regeringens utvecklingsplan och som ingår i regeringens kvalitetsprogram för skolan.

Entreprenadförhållanden i gymnasieskolan

Möjligheten till entreprenadavtal i gymnasieskolan är begränsad till skillnad från vad som gäller för vuxenutbildningen. Avtalet får endast avse undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil. Det är dessutom endast en enskild fysisk eller juridisk person som får ingå ett sådant entreprenadavtal med kommunen, vilket utesluter att kommuner ingår entreprenadavtal med varandra. Det sistnämnda är något som kommunerna ofta framhåller som en önskvärd möjlighet.

Skollagskommittén har översiktligt behandlat entreprenader i skolan men ansåg att frågan är så komplicerad att den behöver utredas i särskild ordning. Regeringen avser att låta en särskild utredare göra en bred genomlysning av frågan om entreprenader i gymnasieskolan. Direktiv till utredningen utarbetas för närvarande i Utbildningsdepartementet.

Timplanedelegationen

Försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan innebär en fullständig befrielse från den nationella timplanens uppdelning i tid per ämne och ämnesgrupp. Timplanedelegationen (dir. 1999:50) har som uppgift att leda, stödja och utvärdera försöket.

Skolor inom försöksverksamheten omfattas av övriga bestämmelser som gäller för grundskolan. Det innebär bl.a. att timplanens bestämmelser om totalt garanterat antal timmar för grundskolans nio år (6 665 timmar) gäller inom försöksverksamheten, att skolor som deltar i försöksverksamheten skall arbeta enligt läroplanen och de kursplaner för ämnen och ämnesgrupper, som finns i timplanen samt att eleverna skall få såväl en väl avvägd total skoltid i grundskolan som väl avvägda läsår och skoldagar.

Försöket, som omfattar 79 kommuner och knappt 900 kommunala grundskolor, är femårigt och pågår till halvårsskiftet 2005. Timplanedelegationen skall lämna ett delbetänkande senast den 31 december 2003 och ett slutbetänkande senast den 30 juni 2005.

Elever med funktionshinder

För att förbättra förutsättningarna för elever med funktionshinder har ett genomgripande reformarbete skett de senaste åren. Bland de större reformerna kan nämnas samlandet av de specialpedagogiska frågorna inom en myndighet – Specialpedagogiska institutet; reformeringen av lärarutbildningen så att alla blivande lärare får kunskaper i specialpedagogik; bildandet av Specialskolemyndigheten som har det samlade ansvaret för specialskolan för döva eller hörselskadade elever; satsningen för att öka personaltätheten i skolan; olika kompetensutvecklingsinsatser samt regeringens kvalitetsprogram för skolan. Dessutom har Skolverket fått ett sektorsansvar inom handikappolitiken. Utgångspunkten är att personer med funktionshinder har samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare i samhället.

Utredningen om Visstidsplaceringar (dir. 2002:36) redovisade sitt slutbetänkande, Visstidsutbildning vid statliga resurscenter (SOU 2002:106) i november 2002. I betänkandet föreslår utredaren hur visstidsutbildning vid de två statliga resurscentren, Resurscenter syn Örebro och Resurscenter tal och språk, kan organiseras. Utgångspunkten i betänkandet är den enskilda elevens behov. Efter avslutat remissförfarande bereds betänkandet för närvarande i Utbildningsdepartementet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag våren 2004.

Utredningen om läromedel för barn, elever och vuxenstuderande med funktionshinder (dir. 2001:65) lämnade sitt slutbetänkande, Läromedel – specifikt – (SOU 2003:15), den 31 januari 2003. Utredningens slutsatser är att ansvaret för läromedelsförsörjningen bör samordnas till en särskild instans som förutsätts arbeta på ett flexibelt sätt i nära samverkan med andra aktörer på området liksom den kommersiella marknaden. Regeringen delar utredningens uppfattning att det är viktigt att samarbetet mellan staten och läromedelsproducenterna tydliggörs. Regeringen bedömer dock att det nya uppdraget kan utvecklas och tydliggöras inom ramen för Specialpedagogiska institutet.

Regeringen avser att under 2004 förändra Specialpedagogiska institutets uppdrag gällande läromedelsåtagandet.

Elever med utvecklingsstörning

Regeringen tillsatte i december 2001 en parlamentarisk utredning med uppgift att ge förslag till hur utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning kan förbättras (dir. 2001:100). Kvaliteten i utbildningen skall öka, liksom samverkan mellan elever med och utan utvecklingsstörning. Den s.k. Carlbeckkommittén presenterade i april 2003 ett delbetänkande som beskriver utbildningen för elever med utvecklingsstörning, bl.a. i en internationell jämförelse (SOU 2003:35).

I ett tilläggsdirektiv den 13 mars 2003 angav regeringen att kommitténs fortsatta arbete främst skall avse den del i uppdraget som syftar till att förbättra kvaliteten i utbildningen för elever med utvecklingsstörning i såväl särskolan och särsvux som övriga skolformer. Författningsförslag skall enligt tilläggsdirektivet endast lämnas för det alternativ som innebär att särskolan och särsvux kvarstår som egna skolformer.

Kommitténs slutbetänkande redovisas i oktober 2004.

6.2 Resultatbedömning

Resultatredovisning och analys av barn- och ungdomsutbildningen finns även redovisade i regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2002/03:102). Avsnittet behandlar resultaten på den kommunala nivån. De statistiska uppgifterna i detta avsnitt är främst hämtade ur Skolverkets rapportserie Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2003. Rapporten finns på Skolverkets hemsida (www.skolverket.se).

Förskoleklassen

Lsåret 2002/03 gick 96 613 barn i förskoleklass, vilket är en minskning med ca 3 000 barn jämfört med föregående år. Andelen sexåringar i förskoleklassen var 94 procent av alla sexåringar 2002/03. De närmaste fyra åren förväntas antalet barn i förskoleklass minska eftersom antalet sexåringar fortsätter att minska. Av alla barn i förskoleklass fanns ca 6 procent i verksamhet i enskild regi samt vid fristående eller internationell skola.

Antalet årsarbetare minskade jämfört med föregående år. Personaltätheten mätt i antalet årsarbetare per 100 elever var 8,0 för läsåret 2002/03 jämfört med 8,2 föregående läsår. För kalenderåret 2002 uppskattas den genomsnittliga kostnaden per elev öka med 1,8 procent jämfört med 2001, från 37 800 kronor per elev till 38 500 kronor per elev.

Enligt Skolverkets utvärdering av det första bidragsåret (2001/2002) för statsbidraget för personalförstärkning i skola och fritidshem har kommunerna satsat relativt hög andel av resurserna på just förskoleklassen.

Den obligatoriska skolan

Elever och personal

Det totala antalet elever i grundskolan har ökat under hela 1990-talet, och uppgick under läsåret 2002/03 till 1 057 225 elever. Antalet grundskoleelever som läsåret 2002/03 fick sin undervisning i fristående skolor var 57 637, vilket är en ökning med 6 556 elever jämfört med föregående läsår. Detta innebär att 5,5 procent av alla grundskoleelever undervisades i fristående skolor. Koncentrationen av fristående skolor är särskilt stor i landets tre storstäder med kranskommuner.

Antalet tjänstgörande lärare omräknat till heltidstjänster ökade med 1,3 procent jämfört med föregående läsår och uppgick under läsåret 2002/03 till totalt 83 379 anställda. Lärartätheten, beräknad som antalet lärare per 100 elever uppgick läsåret 2002/03 till 7,9 vilket är en förbättring i jämförelse med föregående läsår. Av de tjänstgörande lärarna hade 81 procent pedagogisk utbildning, vilket är en liten minskning jämfört med föregående läsår. I de kommunala skolorna varierade lärartätheten mellan kommuner från 6,8 till 10,8 lärare per 100 elever. Lärartätheten i de fristående skolorna var 7,6.

Skolverkets utvärdering av regeringens personalförstärkningssatsning visar att den totala personaltätheten i grundskolan har ökat med motsvarande 2 454 heltidstjänster, till en utökad kostnad av 882 miljoner kronor. I 49 kommuner redovisas en minskad personaltäthet i grundskolan. Resterade kommuner redovisar ökad personaltäthet. Kommunerna har prioriterat att satsa resurser för att öka personaltätheten i grundskolan framför andra verksamhetsformer.

I Skolverkets utvärdering av personalförstärkningssatsningen ingår en särskild studie av 20 kommuners motiv och strategier för hantering av statsbidraget. Ett tydligt resultat i studien är att kommunerna i stor utsträckning satsat resurser på elever i behov av särskilt stöd. Ett ökat fokus på värdegrundsarbetet och språk- och skrivträning kan också skönjas i utvärderingen.

Den totala kostnaden för den kommunala grundskolan beräknas för 2002 uppgå till 62,7 miljarder kronor. Därtill kommer kostnader för skolskjuts. I jämförelse med 2001 beräknas den totala kostnaden för grundskolan öka med 2,7 procent och kostnaden per elev öka med 3,2 procent till 62 400 kronor per elev.

Elevantalet i den *obligatoriska särskolan* har stadigt ökat och uppgår läsåret 2002/03 till 14 761. Ökningen har skett i såväl kommunal som fristående särskola. Trots ökningen har lärartätheten bibehållits på en nivå som motsvarar 25 lärare per 100 elever. Skolverkets utvärdering av regeringens personalförstärkningssatsning visar att kommunerna under bidragsåret 2001/2002 gjort betydande satsningar i särskolan. Förutom att personalstyrkan har ökat för att svara upp mot det ökande elevantalet i verksamheten, har kommunerna genomfört betydande nyrekryteringar för att öka personaltätheten. Ökningen av personaltätheten motsvarar 215 heltidstjänster till en utökad kostnad av 77 miljoner kronor.

Lsåret 2002/03 var det totalt 757 elever som gick i den statliga *specialskolan*, vilket är en minskning med 20 elever jämfört med föregående läsår. Antalet lärare har minskat något men lärartätheten trots det ökat från 39 lärare per 100 elever (2001/02) till 41 lärare per 100 elever (2002/03).

Totalt fick 1 140 elever reguljär grundskoleundervisning vid *svenska utlandsskolor* läsåret 2002/03. Av dessa var 76 procent statsbidragsberättigade. Läsåret 2002/03 var antalet lärarveckotimmar per elev totalt 3,3 vilket är en minskning med 0,3 i jämförelse med föregående läsår. Där emot uppvisas en kraftig variation mellan olika skolor.

Måluppfyllelse

Enligt preliminär statistik från Skolverket fick eleverna våren 2003 i genomsnitt bättre slutbetyg från grundskolan än de två senaste åren. Statistiken visar att 89,7 procent av eleverna var behöriga att börja på gymnasieskolans nationella

program. Detta är något bättre än förra årets resultat, vilket pekar på att den negativa trenden nu kan ha brutits. I de enskilda ämnena är betygsresultaten ungefär desamma som förra året. Fem procent nådde inte målen i svenska. Motsvarande andelar för matematik och engelska var sju procent och i svenska som andraspråk var det ca 24 procent som inte fick godkänt betyg enligt den preliminära statistiken.

Enligt en internationell läsundersökning i årskurs 4 (i Sverige även årskurs 3), Progress in International Reading Literacy Study, har svenska elever den bästa läsförmågan jämfört med de 35 andra deltagande länderna. Resultaten från de svenska eleverna visar också på en förhållandevis liten skillnad mellan hög- och lågpresterande elever. I alla länder uppvisar flickorna signifikant bättre läsförmåga än pojkar. Undersökningen visar även att skönlitteratur förekommer oftare i undervisningen i Sverige än i andra länder, medan eleverna mer sällan arbetar med övningsböcker. Enkät svar från skolledare och elever tyder på att "skolklimatet" – som här står för trygghet, studiero och stimulerande skolmiljö – är gott i Sverige. Det är uppenbart att känslan av trygghet samverkar positivt med läsprestationer.

Sverige har ett lägre antal elever i behov av särskilt lässtöd än länderna i allmänhet. Skillnaden mellan dem som behöver stöd och som verkligen får det är också mindre än genomsnittet. Även tillgången till läsexpertis är mycket god i Sverige. Trots betoning på läsning i svensk skola är antalet undervisningstimmar för läsundervisning lägre än det internationella genomsnittet. Föräldrars utbildningsnivå samvarierar med elevers resultat i läsning. Svenska föräldrar är högt utbildade, de har förhållandevis många böcker hemma och läser dessutom själva för nöjes skull oftare än föräldrar i något annat land.

När resultaten från den internationella läsundersökningen jämförs med svenska elever i årskurs 3 från 1991 framgår en delvis annan bild. Analysen tyder på att svenska elever i årskurs 3 har sämre läsförståelse, särskilt när det gäller längre texter, än motsvarande svenska elever tio år tidigare. Vad dessa resultat beror på är ännu för tidigt att säga. Enligt Skolverket behöver många faktorer analyseras innan man till fullo kan tolka utfallet.

Det finns stora skillnader i resultat mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund. Störst är skillnaden mellan -

elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund som också är födda utomlands. Av de elever som lämnade grundskolan läsåret 2001/02 fick 81 procent av eleverna med svensk bakgrund slutbetyg. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund var 68 procent. Enligt Skolverkets rapport *Läsförståelse hos elever med utländsk bakgrund* kan en del av skillnaderna förklaras av att elever med utländsk bakgrund i högre utsträckning än elever med svensk bakgrund kommer från hem med lägre socioekonomisk status. Elever med utländsk bakgrund har även en större andel lågutbildade föräldrar och en större andel föräldrar som inte arbetar. Dessutom är pojkar något överrepresenterade bland elever med utländsk bakgrund jämfört med elevgruppen med svensk bakgrund. Det faktum att elever med utländsk bakgrund ofta talar ett annat språk än svenska i hemmet, är ytterligare en förklarande faktor till skillnaderna, eftersom språket som talas hemma visat sig samvariera med läsprestationerna.

Internationellt sett visar undersökningar att skillnaden i läsförståelse mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund varierar länder emellan. I Sverige är skillnaden mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund ungefär lika stort som för ett genomsnittligt OECD-land, men det finns flera länder som har betydligt större men också mindre skillnader än Sverige. Detta gäller framför allt de anglosaxiska länderna. I Sverige och Skandinavien har invandringen under 1990-talet bestått av framförallt flykting- och anhöriginvandring från länder som ligger på ett relativt stort språkligt och kulturellt avstånd från de skandinaviska länderna. Länder som Australien, Kanada och Nya Zeeland däremot har en betydligt mindre andel flyktingar och en invandringspolitik som premierar invandring av högt utbildade individer eller individer med speciella yrkeskunskaper. Förutsättningarna att ta hand om och integrera elever med utländsk bakgrund är således vitt skilda och de skandinaviska länderna har en betydligt mer komplex situation än de flesta övriga länder.

Regeringen har under de senaste åren prioriterat resursförstärkningar i skolan. Undersökningar visar att kompetenta lärare är den enskilt viktigaste faktorn för en framgångsrik skola. Medlen till personalförstärkningar spelar därför en strategiskt betydelsefull roll för att höja

kvaliteten i skolan. Det kan dock ta tid innan detta visar sig i betygsstatistiken. För att ytterligare kunna förbättra skolans måluppfyllelse krävs tillräckliga resurser och ett medvetet kvalitetsarbete i alla skolor. Regeringens kvalitetsprogram har bl.a. fokus på stärkt utbildningsinspektion och kvalitetsgranskning inom Skolverket samt en ny myndighet för skolutveckling, som har till sin viktigaste uppgift att förbättra utbildningsvillkoren i segregerade områden. Resultaten i grundskolan kan bli bättre, bl.a. i gruppen elever med utländsk bakgrund.

Under 2003 startade den största nationella utvärderingen av verksamheten i grundskolan sedan 1992. Skolverket genomför den s.k. NU 03 i 200 representativt utvalda skolor med ca 10 000 elever och lärare i årskurs 5 och 9. Resultaten kommer att presenteras i en samlad nationell rapport under våren 2004. Rapporten kommer att visa elevernas aktuella kunskaper i olika ämnen, hur kunskaperna utvecklats under de tio år som gått sedan den förra NU-undersökningen och vilka faktorer som stöder respektive förhindrar måluppfyllelse.

Gymnasieskolan

Elever och personal

Nästan alla ungdomar fortsätter idag att studera i gymnasieskolan. Läsåret 2002/03 gick totalt 322 587 elever i gymnasieskolan vilket är en ökning med drygt 11 400 elever jämfört med året före. Andelen elever i fristående gymnasieskolor, internationella skolor samt riksinternatskolor är 8,2 procent av det totala antalet elever i gymnasieskolan. Antalet elever i dessa skolor har ökat med 40 procent på ett år.

Av gymnasieeleverna läser 42 procent på naturvetenskaps-, samhällsvetenskaps- och teknikprogrammen samt IB, dvs. de program som i första hand förbereder för vidare studier, vilket är en minskning med en procentenhet jämfört med läsåret 2001/02. Allt fler elever går på specialutformade program. Andel elever på specialutformade program är 10 procent jämfört med två procent läsåret 1996/97. Flertalet av dessa program har en inriktning som förbereder för vidare studier.

Andelen elever på program med yrkesämnen är liksom föregående läsår 41 procent. Antalet elever på dessa program har minskat under

senare år. Andelen elever på IV är relativt konstant med drygt 7 procent.

Andelen elever på samtliga program som har utländsk härkomst är drygt 15 procent. På individuella program är andelen elever med utländsk härkomst 37 procent. Inom det individuella programmet inryms introduktion till ungdomar som nyligen invandrat till Sverige (IVIK). Syftet med IVIK är främst att eleverna skall lära sig svenska men också att i övrigt utveckla kunskaper motsvarande grundskolans årskurs 9. I storstäderna Malmö, Göteborg, Stockholm där var tredje folkbokförd elev har utländsk bakgrund är andelen elever på det individuella programmet störst med 10,7 procent.

Fördelningen mellan män och kvinnor när det gäller förstahandssökande till olika gymnasieprogram är alltså oförändrad. Nästan bara män söker till bygg-, el- energi-, fordons- och industriprogrammen medan omvårdnads-, hantverks- samt barn- och fritidsprogrammen har övervägande andel kvinnliga sökande. Endast samhällsvetenskaps- och naturvetenskapsprogrammen har en könsmissig jämvikt.

Variationen är stor när det gäller i vilken mån kommunerna lyckas tillgodose förstahandsvalen men majoriteten av kommunerna kan ta in åtminstone 80 procent av eleverna på deras förstahandsval. Läsåret 2002/03 kom 83 procent eller fem av sex elever in på sitt förstahandsval, en lika stor andel som 2001/02. Samtidigt kom 3,1 procent av de sökande inte in på något av sina val, att jämföra med 1,9 procent 2001/02 och 3,4 procent 2000/01. SCB:s undersökning indikerar att elevernas resultat förbättras och att de slutför sin utbildning i högre utsträckning om de får sitt förstahandsval tillgodosett. Eleverna får inte alltid arbete i den sektor de valt. Däremot får de ett bättre utgångsläge på arbetsmarknaden när de slutför en utbildning.

Antalet tjänstgörande lärare omräknat till heltidstjänster uppgick läsåret 2002/03 till ca 26 300, en ökning med ca fyra procent sedan föregående läsår. Av dessa tjänstgjorde 90,6 procent inom den kommunala gymnasieskolan. Av de tjänstgörande lärarna hade 78 procent pedagogisk utbildning, vilket är en liten minskning sedan föregående läsår. Andelen lärare med pedagogisk utbildning är fortfarande markant lägre i fristående skolor än i skolor med kommunal huvudman.

Skolverkets utvärdering av regeringens personalförstärkningsåtgärder visar att kommu-

nerna, exklusive utökningar under kommunalförbund och gemensamma gymnasienämnder, totalt har haft kostnader för ökad personaltäthet motsvarande 495 heltidstjänster. Kommunernas kostnad för ökningen uppgår till 188 miljoner kronor. Gymnasieskolan står för 17 procent av elevantalet i de berörda verksamheterna, men kommunerna har valt att endast satsa 14 procent av de totala resurserna för ökad personaltäthet i verksamhetsformen. Ett antal kommuner, 35 stycken, organiserar gymnasieverksamheten tillsammans med andra kommuner under kommunalförbund eller under gemensam gymnasienämnd. Totalt har personaltätheten ökat motsvarande 53 heltidstjänster i kommunalförbund och gemensamma gymnasienämnder.

Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman beräknas uppgå till 22,1 miljarder kronor 2002 (exkl. skolskjuts). Det är en ökning med 2,4 procent jämfört med föregående år. Antalet elever beräknas ha ökat med 2 procent. Kostnaden per elev har ökat med 0,4 procent till 75 800 kronor. Kostnaden per elev för undervisning och elevvård har ökat mest sett till de olika kostnadsslagen.

Läsåret 2002/2003 gick drygt 6 100 elever i *gymnasiesärskolan*. Av dessa deltog 2 452 i ett individuellt program, övriga elever gick på ett nationellt eller specialutformat program. Antalet elever inom gymnasiesärskolan har ökat med närmare 12 procent sedan föregående läsår.

Sammanlagt gick 243 elever i den reguljära *gymnasieskolan vid svenska utlandsskolor* läsåret 2002/03. Av dessa elever var endast 36 procent statsbidragsberättigade. Läsåret 2001/02 fick 54 elever slutbetyg från treårigt program i gymnasieskolan. I stort sett samtliga av de 54 eleverna avgick med grundläggande behörighet för studier vid svenska universitet och högskolor.

Måluppfyllelse

Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 1998 fick 73 procent slutbetyg inom fyra år. År 1998 infördes behörighetskrav för studier på nationella och specialutformade program. Dessa innebär att elever som inte fått betyget Godkänd i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs 9 i grundskolan hänvisas till ett individuellt program för att komplettera sina kunskaper, vilket för många

kan innebära att gymnasietiden förlängs. Av de elever som började gymnasieskolan hösten 1998 hade 75 procent av eleverna med svensk bakgrund fått slutbetyg senast läsåret 2001/02. För elever med utländsk bakgrund var motsvarande andel 59 procent.

En förklaring till den minskade andelen elever med slutbetyg som nu märks är att från och med läsåret 2000/01 betygssätts inte elever med stor frånvaro i en viss kurs om bedömningsunderlaget därigenom anses vara otillräckligt. Tidigare fick dessa elever betyget Icke Godkänd om de hade så hög frånvaro från en kurs att inget annat betyg kunde sättas. Totalt fick fler av nybörjarna 1997 slutbetyg, men deras slutbetyg innehöll fler kursbetyg med Icke Godkänd.

Det genomsnittliga betygsresultatet har förbättrats de senaste åren. Betygsresultatet varierar dock mellan olika huvudmän och mellan olika kommuner. Likaså skiljer det sig mellan olika gymnasieprogram. Av de nationella gymnasieprogrammen hade elever med slutbetyg från det naturvetenskapliga programmet högst genomsnittlig betygspoäng, 15,4, medan elever på fordonsprogrammet hade lägst genomsnittlig betygspoäng, 11,5. Ökningen av antalet elever som får lägst betyget Godkänd i Svenska/Svenska som andraspråk, Engelska A och Matematik A i slutbetyget på alla program kan också vara en konsekvens av de behörighetskrav som införts.

Elever på individuella program slutför sina studier i mindre omfattning än elever på nationella och specialutformade program och de tar också längre tid på sig. Av nybörjarna i gymnasieskolan hösten 1998 på individuella program fick 17 procent slutbetyg inom fyra år. Andelen elever som fått slutbetyg inom fyra år skiljer sig således åt beroende på om nybörjare på individuella program inkluderas eller inte. Bland IV-elever ökar slutförandet under ett femte år mer än för övriga elever.

Alla nationella och specialutformade program är utformade så att de kan ge grundläggande behörighet till studier på universitet eller högskola. Av de elever som fick slutbetyg läsåret 2001/02 uppnådde fem av sex (86 procent) grundläggande behörighet. Andelen kvinnor med grundläggande behörighet var 89 procent, andelen män 83 procent. För elever med svensk bakgrund var andelen 87 procent, för elever med utländsk bakgrund födda i Sverige var andelen 80 procent, och för elever födda utomlands 77

procent. Variationen är mycket stor mellan kommunerna.

Av de elever som fullföljde gymnasieskolan 1999 var 43 procent registrerade vid universitet eller högskolor inom tre år. Motsvarande andel bland dem som fick slutbetyg från gymnasieskolan 1998 var 40 procent och av 1997 års avgångskull 28 procent.

SCB:s enkätundersökning för ungdomar födda 1978 och som påbörjade sina gymnasiestudier hösten 1994, dvs. den första grupp som började i den reformerade gymnasieskolan, visar att var åttonde elev bytte program under gymnasietiden. Sex procent gjorde studieuppehåll och en lika stor andel avbröt studierna. Störst andel studieavbrott fanns bland män med utomeuropeisk härkomst där var sjunde avbröt sina gymnasiestudier. Bland kvinnor var graviditet en vanlig orsak till avbrott. Av de kvinnor som gjorde studieavbrott var det 13 procent av dem med svensk härkomst och 24 procent av dem med utomeuropeisk härkomst som avbröt sina studier p.g.a. graviditet.

Vid en jämförelse med övriga länder i EU är det endast Sverige, Finland och Österrike som redan nu når det av EU-ministrarna överenskomna riktvärdet att 85 procent av 22-åringarna i EU skall ha fullföljt en gymnasieutbildning. Trots de goda resultaten sett i ett internationellt perspektiv krävs det ytterligare åtgärder för att förbättra resultaten för att nå det uttalade målet att Sverige skall vara en ledande

kunskapsnation. Utmaningarna för gymnasieskolan vad gäller genomströmning och måluppfyllelse är i stor utsträckning kopplade till nödvändigheten att bryta den sociala och könsmissiga segregationen, bl.a. i fråga om val av studieväg.

Regeringens har i avsnitt 6.1. redogjort för en rad olika insatser inom området, bl.a. den fortsatta satsningen på att förstärka personaltätheten i grund- och gymnasieskolan som ger förutsättningar för kommunerna att vända trenden och förbättra resultaten. Regeringen avser vidare att överlämna en proposition om gymnasieskolan våren 2004 med anledning av Gymnasiekommittén 2000:s betänkande (SOU 2002:120). Kommitténs uppdrag var att utreda och lämna förslag till en framtida utformning av gymnasieskolans studievägsstruktur. I uppdraget ingick även att överväga vad som kan göras i programmets uppbyggnad för att minska snedrekryteringen och avhoppsfrekvensen bland elever med utländsk bakgrund. Ett förberedelsearbete pågår även i syfte att inrätta en yrkesutbildningsdelegation som bl.a. skall arbeta för att höja kvaliteten i gymnasieskolans program med yrkesämnen och verka för en ökad rekrytering till dessa utbildningar.

7 Vuxnas lärande

7.1 Mål

Målet för regeringens politik rörande vuxnas lärande är att alla vuxna skall ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sina kompetenser för att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.

7.2 Omfattning

Vuxnas lärande kan beskrivas som lärande i tre olika former:

- formellt lärande, dvs. organiserad utbildning inom ramen för det offentliga utbildningsväsendet,
- icke formellt lärande, dvs. utbildning vid sidan om det formella utbildningssystemet och
- informellt lärande, dvs. lärande som präglas av att det inte föreligger någon tydlig utbildningssituation.

Samhället stöder i dag både det formella och det icke formella lärandet på flera olika sätt. Merparten av stödet går till lärande inom ramen för utbildningspolitiken som omfattar olika skolformer i det formella utbildningssystemet. Även folkbildningen, som räknas som utbildning vid sidan om det formella utbildningssystemet, får statligt stöd. I detta kapitel beskrivs insatser inom och utanför verksamhetsområdet för att främja detta lärande. I kapitel 8 Högskoleverksamhet beskrivs de insatser som gjorts för vuxnas lärande inom högskoleverksamheten och i

kapitel 9 Studiestöd redogörs för studiefinansiella insatser.

7.3 Insatser

De viktigaste insatserna under verksamhetsområdet är den kommunala vuxenutbildningen, den kvalificerade yrkesutbildningen (KY), vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux), svenskundervisning för invandrare (sfi), kompletterande utbildningar och folkbildningen. Staten styr och påverkar dessa insatser genom lagstiftning, bidrag, informationsinsatser samt genom uppföljning och utvärdering.

Utöver dessa insatser ansvarar staten för vissa insatser för att främja möjlighet till lärande för vuxna med funktionshinder.

Kostnaden för de statliga insatserna 2002 uppgick till nästan 5,8 miljarder kronor. Sex myndigheter medverkar i administrationen av dessa insatser: Statens skolverk, Myndigheten för skolutveckling, Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL), Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) och Stockholms universitet. Folkbildningsrådet har ett motsvarande ansvar för folkbildningen.

7.3.1 Kommunal vuxenutbildning

Den kommunala vuxenutbildningen, finansierades under 2002 genom det allmänna statsbidraget till kommunerna, genom ett särskilt, riktat statsbidrag samt genom kommunernas egen finansiering. I den kommunala vuxenutbildningen ingår grundläggande och gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning.

Målen för den kommunala vuxenutbildningen anges i skollagen (1985:1100) och i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) samt i vissa fall i kursplaner.

Grundläggande vuxenutbildning

Inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen är kommunerna skyldiga att erbjuda grundläggande vuxenutbildning till alla som saknar kunskaper motsvarande dem som utbildningen i grundskolan ger.

Grundläggande vuxenutbildning syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet. Den skall också syfta till att möjliggöra fortsatta studier i enlighet med EU:s gemensamma utbildningsmål för 2010, strategiskt mål 2.

Gymnasial vuxenutbildning

Gymnasial vuxenutbildning syftar till att erbjuda vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar den som utbildning i gymnasieskolan skall ge. Varje kommun skall informera om möjligheterna till gymnasial vuxenutbildning samt verka för att vuxna deltar i sådan utbildning. Kommunerna skall sträva efter att utbildningen så långt det är möjligt svarar mot individens efterfrågan och behov samtidigt som arbetsmarknadens behov beaktas. En person är behörig att delta i utbildningen fr.o.m. det andra kalenderhalvåret det år personen fyller 20 år, eller efter slutförd utbildning på ett nationellt program eller likvärdig utbildning i gymnasieskolan.

Påbyggnadsutbildning

Påbyggnadsutbildningarna syftar till att ge vuxna en utbildning som ger förutsättningar att utvecklas inom sitt yrke eller leder till ett nytt yrke. Statens skolverk fördelar platser till riksrrekryterande påbyggnadsutbildningar förenade med rätt till interkommunal ersättning. Hemkommunen betalar i dessa fall kostnaden för utbildningsplats i annan kommun. Kommunerna anordnar även utbildningar som inte ger rätt till sådan ersättning.

Kunskapslyftet

Statens femåriga satsning på vuxenutbildning, kunskapslyftet, som pågick från den 1 juli 1997 till den 31 december 2002 har haft fyra viktiga perspektiv – förnyelse av arbetsmarknads- och utbildningspolitiken, rättvisare fördelning och

ökad tillväxt. Kunskapslyftet är en av de absolut största satsningar för vuxna som gjorts inom det formella utbildningssystemet inte bara i Sverige utan även i en internationell jämförelse. Totalt cirka 19 miljarder kronor (exkl. studiestöd) har fördelats till landets kommuner för att genomföra utbildning för vuxna samt för att reformera och förnya det offentliga skolväsendet för vuxna. Satsningen har inneburit en kraftig utökning av utbildningsplatser och avsett i huvudsak kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildningar på gymnasial nivå. Målgrupper för satsningen har varit i första hand vuxna arbetslösa som helt eller delvis saknade treårig gymnasiekompetens och i andra hand anställda med kort tidigare utbildning. Övriga vuxna har beretts möjlighet att delta i mån av plats.

Det särskilda statsbidraget till kommunerna finansierade, tillsammans med kommunernas resurser för en egen basorganisation, den totala gymnasiala vuxenutbildningen fram t.o.m. 2002. Vid årsskiftet 2002/03 upphörde kunskapslyftet som ett särskilt projekt.

Fortsatt stöd till kommunal vuxenutbildning

Riksdagen beslutade under våren 2001 i enlighet med förslagen i propositionen Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) om en långsiktig inriktning av vuxenutbildningen. Beslutet ligger till grund för fortsatta utvecklingsinsatser utifrån det övergripande målet. Riksdagen tog samtidigt beslut om ett särskilt riktat statsbidrag till utbildning av vuxna för åren 2003–2005. Regeringen har för 2003 beräknat medel för cirka 46 500 platser till kommunerna inom ramen för detta statsbidrag. Det riktade statsbidraget till kommunerna skall enligt riksdagens beslut fr.o.m. 2006 inordnas i det generella bidraget till kommunerna.

7.3.2 Kvalificerad yrkesutbildning

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) präglas av en stark arbetslivsanknytning och syftar till att möta behovet av kvalificerad, yrkesutbildad arbetskraft. Sedan den 1 januari 2002 är KY en reguljär verksamhet. Det nationella ansvaret för verksamheten vilar sedan dess på Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning. I samband med att KY blev en reguljär verksamhet beslutade riksdagen att utöka antalet platser med

500 fr.o.m. årsskiftet 2001/02. Medel motsvarande 12 500 årsstudieplatser anvisades 2003.

7.3.3 Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)

Den 1 januari 2002 bildades Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL), då verksamheten vid Statens skolor för vuxna (SSV) och den del av verksamheten vid Distansutbildningsmyndigheten (Distum) som avsåg folkbildning sammanfördes till en myndighet.

Målet för CFL:s verksamhet är i första hand att höja den pedagogiska och metodiska nivån när det gäller personal, material och teknik såväl i den egna verksamheten som i verksamheten inom folkhögskolor, studieförbund och kommunal vuxenutbildning.

Ett annat mål är att komplettera den kommunala vuxenutbildningens kursutbud genom att erbjuda kurser i form av distansutbildning, som kommunerna inte själva har möjlighet att anordna och därmed öka tillgängligheten i hela landet till ämnen och kurser, som motsvarar gymnasial vuxenutbildning.

7.3.4 Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)

Särvox syftar till att ge utvecklingsstörda vuxna kunskaper och färdigheter motsvarande de som ungdomar kan få i den obligatoriska särskolan och på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan.

I propositionen Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72) gjorde regeringen bedömningen att undervisningstiden inom särvox bör utökas i syfte att förbättra möjligheterna för den enskilde att nå målen.

7.3.5 Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Sfi syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället.

Regeringen fastställde 2002 en ny kursplan för sfi. Denna gäller från den 1 januari 2003. Deltagarna i sfi är en mycket heterogen grupp. Verk-

samheten måste anpassas efter varje deltagares förutsättningar och behov. Den nya kursplanen inbegriper därför tre olika studievägar vilka var och en innehåller två kurser. De tre studievägarna har olika mål.

7.3.6 Folkbildningen

I 1998 års folkbildningsproposition slogs fast att statens stöd till folkbildningens organisationer syftar till att bevara och utveckla folkbildningens egenvärde – friheten, frivilligheten, idéstyrningen och självständigheten. Staten lägger fast syften med de statliga bidragen till verksamheten och folkbildningens anordnare lägger själva fast målen för verksamheten. Denna ansvarsfördelning ger folkbildningen ett långtgående mandat att själv, genom Folkbildningsrådet, avgöra hur statens bidrag skall användas och fastställa kriterier för fördelningen av statsbidraget mellan folkbildningens olika aktörer.

Hösten 2001 tillsatte regeringen en särskild utredare för att genomföra den andra statliga utvärderingen av folkbildningen sedan 1991, SUFO 2 (dir. 2001:74). Utvärderingen skall leda fram till en samlad bedömning av hur verksamheten inom studieförbund och folkhögskolor svarar mot de syften som anges för statsbidraget. Som ett komplement till utvärderingen har medel ställts till Folkbildningsrådets disposition, för att rådet tillsammans med berörda aktörer skall formulera folkbildningens egen syn på dess framtida roll och uppgifter. För att ytterligare bredda beslutsunderlaget beslutade regeringen i juni 2003 att tillsätta en utredning (dir. 2003:6) som skall ta sitt fokus på att undersöka vilka grupper som inte deltar i folkbildning och skälen till varför de inte deltar. Samtliga uppdrag skall redovisas våren 2004.

7.3.7 Kompletterande utbildningar

De kompletterande utbildningarna är ett komplement till det offentliga skolväsendet. De bidrar till att utveckla kunskaper och färdigheter av hög kvalitet inom specifika, ibland ganska smala, yrkesområden. De ökar tillgången på yrkesutbildning inom yrken som det finns ett uttalat nationellt behov av och bidrar till bevarandet av traditionella yrkeskunskaper.

Under 2002 omfattade verksamheten cirka 7 700 årsstudieplatser.

7.3.8 Övriga insatser

Fortsatt utveckling av vuxnas lärande

I maj 2003 publicerade Utbildningsdepartementet skrivelsen Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande (Ds 2003:23). Skrivelsen behandlar ett antal frågor som är centrala för den fortsatta utvecklingen av vuxnas lärande. Några av frågorna har tidigare behandlats i Karriärvägledning.se.nu (SOU 2001:45) och Validering av vuxnas kunskap och kompetens (SOU 2001:78). I skrivelsen lämnas förslag som rör validering, vägledning, flexibelt lärande, eftergymnasiala utbildningar utanför högskolan och certifiering av utbildningsanordnare. Vissa förslag behandlas i avsnitt 7.5.8.

Utredningar

Regeringen tillsatte 2002 en utredning (dir. 2002:105) som skall pröva hur skolformen svenskundervisning för invandrare kan förnyas och förbättras. Utredningens arbete har skett i nära kontakt med Översynen av mottagande och introduktion av flyktingar (dir. 2001:87 och dir. 2003:9). Utredarna skall lämna sitt betänkande i september innevarande år.

En parlamentarisk kommitté Carlbeck-kommittén (dir. 2001:100) har tillsatts för att göra en översyn av särskolan och särvux. Kommitténs uppdrag är att ge förslag till en utbildning som i större utsträckning svarar mot de behov och förutsättningar som elever med utvecklingsstörning har. Kommittén har under 2003 redovisat ett delbetänkande, För den jag är – om utbildning och utvecklingsstörning (SOU 2003:35). Kommittén skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2004.

Validering

Statens skolverk har bedrivit försöksverksamhet med validering av utländsk yrkeskompetens i åtta kommuner. Försöket avrapporterades i december 2002. Myndigheten för skolutveckling har i juni 2003 erhållit medel för fortsatta försök med validering.

Även i den pågående översynen av mottagandet av och introduktionen för flyktingar (dir. 2001:87) aktualiseras frågor rörande

validering. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast i september 2003.

Infrastruktursatsning

För att stärka kommunernas arbete med utvecklingen av infrastrukturen för vuxnas lärande avsattes 350 miljoner kronor engångsvis under 2002. Medlen har fördelats till kommunerna efter ansökan och nyttjas under 2002 och 2003. Myndigheten för skolutveckling skall senast i mars 2004 inkomma med en rapport till regeringen om hur medlen använts i kommunerna.

Regeringen har också beslutat om (N2002/10902/RUT) att från det under utgiftsområde 19 Regional utveckling och utveckling upptagna reservationsanslaget 33:7 *Särskilda regionala utvecklingsprogram* efter ansökan fördela utvecklingsbidrag om sammanlagt 20 miljoner kronor för att stödja uppbyggnaden av lokala lärcentra. Regeringen har givit Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) i uppdrag att under 2003 och fram till halvårsskiftet 2004 fördela dessa medel. Medlen skall fördelas till kommunerna efter kvalitativa bedömningar av CFL i samråd med Myndigheten för skolutveckling.

Uppsökande verksamhet

Kommunerna har enligt skollagen (1985:1100) skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet när det gäller personer som saknar grundläggande vuxenutbildning och informations-skyldighet i fråga om gymnasial vuxenutbildning. Som ett komplement till den kommunala uppsökande verksamheten har fackliga organisationer m.fl. sedan 1997 fått medel för att bedriva uppsökande verksamhet främst riktad till korttidsutbildade inom sina medlemsgrupper. Syftet är att stödja organisationerna i deras arbete med uppsökande verksamhet för att utveckla formerna för denna. Bidraget får även användas till utbildning i samhällsfrågor för förtroendevalda inom organisationerna.

Kunskapsveckan

För att visa upp den mångfald och flexibilitet, som kommunal vuxenutbildning och folkbildning erbjuder tog regeringen initiativet till den s.k. Kunskapsveckan, en nationell kampanj, som ägde rum för första gången 2000. Denna har därefter följts av tre ytterligare kampanjer under perioden 2001–2003. Huvudmannaskapet för

2003 års Kunskapsvecka har legat hos Sveriges utbildningsradio (UR).

Särskilda insatser för vissa grupper

För att göra vuxnas lärande tillgänglig för alla måste bl.a. pedagogiken utvecklas utifrån den enskildes behov och förutsättningar.

Specialpedagogiska institutet tillfördes 2002 medel för specialpedagogiskt stöd till vuxna studerande med funktionshinder inom den kommunala utbildningen för vuxna.

Specialpedagogiska institutet har till uppgift att utveckla, framställa och distribuera läromedel för synskadade, rörelsehindrade, hörsel-skadade/döva och utvecklingsstörda barn och ungdomar. I avvaktan på sitt ställningstagande till betänkandet *Läromedel – specifikt* (SOU 2003:15) som lämnades i januari 2003 har regeringen anvisat 3 miljoner kronor årligen till institutet under åren 2002–2005 för viss utveckling av läromedel för vuxna.

Folkbildningsrådet fördelar en viss del av statens bidrag till folkbildningen till folkhögskolor för kostnadskrävande insatser i form av stöd till kursdeltagare med funktionshinder, t.ex. förstärkta lärarinsatser, tolk, assistans och anpassning av teknisk utrustning. Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) fördelar statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser och för assistans. Från budgetåret 2003 har en tydlig uppdelning mellan Folkbildningsrådets bidrag och Sisus anslag gjorts. Folkbildningsrådet finansierar från läsåret 2003/04 kostnader för pedagogisk verksamhet, t.ex. ökad lärartäthet. Sisus statsbidrag kan beviljas för assistans, tolk, anpassning av teknik och material m.m.

I syfte att utveckla särsvuxverksamheten i kommunerna för att bl.a. öka undervisningstiden och undervisningsgruppernas storlek har ett särskilt statsbidrag inrättats under 2003. Regeringen har beräknat medel för en varaktig förstärkning för detta ändamål om 7,5 miljoner kronor årligen.

Regeringen har vidare under 2003 ställt medel till Myndigheten för skolutvecklings förfogande för en fortsatt satsning på att stärka sfi-läraarnas kompetens i ämnet svenska som andraspråk.

Uppföljnings- och utvärderingsinsatser

Kunskapslyftet upphörde som särskilt projekt vid årsskiftet 2002/03. Statens skolverk har haft ett särskilt uppdrag att följa och utvärdera kun-

skapslyftet. Verket har lämnat redovisningar varje halvår.

Regeringskansliet har träffat ett avtal med Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping AB (ett bolag inom stiftelsen Högskolan i Jönköping) om en analyserande kunskapsöversikt med avseende på kunskapslyftet. Syftet med analysen är att kartlägga vad som är utvärderat och identifiera områden där kunskapsluckor kan föreligga. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 2003.

Internationella insatser

Sverige deltar i OECD-projektet *Mechanisms for the Co-finance of Lifelong Learning* som syftar till att identifiera, dokumentera och värdera olika vägar att finansiera det livslånga lärandet. En slutrapport beräknas bli färdig 2004.

Vuxenutbildningens roll i den regionala utvecklingspolitiken

Riksdagen beslutade i december 2001 om en ny regional utvecklingspolitik i enlighet med regeringens proposition *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet* (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4, rskr. 2001/02:118). Målet för politiken är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. Regeringens ambition är att utveckla en sammanhållen politik för en hållbar regional utveckling, där nationella sektorsmål och prioriteringar på ett systematiskt sätt kan vägas mot skilda regionala behov och förutsättningar. Ett centralt instrument för genomförande av politiken är de regionala tillväxtprogrammen som skall genomföras under perioden 2004–2007. Programmen kommer bl.a. inriktas mot insatser som främjar kompetensförsörjningen utifrån ett näringslivsperspektiv.

Utbildningspolitiken har av regeringen pekats ut som ett politikområde som bör bidra till uppfyllandet av den regionala utvecklingspolitikens mål från 2002.

Inom ramen för samordningsuppdraget genomförs en pilotstudie för att kartlägga, analysera och problematisera samverkan mellan berörda myndigheter när det gäller utbildningsfrågor utifrån ett arbetskrafts- och kompetensförsörjningsperspektiv. I uppdraget ingår att identifiera hinder och finna generaliserbara metoder för sektorsamverkan. I arbetet har vikten av att även gymnasieskolan och vuxenutbildningen beaktas i frågor som rör utbild-

ningspolitikens betydelse för hållbar regional och nationell tillväxt lyfts fram.

7.4 Resultat

I det följande redovisas resultat för respektive utbildningsform. Uppgifterna är om inget annat nämns hämtade från respektive myndighets årsredovisning eller Statens skolverks rapportserie, *Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror del 1–3 samt rapport 218*. Resultatredovisning och analys av kommunerna vuxenutbildning finns även delvis redovisade i regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2002/03:102).

7.4.1 Kommunal vuxenutbildning

Grundläggande vuxenutbildning

Under kalenderåret 2002 deltog motsvarande 26 436 heltidsstuderande elever i grundläggande vuxenutbildning.

Den totala kostnaden för grundläggande vuxenutbildning under kalenderåret 2002 uppgick till 871 751 000 kronor, vilket innebär cirka 33 000 kronor per heltidsstuderande och år.

Gymnasial vuxenutbildning och kunskapslyftet

Resultatredovisningen avser både kunskapslyftet och den kommunalt finansierade gymnasiala vuxenutbildningen. De krav som gällde under kunskapslyftsperioden är sedan 2003 ersatta av ett krav på en kommunal motprestation på 82 procent av det statliga bidraget.

Riksdagen anvisade 2002 statsbidrag motsvarande cirka 73 000 årsstudieplatser. Statens skolverk har under 2002 fördelat 69 969 årsstudieplatser för studier på gymnasial nivå och 1 738 årsstudieplatser för grundläggande vuxenutbildning till kommunerna. Ytterligare 162 årsstudieplatser fördelades till Nationellt centrum för flexibelt lärande. Dessutom genomförde folkhögskolorna utbildning inom ramen för kunskapslyftet motsvarande 8 700 platser.

Sammanlagt har under kunskapslyftsperioden 1997–2002 nästan 1,1 miljoner personer studerat inom den kommunala vuxenutbildningen. Av dessa har cirka 90 procent (drygt 950 000 personer) studerat minst en kurs på gymnasial nivå. Omfattningen av den gymnasiala vuxenutbild-

ningen under denna tid finns redovisad i tabell 7.1. Den minskning som kan noteras från 2001 är delvis ett resultat av att statsbidraget trappades ner under kunskapslyftets sista år. Omfattningen, mätt i antal årsstudieplatser, under 2003 beräknas totalt uppgå till cirka 75 000, varav 46 500 platser inom ramen för statsbidraget.

Tabell 7.1 Omfattning av den gymnasiala vuxenutbildningen under kunskapslyftsperioden (Basorganisation och kunskapslyft)

Total omfattning		
halvårsvis	Årsstudieplatser	Registrerade deltagare
Hösten 1997	113 475	172 934
Våren 1998	142 529	191 456
Hösten 1998	144 630	227 885
Våren 1999	156 815	228 010
Hösten 1999	129 693	208 034
Våren 2000	141 730	222 971
Hösten 2000	124 430	203 043
Våren 2001	132 246	202 811
Hösten 2001	116 599	184 884
Våren 2002	123 164	181 385
Hösten 2002	96 539	154 005

Årsstudieplatser är en schablon för vad en heltidsstuderande beräknas genomföra i studieprestation under ett år och motsvarar 800 gymnasiepoäng. Heltidsplats för ett halvår motsvarar alltså 400 gymnasiepoäng. Registrerade deltagare beskriver det antal studerande som läste en eller flera kurser under perioden. Varje person studerar i genomsnitt drygt fyra kurser.

Under läsåret 2001/02 fullföljde 77 procent av kursdeltagarna på gymnasial- och påbyggnadsnivå den kurs de påbörjat, 17 procent avbröt kursen och resterande 6 procent deltog vid läsårets slut i kurser som ännu inte var avslutade. Inom grundläggande vuxenutbildning var det 58 procent som slutförde, 31 procent som avbröt studierna och de resterande deltog i kurser som ännu inte var avslutade. Män avbröt studierna i högre grad än kvinnor.

De totala kostnaderna för den kommunala vuxenutbildningen har minskat något och uppgick till 6 miljarder kronor 2002 (6,3 miljarder kronor 2001). Kostnaderna för det särskilda statsbidraget till kommunerna uppgick under 2002 till närmare 2,8 miljarder kronor.

Av de registrerade deltagarna i kommunal vuxenutbildning under hösten 2002 (2001 inom parentes):

- var 32 (33) procent av de studerande män,
- hade 60 (63) procent högst en tvåårig gymnasieutbildning,
- var 23 (19) procent av deltagarna födda utomlands,
- var 40 (43) procent av de studerande aktuella vid arbetsförmedlingen,
- var 58 (60) procent av de studerande över 30 år.

Påbyggnadsutbildning

Statens skolverk har under 2002 beslutat att kommunerna får anordna 8 400 platser inom kommunal vuxenutbildning som riksrekryterande påbyggnadsutbildningar med rätt till interkommunal ersättning. Medelvärdet för debiterad kostnad per plats och termin är knappt 49 000 kronor. Utbildningskostnaderna varierar kraftigt, dyrast är trafikflygarutbildning och lägst kostnad har vissa omvårdnads- och omsorgsutbildningar.

Statens skolverk redovisade 2002 en svag ökning av antalet deltagare sedan 1998. Över 60 procent av de studerande kom från andra kommuner än den där utbildningen bedrivs.

Härutöver finns enligt samma undersökning 161 påbyggnadsutbildningar som inte ger rätt till interkommunal ersättning.

7.4.2 Kvalificerad yrkesutbildning

Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning hade under sitt första verksamhetsår 2002 medel motsvarande cirka 12 500 årsstudieplatser att fördela till olika utbildningsanordnare. Efter genomförd ansökningsomgång under 2002 prioriterades 3 564 nya årsstudieplatser för start under 2003. Detta motsvarar drygt 40 procent av ansökningarna från olika utbildningsanordnare. Utbildningar som inte har beviljats har haft för låg kvalitet, bristande arbetslivsförankring, för hög kostnad eller inte rymts inom verksamhetens anslagsramar.

Under 2002 har 846 utbildningar pågått med ett genomsnittligt bidrag på knappt 52 600 kr per studerande och år. Resultaten är fortsatt goda, över 80 procent har anställning 6 månader efter genomförd utbildning.

Andelen kvinnor i de olika utbildningarna uppgick till cirka 46 procent och medelåldern för samtliga studerande var 25 år.

7.4.3 Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)

Inom den utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning i CFL:s egen regi har antalet kursdeltagare varit 22 954 (varav 12 820 var anslagsfinansierade och 10 314 var uppdragsfinansierade). Antalet studieavbrott var 14,5 procent. Andelen män uppgick till cirka 43 procent och medelåldern för kursdeltagarna var 33 år.

Verksamhetens intäkter uppgick till drygt 104 miljoner kronor, varav intäkter av anslag uppgick till drygt 70 procent. Resterande intäkter var, enligt CFL:s årsredovisning, avgifter, andra ersättningar och bidrag.

Kostnaderna för verksamheten fördelades på verksamhetsgrenarna utveckling (cirka 40 miljoner kronor), utbildning (cirka 41,5 miljoner kronor), rådgivning och information (19,5 miljoner kronor) samt läromedel (cirka 3 miljoner kronor).

7.4.4 Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)

Antalet studerande i särvox uppgick läsåret 2002/03 till drygt 4 500, en ökning med drygt 2 procent sedan föregående läsår. Nära hälften av deltagarna återfanns på grundsärskolenivå. I genomsnitt fick varje studerande undervisning motsvarande 2,6 elevtimmar per vecka. Det genomsnittliga antalet deltagare per undervisningsgrupp varierar kraftigt mellan kommunerna från en till nio deltagare. Den genomsnittliga gruppstorleken är 2,6 deltagare. Antalet tjänstgörande lärare i särvox har ökat sedan föregående läsår och motsvarar nu 5,4 heltidstjänster per 100 elever.

Den totala kostnaden för särvox 2002 var 133 miljoner kronor, vilket är en ökning med 11 miljoner kronor jämfört med 2001. Även kostnaden per elev har ökat något och uppgick till cirka 29 000 kronor 2002.

7.4.5 Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Under läsåret 2001/02 deltog nära 40 000 studerande i sfi. Detta är en ökning med drygt 2 600 studerande jämfört med läsåret före. Sedan läsåret 1999/2000 har antalet deltagare ökat med

nära 6 000. Jämfört med läsåret 1994/95 har det totala antalet studerande minskat med cirka 21 000.

Andelen kvinnor uppgick till 59 procent under läsåret 2001/02, vilket är oförändrat jämfört med föregående läsår. Medelåldern för de studerande i sfi var 33 år.

Av de deltagare som påbörjade sina studier läsåret 1999/2000 hade drygt 35 procent godkänts två år senare, 55 procent hade avbrutit studierna och 9 procent har fortsatt sfi-studierna läsåret 2002/03. Andelen som har godkänts är något lägre jämfört med tidigare år.

I genomsnitt behöver de deltagare som klarar godkänd sfi-nivå 382 timmars undervisning.

En vanlig orsak till att den enskilde inte klarar av sfi-nivån är en kort tidigare utbildning. Av dem som hade högst sexårig utbildning klarade endast 14 procent sfi-nivån inom 2,5 år. Detta kan jämföras med de personer som hade en tidigare utbildning på 13 år eller mer, där cirka 46 procent klarade sfi-nivån.

Läsåret 2002/03 hade 75 procent av lärarna en pedagogisk utbildning. Hösten 2001 hade endast 8 procent (138 lärare av 1 725) av de tjänstgörande lärarna minst 40 poäng i ämnet Svenska för invandrare eller Svenska som andra språk, dvs. utbildning i den omfattning som krävs för ämneskompetens i grundskolan. Ytterligare 13 procent hade relevant ämnesteoritisk utbildning om minst 20 poäng, medan 68 procent hade högst 5 poäng i relevanta ämnen.

Kommunernas kostnader för sfi uppgick till 805 miljoner kronor 2002, en ökning med 49 miljoner kronor jämfört med 2001. Kostnaden per elev var 41 500 kronor, vilket är en minskning med 2 500 kronor jämfört med 2001.

7.4.6 Folkbildningen

Kostnader

Statens bidrag till folkbildningen uppgick till drygt 2 500 miljoner kronor 2002. Folkbildningsrådet fördelade drygt 1 245 miljoner kronor till verksamhet inom studieförbunden och drygt 1 276 miljoner kronor till folkhögskolornas verksamhet.

Studieförbund

Under 2002 samlade studieförbunden nära 2,6 miljoner deltagare, varav knappt 1,5 miljoner var kvinnor och drygt 1,1 miljoner män, i cirka

317 000 studiecirkel. En stor grupp deltagare studerar i flera olika cirkel, vilket innebär att minst 1,5 miljoner personer beräknas ha deltagit i studiecirkelverksamhet. Vidare anordnades knappt 215 000 kulturprogram för 15,5 miljoner deltagare och cirka 1 miljon medverkande. Utöver detta anordnades 65 000 arrangemang avseende övrig folkbildningsverksamhet/annan gruppverksamhet för drygt 720 000 deltagare. Andelen invandrare och personer med funktionshinder som deltog i studiecirkel som anordnats till följd av särskilda riktade insatser var cirka 10 respektive 9 procent av det totala antalet deltagare, vilket ligger på i stort sett oförändrad nivå jämfört med 2001. Studieförbundens verksamhet räknat i studietimmar och genomförda studiecirkel var av ungefär samma volym som 2001. Antalet genomförda kulturprogram ökade med 3 procent och annan gruppverksamhet ökade med cirka 16 procent.

Folkhögskolor

I de långa kurserna samlade folkhögskolorna knappt 18 000 deltagare våren 2002 och drygt 18 000 deltagare hösten 2002, varav cirka 65 procent kvinnor både vår och höst. Antalet deltagare och deltagarveckor har minskat något jämfört med 2001. Drygt 4 300 deltagare i folkhögskolornas långa kurser hade någon form av funktionsnedsättning eller språkliga funktionshinder. Andelen invandrare på de långa kurserna var drygt 13 procent vilket är en liten ökning jämfört med 2001. Folkhögskolorna arrangerade under 2002 sammanlagt cirka 2 600 kulturprogram med totalt cirka 233 000 deltagare, vilket är en liten minskning jämfört med 2001. I folkhögskolornas totala kursverksamhet deltog 110 000 personer våren 2002 och knappt 115 000 under hösten.

Kunskapslyftet i folkhögskolan

Inom ramen för den särskilda utbildningsinsatsningen samlade folkhögskolorna i genomsnitt 8 700 deltagare per halvår fördelat på drygt 740 kurser. Andelen kvinnor var 62 procent, andelen män 38 procent, andelen invandrare cirka 24 procent och andelen deltagare med funktionshinder cirka 25 procent. Cirka 82 procent av deltagarna hade utbildning motsvarande högst tvåårig gymnasieskola. Åldersgruppen 25–45 utgjorde cirka 53 procent av de studerande.

Hållbar utveckling

Folkbildningsrådet har redovisat regeringens uppdrag att beskriva hur folkbildningen breddat sina insatser i riktning mot hållbar utveckling. Rapporten visar att folkbildningen fortsatt att bidra till att medvetandegöra, informera och påverka medborgarna i riktning mot att ställa om Sverige till ett inte bara ekologiskt utan också ekonomiskt, socialt och demokratiskt hållbart samhälle.

7.4.7 Kompletterande utbildningar

Under 2002 genomfördes 244 kompletterande utbildningar med någon form av statligt stöd. Flest utbildningar fanns inom områdena Dans/Teater/Musik, Konst respektive Hantverk. Beckmans skola har vid årsskiftet 2002/03 övergått till att vara högskoleutbildning.

Sammantaget har cirka 7 650 personer deltagit i utbildningarna, vilket är en ökning med knappt 10 procent sedan föregående år. Det största antalet studerande finns inom området Ekonomi/Konsumentekonomi/Kommunikation /Media. Av samtliga utbildningar var 86 procent ettåriga eller längre. Deltagarnas medelålder är 29 år. Andelen kvinnor i de kompletterande utbildningarna är cirka 50 procent vilket är en minskning med cirka 10 procent sedan föregående år. Det bedöms bero på en kraftig ökning av antalet studerande inom teknikutbildningar. Knappt 3 700 deltagare gick i utbildningar som berättigar till studiestöd.

Det statliga stödet som utbetalades till de kompletterande utbildningarna uppgick till drygt 113 miljoner kronor.

7.4.8 Övriga insatser*Försöksverksamheten med Validering*

Valideringsutredningen startade ett pilotprojekt som en del av utredningens arbete i tre kommuner under våren 2000. Senare utökades projektet med ytterligare fem kommuner. I oktober 2001 övertog Statens skolverk ansvaret för att driva försöksverksamheten vidare. Syftet var att öka invandrarnas möjligheter att få jobb på den svenska arbetsmarknaden samtidigt som svenskt arbetsliv tillfördes kompetens på bristområden. Verket har i december 2002 avlämnat en slut-

rapport om försöket till regeringen (dnr U2002/4687/SV).

Avtal om försöksverksamhet upprättades med Göteborgs Stad, Katrineholms kommun, Kristianstads kommun, Sundsvalls kommun, Västerås Stad, Trollhättans kommun, Botkyrka kommun och Malmö Stad. Drygt 320 valideringar har utförts.

Uppföljningen av verksamheten visar att dokumentation av individens kunskaper och kompetenser har ökat möjligheterna att erhålla ett arbete eller en utbildning på högre nivå. Förtroendet mellan individen och de system som är avsedda att stödja individens möjligheter att ta del av utbildning eller arbetsmarknad har varit betydelsefullt. Verksamheterna har i samtliga fall haft en nära relation till den kommunala vuxenutbildningen. En starkt bidragande orsak till det är att uppdraget fokuserats på validering på gymnasial nivå. Man har nyttjat den kommunala vuxenutbildningen i egen regi, externa utbildningsanordnare och arbetsplatser för i första hand yrkesbedömningar.

Validering har skett i syfte att uppnå nivå för gesällbrev, yrkesbevis eller branschcertifikat. I några fall har försökskommunerna tagit fram egna intyg tillsammans med den lokala arbetsmarknaden. En relativt stor andel av det redovisade arbetet har resulterat i en fördjupad kartläggning. Kompetensbevis eller betyg har utfärdats av rektor inom den kommunala vuxenutbildningen. Ett antal individer som efter kartläggning bedömdes ha utbildning på högskolenivå har fått stöd för att kontakta högskolor eller universitet.

Uppsökande verksamhet

Under 2002 fördelade regeringen 50 miljoner kronor för uppsökande verksamhet till följande organisationer: Företagarnas riksorganisation, Handikappförbundens samarbetsorgan, Landsorganisationen i Sverige, Lantbrukarnas riksförbund, Ledarna, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges fiskares riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation. De åtta organisationerna har den 1 mars 2003 redovisat genomförd verksamhet till Utbildningsdepartementet (dnr U2003/234/SV).

Av dessa redovisningar framgår bl.a. att flertalet organisationer har använt större delen av tilldelade medel för uppsökande verksamhet i regionala och lokala projekt. Sammantaget genomfördes mer än 150 sådana uppsökar-

projekt under 2002. Ett par av organisationerna har i stor utsträckning inriktat sin verksamhet på utbildning av förtroendevalda i aktuella samhällsfrågor.

Särskilda insatser för vissa grupper

För att stödja de folkhögskolor som erbjuder utbildning för funktionshindrade och invandrare med språksvårigheter avsatte Folkbildningsrådet cirka 10 procent av statsbidraget till folkhögskolorna i form av ett s.k. förstärkningsbidrag. År 2002 uppgick detta bidrag till 123 miljoner kronor.

Bidrag enligt förordningen om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) har under 2002 utbetalats till 270 föräldrar, vilket är något färre än 2001. Antalet deltagare i teckenspråksutbildning har dock varit betydligt fler än antalet deltagare som sökt och beviljats stöd. Statens skolverk har i uppdrag att följa och utvärdera TUFF och årligen lämna redovisning.

Under 2002 beräknades 35,5 miljoner kronor för stöd till tolkutbildning och teckenspråkslärarutbildning. Av Tolks- och översättarinstitutets (TÖI) årsredovisning framgår att åtta folkhögskolor bedrivit undervisning inom detta område. Antalet årsstudieplatser var 288, vilket är en minskning med 12 procent jämfört med året före. Under 2002 slutförde 24 dövblindtolkar/teckenspråkstolkare sina utbildningar. 62 deltagare gick ut från den tvååriga teckenspråkslinjen som förbereder till tolkutbildning. Bristen på tolkar är dock alltjämt stor.

Riksdagen anvisar bidrag för kontakttolkutbildning och TÖI har i uppdrag att fördela dessa medel. Under året har elva folkhögskolor och elva studieförbundsavdelningar erbjudit denna utbildning i över 60 olika språk. Kurserna samlade drygt 3 154 deltagare under året. Antalet deltagare har minskat något sedan föregående år. Av rättstolkningskurserna utgör asyltolkurserna 36 procent.

Antalet läshandikappade högskolestuderande som utnyttjade TPB:s studielitteraturservice 2002 var 880 personer. Det är en ökning med 19 procent jämfört med föregående år. Det är framför allt gruppen dyslektiker som ökat. Under 2002 ökade antalet dyslektiker med 23 procent.

Den särskilda insatsen för att höja ämneskompetensen hos lärare inom svenskundervis-

ning för invandrare resulterade bland annat i att 380 lärare har höjt kompetensen genom att läsa poängsatta ämnesdidaktiska kurser i Svenska som andraspråk om minst 5 poäng. Flera av dessa har valt att fortsätta sina studier under 2003.

Vuxenutbildningens roll i den regionala utvecklingspolitiken

Arbetet med tillväxtavtalen följs upp årligen. Den andra rapporten (Rapport om tillväxtavtalen – Andra året, Ds 2002:34) presenterades i juni 2002. I rapporten framgår att de flesta av de nationella myndigheterna anser att avtalsarbetet ger mervärden.

Statens skolverk är en av 13 nationella myndigheter som avlämnat rapport. Verket konstaterar att kommunernas företrädare för utbildning i mycket begränsad utsträckning deltagit i kommunens tillväxtarbete. Det är stor fokusering på högskolan medan grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen ofta tas upp i mera begränsad omfattning.

På regeringens uppdrag har Glesbygdverket kartlagt förekomsten av och verksamheten vid s.k. lärcentra. Uppdraget slutredovisades i november 2002. Rapporten beskriver hur verksamheten vid lärcentra ser ut runt om i landet, vilka utbildningsformer som bedrivs och vilka som studerar vid lärcentra samt hur lokala lärcentra finansieras och vilka kostnader som är förknippade med dessa. Verket ser ett problem med att lärcentra i dag i stor utsträckning finansieras av tidsbegränsade strukturfonder.

Statskontoret har haft i uppdrag att kartlägga hinder och problem som hänger samman med kommunernas ansvar för vuxnas lärande och föreslå åtgärder för att stärka förutsättningarna för det livslånga lärandet. Uppdraget slutredovisades i mars 2003. Resultatet pekar på flera oklarheter i ansvarsfördelningen mellan stat och kommun samt att de lokala och regionala möjligheterna till samverkan mellan kommun och berörda aktörer inte tas till vara i tillräcklig omfattning.

Regeringen avsatte 350 miljoner kronor 2002 som stöd till kommunerna för utveckling av en infrastruktur som stöd för vuxnas lärande. Dessa medel har fördelats till kommunerna av Statens skolverk efter ett ansökningsförfarande. Den statliga satsningen kommer att slutrapporteras och utvärderas efter utgången av 2003.

7.5 Analys och slutsatser

7.5.1 Kommunal vuxenutbildning

Grundläggande vuxenutbildning

På regeringens uppdrag har Statens skolverk analyserat behovet av förändringar av betygssystem och andra regler inom grundläggande vuxenutbildning för att möjliggöra studier på grundläggande och gymnasial nivå samtidigt.

I sin rapport konstaterar Statens skolverk att de nu gällande styrdokumenterna för grundläggande vuxenutbildning är motsägelsefulla. Styrsystemet för den grundläggande vuxenutbildningen utgår från samma perspektiv som grundskolan för ungdomar. En konsekvens av detta blir att helheten och därmed flexibiliteten för den vuxne begränsas. Detta aktualiserar behovet av en översyn av styrdokumenterna inom den grundläggande vuxenutbildningen.

Regeringen avser att återkomma i denna fråga i samband med den proposition som följer med anledning av skollagskommitténs förslag.

Gymnasial vuxenutbildning och kunskapslyftet

En mångfald av utbildningsanordnare har visat sig öka det pedagogiska utbudet och möjligheterna att anpassa utbildningen efter den enskildes behov och önskemål. Kunskapslyftet har inneburit att antalet utbildningsanordnare inom kommunal vuxenutbildning ökat. På detta sätt har ett bredare utbildningsutbud uppnåtts, inte minst i fråga om yrkesinriktade kurser.

Kunskapslyftet har inneburit en femårsperiod av utveckling och förnyelse av den kommunala vuxenutbildningen. Den utvecklingskraft som skapats i dialogen mellan stat och kommun får inte gå förlorad när statens bidragsstyrning minskar. Det är viktigt att det förnyelse- och förändringsarbete som präglat kunskapslyftsperioden består också i framtiden. Reformeringen av den kommunala vuxenutbildningen fortsätter, med utgångspunkt från riksdagens beslut med anledning av propositionen om Vuxnas lärande (prop. 2000/01:72).

Det blir en viktig uppgift för den nya Myndigheten för skolutveckling, Statens skolverk och Nationellt centrum för flexibelt lärande att stödja kommunerna i det fortsatta förändringsarbetet.

7.5.2 Kvalificerad yrkesutbildning

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) har visat sig väl kunna möta behovet av att utbilda kvalificerad arbetskraft. Andelen examinerade som får arbete direkt i anslutning till utbildningen är mycket hög. En avgörande faktor för de goda resultaten är sannolikt att utbildningens utformning, innehåll och dimensionering bestäms i mycket nära samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetslivets företrädare. Arbetslivets medverkan, som bl.a. innebär att svara för och finansiera ungefär en tredjedel av utbildningstiden i form av lärande i arbetet, utgör en garanti för utbildningens kvalitet och relevans.

Det goda samarbete som utvecklats mellan enskilda utbildningsanordnare, kommuner, högskolor och företrädare för arbetslivet har bidragit till att KY har etablerats som reguljär utbildningsform. Efterfrågan från arbetslivet att få starta utbildningar är fortsatt hög. Satsningarna på att utveckla KY bör fortsätta i den takt det statsfinansiella läget medger.

7.5.3 Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)

CFL har genomfört uppdraget att sammanföra Statens skolor för vuxna med den del av Distums verksamhet som rörde folkbildningen till en myndighet.

Verksamheten har endast pågått under drygt ett år och det är därför för tidigt att se effekterna av de insatser som gjorts för att höja den pedagogiska och metodiska nivån i centrumets egen verksamhet samt i verksamheten inom folkhögskolor, studieförbund och kommunal vuxenutbildning ute i landet.

Regeringen bedömer att verksamheten bör fortsätta med samma inriktning och i oförändrad omfattning.

7.5.4 Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Svenskundervisning för invandrare (sfi) är en central del av integrationspolitiken. De resultat som verksamheten redovisar tyder på ett misslyckande. Mer än hälften av sfi-deltagarna har inte nått målet för sfi efter tre års studier.

Regeringen uppmärksammade detta förhållande i propositionen Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen våren 2001 (prop. 2000/01:72). Efter riksdagens beslut (bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) med anledning av denna proposition fastställde regeringen 2002 en ny kursplan för sfi.

Regeringens bedömning är att det dessutom krävs grundläggande förändringar av svenskundervisningen för invandrare. Regeringen tillkallade därför 2002 en särskild utredare med uppgift att se över utbildningen, Utbildning i svenska för invandrare (dir. 2002:105).

För att få en helhetssyn av mottagandet och introduktionen för flyktingar hade utredningen i uppdrag att bedriva arbetet i nära samarbete med översynen av mottagande av och introduktion för flyktingar (dir. 2001:87). Dessa båda utredningar skall redovisa sina betänkanden i september 2003.

Beredningen av förslagen från sfi- och integrationsutredningarna inleds inom kort. Resultatet av detta arbete skall inte föregripas, men oberoende av vilka lösningar som väljs kommer behovet av kvalificerade och kompetenta lärare i svenska som andra språk att vara stort. Skolverket har sedan 2001 haft ett uppdrag att svara för en sådan kompetensutveckling inom ramen för särskilt anvisade medel.

Inför en kommande sfi-reform bör insatser redan nu göras för att stärka kompetensen bland sfi-lärarna. Det är en förutsättning för att en högkvalitativ språkutbildning för invandrare skall kunna anordnas.

Regeringen avser att uppdra åt Myndigheten för skolutveckling att i samråd med CFL och Nationellt centrum för sfi och svenska som andra språk och i samarbete med ett eller ett par universitet eller högskolor genomföra en riktad kompetensutveckling för sfi-lärare i form av distansutbildning med stöd av ny teknik.

För ändamålet ställs under 2004 och 2005 årligen 5 miljoner kronor till Myndigheten för skolutvecklings förfogande från det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning uppförda anslaget 25:14 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning*.

7.5.5 Folkbildningen

Folkbildningen erbjuder ett brett utbud av kurser och utbildningar och bidrar på så vis till en

hög utbildningsnivå i landet och till att göra ett livslångt lärande möjligt för alla. Folkhögskolor och studieförbund når bättre än många andra aktörer människor med funktionshinder, korttidsutbildade och personer med utländsk bakgrund.

Både studieförbund och folkhögskolor har väl förmått att upprätthålla både volym och kvalitet i verksamheten de senaste åren. Studieförbunden har genomfört en verksamhet som i stort motsvarar föregående års verksamhet. Ökningen av studietimmarna inom kategorien annan gruppverksamhet innebär en fortsatt trend från föregående år. Det kan dels ses som en följd av skärpta kriterier för studiecirkeln, dels som ett uttryck för att studieförbunden i större utsträckning använder verksamhetsformen för rekrytering och introduktion av nya deltagare och målgrupper. Folkhögskolorna har i stort kunnat bibehålla antalet deltagare. Den minskning av antalet deltagarveckor som skett på folkhögskolornas långa kurser är enligt Folkbildningsrådet i första hand relaterad till neddragningen av de särskilda platserna inom kunskapslyftet.

Utöver bidrag från staten är folkbildningen beroende av bidrag från kommuner och landsting. De senaste åren har det skett en negativ förändring, särskilt när det gäller kommunernas bidrag till studieförbundens verksamhet, som minskat med drygt 30 procent. Vissa kommuner har också helt tagit bort sina bidrag. Landstingens bidrag till folkhögskolornas verksamhet har minskat marginellt under samma period.

Den pågående statliga utvärderingen, SUFO2 (dir. 2001:74), har ett särskilt uppdrag att belysa och analysera konsekvenserna av denna utveckling för folkbildningens möjligheter att nå sina mål.

7.5.6 Kompletterande utbildningar

De kompletterande utbildningarna utgör ett värdefullt komplement till det offentliga skolväsendet genom att erbjuda utbildning inom ibland mycket smala yrkesområden.

De ökande kompetenskraven i arbetslivet har tydliggjort behovet av kortare yrkesutbildningar efter gymnasieskolan. Kompletterande utbildningar tillgodoser viktiga behov inom detta område, men nya ramar för utbildningar av detta slag bör utvecklas.

7.5.7 Övriga insatser

Uppsökande verksamhet

Den uppsökande verksamheten sker i många kommuner i nära samverkan med fackliga organisationer och handikapporganisationer. Verksamheten är betydelsefull för att nå vuxna med kortast utbildning. Under de senaste åren har formerna för den uppsökande verksamheten kontinuerligt utvecklats. Regeringens bedömning är att medlen har använts i enlighet med de syften som angivits för verksamheten och bör fortsätta med samma inriktning och i oförändrad omfattning.

Särskilda insatser för vissa grupper

Folkbildningen spelar en viktig roll för personer med olika funktionshinder. Regeringen finner det därför viktigt att Folkbildningsrådet även fortsättningsvis fördelar medel till de i riktlinjerna prioriterade målgrupperna, som t.ex. deltagare med funktionshinder.

Medlen till utbildning av teckenspråkstolkar utnyttjas inte fullt ut. Bristen på lärare inom dessa utbildningar och bristen på studerande med tillräckliga kunskaper i teckenspråk har orsakat svårigheter att utbilda tillräckligt många tolkar. Pågående rekryteringsinsatser och utvecklingsarbeten för att kunna utbilda fler teckenspråkstolkar har ännu inte kunnat ge full effekt. Tolk- och översättarinstitutet gör därför bedömningen att medlen inte kommer att förbrukas helt för budgetåret 2004. Efterfrågan på kontakttolksutbildning har däremot ökat bl.a. på grund av det ökande antalet asylsökande.

Mot bakgrund av ovanstående bör medel från anslaget för utbildning av teckenspråkstolkar tillfälligtvis föras över till anslaget för kontakttolkutbildning.

7.5.8 Fortsatt utveckling av vuxnas lärande

I det följande redovisas regeringens bedömningar med anledning av de förslag som redovisats i departementspromemorian (Ds 2003:23) Validering m.m. - fortsatt utveckling av vuxnas lärande och de synpunkter som inkommit under beredningen av ärendet.

Ärendet och dess beredning

I maj 2003 publicerade Utbildningsdepartementet departementspromemorian Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande (Ds 2003:23). Promemorian behandlar ett antal frågor som är centrala för den fortsatta utvecklingen av vuxnas lärande. Några av frågorna har tidigare behandlats i Karriärvägledning.se.nu (SOU 2001:45) och Validering av vuxnas kunskap och kompetens (SOU 2001:78). I skrivelsen lämnas förslag som rör validering, vägledning, flexibelt lärande, eftergymnasiala utbildningar utanför högskolan och certifiering av utbildningsanordnare.

Departementsskrivelsen har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (dnr U2003/2018/SV).

Validering

Regeringens bedömning: En särskild delegation för att främja utvecklingen av legitimitet, kvalitet och metoder för validering utanför högskoleområdet bör inrättas under en fyraårsperiod. Ansvaret för validering bör delas mellan utbildningsväsendet och arbetslivet. Genomförandet av validering bör ske genom regional samverkan mellan utbildningshuvudmän, branscher och arbetsmarknadens parter.

Promemorians förslag: Med validering avses en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens, som en person har oavsett hur de förvärvats. Validering fyller en viktig funktion i ett utbildningssystem som skall stötta det livslånga lärandet. Validering kan vara aktuell som ett underlag för studie- och yrkesvägledning, när man behöver visa sin faktiska kompetens för att få ett jobb och för att slippa läsa om avsnitt som man redan behärskar i en utbildning. För invandrare och flyktingar bör validering utgöra ett led i integrationsinsatserna.

Validering bör genomföras där det finns kompetens för uppgiften. Det innebär att såväl skolväsendet som arbetslivet behöver engageras. Parterna på arbetsmarknaden, branschernas företrädare och olika utbildningscentra har viktiga uppgifter i ett delat ansvar för validering.

En regional samverkan omkring validering mellan utbildningshuvudmän, branscher och arbetsmarknadens parter kan säkerställa att valideringen genomförs på ett rättssäkert sätt samt med nödvändig metodisk och saklig kompetens.

Flertalet personer som kommer att gå igenom en validering gör det inom ramen för en arbetsmarknadsåtgärd, rehabiliteringsinsats, integreringsinsats eller som anställd. Kostnaden bör då bäras av den som finansierar insatsen i övrigt. En enskild person skall på eget initiativ kunna bli validerad inom ramen för en orienteringskurs i den kommunala vuxenutbildningen.

Statens uppgift vid utvecklingen av validering bör vara att stödja det regionala utvecklingsarbetet. Ur nationell synpunkt är det särskilt viktigt att likvärdighet, rättssäkerhet, kvalitet och legitimitet skall kunna säkerställas. Under en fyraårsperiod bör en delegation med företrädare för de viktigaste intressenterna disponera resurser för att främja denna utveckling. Delegationen bör ges ställning som självständig myndighet, men administrativt knyts till Nationellt centrum för flexibelt lärande.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag om inriktning och utveckling av validering, det delade ansvaret mellan intressenterna vid genomförande och finansiering samt inrättandet av en valideringsdelegation. Dit hör Svenskt Näringsliv (SN), ALMEGA, Företagarna, Allmänna Industrigruppen, Svensk Handel, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), de flesta yrkesnämnderna, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet, Göteborgs stad, Malmö stad, Gävle kommun, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Myndigheten för skolutveckling, Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) och Umeå universitet. Flera av näringslivets organisationer vill att ordet "värdering" utgår ur definitionen av validering för att bättre ansluta till begreppet "recognition of skills and competencies" som används inom EU-gemenskapen. Högskoleverket och Malmö högskola saknar ett helhetsperspektiv och anser att validering bör inkludera incitament för högskolan att validera mer än behörighet, en uppfattning som även TCO, AMS, LO och Integrationsverket delar. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) ser risker med förslaget och befarar att validering kan blir ett diskriminerande inslag där invandrare tvingas använda systemet för att få

bekräftelse på informell kunskap. Centrala studiestödsnämnden (CSN) vill uppmärksamma att valideringsinsatser i förekommande fall kan bli svåra att passa in i gällande regelverk för studiestöd. Målsättningen bör enligt LO vara att utveckla ett enhetligt sammanhållet system, en uppfattning även AMS delar. LO anser att valideringsdelegationen skall ha en mer markerad roll och att beställar- och utförarrollerna tydligt bör hållas isär i fråga om dess sammansättning liksom i det regionala samarbetet, en synpunkt som TCO instämmer i. Liksom LO anser också TCO att staten skall ta ett fortlöpande ansvar och delegationens arbete inte skall begränsas till fyra år. LO anser att den bör knytas till Skolverket, Göteborgs stad förordar Myndigheten för skolutveckling, Skolverket föreslår en nationell styrgrupp inom Nationellt resurscentrum för yrkesutbildning och Kommunalarbetarförbundet förordar en helt fristående valideringskommitté. Kommun- och landstingsförbunden ser det som naturligt att det på nationell nivå övergångsvis ges ett stöd till främjande av kvalitet, legitimitet och metoder, men anser inte att någon särskild myndighet eller nationellt organ behöver tillskapas. Vissa remissinstanser, däribland Kommunal, Göteborgs stad och ett antal yrkesnämnder anser att finansieringen av validering bör ses över och att staten bör ta ett större ansvar. Statens skolverk förordar en uttalad skyldighet att tillhandahålla validering. Statskontoret anser att fördelningen av det offentliga ansvaret borde tydliggöras och sanktioneras i ett regelverk.

Skälen för regeringens bedömning: Det är en viktig uppgift för staten att säkerställa rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitet i validering. De förslag om validering som framförs i departementsskrivelsen vinner i allt väsentligt stöd från remissorganen. Enligt regeringens uppfattning bör de kunna utgöra riktlinjer för den fortsatta utvecklingen av valideringsarbetet.

Den modifiering av definitionen av validering som flera av näringslivets organisationer förordar är värd att beakta. De integrationspolitiska aspekterna är centrala i det utvecklingsarbete som delegationen avses stödja. Det delade ansvaret för genomförandet av validering bygger på att berörda myndigheter och beställare svarar för kostnaderna för validering, en modell som i allt väsentligt vinner stöd.

Universitetens och högskolornas ansvar för att göra individuella bedömningar av reella kun-

skaper som sökande åberopar är reglerat i högskoleförordningen (1993:100) och berördes därför inte i skrivelsen. Högskolorna har fått särskilda medel för att stimulera utvecklingen av metoder för att bedöma och värdera reell kompetens. Det är ännu för tidigt att bedöma utfallet av denna satsning.

Det är regeringens uppfattning att delegationen skall bedriva sitt arbete på en självständig grund med företrädare för olika parter. Kvalificerat administrativt stöd upphandlas hos en värmyndighet så att goda resultat i delegationens kärnverksamhet kan uppnås.

Regeringen avser att göra de preciseringar av regelverken som krävs för att rätten till studie-stöd för validering inom ramen för en orienteringskurs skall bli tydligt avgränsad.

Delegationens verksamhet beräknas kosta 60 miljoner kronor under perioden och finansieras genom neddragning av anslaget 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna*.

Utbildning till hantverksyrken

Regeringens bedömning: En försöksverksamhet med eftergymnasial lärlingsutbildning för vuxna till vissa små hantverksyrken bör genomföras.

Promemorians förslag: De ökande kompetenskraven i arbetslivet har tydliggjort behovet av kortare yrkesutbildningar efter gymnasieskolan av ett slag som inte naturligt hör hemma inom kvalificerad yrkesutbildning eller i högskolan. Däribland finns utbildningar inriktade mot hantverksyrken som kräver flera år av praktisk färdighetsträning efter genomgången gymnasieutbildning såsom guldsmed, sadelmakare, möbelpapeterare och många andra. Nyrekryteringen till hantverksyrken har under många år varit liten eftersom flertalet hantverkare saknar ekonomiska möjligheter att erbjuda en lärlingsplats. Det är väsentligt att lärlingsutbildning för vuxna och yrkesutbildning som bygger på gymnasieskolans yrkesförberedande program utvecklas.

Remissinstanserna: Promemorians förslag tillstyrks av nästan samtliga remissinstanser. Statens skolverk, Myndigheten för skolutveckling och Landsorganisationen i Sverige (LO) förordar att hela systemet med eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan borde ses över i ett sammanhang. LO anser vidare att sta-

tens ekonomiska åtaganden på området skall utökas. Högskoleverket (HSV), Statskontoret, Byggnadsindustrins yrkesnämnd (BYN) och Lärarförbundet är tveksamma till om vad de uppfattar som ytterligare nivåer i yrkesutbildningen är eftersträvansvärda.

Skälen för regeringens bedömning: Behovet av att skapa utrymme för hantverksutbildningar efter gymnasienivån är påtagligt och vinner allmänt stöd av praktiskt taget hela arbetslivet samt av kommunerna. En allmän översyn av de kortare yrkesutbildningarna utanför högskolan är önskvärd men ersätter inte behovet av konkreta insatser också på kort sikt för hantverksutbildningarna. Det finns anledning att genomföra en försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa små hantverksyrken. Särskilda medel beräknas för ändamålet under anslaget 16.25:14 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning*.

Påbyggnadsutbildningar

Regeringens bedömning: Det bör prövas om vissa påbyggnadsutbildningar kan vidareutvecklas till utbildningsformer som är ett statligt ansvar och är statligt finansierade. Påbyggnadsutbildningar som inte blir aktuella att överföra till annan utbildningsform bör kunna drivas vidare av nuvarande huvudmän.

Promemorians förslag: Förändringarna inom utbildning och arbetsliv har gjort det angeläget med en översyn av påbyggnadsutbildningen (PU) inom kommunal vuxenutbildning. Utbudet är heterogent samtidigt som det står klart att ett betydande antal PU svarar mot angelägna utbildningsbehov i samhället. Olika finansieringssystem och regelverk för de eftergymnasiala yrkesutbildningar som ligger utanför högskolan medför emellertid olägenheter. Från kommunalt håll har påtalats att systemet med riksrekrytering och interkommunal ersättning för PU inte fungerar ändamålsenligt. Det bör prövas om vissa påbyggnadsutbildningar kan överföras till andra utbildningsformer under ett statligt ansvar, i första hand kvalificerad yrkesutbildning. De kartläggningar Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning och Statens skolverk har företagit visar att ett antal PU efter utvecklingsinsatser bör kunna prövas som kvalificerade yrkesutbildningar (KY). Förslaget innebär att samma kvali-

tativa krav som ställs på övriga sökande för att en utbildning skall godkännas som kvalificerad yrkesutbildning, också skall tillämpas på en tidigare påbyggnadsutbildning. Det bör prövas om ett antal kortare behörighetsgivande utbildningar med nationellt fastställda kursplaner samtidigt kan överföras till statligt kostnadsansvar. Det gäller utbildningarna av elinstallatörer, ambulansförare, bussförare, trafiklärare och tekniker.

Övertagandet av det ekonomiska ansvaret för cirka 120 utbildningar beräknas motsvara cirka 250 miljoner kronor. Ett överförande från kommunerna till staten bör ske vid utgången av år 2004. Medel som nu beräknas under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner bör i stället tas upp under anslaget till KY fr.o.m. budgetåret 2005. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning bör under åren 2005–2007 kunna tilldelas en särskild ekonomisk ram som motsvarar detta belopp. Inom denna ram prövas nya ansökningar om statsbidrag för utbildningar som utvecklats från PU med rätt till interkommunal ersättning.

Ett överförande innebär inte att PU försvinner, men att en annan ansvarsfördelning mellan stat och kommun införs. Påbyggnadsutbildningar vilka inte blir aktuella att utveckla och överföra till andra utbildningsformer och tillgodoser lokala eller regionala behov kommer även fortsättningsvis att fylla en funktion. De bör drivas vidare av de nuvarande huvudmännen. Kommunerna bör erbjudas att kvalitetssäkra sådan verksamhet genom att Statens skolverk får ett uppdrag att på begäran granska kursplanerna för PU. Detta kan fungera som ett stöd för såväl anordnande kommuner som de studerande.

Utbildningsbehov av mer utpräglad gymnasial karaktär bör kunna tillgodoses inom gymnasieskolan eller den gymnasiala vuxenutbildningen.

Remissinstanserna: Näst intill alla remissinstanser är positiva till utredningens förslag.

Skälen för regeringens bedömning:

Förslagen i departementsskrivelsen får ett entydigt stöd av remissinstanserna. Regeringen delar uppfattningen att det är viktigt att de kortare yrkesutbildningarna som bygger på gymnasieskolan utvecklas i takt med arbetslivets behov. Påbyggnadsutbildningarna motsvarar, tillsammans med den kvalificerade yrkesutbildningen, yrkeshögskoleutbildningarna och de kompletterande utbildningarna viktiga utbildningsbehov.

Finansieringen av påbyggnadsutbildningarna genom reglerad interkommunal ersättning fun-

gerar inte på ett tillfredsställande sätt. Det finns därför skäl att pröva om vissa påbyggnadsutbildningar kan överföras till statlig finansiering genom att de vidareutvecklas till utbildningsformer med ett statligt ansvar. Fler utbildningsformer och -anordnare än dem som uttryckligen nämns i departementspromemorian bör då kunna komma i fråga. Kvalificerad yrkesutbildning, utbildning till yrkeshögskoleexamen, folkhögskola och kompletterande utbildning kan vara aktuella. Därutöver är det angeläget att finna lämpliga former för vissa andra eftergymnasiala yrkesutbildningar, t.ex. de fem påbyggnadsutbildningar som har nationellt fastställda kursplaner och som enligt förslaget också skall överföras till statligt ansvar. Nya former av regional samverkan bör här kunna prövas.

Som framgår av det följande avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag, att den reglerade interkommunala ersättningen skall avvecklas fr.o.m. den 1 januari 2005. Ett arbete bör omgående inledas tillsammans med de huvudmän för påbyggnadsutbildningar som så önskar, för att förbereda en övergång till statligt huvudmannaskap. Det handlar inte om en automatisk överföring av utbildningar, utan övergången måste föregås av ett innehållsligt och pedagogiskt utvecklingsarbete så att utbildningarna uppfyller de kvalitativa krav som ställs inom de respektive utbildningsformer som kan bli aktuella.

Regeringen avser att senare föreskriva, att detta arbete skall ledas av en samrådsgrupp med företrädare för bl.a. kommunerna, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, berörda högskolor och andra utbildningsanordnare som kan komma i fråga. I de fall det blir aktuellt att föra över en påbyggnadsutbildning till yrkeshögskoleutbildning krävs, att överenskommelse träffas mellan huvudmannan och den enskilda högskolan. Motsvarande gäller för folkhögskolan.

Hur många påbyggnadsutbildningar som slutligen förs över till statligt ansvar blir beroende av huvudmännens intresse och möjligheterna att vidareutveckla respektive utbildning på ett meningsfullt sätt samt den kvalitetsprövning som skall ske i varje enskilt fall. Regeringen avser att återkomma till frågan om överföring av medel mellan utgiftsområdena i den ekonomiska vårpropositionen 2004. En avstämning mellan det preliminärt överförda beloppet och överförd

utbildningskapacitet bör ske under 2006 och regleras i budgetpropositionen för 2007.

Påbyggnadsutbildningar som inte blir aktuella att föra över till annan utbildningsform bör kunna drivas vidare av de nuvarande huvudmännen. Skolverket bör få i uppdrag att på begäran av en huvudman granska kursplanen som ett led i kvalitetssäkringen av dessa utbildningar. För att säkerställa finansieringen av dessa påbyggnadsutbildningar, som ofta svarar mot lokala eller regionala behov på arbetsmarknaden, kan det vara naturligt att arbeta med samverkansavtal mellan kommuner i en region.

Interkommunal ersättning

Promemorians förslag: En deltagares hemkommun är enligt 11kap. 24 § skollagen (1985:1100) skyldig att betala ersättning för studieplatsen till den kommun som anordnar en riksrekryterande påbyggnadsutbildning. Enskilda individers utbildningsval kan därigenom – också i relativt stora kommuner – få dramatiska effekter på kommunens kostnader för den kommunala vuxenutbildningen.

Såväl Svenska kommunförbundet som enskilda kommuner har påtalat behov av förändring. Svenska kommunförbundet har aktualiserat frågan om att avskaffa rätten till interkommunal ersättning. Systemet har bedömts medföra så stora olägenheter, att det bör avvecklas vid utgången av år 2004. Rätten till interkommunal ersättning för de riksrekryterande påbyggnadsutbildningarna avskaffas samtidigt som staten bör ta över finansieringen av vissa påbyggnadsutbildningar från kommunerna. Detta kan ske genom att medel som beräknats under Utgiftsområde 25, anslaget 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting*, fr.o.m. budgetåret 2005 tas upp under Utgiftsområde 16, anslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* med ett belopp som motsvarar kostnaderna för de utbildningar som beräknas övergå till staten, cirka 250 miljoner kronor.

Remissinstanserna: Förslagen vinner stöd av nästan samtliga remissinstanser. Bland andra Göteborgs stad anser att avvecklingen bör ske redan till 2004. Lärarförbundet avstyrker förslagen.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget om avveckling av de interkommunala ersättningarna stöds av nära nog samtliga remissinstanser. Olägenheterna med systemet är påtagliga och överförandet av vissa påbyggnads-

utbildningar till statligt kostnadsansvar bidrar till en tydlig ansvarsfördelning mellan stat och kommun i detta sammanhang. Medel bör överföras mellan utgiftsområdena så att det blir möjligt att finansiera den övertagna verksamheten. Inom utbildningsverksamheterna måste emellertid förändringen förberedas så att enskilda deltagare har möjlighet att fullfölja påbörjade studier och anordnare av utbildningar ges tillfälle att anpassa utbildningarna efter nya förutsättningar. Avvecklingen av de interkommunala ersättningarna därför bör ske vid utgången av år 2004. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga med förslag till ändring av skollagen.

IT-portal

Regeringens bedömning: Ett gemensamt IT-system för information och vägledning bör utvecklas i samarbete med berörda nationella aktörer.

Promemorians förslag: I Skrivelsen föreslås att ett nationellt IT-stöd för enskilda, lärare och vägledare med information om utbildning och yrken skall utvecklas.

Remissinstanserna: Förslagen i departementsskrivelsen får stöd av flertalet remissinstanser som yttrat sig i frågan. Myndigheter som uttalat sig positivt är bl.a. Statskontoret, Nationellt centrum för flexibelt lärande, Folkbildningsrådet, Lärarhögskolan i Stockholm och Malmö högskola. Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Umeå universitet ställer sig tveksamma bl.a. beroende på osäkerhet kring finansieringen. Ungefär hälften av kommunerna har yttrat sig och ställer sig positiva. Från några branschorganisationer betonas att portalen även måste ha en inriktning för att tydliggöra behoven på arbetsmarknaden. Flertalet av de instanser som tillstyrker förslaget betonar vikten av att samordna befintliga system och att en IT-portal inte kan ersätta den personliga kontakten med en vägledare.

Skälen för regeringens bedömning: Återkommande informations- och vägledningsinsatser är viktiga för att främja och stödja det livslånga lärandet. Ökad tillgänglighet och flexibilitet, ett uttalat individuellt perspektiv då det gäller lärande och krav på ökad mobilitet inom

EU, ställer delvis andra och nya krav på vägledningsfunktionen.

En nationell IT-portal möjliggör samordning och kvalitetssäkring av det informationsutbud som finns tillgängligt. Att inrätta en portal för information och vägledning – som bygger på automatiskt inhämtad information genom en nationellt samordnad och standardiserad märk-

ning av data, s.k. metadatamärkning – ligger också i linje med EU-kommissionens strategiska utbildningsmål 2. Regeringen avser att ge Statens skolverk i uppdrag att fullfölja det arbete som påbörjats med att utveckla en sådan Internet-baserad portal i samarbete med bl.a. Arbetsmarknadsstyrelsen och Högskoleverket.

8 Högskoleverksamhet

8.1 Insatser

8.1.1 Grundläggande högskoleutbildning

Perioden 1997–2002 kännetecknas av en kraftig expansion av den grundläggande högskoleutbildningen. Medel för 85 000 platser tillfördes utbildningen och antalet helårsstudenter inom grundutbildningen uppgick 2002 till närmare 290 000. Regeringens långsiktiga mål är att 50 procent av en årskull skall ha börjat studera på högskolan vid 25 års ålder. Genom att utbyggnaden genomförts med full ersättning för alla tillkommande platser har en hög kvalitet bibehållits i utbildningen. Expansionen har vidare gett förutsättningar för en breddad rekrytering genom vilken underrepresenterade grupper i högskolan getts ökade möjligheter att välja högskoleutbildning. Högskolans ansvar har härvidlag förtydligats genom en ändring i högskolelagen som trädde i kraft den 1 juli 2002. Enligt denna skall lärosätena aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

Som ett resultat av bl.a. den negativa utvecklingen inom IT-branschen har lärosätena under senare år haft svårigheter att rekrytera tillräckligt många studenter framför allt till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar. Sammantaget har antalet studenter inom dessa områden fortsatt att öka, men många lärosäten har haft svårigheter att i enlighet med regeringens mål lägga tyngdpunkten i utbyggnaden inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena. I regleringsbrev för 2000 och 2001 angav regeringen därför att de lärosäten som hade haft sådana svårigheter i stället borde öka utbudet av utbildningar inom andra områden med stor efterfrågan från såväl

studenter som arbetsmarknad. Målet var att utnyttja alla platser som rymdes inom det s.k. takbelopp som beslutats för lärosätet dvs. inom ramen för det högsta belopp för vilket ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer kan utgå. För 2002 och 2003 har regeringen inte givit lärosätena något kvantifierat uppdrag för antalet helårsstudenter inom teknik och naturvetenskap, men angett målet att antalet helårsstudenter inom dessa områden bör öka i förhållande till närmast föregående år.

Den beskrivna rekryteringssituationen och strävan att tillgodose efterfrågan på utbildning är bakgrunden till de omfördelningar av medel för grundläggande högskoleutbildning mellan olika lärosäten som genomförts på regeringens initiativ. I enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2002 minskades takbeloppen för tio lärosäten med 262,5 miljoner kronor, vilket motsvarade medel för 3 900 helårsstudenter. Dessa medel utnyttjas under en treårsperiod till utbildning av obehöriga lärare, stöd till utveckling av nätuniversitetskurser och utbildning för utländska akademiker. I enlighet med förslag till tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition (prop. 2001/02:100) genomfördes härutöver en omfördelning av platser och anslag för 2002 mellan olika lärosäten i syfte att åstadkomma ett bättre utnyttjande av platser och anslagsmedel. Genom omfördelningen kunde takbeloppen höjas med sammanlagt 144 miljoner kronor vid tio lärosäten, motsvarande 3 000 helårsstudenter. Merparten av dessa takbeloppshöjningar avsåg en permanent höjning fr.o.m. 2002, medan 22 miljoner kronor endast avsåg en tillfällig höjning under 2002.

I tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003 föreslogs härutöver en tillfällig omfördelning av platser och anslag mellan lärosätena om sammanlagt 147 miljoner kronor. Härigenom möjliggjordes en satsning på 66,6 miljoner kronor under 2002 avseende pedagogisk utbildning för modersmållärare och 510 platser för utbildning av lärare i svenska som andraspråk samt påbyggnadsutbildning i specialpedagogik för 230 lärare. Återstående del av de medel som under 2002 fördes från lärosäten med svårigheter att rekrytera studenter fördelades till lärosäten som hade behov av ytterligare platser detta år.

I enlighet med budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) har vissa anslag fr.o.m. 2003 minskats med 0,7 procent i syfte att begränsa den statliga konsumtionen. För den grundläggande högskoleutbildningens del uppgick sparbetinget till 264 miljoner kronor. En generell minskning av ersättningsbeloppen till grundutbildningen skulle enligt regeringens bedömning innebära en risk för kvalitetsförsämring. Regeringen valde därför att föreslå att begränsningen skulle göras genom att den, i budgetpropositionen för 2002, aviserade utbyggnaden av grundutbildningen 2003 inte genomfördes fullt ut.

En utgångspunkt för regeringen har varit att expansionen av utbildningen inte får äventyra utbildningens kvalitet. För varje tillkommande plats har därför samma ersättningsbelopp gällt som för befintliga platser inom de utbildningsområden där en ökning ägt rum. Den sanering av statens finanser som genomfördes under några år på 1990-talet medförde dock minskade per capitaersättningar för den grundläggande högskoleutbildningen. Mot bakgrund härav har regeringen ökat per capitaersättningarna för de utbildningsområden som har de lägsta ersättningsbeloppen, dvs. humaniora, teologi, samhällsvetenskap och juridik. Under 2002 och 2003 tillfördes dessa utbildningsområden totalt 200 miljoner kronor.

Från den 1 januari 2002 har de tidigare landstingskommunala vårdutbildningarna statlig huvudman. Utbildningarna har härmed kunnat integreras med annan högre utbildning vid universiteten och högskolorna och förutsättningar för bättre forskningsanknytning har skapats. Villkoren för vårdutbildningarna var tidigare olika, beroende på vilket landsting som svarade för utbildningen. Närmare 200 miljoner

kronor har tillförts grundutbildningsanslagen för kvalitetsförstärkning av vårdutbildningarna genom en höjning av ersättningsbeloppen för utbildningsområdet vård fr.o.m. 2003. Detta har skapat förutsättningar för en utbildning av hög kvalitet. Redan fr.o.m. 2002 har lärosäten som tagit över verksamhet från landstingen dessutom givits möjlighet att för delar av vårdutbildningen tillämpa ersättningsbeloppet för utbildningsområdet medicin, vilket är avsevärt högre än ersättningsbeloppet för utbildningsområdet vård. Denna möjlighet hade tidigare endast de lärosäten som givit annan utbildning inom medicinområdet. I samband med det ändrade huvudmannskapet har också medel tillförts för en expansion av vårdutbildningen.

Den pedagogiska utbildningen av högskolans lärare är en viktig del av högskolans kvalitetsarbete. För att stärka denna utbildning har regeringen fr.o.m. 2002 tillfört grundutbildningsanslagen cirka 11 miljoner kronor.

I budgetpropositionen för 2003 angavs som planeringsförutsättning för 2004 en fortsatt volymökning av den grundläggande högskoleutbildningen motsvarande 13,9 miljoner kronor i 2004 års pris- och lönenivå. Som framgår av kapitlet Särskilda frågor, avsnittet Anslagsberäkningar, föreslår regeringen att en del av den utgiftsminskning på 60 miljoner kronor avseende utbildning och universitetsforskning, som tidigare aviserats i 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100), skall finansieras genom en minskning av nämnda medel för planerad dimensioneringsökning av grundutbildningen.

Efter denna minskning återstår 7,4 miljoner kronor för utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen. Vid fördelningen på lärosätena har särskild hänsyn tagits till lärosätenas behov av utbildningsplatser för att uppnå de av regeringen fastställda målen för lärarexamen och sjuksköterskeexamen. I den mån ytterligare förstärkning krävs för att nå dessa mål får detta ske genom omfördelning av resurser inom givna takbelopp.

Utöver de nämnda besparingarna, som ingår som en del av den i 2003 års ekonomiska vårproposition aviserade utgiftsminskningen med 60 miljoner kronor, föreslår regeringen att en permanent minskning görs av anslagen för grundläggande högskoleutbildning 2004 för att begränsa utgifterna på statsbudgeten. Minskningen, som uppgår till totalt 120 miljoner

kronor, genomförs vid vissa lärosäten där den omfattande utbyggnaden av grundutbildningen inte har mötts av en lika stor efterfrågan från studenterna. Förslaget innebär att de indragna medlen omprioriteras till forskning bl.a. till VINNOVA och Vetenskapsrådet.

Regeringens förslag innebär att anslagen för grundläggande högskoleutbildning, utöver pris- och löneomräkningen, får en permanent anslagsökning med 12,6 miljoner kronor avseende avgifter till den nya Riksrevisionen och 7,4 miljoner kronor avseende dimensioneringsökningar med hänsyn till utbildning av lärare och sjuksköterskor. Samtidigt föreslår regeringen minskningar av anslagen till grundläggande högskoleutbildning i enlighet med nedanstående tabell. Se också kapitlet Särskilda frågor, avsnittet Anslagsberäkningar.

Tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning 2004

Tusental kronor

UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR	ANSLAGS- ÖKNING	ANSLAGS- MINSKNING
Uppsala universitet	790	-7 000
Lunds universitet	752	
Göteborgs universitet	1 865	
Stockholms universitet	287	
Umeå universitet	435	-40 000
Linköpings universitet	1 193	
Karolinska institutet	2 626	
Kungl. Tekniska högskolan	424	
Luleå tekniska universitet	327	-7 000
Karlstads universitet	746	
Växjö universitet	367	
Örebro universitet	952	
Mitthögskolan	518	-33 000
Blekinge tekniska högskola	243	-20 000 ¹
Malmö högskola	391	
Högskolan i Kalmar	576	
Mälardalens högskola	302	-5 000
Danshögskolan	99	
Dramatiska institutet	162	
Högskolan i Borås	758	
Högskolan Dalarna	488	
Högskolan på Gotland	259	-2 000
Högskolan i Gävle	710	
Högskolan i Halmstad	459	
Högskolan Kristianstad	227	-1 000
Högskolan i Skövde	236	
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	844	
Idrottshögskolan i Stockholm	261	
Konstfack	340	
Kungl. Konsthögskolan	172	
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	134	
Lärarhögskolan i Stockholm	855	
Operahögskolan i Stockholm	132	
Södertörns högskola	547	-5 000
Teaterhögskolan i Stockholm	164	
Chalmers tekniska högskola AB	–	
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	374	
Totalt	20 015	-120 000

¹ Till detta kommer en minskning av särskilda utvecklingsmedel som högskolan disponerar 2003.

Sveriges nätuniversitet

Universitet och högskolor startade våren 2002 en samverkan kring IT-stödd distansutbildning under benämningen Sveriges nätuniversitet. Under 2002 deltog 31 lärosäten i detta samarbete. För att stödja och främja utvecklingen av samverkan inrättades Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Nätuniversitetssamarbetet är frivilligt för universitet och högskolor att delta i. Lärosätena ansvarar själva för de kurser och program som de väljer att anmäla för registrering hos Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

För att stimulera lärosätena att ge utbildning inom ramen för Sveriges nätuniversitet har regeringen fördelat 211 miljoner kronor under 2002 och 159 miljoner kronor 2003. Under 2002 erhöles medlen i form av en särskild ersättning om 45 000 kronor per helårsstudent respektive helårsprestation. Efter ett utvecklingsarbete där skillnaderna i kostnader mellan campuskurser och distanskurser belystes utgår medlen under 2003 och 2004 som en extra ersättning om 20 000 kronor per helårsstudent.

Centralt för nätuniversitetssamarbetet är den portal/webbplats som Myndigheten för Sveriges nätuniversitet har ansvaret för www.netuniversity.se. Via webbplatsens sökmotor kan presumtiva studenter söka i nätuniversitetets kursutbud och direkt nå studieinformation från respektive lärosäte.

Under 2002 registrerades 1 238 kurser hos myndigheten. Drygt hälften av kurserna omfattade 5 poäng och knappt fem procent av kurserna omfattade 40 poäng eller mer. Det största antalet kurser avsåg ämnesområdena vård/omsorg/medicin, med huvuddelen inom vård. Utbudet har i flera fall karaktär av vidareutbildning. Utöver fristående kurser fanns cirka 20 program registrerade hos myndigheten, till övervägande del inom områdena vård/omsorg/medicin respektive undervisning. Några lärosäten hade också registrerat förutbildningar som ger behörighet och förbereder för högskolestudier dvs. basår och kortare introduktionskurser.

Flera lärosäten redovisar i årsredovisningarna att de strävar efter att erbjuda distansutbildning med få eller inga obligatoriska samlingar vid lärosätet. Myndigheten för Sveriges nätuniversitet gör bedömningen att andelen kurser helt utan obligatoriska samlingar var cirka 10

procent. Många lärosäten samarbetar med lärcentra om nätkursutbudet och då förekommer krav på obligatoriska samlingar.

Omkring 21 000 individer deltog under 2002 i nätuniversitetskurser enligt Högskoleverkets årsrapport. Mätt som helårsstudenter var utbildningsvolymen drygt 5 000 helårsstudenter under det första året vilket främst omfattade höstterminen 2002, dvs. ett halvårs verksamhet. Av den totala utbildningsvolymen vid universitet och högskolor utgjorde studerande på nätuniversitetskurser två procent och av det totala antalet studenter sex procent.

Nätuniversitetskurserna finansierades under 2002 dels med de extra resurser som regeringen fördelade för att stimulera den IT-stödda distansutbildningen, 211 miljoner kronor, dels med ordinarie medel för grundutbildning. Lärosätena avräknade totalt 237 miljoner kronor för kurserna, varav 169 miljoner kronor inom de extra resurserna. Resterande extra resurser har kunnat disponeras under våren 2003.

De extra resurserna har enligt lärosätenas redovisningar använts såväl till nyutveckling och anpassning av kurser och program som till utveckling av nytt tekniskt stöd och pedagogisk utbildning av lärare. Kostnaderna för nyutveckling av kurser varierar enligt lärosätenas beräkningar mellan cirka 75 000 kronor och cirka 360 000 kronor per kurs och för anpassning av kurser mellan cirka 30 000 kronor och drygt 100 000 kronor per kurs.

Samverkan inom ramen för Sveriges nätuniversitet har bidragit till att den IT-stödda distansutbildningen ökat i omfattning både vad gäller kursutbud och antal studenter. Distansstudenterna ökade kraftigt från 29 000 personer höstterminen 2001 till drygt 41 000 personer höstterminen 2002, enligt Högskoleverket. De studenter som deltog i kurser via nätuniversitetet utgjorde drygt hälften av det totala antalet distansstudenter. Andelen kvinnor var något lägre för utbildning inom nätuniversitetet, 61 procent, jämfört med övrig distansutbildning, 71 procent.

Det är ännu för tidigt att bedöma i vilken omfattning tillkomsten av Sveriges nätuniversitet bidragit till ökad tillgänglighet och breddad rekrytering till högre utbildning. Det kan dock konstateras att utbudet av IT-stödd distansutbildning har ökat betydligt under det första verksamhetsåret och därmed gjort det möjligt för fler personer att läsa på distans.

Samverkan inom ramen för Sveriges nätuniversitet skall bidra till att öka tillgängligheten och bredda rekryteringen till högre utbildning. Det är de samverkande lärosätenas uppgift att med stöd av Myndigheten för Sveriges nätuniversitet utveckla stöd och vägledning för studerande inom ramen för nätuniversitetet. Därtill skall också betydelsen av att högskolans lärare får möjligheter till kompetensutveckling inom området IT-stödd distansutbildning framhållas.

För att fortsatt stimulera lärosätena att erbjuda utbildning inom ramen för Sveriges nätuniversitet 2004 avsätts 100 miljoner kronor. Medlen avser, liksom under 2003, en extra ersättning om 20 000 kronor per helårsstudent inom kurser som registrerats via Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

Läro-utbildning

Läro-utbildning bedrivs för närvarande vid 25 av landets universitet och högskolor. Med den nya läro-utbildningen, som föreslogs i propositionen En förnyad läro-utbildning (prop. 1999/2000:135), och som trädde i kraft den 1 juli 2001 har tillströmningen av läro-studenter ökat jämfört med tidigare. Antalet antagna till läro-utbildningen har ökat från 11 750 år 2000 till 15 350 år 2002. Den ökade antagningen stämmer väl med den ökade efterfrågan på lärare som ligger till grund för de examinationsmål som regeringen redovisar i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Den nya läro-utbildningen innebär att studenten skall kunna välja inriktning sent under programmet. Detta leder till att det är svårt att beräkna den framtida examinationen med en viss inriktning i läro-utbildningen. Regeringen förutsätter att varje lärosäte anstränger sig för att examinera det antal lärare med de inriktningar som motsvarar de nationella och regionala behoven. En avstämning av lärosätenas utbud och genomförande av utbildningar med skilda inriktningar sker genom en årlig konferens, som Högskoleverket tillsammans med Statens skolverk anordnar för lärosätena och övriga intressenter i läro-utbildningen.

För att informera sig beträffande lärosätenas erfarenheter från den nya läro-utbildningen genomförde Utbildningsdepartementet våren 2003 en konferens med företrädare för de

lärosäten som ger läro-utbildning. Här framkom bl.a. att lärosätena arbetar intensivt med rekrytering av studenter till läro-utbildning för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg liksom för matematik-, naturvetenskaps- och teknikundervisningen. Lärosätena uppmärksammades på behovet av lärare för dessa områden, liksom för yrkesundervisningen. Lärosätena redovisade sitt arbete med genomförandet av den verksamhetsförlagda delen av läro-utbildningen. Detta arbete bedrivs med varierande förutsättningar i olika delar av landet beroende på såväl lärosäten som kommuner.

Sedan 1993 finns en överenskommelse mellan staten och Svenska Kommunförbundet rörande ersättning och andra villkor för kommuner som bereder studerande vid läro-utbildningar praktik.

Utbildningsministern utsåg i augusti 2002 en förhandlare med uppdrag att lämna förslag till en ny överenskommelse mellan staten och Svenska Kommunförbundet avseende den verksamhetsförlagda delen av den nya läro-utbildningen. Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet är överens om synen på den verksamhetsförlagda delen av utbildningen och att ekonomiska och andra villkor bör regleras utslutande på lokal nivå. I Regeringskansliet pågår ett arbete för att justera överenskommelsen från 1993 i denna riktning.

En utvärdering av den nya läro-utbildningen kommer att genomföras av Högskoleverket under 2004.

I det europeiska utbildningssamarbetet med anledning av EU:s Lissabonstrategi intar läro-utbildningen en central roll. I arbetet med att följa upp de beslutade framtida utbildningsmålen har Sveriges läro-utbildningsreform rönt ett stort intresse och en delegation från Europeiska kommissionens arbetsgrupp för läro-utbildning besökte Sverige våren 2003 med platsbesök på Malmö högskola och Umeå universitet. Delegationen konstaterar i sin rapport bl.a. att den nya läro-utbildningen tillkommit i en bred förankringsprocess, att flexibiliteten i läro-utbildningens struktur är positiv liksom att ämnesstudierna i läro-utbildningen förnyats. Delegationen framhåller värdet av den verksamhetsförlagda delen, men ser också svårigheterna med uppbyggnaden av denna del av läro-utbildningen. Delegationen finner den omfattande, nationella satsningen på utbildningsvetenskaplig forskning lovande.

Särskilda insatser inom lärarutbildningen

För att stimulera lärosätena att finna metoder för att examinera flera lärare på kort sikt och lärare med särskilt efterfrågad kompetens har regeringen initierat en rad projekt.

Det största projektet inom lärarutbildningen är särskilda lärarutbildningar, SÄL, som föreslogs i budgetpropositionen för 2002. SÄL vänder sig huvudsakligen till lärare som arbetar i den kommunala skolan och som är obehöriga eller önskar vidga sin kompetens. Projektet pågår under perioden 2002–2006 och medger utbildning av 4 000 lärare och styrs av förordningen (2001:740) om särskilda lärarutbildningar. SÄL omfattar med hittillsvarande antagning 3 500 studenter. Mot bakgrund av påpekande om brist på yrkeslärare i Statens skolverks lärarprognos 2003–2020, (dnr 01-2003:1751) har regeringen noterat att SÄL rekryterar och utbildar yrkeslärare.

Vidare har regeringen initierat särskilda utbildningar för att tillgodose behovet av lärare i modersmål och svenska som andraspråk samt specialpedagoger. Dessa utbildningar avslutas under 2003 och i vissa fall under 2004.

Regeringen beslutade 2002 att ge Lärarhögskolan i Stockholm ett uppdrag att utbilda friställda ingenjörer till lärare. Cirka 150 lärare beräknas examineras under 2003 inom ramen för uppdraget. Det kommer att slutligt rapporteras i samband med Lärarhögskolans årsredovisning för 2003.

Regeringen uppdrog under 2002 åt Lärarhögskolan i Stockholm och Kungl. Tekniska högskolan att gemensamt utveckla nya inriktningar inom lärarutbildningen för att tillgodose skolans behov av lärarkompetens inom teknik och naturvetenskap. Projektet är inne på sitt andra år och har inklusive antagningen till hösten 2003 rekryterat cirka 100 studenter. Utbildningen leder till dubbla examina, såväl lärar- som civilingenjörsexamen. Ett resultat av samarbetet mellan lärosätena är att Lärarhögskolan numera erbjuder en inriktning mot teknikutveckling för gymnasiet och de högre årskurserna i grundskolan.

Stockholms universitet gavs under 2002 ett uppdrag att utveckla en utbildning för gymnasie-lärare som leder till såväl lärar- som magisterexamen. Utbildningen har hittills rekryterat cirka 500 studenter. Stockholms universitet kommer att slutredovisa uppdraget i samband med årsredovisningen för 2003.

Pedagogiskt utvecklingsarbete och utbildning av lärare i högskolan

Hög pedagogisk kompetens och medvetenhet är av stor betydelse för utbildningens kvalitet i högskolan. Regeringen framhåller i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) vikten av högskolepedagogisk utbildning och behovet av förnyelse av pedagogiken.

I syfte att säkerställa hög pedagogisk kompetens bland universitets- och högskolelärarna har regeringen i högskoleförordningen (1993:100) 4 kap. 7–9 §§ infört krav på fullgjord högskolepedagogisk utbildning eller motsvarande kunskaper för lektorer och adjunkter. Doktorander som undervisar skall enligt högskoleförordningen 8 kap. 3b § ha genomgått en inledande högskolepedagogisk utbildning eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper. Regeringen ställer också i regleringsbrev krav på lärosätena att utveckla och erbjuda lärare sådan utbildning. I utvecklingsarbetet gäller att såväl lärare som studenter skall kunna delta. För den pedagogiska utbildningen har särskilda medel anvisats till lärosätena sedan 2002. Av universitetens och högskolornas årsredovisningar framgår att utvecklandet av högskolepedagogisk utbildning pågår vid de flesta lärosäten. Poänggivande utbildningar, som är betydelsefulla när det gäller tillgodoräknande och dokumentation, förekommer i viss omfattning. Lunds universitet, Linköpings universitet och Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har tillförts särskilda medel för utvecklingsprojekt gällande högskolepedagogisk utbildning, nya pedagogiska arbetsformer respektive arbetsintegrerat lärande.

Rådet för högre utbildning spelar genom sitt stöd en viktig roll för den pedagogiska utvecklingen vid lärosätena. Regeringen har därför genom förändringar i Högskoleverkets instruktion gett rådet en självständigare ställning.

8.1.2 Forskning och forskarutbildning

De totala intäkterna för forskning och forskarutbildning ökade vid universitet och högskolor med 4,5 procent mellan 2001 och 2002. Sammanlagt uppgick intäkterna för 2002 till 22 miljarder kronor. Av dessa svarade olika typer av offentliga medel från stat, kommuner,

landsting, forskningsstiftelser och EU för 80 procent. De direkta statliga anslagen utgjorde 45 procent.

Universitet och högskolor har i uppgift att främja mång- och tvärvetenskap. De stora lärosätena har vanligtvis genomfört detta genom olika centumbildningar både inom och över fakultetsgränserna. Några av högskolorna har valt att profilera sig som mång- och tvärvetenskapliga genom en otraditionell fakultetsindelning. I huvudsak omfattar det mång- och tvärvetenskapliga samarbetet forskning och forskarutbildning, men sådant samarbete växer även inom grundutbildningen.

Viktiga frågor för den forskningspolitiska propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3) var det förestående generationsskiftet inom svensk forskning samt behovet av att kraftsamla inom angelägna forskningsområden och att stimulera mång- och tvärvetenskaplig forskning. Under perioden 2000–2004 ökar de statliga anslagen för forskning och forskarutbildning med 1,5 miljarder kronor, räknat i 2001 års prisnivå. Av dessa medel går drygt 650 miljoner kronor direkt till universitet och högskolor. Detta innebär ett stort resurstillskott till forskarutbildningen och en fortsatt förstärkning av de nya universiteten. Dessutom tilldelades Vetenskapsrådet närmare 500 miljoner kronor för grundforskning. Dessa medel fördelas i konkurrens mellan inkomna ansökningar från universitet och högskolor.

Under 2001 inleddes etableringen av 16 nya forskarskolor, i enlighet med förslag i den forskningspolitiska propositionen. För varje forskarskola utsågs en värdhögskola som skulle ta det samordnande och grundläggande ansvaret för verksamheten. Till varje forskarskola knöts dessutom ett antal partnerhögskolor. Under perioden 2001–2003 anslogs närmare 220 miljoner kronor till dessa forskarskolor. Detta innebär att fr.o.m. 2003 får varje forskarskola drygt 15 miljoner kronor alternativt drygt 12 miljoner kronor per år, beroende på forskarskolans huvudsakliga vetenskapsområde. Undantaget är forskarskolan i rymdteknik som erhåller strax över 10 miljoner kronor. Dessa medel är permanenta förstärkningar av värduniversitetets anslag. Syftet med forskarskolorna är att höja kvaliteten, öka genomströmningen, främja rekryteringen inom forskarutbildningen samt utveckla samarbetet mellan landets universitet och högskolor och förbättra forsk-

ningsanknytningen vid de högskolor som inte har egen forskarutbildning.

Genomströmningen i forskarutbildningen har under de senaste åren varit relativt konstant. Bruttostudietiden, tiden från antagning till doktorsexamen, är 12 terminer medan nettostudietiden, den faktiska studietiden, är 8,8 terminer. Studietiden skiljer sig dock mellan olika vetenskapsområden och lärosäten. De kortaste studietiderna finns inom det medicinska området medan de längsta finns inom humaniora och samhällsvetenskaperna.

En forskarstuderande kan undervisa upp till 20 procent inom ramen för sin anställning som doktorand. Mängden undervisning skiljer sig dock generellt sett mellan de olika vetenskapsområdena. Mest undervisar doktoranderna inom teknik och medicin och minst inom det humanistisk- samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet.

Regeringen tillkallade i december 2002 en särskild utredare som skall utreda vissa frågor rörande forskarutbildningen och perioden efter doktorsexamen (dir. 2002:148). Utredaren skall analysera och utvärdera hur rekrytering, urval och antagning till forskarutbildningen fungerar. Vidare skall utredaren analysera handledningens och handledarens roll och funktion samt granska effekterna av de förordningsändringar för forskarutbildningen som genomfördes 1998. Utredaren skall, om så bedöms nödvändigt, föreslå förändringar av gällande regler för att säkerställa en effektiv och rättssäker forskarutbildning. I syfte att öka effektiviteten och genomströmningen i forskarutbildningen skall utredaren bl.a. analysera och föreslå eventuella förändringar av forskarutbildningens styrning och resurstilldelning. Därutöver skall utredaren föreslå hur forskarskolor kan användas och utvecklas. Vidare skall utredaren kartlägga hur perioden efter doktorsexamen ser ut och analysera yngre forskares möjlighet till meritering och karriär. Utredaren skall redovisa uppdraget senast den 1 mars 2004.

Utbildningsbidrag för doktorander

Utbildningsbidrag för doktorander lämnas sedan den 1 april 2002 med 13 650 kronor i månaden vid heltidsstudier. Med hänsyn till den allmänna löneutvecklingen bedömer regeringen att bidraget bör höjas. Regeringen avser att reglera

detta genom en ändring i förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander. Højningen är planerad att genomföras fr.o.m. den 1 april 2004.

Forskarutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping

De statliga universiteten får anordna forskarutbildning och statliga högskolor som tilldelats ett eller flera vetenskapsområden får anordna forskarutbildning inom dessa vetenskapsområden. Vid sidan av de statliga lärosäten som har tillstånd att ge forskarutbildning har också tre enskilda utbildningsanordnare sådant tillstånd, nämligen Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. För Stiftelsen Högskolan i Jönköping avser tillståndet att utfärda examina i forskarutbildningen endast licentiatexamen och doktorsexamen i företagsekonomi, handelsrätt, nationalekonomi och statvetenskap.

Enligt regeringens uppfattning är vetenskapsområde en lämplig avgränsning av ett område för forskarutbildning vid en högskola. Högskolan är den nivå som bäst kan bedöma förutsättningarna för forskarutbildning inom ett visst ämne inom ett vetenskapsområde. Högskolan bör därför ha ansvaret för beslut om den närmare inriktningen av forskarutbildningen. Högskoleverket har 2001 tillstyrkt en ansökan från Stiftelsen Högskolan i Jönköping om humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Mot bakgrund härav har regeringen för avsikt att ge Stiftelsen Högskolan i Jönköping generellt tillstånd att utfärda licentiatexamen och doktorsexamen inom humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde och att ändra förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina i enlighet härmed.

8.1.3 Nytt avtal om samarbete om grundutbildning av läkare m.m.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas godkänna ett avtal mellan svenska staten och vissa landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården.

Skälen till regeringens förslag: Den kliniska delen av läkarutbildningen samt den kliniskt inriktade medicinska forskningen kan endast bedrivas där sjukvård bedrivs. Staten och de berörda landstingen slöt mot bakgrund av detta den 19 december 1989 avtal om samverkan som innebär att statlig utbildning och forskning får tillgång till respektive landstings sjukvårdsorganisation mot ersättning från staten. Vid planering av sjukvården skall respektive landstings sjukvårdsorganisation beakta utbildningens och forskningens behov.

Sedan avtalet ingicks har mål- och resultatstyrning samt ett nytt resurstilldelningssystem införts för den statliga högskolan. Detta har inneburit att väsentliga delar av avtalet blivit obsolet, bl.a. formerna för pris- och löneomräkning och förändringar med avseende på volymer av grundutbildningen och för tjänsteorganisationen.

Regeringen beslutade i december 1998 att säga upp avtalet, och det upphör att gälla vid utgången av 2003.

I syfte att få till stånd ett nytt avtal bemyndigade regeringen i juni 2001 utbildningsministern att utse en förhandlare med uppdrag att förhandla fram och sluta överenskommelse om ett nytt avtal med sjukvårdshuvudmännen. Ett nytt avtal om läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning har den 13 juni 2003 slutits mellan staten och Stockholms läns landsting, Landstinget i Uppsala län, Landstinget i Östergötland, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting.

Avtalet gäller från och med den 1 januari 2004 under förutsättning att det godkänts av berörda landsting och regeringen, efter riksdagens bemyndigande. De regionala avtalen skall ha ingåtts före den 1 april 2004. Om så inte har skett, upphör avtalet att gälla gentemot berört landsting. Avtalet gäller tills vidare med en femårig uppsägningstid.

Avtalets innehåll

Genom avtalet har parterna kommit överens om ett samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. I det följande redovisas avtalets huvudsakliga innehåll.

Parterna har genom det nya avtalet kommit överens om att fördjupa och vidga sitt samarbete inom utbildning, forskning och utveckling i

syfte att förbättra vården genom fortlöpande kunskaps- och kompetensutveckling. Det centrala avtalet förutsätter kompletterande regionala avtal mellan berörda universitet och landsting. I det centrala avtalet regleras vad de regionala avtalen skall omfatta.

Avtalet innebär ett nytt system för ersättning för landstingens åtagande att medverka i läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning, den s.k. ALF-ersättningen. Genom avtalet blir systemet för ersättningen från staten till landstingen för läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning tydligare genom att medlen fördelas till respektive verksamhet. Vilka medel som beräknas för läkarutbildningen tydliggörs, vilket underlättar beräkningen av de ekonomiska konsekvenserna av framtida dimensioneringsförändringar.

Avtalet reglerar också ersättningen för den utbyggnad av läkarutbildningen som riksdagen beslutade om 2000 och som kommer att vara genomförd 2007. Utöver de medel som ALF-ersättningen utgör förfogar parterna vardera över resurser för medicinsk forskning och grundutbildning av läkare. Parterna är överens om att en samordning av tillgängliga resurser bör göras för att stärka den kliniskt inriktade forskningens utveckling.

De närmare ekonomiska åtagandena enligt avtalet redovisas under anslaget 25:75 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

8.2 Resultatbedömning

8.2.1 Resultat inom grundutbildning och forskarutbildning

I tabellerna 8.2–8.4 ges några översiktliga data om högskolan avseende 2000, 2001 och 2002.

Den grundläggande högskoleutbildningen har expanderat t.o.m. 2002. Ytterligare 30 000 helårsstudenter har tillkommit på två år vilket innebär en ökning med 12 procent. Expansionen har procentuellt sett varit större vid högskolorna än vid universiteten.

År 2002 togs ett avslutande steg efter de förändringar som beslutades med anledning av propositionen Nytt huvudmannaskap för vårdhögskoleutbildningar (prop. 2000/01:71, bet. 2000/01:UbU17, rskr. 2000/01:262), genom att Hälsohögskolan i Jönköping inordnades i

Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Detta förklarar minskningen av utbildningen vid enskilda vårdhögskolor och en stor del av ökningen vid enskilda högskolor med forskarutbildning.

För antalet registrerade studenter gäller motsvarande ökning som för helårsstudenter och antalet högskolenyborjare har också ökat i ungefär samma grad. Förhållandet mellan antalet registrerade studenter och antalet högskolenyborjare är i stort sett detsamma under de angivna åren, cirka 4,5 gånger fler registrerade än nyborjare. Det totala antalet examinerade har ökat 2002 till skillnad från föregående år då en viss nedgång kunde noteras. För de generella examina har ökningen varit större än för yrkesexamina.

Andelen kvinnor fortsätter att öka inom den grundläggande högskoleutbildningen och andelen registrerade kvinnliga studenter uppgick läsåret 2001/02 till 61 procent och andelen kvinnor bland examinerade till 62 procent.

Forskarutbildningen kännetecknades 2001 av en kraftig ökning av såväl antalet nyborjare som antalet examinerade och antalet aktiva i utbildningen. År 2002 fortsätter ökningen men förändringarna i förhållande till 2001 är relativt små. Vad gäller andelen kvinnor är det en tydlig tendens till ökning och andelen kvinnor bland nyborjarna närmar sig 50 procent. Den låga andelen kvinnor för licentiatexamen hänger samman med att majoriteten av licentiatexamina avläggs inom det tekniska vetenskapsområdet, där andelen kvinnor är låg.

Antalet professorer och lärare fortsätter att öka även om ökningstakten är något lägre 2002 än 2001. Åren 2001 och 2002 var andelen lärare med doktorsexamen 49 procent och andelen lärare med någon forskarexamen 56 procent. Skillnaden är stor mellan kvinnor och män, med högre andel forskarexaminerade bland manliga lärare – 65 procent mot 40 procent för kvinnliga lärare 2002. Variationen är stor såväl mellan olika vetenskapsområden som mellan olika lärosäten. Inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet hade 66 procent av lärarna doktorsexamen 2002. Inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet var motsvarande andel 43 procent. För universiteten var andelen lärare med doktorsexamen 58 procent, medan den för högskolorna var 30 procent.

Tabell 8.2 Grundläggande högskoleutbildning 2000–2002

	2000	2001	2002	FÖRÄNDRING		ANDEL KVINNOR		
				2000-2001	2001-2002	2000	2001	2002
Antal helårsstudenter totalt (exkl. uppdragsutbildning)	256 850	268 070	287 250	+4 %	+7 %	58 %	58 %	59 %
– universitet (inkl. Sveriges lantbruksuniversitet)	164 380	170 110	180 870	+4 %	+6 %	57 %	58 %	57 %
– högskolor ¹ (statliga)	74 290	78 750	85 820	+6 %	+9 %	62 %	63 %	64 %
– konstnärliga högskolor (statliga)	1 740	1 780	1 870	+2 %	+5 %	62 %	61 %	61 %
– enskilda högskolor med forskarutbildning ²	13 380	14 220	16 720	+6 %	+18 %	36 %	36 %	41 %
– enskilda vårdhögskolor	2 270	2 340	1 020	+3 %	-56 %	89 %	89 %	90 %
– övriga enskilda utbildningsanordnare	790	870	950	+10 %	+10 %	63 %	65 %	69 %
Antal registrerade studenter i grundutbildning, per läsår	319 070 *	330 030 *	354 640 *	+3 %	+7 %	59 %	60 %	61 %
Antal registrerade studenter i grundutbildning, per hösttermin	285 160	300 840	328 800	+5 %	+9 %	60 %	60 %	60 %
Antal högskolenyborjare	70 050 *	72 025 *	78 390 *	+3 %	+9 %	58 %	59 %	59 %
Antal examinerade i grundutbildningen	37 430 *	37 335 *	39 545 *	-0,3 %	+6 %	60 %	61 %	62 %
Antal examina i grundutbildningen	39 960 *	40 300 *	42 950 *	+1 %	+7 %	61 %	61 %	62 %
– magisterexamen	6 810 *	7 550 *	8 280 *	+11 %	+10 %	56 %	57 %	57 %
– kandidatexamen	8 450 *	9 100 *	9 710 *	+8 %	+7 %	64 %	64 %	65 %
– högskoleexamen	660 *	790 *	865 *	+20 %	+9 %	52 %	53 %	54 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas samt SCB. Avrundade värden.

^{*} Uppgifter under 2000, 2001 och 2002 som markerats med * avser läsåren 1999/2000, 2000/01 respektive 2001/02.¹ Exklusive konstnärliga högskolor.² Avser Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.**Tabell 8.3 Forskarutbildning 2000–2002**

	2000	2001	2002	FÖRÄNDRING		ANDEL KVINNOR		
				2000-2001	2001-2002	2000	2001	2002
Antal doktorandnyborjare	3 270	3 750	3 815	+14 %	+2 %	45 %	47 %	48 %
Antal licentiatnyborjare	–	–	178	–	–	–	–	53 %
Antal aktiva doktorander, ht	17 700	18 140	18 360	+2,5 %	+1 %	44 %	45 %	46 %
Antal examina i forskarutbildningen ¹	2 410	2 590	2 625	+7 %	+1 %	39 %	41 %	42 %
– doktorsexamen	2 170	2 390	2 440	+10 %	+2 %	39 %	41 %	44 %
– licentiatexamen	1 000	1 040	1 010	+4 %	-2 %	37 %	35 %	35 %

Källa: NU-databasen. Avrundade värden.

¹ Här har licentiatexamen räknats som en halv examen i forskarutbildningen, liksom doktorsexamen som föregåtts av licentiatexamen.**Tabell 8.4 Professorer och disputerade lärare 2000–2002**

	2000	2001	2002	FÖRÄNDRING		ANDEL KVINNOR		
				2000-2001	2001-2002	2000	2001	2002
Antal professorer (heltidsekvivalenter)	2 980	3 270	3 505	+10 %	+7 %	13 %	14 %	14 %
Antal lärare (heltidsekvivalenter)	15 815	16 810	17 505	+6 %	+4 %	35 %	36 %	37 %
Antal lärare (individer)	17 745	18 790	19 670	+6 %	+4,7 %	35 %	37 %	38 %
– härav med forskarexamen	– ¹	10 540	10 970	– ¹	+4,1 %	– ¹	26 %	27 %
– härav med doktorsexamen	– ¹	9 285	9 675	– ¹	+4,2 %	– ¹	26 %	27 %

Källa: SCB. Avrundade värden.

¹ Jämförbara uppgifter saknas för 2000.

8.2.2 Examinationsmål

I samband med tilldelningen av medel för grundläggande högskoleutbildning och forskarutbildning anger regeringen examinationsmål för vissa utbildningar som från arbetsmarknadsynpunkt bedömts som särskilt angelägna. Härutöver har regeringen för flertalet lärosäten angett ett mål i form av ett utbildningsuppdrag för antalet helårstudenter budgetåret 2002 samt för berörda lärosäten att antalet helårsstudenter inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena bör öka. I detta och det följande avsnittet redovisas lärosätenas resultat i förhållande till de mål som satts av regeringen.

För perioden 2001–2004 har regeringen fastställt examinationsmål (lägsta antalet examina) för magisterexamen med ämnesdjup, civilingenjörsexamen och arkitektexamen, lärarexamen med inriktning mot tidigare år respektive med inriktning mot senare år samt för sjuksköterskeexamen. Regeringen har som mål för högskoleingenjörsutbildningen angett att examinationen skall öka 2002 i förhållande till 2001, och för examinationen i lärarutbildningen att minst en tredjedel av denna skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik samt angett att behovet av lärare i förskola och förskoleklass särskilt skall beaktas. Regeringen har vidare angett att examinationen i psykologutbildningen bör öka under perioden 2005–2008 i förhållande till perioden 2001–2004.

Tabell 8.5 Examinationsmål för grundläggande högskoleutbildning

EXAMEN	MÅL 2001–2004	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2001–2002 %	PLANERING 2005–2008
Magisterexamen med ämnesdjup	25 090	7 197 (7 747)	8 046 (8 722)	61 %	Inget mål sätts för denna period
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	16 495	3 690	4 115	47 %	18 700
Sjuksköterskeexamen	13 400	2 988	3 233	46 %	16 100
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	12 600	3 236	3 502	53 %	13 300
Lärarexamen med inriktning mot senare år	14 190	2 922	3 256	44 %	14 750

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Anm.: I utfallssiffrorna för magisterexamen anges inom parentes det totala antalet examina inklusive examina vid lärosäten för vilka regeringen inte satt upp mål för antalet magisterexamina.

Magisterexamen infördes den 1 juli 1993 och har visat sig svara väl mot studenternas efterfrågan. Av 24 lärosäten som fått examinationsmål för denna utbildning är det nu 19 som efter halva perioden klarat 50 procent av examinationsmålet eller mer. Totalt ligger måluppfyllelsen en bra bit över 50 procent.

Antalet examinerade civilingenjörer och arkitekter har sammantaget ökat med 11 procent och antalet examinerade sjuksköterskor med 8 procent mellan 2001 och 2002. Efter halva perioden har lärosätena totalt uppnått nära 50 procent av examinationsmålet för hela perioden. För lärarutbildning med inriktning mot tidigare år ökade examinationen med 8 procent mellan 2001 och 2002. För lärare med inriktning mot senare år var motsvarande ökning 11 procent. Här krävs dock en kraftigare ökning för att målet för perioden 2001–2004 skall nås.

Andelen examinerade lärare med matematisk-naturvetenskaplig eller teknisk inriktning

minskade från 23 procent till 22 procent mellan läsåren 2000/01 och 2001/02. Målet är att minst en tredjedel av de examinerade lärarna skall ha en inriktning med matematik, teknik eller naturvetenskap. För lärare med inriktning mot tidigare år var denna andel 19 procent läsåret 2001/02 och för lärare med inriktning mot senare år 25 procent. I båda fallen låg resultatet en procentenhet under resultatet för 2000/01 men högre än de närmast föregående läsåren.

Antalet examinerade lärare med inriktning mot förskola och förskoleklass ökade med 23 procent mellan läsåren 2000/01 och 2001/02, vilket kan jämföras med den totala examinationsökningen för lärare som var 13 procent mellan dessa läsåren.

Examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen fortsätter att öka och uppgick 2002 till över 3 000 examina. Mellan 2001 och 2002 var ökningen 14 procent och i förhållande till 1996 och 1997 har examinationen mer än

fördubblats. Målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen har därmed uppnåtts. Härtill kommer högskole-, kandidat- och magisterexamina med inriktning mot teknik.

Antalet nybörjare inom psykologutbildningen fortsatte att öka mellan 2001 och 2002, från 457 till 501. Med en fortsatt antagning i den omfattningen har en grund lagts för ökad examination inom denna utbildning under perioden 2005–2008, i enlighet med av regeringen fastställt mål.

För läkarutbildningen och tandläkarutbildningen har regeringen inte fastställt några examinationsmål. Den dimensionering som legat till grund för tilldelningen av medel för dessa utbildningar har redovisats i tidigare budgetpropositioner och fastställts av riksdagen. Enligt det nya avtalet mellan staten och vissa landsting om samarbete om läkarutbildning och medicinsk klinisk forskning (se kapitlet Insatser, avsnittet Nytt avtal om samarbete om grundutbildning av läkare m.m.) skall ersättningen grundas på ett i avtalet redovisat antal helårsstudenter per

universitet, vilket i sin tur grundar sig på den av regering och riksdag fastställda dimensioneringen av utbildningen. Justeringar av ersättningsbeloppen skall ske om regering och riksdag beslutar om ändrad dimensionering.

Varje universitets och högskolas resultat framgår av resultatredovisningen under respektive lärosätes anslag för grundläggande högskoleutbildning.

För examinationen i forskarutbildningen har regeringen fastställt mål enligt följande tabell. Respektive universitets och högskolas resultat framgår av resultatredovisningen under varje lärosätes anslag för forskning och forskarutbildning.

Antalet examina i forskarutbildningen har under 2002 ökat med en procent i förhållande till 2001.

Tabell 8.6 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSRÅDE	MÅL 2001–2004	UTFALL 2001	UTFALL 2002	UTFALL 2001–2002 %	PLANERING 2005–2008
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	2 030	620 (656)	651 (673)	63 % (65 %)	Ökat antal i förhållande till 2001–2004 ¹
Medicinskt	2 740	772	780	57 %	
Naturvetenskapligt	1 560	411 (414)	393 (398)	52 % (52 %)	
Tekniskt	2 440	607 (610)	662 (666)	52 % (52 %)	
Sveriges lantbruksuniversitet	400	142	109	63 %	
SUMMA	9 170	2 551 (2 593)	2 595 (2 625)	56 % (57 %)	

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Anm.: I utfallssiffrorna för antalet forskarexamina anges inom parentes det totala antalet examina inklusive examina vid lärosäten för vilka regeringen inte satt upp mål för antalet examina inom vetenskapsområdet. Doktorsexamen räknas som en examen om den inte föregåtts av licentiatexamen, medan doktorsexamen som föregåtts av licentiatexamen och licentiatexamen räknas som en halv examen.

¹ Avser samtliga vetenskapsområden.

Analys och slutsatser

Med resultaten från de två första åren i fyraårsperioden 2001–2004, för vilken mål har ställts upp, kan det konstateras att vissa examina inte nått 50 procent av de uppsatta målen, trots att halva tiden gått. För att nå examinationsmålen för perioden måste examinationen öka inom civilingenjörs- och arkitektutbildningarna, sjuksköterskeutbildningen och lärarutbildningen med inriktning mot senare år. Andelen lärare med matematisk-naturvetenskaplig eller teknisk inriktning minskade något mellan

läsåren 2000/01 och 2001/02. Det krävs en kraftig ökning av antalet lärarstudenter som väljer denna inriktning för att lärosätena totalt skall öka andelen examinerade från 22 procent till målet att en minst tredjedel av de examinerade har denna inriktning.

Examinationsmålen för lärarutbildningen och sjuksköterskeutbildningen bör ligga fast, men för att nå dem krävs att lärosätena omfördelar resurser för dessa utbildningar inom ramen för tilldelade takbelopp. I budgetpropositionen för 2003 lades besparingarna på den planerade utbyggnaden av grundläggande högskoleutbild-

ning. Universitet och högskolor måste inom oförändrade eller minskade takbelopp fullfölja utbyggnaden av lärarutbildningarna och sjuksköterskeutbildningarna genom omfördelningar från exempelvis fristående kurser. För lärare med inriktning mot tidigare år skall lärosätena fortsatt särskilt beakta det ökade behovet av lärare i förskola och förskoleklass. För lärare med inriktning mot senare år skall lärosätena särskilt beakta bristen på yrkeslärare. Regeringen kommer att noga följa måluppfyllelsen för lärarexamen med dessa två inriktningar.

Utbyggnaden av sjuksköterskeutbildningen och lärarutbildningen har i många fall begränsats av landstingens och kommunernas svårigheter att erbjuda kliniska utbildningsplatser eller utrymme för verksamhetsförlagd utbildning inom vård respektive skola. För att nå målen för antalet examina inom sjuksköterskeutbildning och lärarutbildning är det nödvändigt att landstingen och kommunerna tar sitt ansvar för dessa delar av utbildningarna. Såväl högskolan som dess samarbetspartner har mycket att vinna på ett nära samarbete inom dessa utbildningar.

Som framgår av tabellen Examinationsmål i grundläggande högskoleutbildning har examinationen för magisterexamen med ämnesdjup i hög grad överträffat de satta målen. Målet har fyllt sin funktion och medverkat till att introduktionen av magisterexamen med ämnesdjup blivit så framgångsrik. För perioden 2005–2008 avser inte regeringen att sätta något mål för antalet magisterexamina.

För examina i forskarutbildningen ligger utfallet på drygt hälften av målet för fyraårsperioden 2001–2004. Behovet av forskarutbildade är stort i samhället, inte minst vid universitet och högskolor, varför en fortsatt hög examination är angelägen. Satsningen på forskarskolor medverkar till detta.

8.2.3 Utbildningsuppdragen

Universitet och högskolor, utom de konstnärliga högskolorna, har som utbildningsuppdrag för 2002 liksom för tidigare år haft att uppnå ett visst minsta antal helårsstudenter. Målet har anpassats så att det skall rymmas inom lärosätenas takbelopp dvs. det högsta belopp för vilket ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer inom den grundläggande högskoleutbildningen kan utgå. Hänsyn har

vidare tagits till hur grundutbildningen vid lärosätena fördelas på olika utbildningsområden. Enligt uppdraget till lärosätena har vidare angetts att antalet helårsstudenter inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena skulle öka 2002 i förhållande till 2001.

Sammantaget innebar utbildningsuppdragen för 2002 att lärosätena skulle anordna grundläggande högskoleutbildning inom givet takbelopp motsvarande cirka 281 100 helårsstudenter. I jämförelse med de uppdrag som gavs för 2001 innebär detta en ökning med drygt 37 500 helårsstudenter. En stor del av denna ökning eller cirka 20 000 helårsstudenter förklaras av att utbildningen inom vårdområdet som tidigare gavs på uppdrag av landstingen fr.o.m. 2002 ingår i de statliga uppdragen. Med anledning härav har takbeloppen höjts i motsvarande grad. I övrigt avser ökningen en planerad expansion av utbildningen för vilken anslagsmedel tillförts. Av följande tabell framgår antalet helårsstudenter per lärosäte i form av uppdrag och utfall.

År 2001 fullgjordes utbildningsuppdragen till 98 procent och detta gäller trots en ökning av uppdragen även för 2002. Den planerade ökningen har således realiserats. Bortsett från ökningen inom utbildningsområdena vård och medicin, som hänför sig till att staten fr.o.m. 2002 är huvudman för de tidigare landstingskommunala vårdutbildningarna, var ökningen mellan 2001 och 2002 särskilt stor för utbildningsområdena undervisning och odontologi (+21 procent), för konstnärliga utbildningsområden (+18 procent) och för det samhällsvetenskapliga utbildningsområdet (+11 procent). Endast inom det juridiska och det naturvetenskapliga utbildningsområdet minskade antalet helårsstudenter, men minskningen var marginell (0,5 procent). Sammantaget uppfyllde dock de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena målet att öka antalet helårsstudenter. För denna grupp ökades antalet helårsstudenter med 3 000 eller 4 procent.

Av 29 lärosäten med uppdrag var det 14 som fullgjorde sitt uppdrag avseende antal helårsstudenter totalt och 20 lärosäten ökade antalet helårsstudenter inom teknik och naturvetenskap. Fyra låg i stort sett kvar på oförändrad nivå.

Tabell 8.7 Antal helårsstudenter per lärosäte 2001 och 2002 – uppdrag och utfall

Universitet/högskola	ANTAL HELÅRSSTUDENTER TOTALT					VARAV TEKNIK OCH NATURVETENSKAP			
	UPPDRAG 2001	UTFALL 2001	UPPDRAG 2002	UTFALL 2002	%	UPPDRAG 2001	UTFALL 2001	UTFALL 2002	FÖRÄNDRING 2001–2002
Uppsala universitet	17 603	18 124	19 820	20 125	102	5 630	5 096	5 081	-0,3 %
Lunds universitet	23 013	22 013	26 285	25 315	96	6 530	6 549	7 008	+7 %
Göteborgs universitet	20 612	21 227	24 065	24 904	103	4 457	4 117	4 254	+3 %
Stockholms universitet	20 147	20 900	20 550	22 599	110	3 590	3 302	3 515	+6 %
Umeå universitet	15 406	14 437	17 660	15 695	89	4 670	3 965	3 842	-3 %
Linköpings universitet	14 470	15 239	16 910	17 289	102	7 535	7 864	7 972	+1 %
Karolinska institutet	2 297	2 498	5 175	4 901	95	–	(268)	450	+68 %
Kungl. Tekniska högskolan	11 500	10 640	12 600	11 364	90	–	(10 068)	10 660	+6 %
Luleå tekniska universitet	7 507	6 879	8 570	7 831	91	4 027	3 616	3 604	-0,3 %
Karlstads universitet	7 550	7 331	8 790	8 373	95	2 570	2 031	1 905	-6 %
Växjö universitet	6 870	6 726	8 345	7 780	93	2 110	1 482	1 478	-0,3 %
Örebro universitet	7 725	7 261	8 855	8 738	99	2 020	1 900	2 044	+8 %
Mitthögskolan	10 320	7 707	10 620	8 063	76	3 840	2 783	2 335	-16 %
Blekinge tekniska högskola	3 420	2 615	4 125	3 033	74	2 005	1 898	1 817	-4 %
Malmö högskola	9 005	8 307	10 095	10 257	102	3 047	2 240	2 190	-2 %
Högskolan i Kalmar	5 025	5 036	5 965	6 261	105	2 627	2 150	2 395	+11 %
Mälardalens högskola	6 735	6 698	8 140	8 249	101	3 575	3 116	3 220	+3 %
Danshögskolan	–	(99)	–	(106)	–	–	–	–	–
Dramatiska institutet	–	(152)	–	(160)	–	–	–	–	–
Högskolan i Borås	3 980	4 059	4 875	5 410	111	1 797	1 461	1 612	+10 %
Högskolan Dalarna	4 855	4 755	5 790	5 655	98	2 365	1 666	1 780	+7 %
Högskolan på Gotland	1 450	1 070	1 490	1 326	89	672	372	481	+29 %
Högskolan i Gävle	4 495	5 217	5 880	5 899	100	2 260	2 061	2 035	-1 %
Högskolan i Halmstad	3 715	4 378	4 815	5 061	105	1 695	1 501	1 601	+7 %
Högskolan Kristianstad	4 110	4 301	5 230	5 136	98	1 467	1 153	1 184	+3 %
Högskolan i Skövde	3 350	3 024	4 055	4 076	101	1 915	1 739	1 861	+7 %
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	3 245	3 126	4 345	4 391	101	1 485	1 260	1 380	+10 %
Idrottshögskolan i Stockholm	–	(339)	–	(378)	–	–	–	–	–
Konstfack	–	(574)	–	(605)	–	–	–	–	–
Kungl. Konsthögskolan	–	(217)	–	(233)	–	–	–	–	–
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	–	(604)	–	(612)	–	–	–	–	–
Lärarhögskolan i Stockholm	5 920	5 845	6 360	6 891	108	1 410	703	749	+7 %
Operahögskolan i Stockholm	–	(38)	–	(36)	–	–	–	–	–
Södertörns högskola	5 980	5 847	6 605	6 184	94	1 135	757	805	+6 %
Teaterhögskolan i Stockholm	–	(73)	–	(69)	–	–	–	–	–
Chalmers tekniska högskola AB	8 530	8 030	8 750	8 583	98	–	(7 766)	8 319	+7 %
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	4 720	4 926	6 330	6 874	109	1 670	1 586	1 870	+18 %
Totalt, inklusive högskolor utan uppdrag		240 312		278 462			84 471	87 447	+4 %
Summa uppdrag/utfall för lärosäten med uppdrag	243 555	238 216	281 095	276 263	98	76 104	66 368		

Källor: Utfallssiffrorna är hämtade från universitetens och högskolornas årsredovisningar.

Anm.: Utfallet avser antalet helårsstudenter inom ramen för givet takbelopp. Härtill kommer helårsstudenter inom åtaganden för vilka särskilda resurser anvisats och antalet helårsstudenter inom ramen för uppdrag av annan högskola eller inom annan uppdragsutbildning. I summeringen redovisas dels utfallet totalt, dels utfallet exklusive resultatet för lärosäten som inte haft något uppdrag.

Från och med 2001 har regeringen begränsat antalet helårsstudenter som kan ge ersättning med de relativt höga ersättningsbelopp som gäller för de konstnärliga utbildningsområdena, dvs. design, konst, musik, opera, teater och media. För 2001 var denna högstsättning sammantaget drygt 2 700 helårsstudenter respektive helårsprestationer inom de konstnärliga utbildningsområdena. För 2003 ökades högstsättningen med cirka 300 helårsstudenter, framför allt inom designområdet.

För den grundläggande högskoleutbildningen anvisas lärosätena ett takbelopp som utgör den maximala ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer och som skall täcka samtliga kostnader för utbildningen. Regeringen fastställer årligen vilka ersättningsbelopp som skall gälla för helårsstudenter och helårsprestationer inom respektive utbildningsområde. Ersättningsbeloppen utgör ett beräkningsunderlag för tilldelningen. Hur resurserna sedan fördelas internt mellan lärosätets utbildningar avgörs lokalt med hänsyn till olika utbildningars behov. Som tidigare beskrivits i kapitlet Insatser, har regeringen bedömt det som angeläget att så stor del av takbeloppen som möjligt utnyttjas. Härigenom kan de behov av högre utbildning som finns i samhället och som efterfrågas av studenterna bättre tillgodos.

År 2000 utnyttjades 96 procent av de sammanlagda takbeloppen på 11,2 miljarder kronor. Merparten av mellanskillnaden behölls av lärosätena som anslagssparande, men cirka 170 miljoner kronor låg över den 10-procentsgräns som gäller för anslagssparandet och drogs därför in av regeringen. År 2001 utnyttjades 95 procent av de sammanlagda takbeloppen som då uppgick till 12,2 miljarder kronor och regeringen drog in 364 miljoner kronor som låg över gränsen för anslagssparande. År 2002 ökade utnyttjandegraden till 99 procent av de sammanlagda takbeloppen på 14,6 miljarder kronor. Variationen är stor mellan olika lärosäten, men det är ett ökat antal som nått sitt takbelopp, 57 procent 2002 mot 35 procent 2001. De 21 lärosäten som nådde sina takbelopp hade 2002 överprestationer motsvarande sammanlagt 150 miljoner kronor, medan återstående 16 lärosäten sammanlagt låg 340 miljoner kronor under takbeloppen. Efter 2002 motsvarade de ackumulerade överprestationerna 284 miljoner kronor, medan lärosätenas sammantagna anslagssparande uppgick till 577 miljoner kronor.

Tabell 8.8 Tilldelat takbelopp 2002 samt utfall

Universitet/högskola	Takbelopp 2002	Utfall 2002	%
Uppsala universitet	996 582	952 974	96 %
Lunds universitet	1 263 495	1 231 695	97 %
Göteborgs universitet	1 250 824	1 270 378	102 %
Stockholms universitet	753 145	791 609	105 %
Umeå universitet	910 944	839 708	92 %
Linköpings universitet	969 385	949 479	98 %
Karolinska institutet	414 024	405 145	98 %
Kungl. Tekniska högskolan	747 399	752 478	101 %
Luleå tekniska universitet	490 502	449 168	92 %
Karlstads universitet	386 843	389 279	101 %
Växjö universitet	331 660	326 967	99 %
Örebro universitet	489 363	452 056	92 %
Mitthögskolan	399 568	395 130	99 %
Blekinge tekniska högskola	180 660	170 045	94 %
Malmö högskola	533 191	540 053	101 %
Högskolan i Kalmar	319 444	329 412	103 %
Mälardalens högskola	461 666	440 082	95 %
Danshögskolan	24 089	27 110	113 %
Dramatiska institutet	66 475	68 820	104 %
Högskolan i Borås	295 735	297 586	101 %
Högskolan Dalarna	284 862	285 424	100 %
Högskolan på Gotland	64 981	61 021	94 %
Högskolan i Gävle	294 713	290 593	99 %
Högskolan i Halmstad	241 258	221 702	92 %
Högskolan Kristianstad	255 483	239 607	94 %
Högskolan i Skövde	211 880	221 026	104 %
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	210 628	226 787	108 %
Idrottshögskolan i Stockholm	36 986	37 599	102 %
Konstfack	105 899	108 224	102 %
Kungl. Konsthögskolan	49 200	54 930	112 %
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	92 107	95 179	103 %
Lärarhögskolan i Stockholm	359 124	376 803	105 %
Operahögskolan i Stockholm	14 548	13 619	94 %
Södertörns högskola	202 659	203 954	101 %
Teaterhögskolan i Stockholm	23 666	23 974	101 %
Chalmers tekniska högskola AB	575 054	574 716	100 %
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	333 622	337 239	101 %
Totalt	14 641 664	14 451 571	99 %

8.2.4 Rekrytering till grundutbildningen

Åtgärder för att stimulera ungdomar att välja högre utbildning

Regeringens långsiktiga mål är att hälften av en årskull skall ha påbörjat en högskoleutbildning vid 25 års ålder. För att öka tillgängligheten till högre utbildning har högskolan byggts ut i hela landet under perioden 1997–2003. Övergångsfrekvensen till högskolan bland 25-åringar i Sverige t.o.m. 2002 är drygt 40 procent. (Se vidare kap. Resultatbedömning för politikområdet utbildning, avsnittet Rekrytering till högskolan och befolkningens utbildningsnivå.)

Lärosätena genomför en rad rekryteringsprojekt för att stimulera ungdomar att välja högre utbildning. Flera lärosäten har sammankopplat åtgärder för att stimulera rekryteringen av ungdomar med åtgärder för att bredda rekryteringen. Projekt som redovisats är t.ex. studentambassadörer och mentorsprojekt, utökad samverkan med gymnasieskolan, välkomstringningar till nyantagna studenter, inspiratörer i grundskolan och "Öppet hus" på lärosätet. Många lärosäten har även ändrat sitt utbildningsutbud och startat utbildningar för att attrahera nya grupper och på så sätt rekrytera fler unga. Satsningar på kortare utbildningar och distans- och nätutbildning har gjorts. Flera lärosäten har anordnat någon form av högskoleintroducerande utbildning som t.ex. collegeutbildning eller akademiska introduktionskurser.

Åtgärder för att bredda rekryteringen till högskolestudier

I propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) som beslutades av riksdagen i december 2001 finns bl.a. förslag till åtgärder som syftar till att förbättra lärosätenas arbete med breddad rekrytering till högre utbildning. Riksdagens beslut har inneburit att en bestämmelse införts i högskolelagen om att universitet och högskolor skall främja och bredda rekryteringen.

För att stödja universitet och högskolor i arbetet med att främja och bredda rekryteringen inrättade regeringen en rekryteringsdelegation den 1 januari 2002 som förfogar över 120 miljoner kronor under perioden 2002–2004. Syftet är att på sikt åstadkomma ökad mångfald i

högskolan och att minska snedrekryteringen till högre utbildning. Rekryteringsdelegationen har fördelat medel till 100 olika projekt som anordnas av universitet och högskolor eller andra utbildningsanordnare. Flera projekt riktar sig till ungdomar på grund- och gymnasieskolor i storstadsområden präglade av en hög andel invandrare. Ett exempel är "Rekrytering och Mångfald" vid Stockholms universitets studentkår. Syftet är att genom långsiktig och uppsökande verksamhet på utvalda skolor i Stockholmsområdet motverka den sociala och etniska snedrekryteringen till Stockholms universitet. Den juridiska fakulteten vid Lunds universitet har ett projekt där studenterna vid fakulteten kontinuerligt besöker elever på gymnasier i Malmö för att ge en bild av hur en jurist arbetar. Utöver dessa kan nämnas "Nya utsikter att påverka din framtid" ett samarbetsprojekt mellan Hjällboskolan i Göteborg och Göteborgs universitet som riktar sig till ungdomar med utländsk bakgrund. Genom bl.a. språkstöd, föreläsningar och studiebesök får eleverna både information och goda förebilder.

Särskilda medel för breddad rekrytering och validering

Under budgetåret 2001 anslog regeringen 70,5 miljoner kronor till samtliga statliga universitet och högskolor, liksom till Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping för utvecklingsarbete avseende breddad rekrytering och validering av reell kompetens, i enlighet med intentionerna i propositionen Den öppna högskolan. Lärosätena fick mellan 0,5 och 3,5 miljoner kronor vardera, beroende på antal helårsstudenter. I samband med årsredovisningarna för 2002 har lärosätena redovisat hur medlen använts.

Många lärosäten har haft egna ansökningsomgångar där olika interna projekt fått söka medel ur lärosätets samlade "pott". Vissa lärosäten har t.ex. sett över sin skriftliga information för att förbättra kommunikationen med nya målgrupper. Andra åtgärder som genomförts är studentambassadorsprojekt, uppsökande och kontaktskapande verksamhet, utveckling av collegeutbildningar samt olika personalutbildningar. Samtliga universitet och högskolor har gemensamt beslutat att använda en del av dessa medel i ett nationellt samarbete för att

utveckla metoder för validering av reell kompetens.

Efterfrågan på lärosätenas utbildningar

Hösten 2002 var det drygt 116 500 förstahands-sökande till de utbildningsprogram som ingår i den samordnade antagningen genom Verket för högskoleservice. Det innebar en ökning med drygt 2 procent jämfört med hösten 2001. Inför hösten 2003 var antalet 114 800 dvs. en återgång till nivån hösten 2001.

Efterfrågan på lärosätenas utbildningar påverkas bl.a. av faktorer såsom lärosätenas utbildningsutbud, arbetsmarknadsläget och årskullarnas storlek. Efterfrågan varierar mellan olika utbildningar och utbildningsområden, och mönstret är överlag detsamma för de olika lärosätena.

Enligt Högskoleverkets årsrapport är efterfrågan störst inom utbildningsinriktningarna samhällsvetenskap, juridik, handel och administration. Det näst största området är hälso- och sjukvård inklusive social omsorg. Därefter följer teknik och tillverkning, pedagogik och lärarutbildning samt slutligen naturvetenskap och matematik. Högst antal sökande per plats har utbildningar med inriktning mot hälso- och sjukvård inklusive social omsorg. Inför hösten 2003 ökade även antalet sökande till lärarutbildningarna.

Liksom tidigare år är läkar-, psykolog-, veterinär-, och arkitektprogrammen, samt vissa utbildningar inom ekonomiområdet de mest efterfrågade.

Stora förändringar avseende sökande till enskilda utbildningar kan ske relativt snabbt. Ett exempel är uppgången för systemvetenskapliga utbildningar under 1990-talet, följt av en kraftig minskning under de senaste åren. Inför höstterminen 2003 har antalet sökande till högskoleingenjörsutbildningarna minskat dramatiskt med 24 procent jämfört med året innan. Efterfrågan på utbildningar inom det matematisk-naturvetenskapliga området fortsätter att minska liksom efterfrågan på utbildningar inom det tekniska området. Inför hösten 2003 fortsätter minskningen även avseende antalet sökande till utbildningar inom språk och övriga humaniora.

Förändringar i utbildningsutbudet

Det sker en ständig och omfattande förändring av grundutbildningsutbudet vid universitet och högskolor. Studenternas önskemål och utvecklingen på arbetsmarknaden är faktorer som medför att utbildningsutbudet vid lärosätena anpassas för att balansera behovet. Lärosätena har varit lyhörda för dessa förändringar och påvisat en god beredskap att möta kraven på nya ämneskombinationer från såväl studenter som arbetsmarknad.

Det av regeringen tidigare uttalade målet att tyngdpunkten av högskoleutbyggnaden skall ske inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena har visat sig svårt att uppfylla då rekryteringsunderlaget inte varit tillräckligt stort. Regeringen har i stället uppmanat lärosäten som haft svårt att rekrytera tillräckligt många studenter till dessa områden att öka utbildningsutbudet inom andra områden.

Förändringar i studentantal får ekonomiska konsekvenser för lärosätena. Därför leder en omfattande efterfrågan på nya ämneskombinationer till nya eller förändrade utbildningar. På samma sätt leder en svag efterfrågan till nedlagda eller förändrade utbildningar.

Många innehållsrika förändringar har skett inom tekniska och naturvetenskapliga utbildningar. Ett flertal lärosäten har inrättat nya naturvetenskapliga program med varierande inriktning. Även ingenjörsutbildningarna har genomgått förändringar på grund av rekryteringssvårigheter. Flera lärosäten har erbjudit s.k. öppna ingångar både till civil- och högskoleingenjörsprogrammen, där studenterna kan välja inriktning efterhand. Vissa lärosäten har startat nya ingenjörsprogram med inriktning mot exempelvis teknisk matematik och kemiteknik. Några lärosäten har inrättat tvååriga naturvetenskapliga och tekniska program. Vissa lärosäten har anordnat nya designutbildningar i anknytning till tekniska utbildningar.

Antalet kurser och program inom vårdområdet har ökat markant under de senaste åren. Nya specialistsjuksköterskeutbildningar har startats under 2002, liksom sjuksköterskeprogram på distans.

Samhällsvetenskapliga utbildningar fortsätter att vara eftersökta. Detta återspeglas i att många lärosäten inrättat program som tidigare inte givits vid de aktuella lärosätena, såsom socionomprogram, samhällsvetarprogram och

ett flertal mediaprogram. Flera nya ekonom-utbildningar har skapats.

Även det utbildningsvetenskapliga området har expanderat. En majoritet av de lärosäten som ger lärarutbildning har inrättat flera nya inriktningar.

Antalet distanskurser har ökat, i synnerhet de IT-stödda. En förklaring till detta är att samarbetet inom ramen för Sveriges nätuniversitet inleddes under 2002.

Analys och slutsatser

Regeringen konstaterar att universitet och högskolor vidtar en rad olika åtgärder för att stimulera ungdomar att välja högre utbildning, för att bredda rekryteringen och för att anpassa utbildningsutbudet till efterfrågan.

För att kunna följa upp och utvärdera arbetet med breddad rekrytering vid universitet och högskolor bedömde regeringen i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) att Högskoleverket tillsammans med universitet och högskolor samt Statistiska centralbyrån skulle utveckla enhetliga och över tiden hållbara nyckeltal. Högskoleverket har i enlighet med sitt uppdrag redovisat nyckeltal för breddad rekrytering för respektive lärosäte i verkets årsrapport för budgetåren 2001 och 2002. Regeringen följer noga utvecklingsarbetet med dessa nyckeltal och avser att återkomma med nationella mål för arbetet med breddad rekrytering som respektive universitet och högskola bör uppnå till utgången av 2006.

I propositionen Den öppna högskolan presenterades förslag som bl.a. syftade till att främja en breddad rekrytering till högskolan. I propositionen framhölls vikten av att tillträdesreglerna, dvs. reglerna om behörighet, meritvärdering och urval, betraktas i ett sammanhang. Med hänvisning till Gymnasiekommitténs pågående arbete föreslogs därmed endast smärre ändringar i tillträdesreglerna. Erfarenheterna av dagens tillträdessystem visar att reglerna i vissa avseenden fått oönskade effekter såsom exempelvis att andelen unga nybörjare i högskolan som kompletterat sina betyg inom gymnasial vuxenutbildning har ökat. Mot bl.a. denna bakgrund, och med anledning av Gymnasiekommitténs förslag till en ny struktur i gymnasieskolan, har regeringen tillsatt en särskild utredare som skall se över och föreslå

ändringar i reglerna för tillträde till grundläggande högskoleutbildning (dir. 2003:38). Utredaren skall redovisa sitt uppdrag i början av 2004.

8.2.5 Samverkan med det omgivande samhället

Högskolans roll i de regionala tillväxtavtalen

De regionala tillväxtavtalen introducerades av regeringen 1998. Syftet med avtalen är att myndigheter och organisationer som arbetar med tillväxtfrågor regionalt skall samarbeta för att skapa gynnsamma förutsättningar för näringslivet. Universitet och högskolor är viktiga aktörer i detta sammanhang. Arbetet med avtalen följs upp årligen och senast i Ds 2003:43 Tredje året – från tillväxtavtal till tillväxtprogram. I samband med uppföljningen skickar Regeringskansliet en enkät till universitet och högskolor för att undersöka i vilken grad och på vilket sätt lärosätena medverkar i avtalsarbetet, samt hur de ser på arbetet. Enkäten för 2002 är den tredje i ordningen. Den skickades till 38 lärosäten varav 36 svarade.

Av de svarande hade 81 procent under 2002 deltagit i arbetet med de regionala tillväxtavtalen. Lärosätena har varit representerade i olika former och med företrädare för i princip samtliga nivåer och delar av verksamheten. 86 procent av de svarande lärosätena anser att arbetet med avtalen bidragit till ett mervärde inom den egna organisationen, framför allt genom att det lett till fler, öppnare och förstärkta kontakter med andra aktörer. De hinder lärosätena anger för arbetet handlar huvudsakligen om brist på resurser och att näringslivet inte deltagit i tillräckligt stor utsträckning. Flera universitet och högskolor vill aktivt medverka i det fortsatta arbetet och involvera fler personer inom lärosätet.

Vid en jämförelse av enkätsvaren för åren 2000–2002 kan konstateras att universitet och högskolor 2002 ser ett större mervärde i arbetet med de regionala tillväxtavtalen jämfört med tidigare år, både inom den egna organisationen och i det regionala utvecklingsarbetet. Lärosätena ser också att detta arbete i allt högre grad påverkar samverkan med andra aktörer positivt. Det faktum att svarsfrekvensen för enkäten ökat från 59 procent i uppföljningen för 2000 till 95

procent för 2002 kan också tolkas som ett stigande intresse för arbetet.

De nuvarande tillväxtavtalen omfattar även 2003. I och med den nya programperioden som genomförs 2004–2007 sker ett namnbyte till regionala tillväxtprogram. Tillväxtprogrammen medför vissa förändringar i arbetsformen och programmen bör bestå av en analys av regionens tillväxtförutsättningar, mål och regionala prioriteringar samt en plan för de prioriterade insatsernas finansiering, genomförande och utvärdering.

Regeringen har vid flera tillfällen lagt förslag och genomfört reformer som syftat till att öka lärosätenas samverkan med det omgivande samhället regionalt. År 2002 inrättade regeringen Delegationen för regional samverkan om högre utbildning (dnr U2001/4780/UH) i syfte att stimulera regionalt samarbete om högre utbildning och därmed skapa hållbar tillväxt i regionen och samtidigt främja rekryteringen till högskolan. Delegationen inrättades för perioden 2002–2004 och har efter att ha avslutat samtliga ansökningsomgångar beslutat fördela medel till ett 70-tal projekt och andra insatser motsvarande närmare 130 miljoner kronor.

Med början i samband med årsredovisningen för budgetåret 2003 kommer universitet och högskolor att vart fjärde år särskilt redovisa lärosätets samverkan med det omgivande samhället.

Holdingbolag

Holdingbolag med syfte att stärka och förbättra forskningens kontakter med näringslivet finns idag vid Uppsala universitet, Lunds universitet Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Karlstads universitet, Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad och Sveriges lantbruksuniversitet. En huvuduppgift för bolagen är att ge forskningsprojekt, som nått sådan konkretionsgrad att kommersiell tillämpning kan förutses, möjlighet att flytta ut från universitetens och högskolornas reguljära organisation för forskning och mera direkt inriktas mot kommersialisering.

I slutet av 2002 bemyndigade regeringen Karlstads universitet, Högskolan i Borås och

Högskolan Kristianstad att bilda holdingbolag. Samtidigt med bemyndigandet bilades nya omarbetade ägarriktlinjer och bolagsordningar mot bakgrund av vad regeringen anfört i propositionen FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2) om förmedling av uppdragsutbildning samt om en generell översyn av bolagsordningen.

Holdingbolag vid universitet och högskolor är instrument i arbetet med kommersialisering och samverkan med det omgivande samhället. De utgör där viktiga delar i de innovationsstrukturer som finns kring lärosätena. Utvecklingsmöjligheterna är i dagsläget dock fortsatt begränsade bl.a. till följd av svaga ekonomiska förutsättningarna för riskkapital i samband med kommersialiseringen av forskningsresultat.

Analys och slutsatser

Frågor om lärosätenas samverkan med det omgivande samhället är ständigt aktuella och viktiga att arbeta vidare med. Regeringen avser att i den forskningspolitiska proposition som kommer att läggas under mandatperioden behandla frågor om hur innovationskraften kring och inom universitet och högskolor skall stärkas så att de kunskaper forskningen ger kommer det omgivande samhället till del i form av fler innovationer, ökat företagande och nya arbetstillfällen.

Mot bakgrund av rådande ekonomiska förutsättningar anser regeringen att det stöd som holdingbolagen kan ge till kommersialisering av forskningsresultat måste utvecklas genom ökad samverkan mellan befintliga bolag, dess huvudmän och lärosäten utan holdingbolag. Vidare anser regeringen att genom vidareutvecklad samverkan kan även de befintliga holdingbolagen stärkas och professionaliseras.

8.2.6 Internationellt samarbete inom högre utbildning

Universitet och högskolor har i regleringsbrev givits som mål att öka den internationella rörligheten genom att erbjuda internationellt attraktiva utbildningar och bedriva ett aktivt internationaliseringsarbete. Under perioden 1998–2002 har bl.a. följande åtgärder vidtagits av de flesta lärosäten i syfte att underlätta och

stimulera det internationella utbytet inom grundläggande högskoleutbildning:

- ett ökat utbud av kurser och program på engelska (framför allt magisterprogram),
- ett förbättrat mottagande av utländska studenter såväl studiesocialt som praktiskt (bl.a. kurser i svenska),
- en förbättrad intern organisation och utveckling av administrativt stöd i form av databaser som t.ex. STARS (STudy Abroad Report Systems) för utvärdering av utlandsstudier,
- en ökad användning av ECTS (European Credit Transfer System),
- utarbetande av riktlinjer för tillgodoräknande av utlandsstudier, och
- riktade informationsinsatser (t.ex. kurskatalog på engelska).

Många lärosäten har utvecklat särskilda handlingsplaner för internationaliseringsarbetet. I planerna har t.ex. mål ställts upp avseende kursutbud på engelska, andel studenter som skall ha tillbringat en termin eller mer av sin studietid utomlands och andel utländska studenter som skall studera vid lärosätet. Ekonomiska incitament har också införts vid några lärosäten.

Flera lärosäten bedriver ett aktivt arbete med ”internationalisering på hemmaplan”. Av lärosätenas årsredovisningar för 2002 framgår också att ett par samarbetsorgan för högskolans internationaliseringsarbete har initierats. Några lärosäten nämner även sitt arbete med att utveckla kurser och program i samarbete med utländska universitet och högskolor.

Uppgifter från Högskoleverkets årsrapport 2003 om antalet in- respektive utresande studenter visar att antalet som studerade utomlands under läsåret 2001/02 var i stort sett oförändrat jämfört med föregående år. Däremot ökar fortfarande antalet studerande som kommer till Sverige för studier. Närmare 23 000 svenskar studerade vid universitet eller högskolor utomlands som s.k. free movers. Därtill reste drygt 4 500 ut inom ramen för ett utbytesprogram. Störst av utbytesprogrammen är det europeiska utbytesprogrammet Erasmus. Sedan starten 1992/93 fram till 1997/98 var de utresande från Sverige omkring 400 personer fler per läsår än de inresande. Från och med 1998/99 har detta förhållande ändrats så att det nu

kommer fler studenter till Sverige inom ramen för Erasmus än som reser ut. Under de senaste åren har dessutom antalet utresande studenter minskat.

Under 2002 har Internationella programkontoret för utbildningsområdet på regeringens uppdrag analyserat orsakerna till det minskande antalet utresande svenska studenter samt det relativt låga antalet svenska lärare som deltar i Erasmusprogrammet. Programkontoret bedömer att orsakerna främst ligger i bristande information om såväl villkoren för deltagande som vart man skall vända sig för att få ytterligare vägledning. Andra orsaker kan vara bristande språkkunskaper och att studenterna föredrar engelska som undervisningsspråk, vilket begränsar antalet länder som är möjliga att studera i. I regleringsbrevet för 2003 för Internationella programkontoret har regeringen angivit som målsättning att antalet utresande svenska studenter inom Erasmusprogrammet skall öka till 3 000.

Under hösten 2002 har Europeiska kommissionen tagit initiativ till ett världsomfattande utbytesprogram – Erasmus Mundus – som skall komplettera Erasmus. Beslut om programmet kommer att fattas under hösten 2003 för ett genomförande under perioden 2004–2008. Programmet syftar till partnerskap, lärarutbyte och stipendieverksamhet med länder utanför det nuvarande Erasmusprogrammets gränser. Det skall stärka Europas utbildningsprofil och öka intresset för studier i Europa hos studenter från hela världen.

Svenska institutet har på uppdrag av regeringen etablerat ett organ för samråd mellan institutet och universitet och högskolor. Organet skall svara för nationell samordning av informations- och marknadsföringsinsatser i utlandet för att i enlighet med regeringens intentioner i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) öka kunskapen om och intresset för Sverige som utbildningsland. I anslutning till arbetet i organet skall Svenska institutet samråda med andra berörda myndigheter. Institutet har utarbetat en nationell plan för samordnad marknadsföring av svensk högre utbildning. Vidare har regeringen uppdragit åt Svenska institutet att utveckla en elektronisk informationsportal med en samlad information till studenter i utlandet. Portalen lanserades i januari 2003.

Det pågående internationaliseringsarbetet inom högskolesystemet är ett led i arbetet med att implementera intentionerna i den s.k. Bolognadeklarationen. Bolognadeklarationen undertecknades av företrädare för 29 länder i juni 1999 i syfte att utveckla det europeiska samarbetet inom högre utbildning, framför allt för att främja studenternas rörlighet mellan de europeiska utbildningssystemen och på arbetsmarknaden, samt för att öka Europas konkurrenskraft och attraktionskraft som utbildningskontinent. Lärosäten och studenter har en avgörande roll i arbetet för att de uppställda målen skall kunna uppnås till 2010. Målsättningarna i deklarationen följdes upp vid ett ministermöte i Prag våren 2001 då ministrarna också bedömde vilka ytterligare steg som skulle tas i processen. I och med Pragmötet har antalet länder som anslutit sig till processen utökats till 33. Nästa uppföljningsmöte på ministernivå äger rum i Berlin 18–19 september 2003. Inför detta möte har Utbildningsdepartementet skrivit en nationell rapport (dnr U2003/1445/UH), i vilken en svensk avstämning mot de gemensamma målen görs.

Mot bakgrund av såväl den nationella som den internationella utvecklingen inom högskolan, i synnerhet inom ramen för Bolognaprocessen, arbetar en projektgrupp inom Utbildningsdepartementet med en översyn av vissa examensfrågor i högskolan (dnr 2002/1944/UH). Projektgruppen redovisade i mars 2003 delrapporten *Magisterexamen i internationell belysning* (Ds 2003:4). Delrapporten har remitterats. Projektgruppen har fått förlängd tid och uppdraget skall slutligt redovisas senast den 28 februari 2004.

Under våren 2002 har Europeiska kommissionen lagt fram ett förslag till direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer. Det skall ersätta samtliga nuvarande direktiv om ömsesidigt erkännande av examens- och kompetensbevis (tre generella direktiv och tolv s.k. sektorsdirektiv som avser enskilda yrken).

8.2.7 Jämställdhet

Universitet och högskolor skall i sin verksamhet främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta innebär bl.a. att lärosätena skall arbeta för jämn könsfördelning bland såväl studenter som personal. Behovet av förändring är stort

eftersom dagens högskola är långt ifrån jämställd. Det framgår tydligt av universitetens och högskolornas årsredovisningar där uppgifterna speglar den könsstrukturerade ordning som finns såväl inom högskolan som i samhället i övrigt. Av årsredovisningarna framkommer samtidigt att mycket arbete pågår i syfte att öka jämställdheten på olika områden och nivåer.

Andelen manliga studenter i högskolan sjunker och är i dag 39 procent. Särskilt bland äldre studenter och bland dem som läser på distansutbildningar är kvinnodominansen tydlig. Omkring tre fjärdedelar av studenterna läser på kurser med ojämn könsfördelning, dvs. där andel kvinnor eller män inte ligger inom spannet 40–60 procent. En ojämn könsfördelning bland studenter på olika utbildningar har inte bara inverkan på könsfördelningen på den framtida arbetsmarknaden. Undersökningar visar också att sexuella trakasserier är vanligare på utbildningar med ojämn könsfördelning. Universiteten och högskolorna har framför allt satsat på att få en större andel kvinnor på de tekniska utbildningarna. Detta arbete har också lyckats relativt väl. Läsåret 2001/02 uppgick andelen kvinnor som avlade högskoleingenjörsexamen till 29 procent, vilket innebär en ökning med 13 procentenheter under en tioårsperiod. Svårigheterna har visat sig större när det gäller att rekrytera män till lärar- och sjuksköterskeutbildningar, där andelen kvinnor utgör omkring 80 respektive 90 procent. I årsredovisningarna poängteras vikten av att utbildningsmiljön förändras så att möjligheterna att rekrytera och hålla kvar studenter av underrepresenterat kön förbättras. Högskoleverket kommer inom kort att presentera resultatet av en undersökning rörande bl.a. universitetens och högskolornas insatser för att förbättra rekryteringen av underrepresenterat kön.

Den högre andelen kvinnor på grundutbildningen avspeglas inte i könsfördelningen på forskarutbildningen, även om könsfördelningen bland nyantagna doktorander läsåret 2001/02 i stort sett är jämn med 49 procent kvinnor och 51 procent män. Stora skillnader förekommer dock mellan ämnen. Inom teknikvetenskap är 70 procent av nya doktorander män och inom medicin utgör de kvinnliga doktoranderna 60 procent. Under den senaste tioårsperioden har andelen disputerande kvinnor ökat med nästan 16 procentenheter till 44 procent och på ett antal lärosäten görs intressanta insatser för att öka

andelen doktorander av underrepresenterat kön. Ett exempel är de extra resurser som i den interna resursfördelningen vid några lärosäten tilldelas vissa ämnen när forskarstuderande av underrepresenterat kön rekryteras eller disputerar. Ett annat exempel är olika mentorsprojekt som syftar till att stötta kvinnor i början av sin forskarkarriär.

Den sneda könsfördelningen och den ojämna maktbalansen är tydlig i personalsammansättningen. Kvinnor utgör 78 procent av den administrativa personalen samtidigt som andelen kvinnor bland professorerna endast är 14 procent. Regeringens mål är att 25 procent av professorerna skall vara kvinnor 2008. I syfte att påskynda måluppfyllelsen har regeringen ställt upp rekryteringsmål för de flesta universitet och högskolor beträffande andelen kvinnor bland nya professorer. Årsredovisningar visar att stora insatser krävs av många universitet och högskolor för att de skall nå de uppsatta målen för perioden 2001–2004. Lärosätena skall även ställa upp rekryteringsmål för övriga kategorier lärare och redovisa till regeringen hur målet uppfyllts. Positiv särbehandling vid anställningar är ett exempel på insatser som görs för att öka andelen kvinnliga lärare och professorer. Ett annat är namnlistor för att synliggöra kompetenta kvinnor.

Könsfördelningen på ledande befattningar såsom dekaner, prefekter, studierektorer eller motsvarande redovisas av vissa lärosäten. Redovisningarna visar på en stark underrepresentation av kvinnor på dessa poster. Underrepresentationen är även tydlig vad gäller andelen kvinnliga rektorer. I syfte att intensifiera arbetet med att öka jämställdheten vid rektorsanställningar har regeringen genomfört förändringar i högskoleförordningen (1993:100). En jämn könsfördelning på ledande befattningar är betydelsefull inte bara för framtida rekrytering utan även för jämställdhetssituationen som helhet vid lärosätet. Mot bakgrund av den rådande situationen har regeringen nyligen givit Högskoleverket i uppdrag att kartlägga och analysera rekryteringen av rektorer.

Genusforskning bedrivs vid flertalet universitet och högskolor och har betydelse såväl för det omgivande samhället som för jämställdhetsarbetet inom universitet och högskolor. I syfte att ge en orientering om genusforskning inom olika ämnen ger Högskoleverket tillsammans med Nationella sekretariatet för

genusforskning ut en skriftserie om genusforskning.

Undervisning med genusperspektiv blir allt vanligare, framför allt inom samhällsvetenskap och humaniora men även inom exempelvis naturvetenskap och teknik. Rådet för högre utbildning arbetar med att utveckla metoder för att använda genusperspektiv i undervisningen.

För att säkerställa att lärare har erforderliga kunskaper för att kunna lägga ett genusperspektiv på undervisningen ställer regeringen krav på jämställdhets- och genuskunskap i den högskolepedagogiska utbildning som högskolorna skall erbjuda lärare. Jämställdhet och genuskunskap bör också ingå i utbildningar för handledare inom forskarutbildning.

Analys och slutsatser

Regeringen anser att jämställdhet inom högskolan spelar en betydelsefull roll för att högskolan skall kunna fungera som en drivkraft för modernitet och förnyelse i samhället. För att åstadkomma jämställdhet i såväl högskolan som arbetslivet krävs att könsstereotypa mönster i utbildningsval bryts. Högskolorna bör därför sträva efter att åstadkomma förändringar på detta område. Vidare bedömer regeringen att det är viktigt att universitet och högskolor gör insatser för att andelen kvinnliga professorer skall öka, liksom andelen kvinnor på andra ledande positioner inom högskolan. Genusperspektiv i utbildningen har stor pedagogisk betydelse. Mot bakgrund av behovet av översyn och förändring avser regeringen att ge Högskoleverket i uppdrag att bl.a. granska hur frågor om mäns våld mot kvinnor beaktas i ett antal utbildningar.

8.2.8 Redovisning av miljöledningsarbetet

Sedan 1996 har statliga myndigheter regeringens uppdrag att införa miljöledningssystem som ett verktyg för att organisera och förbättra sitt miljöarbete och därmed bidra till en ekologiskt hållbar utveckling. Syftet är att integrera miljöhänsyn i den ordinarie verksamheten samt att systematisera, strukturera och ständigt förbättra miljöarbetet. Samtliga universitet och högskolor skall årligen åiterrapportera uppdraget avseende arbetet med miljöledningssystem och hållbar

utveckling till regeringen. Återrapporteringen skall innefatta miljöutredning, miljöpolicy, miljöutbildning, miljörevision och upphandling av varor och tjänster vid varje lärosäte.

Av 35 lärosäten har 32 inkommit med återrapportering. Av dessa har 19 gjort en systematisk värdering av sina miljöaspekter. Två högskolor har under 2002 genomfört revision av sina respektive miljöledningsverksamheter. Mälardalens högskola är certifierad enligt ISO 14001 och Mitthögskolan är delvis EMAS registrerad. Ytterligare fem lärosäten har en pågående process för att erhålla certifiering eller miljödiplomer.

De indirekta miljöaspekterna omfattar utbildning, forskning och informations spridning. Vid utbildning för hållbar utveckling ställs särskilda krav på de pedagogiska insatserna eftersom ämnesområdet är komplext och tvärvetenskapligt. De direkta miljöaspekterna rör avfallshantering, elförbrukning, laborativ verksamhet och miljöhänsyn vid upphandling. De flesta lärosätena arbetar i högre grad med de direkta miljöaspekterna och i något mindre utsträckning med de indirekta. 20 lärosäten anger dock att de arbetar med utbildning inom miljöområdet. Åtta av dem redovisar konkreta åtgärder för att utbilda studenter inom miljö och hållbar utveckling. 13 av lärosätena har genomfört miljöledningsutbildning för personalen under 2002.

8.2.9 Redovisning av kompetensförsörjning

Regeringen begär sedan 1997 årligen in redovisningar om de statliga myndigheternas arbetsgivarpolitik och de mål som gäller för politiken. Till Utbildningsdepartementet skall universitet och högskolor m.fl. redovisa hur deras mål för kompetensförsörjning uppnåtts samt vilka mål som gäller för innevarande år och de två närmast följande åren.

En sammanställning av den redovisning som lämnas till Arbetsgivarverket visar att personalomsättningen inom universitets-, högskole- och forskningsmyndigheter är ungefär densamma som för samtliga statliga myndigheter.

Flera lärosäten vittnar om svårigheter att rekrytera kvalificerad personal. Problemet finns framför allt inom vissa ämnesområden. I samband med de stora pensionsavgångarna som

inleds inom ett par år beräknas rekryterings-svårigheterna öka. Under 1990-talet pensionerades mindre än 1 200 personer per femårsperiod. Förutsatt att pensionsåldern är 65 år, kommer totalt 3 200 personer att gå i pension under den närmaste femårsperioden. Åren 2008–2012 ökar antalet till 4 700 för att minska till 4 100 under den efterföljande femårsperioden 2013–2017. Flest pensionsavgångar beräknas ske samtidigt som antalet personer som uppnår högskoleålder ökar markant.

Lärosätena är väl medvetna om dessa problem och har vidtagit ett flertal åtgärder för att minska eller avhjälpa dem. En strategi är att värna om den egna arbetsmiljön för att få behålla kvalificerad personal. Här ingår kompetensutveckling med möjlighet till forskarutbildning och annan utbildning inom ramen för anställningarna, ökade forskningsmöjligheter för lektorer, lönepolicy samt policyprogram och handlingsplaner för jämställdhet och mångfald. En breddning av arbetsuppgifterna, pedagogisk utbildning och utbildning i genuskunskap samt jämställdhets- och mångfaldsfrågor ingår i arbetet med att förbättra arbetsmiljön.

Personalens genomsnittsålder är 44 år vid högskolemyndigheterna jämfört med 45 år vid samtliga statliga myndigheter. Vid lärosäten med forskarutbildning utgör dock doktoranderna en stor grupp bland de yngre anställda. Om denna grupp exkluderas blir genomsnittsåldern vid högskolemyndigheterna klart högre. Andelen av personalen som är 55 år eller äldre är ungefär 28 procent både inom högskolesektorn och sammanlagt inom statliga myndigheter. För personal med ledningskompetens är denna andel betydligt större (53 procent) och också större än för personal med ledningskompetens inom statliga myndigheter totalt (36 procent).

Andelen kvinnor är 51 procent inom högskolemyndigheterna vilket är något högre än för de statliga myndigheterna totalt, som ligger på 46 procent. Både för högskolesektorn och övriga statliga myndigheter är variationen stor mellan de grupper som redovisningen är uppdelad i – ledningskompetens (t.ex. rektorer, dekaner och prefekter), kärnkompetens (t.ex. professorer, lektorer och adjunkter) och stödkompetens (t.ex. teknisk-administrativ personal och bibliotekarier). För högskolemyndigheterna är andelen kvinnor i dessa grupper högre än motsvarande andel för statliga myndigheter totalt. Fördelningen mellan de tre personalgrupperna

skiljer sig mellan högskolemyndigheterna och de statliga myndigheterna totalt, med en något högre andel personer inom stödkompetens och lägre andelar inom kärn- och ledningskompetenserna vid högskolemyndigheterna. Kvinnornas genomsnittslöner är klart lägre än männens inom de statliga myndigheterna totalt. Detta gäller också inom högskolemyndigheterna. Motsvarande förhållande råder även inom de tre kompetenskategorierna på högskolemyndigheterna.

För personal i gruppen ledningskompetens finns ett visst samband mellan lönenivån och storleken på lärosätet. Universiteten ligger i genomsnitt högre än högskolorna. För grupperna kärnkompetens och stödkompetens finns inte detta samband. Antalet anställda har ökat inom alla tre personalgrupperna.

En stor del av lärosätenas mål för kompetensförsörjningen för 2002 har uppfyllts. Konkurrensen om viss personal ökar dock enligt många lärosäten, dels från andra lärosäten och, dels från näringslivet och annan verksamhet. Detta gäller t.ex. vissa lärare i teknik och naturvetenskap samt vissa specialistkompetenser inom ekonomiadministration och bibliotek.

Den ökade decentraliseringen inom högskolan och därmed ökade krav på återrapportering av resultat ställer stora krav på lärosätenas administration. Undervisande personal har dessutom en ansträngd arbetsituation på grund av utbyggnaden av högskolan. Sjukfrånvaron inom universitets-, högskole- och forskningssektorn är trots detta med sina 3,4 procent lägre än genomsnittssiffran för statliga myndigheter totalt, där andelen är 4,6 procent (enligt uppgifter till Arbetsgivarverket från myndigheter med tidsredovisningssystem). Variationerna mellan lärosätena är dock stora.

Analys och slutsatser

Lärosätena är väl medvetna om ökade rekryteringssvårigheter på grund av konkurrens från andra arbetsgivare och kommande pensionsavgångar. Regeringen anser det ytterst angeläget att lärosätena fortsätter vidta åtgärder för att säkra kompetensförsörjningen av lärare på kort och lång sikt.

8.2.10 Nyckeltal

Regeringen har uppdragit åt ett antal lärosäten att på försök redovisa vissa nyckeltal avseende kostnader och undervisningstid.

I maj 2001 avrapporterade totalt åtta lärosäten två av uppdragen. Det ena uppdraget avsåg kostnad per forskarexamen inom olika vetenskapsområden och det andra uppdraget avsåg kostnad per helårsstudent i grundutbildningen inom olika utbildningsområden.

Det tredje uppdraget, som redovisades av fyra lärosäten i april 2002, avsåg undervisningstiden per helårsstudent inom olika utbildningsområden och på olika nivåer. Det fjärde uppdraget rapporterades av fyra lärosäten under våren 2003 och avsåg kostnader för civilingenjörsexamina respektive läkarexamina. Det sista uppdraget har inte givits som formellt uppdrag utan varit ett metodprojekt inom Utbildningsdepartementet.

Kostnader för examina kan beräknas på olika sätt och de fyra lärosäten som redovisat kostnader för forskarexamina har också använt olika beräkningsmodeller. Metoden att t.ex. fördela samtliga kostnader ett visst år på antalet avlagda examina samma år, kan leda till orimliga kostnader om antalet avlagda examina just det året är extremt lågt eller högt. Ett annat problem med kostnad per examen är hur man skall hantera kostnader för de forskarstuderande som inte avlägger examen.

Samtliga fyra lärosäten ansåg att den årliga genomsnittliga kostnaden för en heltidsstuderande doktorand, multiplicerad med två eller fyra för att beräkna en teoretisk kostnad för en licentiat- respektive doktorsexamen, är att föredra som beräkningsmetod. De redovisade genomsnittliga kostnaderna per heltidsdoktorand var lägst inom humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde (drygt 600 000 kronor år 2000) och högst inom medicinskt vetenskapsområde (cirka 880 000 kronor år 2000). Kostnaderna varierar något mellan lärosätena och är bl.a. beroende av hur stor andel av de forskarstuderande som har anställning som doktorand respektive har utbildningsbidrag.

Även redovisade kostnader för helårsstudenter i grundutbildningen inom olika utbildningsområden varierade mellan lärosätena vilket avspeglar den interna fördelningen av resurser. Det är också den interna resursfördelningen som avgör hur stora kostnaderna

får bli. De redovisade genomsnittliga kostnaderna per helårsstudent 2000 inom samhällsvetenskapligt/humanistiskt utbildningsområde varierade mellan lärosätena från 25 000 kronor till 31 000 kronor och inom naturvetenskapligt/tekniskt utbildningsområde från 51 000 kronor till 64 000 kronor.

Lärosätena framhåller svårigheten att redovisa kostnad per utbildningsområde, då utbildningsområde inte sammanfaller med organisatorisk indelning och inte är en naturlig kostnadsbärare utan endast en indelningsgrund för resurstilldelning från statsmakterna till lärosätena.

Stora svårigheter har rapporterats avseende uppdraget att redovisa undervisningstid per helårsstudent inom olika utbildningsområden och på olika nivåer. De berörda lärosätena har dock, med utgångspunkt från vad som uppfattats som den väsentliga informationen, redovisat alternativa uppgifter som visar att den lärartid som studenterna får tillgång till är större ju högre per capitaersättningen är, vilket kan förefalla naturligt. Utöver problemen med den begärda uppgiftens komplexitet, har lärosätena påpekat att det i dagsläget är omöjligt att hämta de efterfrågade uppgifterna ur befintliga administrativa system.

Redovisningen av kostnader för civilingenjörsexamen respektive läkarexamen har primärt inte avsett kostnadsuppgifterna som sådana, utan har varit ett metodprojekt för att kartlägga problem med att ta fram uppgifterna och att bedöma vilka arbetsinsatser som krävs för att ta fram sådana uppgifter. Liksom uppdraget att redovisa kostnader för forskar-examina visar erfarenheten av metodprojektet att kostnad per helårsstudent i respektive utbildning är att föredra framför kostnad per examen. Skälet är att kostnad per helårsstudent är ett neutralt mått som bl.a. tar hänsyn till fluktuationer i form av ökning/minskning av utbildningsvolymen. I projektet beräknades därför kostnad för examen genom att kostnad per helårsstudent multiplicerades med den nominella studietiden. De kostnader per helårsstudent som redovisades överensstämde i stor utsträckning med de nationella ersättningsnivåerna för utbildningsområdena teknik respektive medicin.

Gemensamt för samtliga uppdrag om nyckeltal är att de visar att det krävs en betydande arbetsinsats för att ta fram uppgifter som inte kan hämtas ur befintliga administrativa system. Problemet kan antingen vara att grund-

uppgifterna inte finns tillgängliga, som undervisningstid, eller att de administrativa systemen inte är uppbyggda på ett sådant sätt att just de efterfrågade uppgifterna är möjliga att ta fram. Därtill kommer att nyckeltal av den efterfrågade karaktären kräver omfattande kompletterande information för att uppgifterna skall kunna tolkas.

Analys och slutsatser

Förutsättningen för att lärosätena kontinuerligt skall kunna redovisa nyckeltalsuppgifter är att dessa kan hämtas ur befintliga administrativa system. Dessa är upplagda och programmerade utifrån de behov av uppföljning och rapportering som ställs såväl internt som externt. Det är inte rimligt att ställa krav på en rapportering och därmed förändring av systemen som inte i något avseende är meningsfullt för lärosätets egen organisation. Ett sådant exempel är redovisning av kostnadsuppgifter eller andra uppgifter per utbildningsområde. Utbildningsområde utgör endast en tilldelningsgrund för statsmakternas beräkning av resurser till lärosätena och har ingen koppling till organisation, objekt eller annan indelningsgrund för redovisning i högskolan.

Det är dock regeringens uppfattning att den omfattande mängd information i form av framför allt statistikuppgifter som finns avseende grundutbildning och forskarutbildning kan behöva kompletteras med nyckeltal som idag inte finns tillgängliga. Det är väsentligt att regering och riksdag får en så nyanserad bild som möjligt av resultat i förhållande till resursinsatser.

De statistikuppgifter som i dag rapporteras från lärosätena till Statistiska centralbyrån och Högskoleverket, och som sammanställs och publiceras i bl.a. Högskoleverkets årsrapport, bygger på uppgifter som finns tillgängliga i lärosätenas olika administrativa system. Kompletterande information, vars behov kan variera från tid till annan, bör enligt regeringens bedömning inhämtas av Högskoleverket på uppdrag av regeringen. Detta sker redan i dag, då Högskoleverket har flera uppdrag att redovisa nyckeltal, exempelvis avseende breddad rekrytering (se vidare avsnittet Rekrytering till grundutbildningen).

Regeringen avser att ytterligare analysera de behov som finns av nyckeltal och utifrån denna analys eventuellt ge Högskoleverket ytterligare uppdrag.

8.3 Särskilda frågor

8.3.1 Anslagsberäkningar

Följande förutsättningar har varit utgångspunkten för regeringens beräkning av resurser till respektive lärosätes anslag och anslagsposter för grundutbildning och forskning.

Grundutbildnings- och forskningsanslagen har för budgetåret 2004 pris- och löneomräknats med 2,88 procent.

I samband med budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) föreslogs åtgärder inom den statliga sektorn för att begränsa den statliga konsumtionen. På universitets- och högskoleområdet innebar detta främst att den i budgetpropositionen för 2000 aviserade utbyggnaden av högskolans grundutbildning inte genomförs fullt ut.

I 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03:100) föreslog regeringen en utgiftsminskning inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning om 60 miljoner kronor fr.o.m. 2004. Regeringens förslag till hur denna utgiftsminskning skall tas ut framgår av tabellen nedan. En konsekvens är att vissa förslag, som i budgetpropositionen för 2003 angavs vara planeringsförutsättningar för 2004, antingen inte genomförs alls eller endast till viss del. En annan konsekvens är att verksamheter ges ändrade ekonomiska förutsättningar.

Den planerade kvalitetsförstärkningen av vårdutbildningarna 2003 och 2004 omfattade totalt över 200 miljoner kronor, varav lärosätena tillfördes 194 miljoner kronor 2003. Återstående del av medel för kvalitetsförstärkningen kommer inte att tillföras anslagen under 2004. Detta innebär en anslagsminskning med 9,4 miljoner kronor 2004 i förhållande till tidigare planering. Förutsättningarna för en utbildning av hög kvalitet stärks dock av möjligheten att utnyttja ersättningsbeloppet för medicinområdet för delar av sjuksköterskeutbildningen fr.o.m. 2003.

Härtill kommer en minskning med 20 miljoner kronor för Blekinge tekniska högskola avseende särskilda utvecklingsinsatser som hög-

skolan disponerar under 2003. Därtill genomförs inte en planerad ökning med 7,4 miljoner kronor 2004 till Högskolan i Halmstad, vilken aviserades i budgetpropositionen för 2003.

Slutligen minskas anslaget 25:81 *Myndigheten för Sveriges nätuniversitet* med 4 miljoner kronor samt anslaget 25:76 *Högskoleverket*, anslagsposten Rådet för högre utbildning med 7 miljoner kronor.

Tabell 8.9 Förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområde 15 och 16

Tusental kronor	
ÅTGÄRD	UTGIFTSMINSKNING
Del av medel för planerad dimensioneringsökning inom grundutbildning ¹	14 013
Studiestöd (inom uo 15)	5 605
Del av medel för kvalitetsförstärkning inom utbildningsområdet vård ¹	9 382
Blekinge tekniska högskolas resurser för att utveckla befintliga utbildningar inom informationsteknologi och telekommunikation	20 000
Myndigheten för Sveriges nätuniversitet	4 000
Rådet för högre utbildning vid Högskoleverket	7 000
Totalt	60 000

¹ I denna neddragning ingår även medel som i budgetpropositionen för 2003 planerades för Högskolan i Halmstad. Hur återstående medel för dimensioneringsökning fördelas på lärosätena framgår av tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Regeringen föreslår att en sänkning görs av vissa anslag till grundläggande högskoleutbildning med totalt 120 miljoner kronor. Förslag till fördelning på berörda lärosäten framgår av tabellen nedan. Resurserna som genom detta frigörs föreslås av regeringen disponeras till andra prioriterade verksamheter exempelvis inom forskningen bl.a. till VINNOVA och Vetenskapsrådet. Vidare föreslås att anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* engångsvis sänks med 18 miljoner kronor under 2004.

Regeringen föreslår att ytterligare 4 miljoner kronor förs till anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för verksamhet vid Teknik- och naturvetenskapscentrum. Se vidare kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Tabell 8.10 Förslag till minskade resurser 2004 avseende anslagen för grundutbildning

Tusental kronor

UNIVERSITET /HÖGSKOLA	ANSLAGSMINSKNING
Uppsala universitet	7 000
Umeå universitet	40 000
Luleå tekniska universitet	7 000
Mitthögskolan	33 000
Blekinge tekniska högskola	20 000
Mälardalens högskola	5 000
Högskolan på Gotland	2 000
Högskolan Kristianstad	1 000
Södertörns högskola	5 000
Summa	120 000

Med anledning av att enskilda myndigheter skall kompenseras för avgifter för revisionen som i framtiden utförs av Riksrevisionen, föreslås att utgiftsområdesramen ökar med ytterligare 17,8 miljoner kronor 2004. Beräkningen av kompensationen baseras på de beräknade kostnaderna 2002 för årlig revision. Kompensationen har sedan pris- och löneomräknats till 2004 års prisnivå. Respektive lärosäte kommer genom detta att erhålla en anslagsökning som fördelas till anslagen för grundläggande högskoleutbildning respektive forskning och forskarutbildning. Anslagsökningen fördelas proportionellt mellan dessa båda anslag för varje enskilt lärosäte. För anslagen till grundläggande högskoleutbildning innebär detta en uppräknings av per capitaersättningarna med 0,08 procent.

Tabell 8.11 Förslag till ökade resurser 2004 med anledning av avgifter till den nya Riksrevisionen

Tusental kronor

UNIVERSITET/HÖGSKOLA	ANSLAG TILL GRUND-UTBILDNING	ANSLAG TILL FORSKNING OCH FORSKAR-UTBILDNING
Uppsala universitet	790	819
Lunds universitet	752	615
Göteborgs universitet	344	497
Stockholms universitet	287	318
Umeå universitet	435	281
Linköpings universitet	586	253
Karolinska institutet	360	500
Kungl. Tekniska högskolan	424	314
Luleå tekniska universitet	327	139
Karlstads universitet	746	244
Växjö universitet	367	139
Örebro universitet	482	146
Mitthögskolan	518	127
Blekinge tekniska högskola	243	64
Malmö högskola	391	46
Högskolan i Kalmar	220	38
Mälardalens högskola	302	27
Danshögskolan	99	12
Dramatiska institutet	162	6
Högskolan i Borås	498	49
Högskolan Dalarna	488	56
Högskolan på Gotland	259	22
Högskolan i Gävle	342	71
Högskolan i Halmstad	281	38
Högskolan Kristianstad	227	22
Högskolan i Skövde	236	24
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	488	46
Idrottshögskolan i Stockholm	186	90
Konstfack	284	10
Kungl. Konsthögskolan	172	7
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	113	4
Lärarhögskolan i Stockholm	395	28
Operahögskolan i Stockholm	132	21
Södertörns högskola	547	43
Teaterhögskolan i Stockholm	164	17
Totalt	12 647	5 133

8.3.2 Ersättningsbelopp

Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer bör för budgetåret 2004 vara:

Tabell 8.12 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Kronor

UTBILDNINGSMRÅDE	ERSÄTTNING FÖR EN HEL- ÅRSSTUDENT	ERSÄTTNING FÖR EN HEL- ÅRSPRESTATION
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	17 045	16 789
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	42 997	37 047
Vård	47 759	41 366
Odontologiskt	39 495	46 007
Medicinskt	53 370	64 917
Undervisning ¹	31 176	36 716
Övrigt ²	36 077	29 306
Design	127 299	77 560
Konst	180 724	77 589
Musik	109 824	69 441
Opera	261 724	156 567
Teater	253 083	126 058
Media	258 269	206 884
Dans	177 993	98 351
Idrott	92 753	42 923

¹ Utbildning inom det allmänna utbildningsområdet samt övrig verksamhetsförlagd utbildning.

² Avser journalist- och bibliotekarieutbildningar samt praktisk-estetiska kurser inom bl.a. lärarutbildning med inriktning mot tidigare år samt utbildning vid Grafiska institutet/Institutet för högre reklamutbildning vid Stockholms universitet.

För kurser som ges inom ramen för Sveriges nätuniversitet gäller en extra ersättning om 20 000 kronor per helårsstudent. (Se kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.)

De ovan redovisade förändringarna avseende grundutbildningsanslagen innebär att ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer har räknats upp med 2,88 procent avseende pris- och löneomräkning. Vidare har en uppräknings på 0,08 procent gjorts av per capita-ersättningarna till följd av den ändrade finansieringen av Riksrevisionen.

8.3.3 Studenter med funktionshinder

Enligt nuvarande regler skall universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda examina beakta behovet

av särskilt pedagogiskt stöd för studenter med funktionshinder. Lärosätena kan hos Stockholms universitet ansöka om bidrag för stöd till studenter med funktionshinder. Av anslagna medel för grundläggande högskoleutbildning skall lärosätena vid behov avsätta medel för ändamålet.

Den tidigare kraftiga utbyggnaden av högskolan har inneburit ett ökat antal studenter vilket också ökat antalet funktionshindrade i högskolan. Mot bakgrund av att antalet funktionshindrade ökat, har några lärosäten anmält att de 0,15 procent som lärosätena skall avsätta i resurser inte längre räcker.

Den andel som lärosätena avsätter till funktionshindrade bör öka från 0,15 procent till 0,30 procent.

8.3.4 Försöksverksamhet i högskolan

Regeringens förslag: Högskolelagen (1992:1434) ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i lagen.

Ärendet och dess beredning: Inom Utbildningsdepartementet har upprättats en promemoria med förslag till ändring i högskolelagen (1992:1434) som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få meddela föreskrifter om att försöksverksamhet får anordnas vad gäller organisationen inom högskolan. Universitet och högskolor samt Högskoleverket har beretts tillfälle att lämna synpunkter på författningsförslaget. Högskoleverket och 25 lärosäten har lämnat synpunkter på förslaget, varav 22 instanser tillstyrker förslaget och de övriga har inget att erinra mot det.

Skälen för regeringens förslag: Högskolelagen (1992:1434) ger universitet och högskolor omfattande möjligheter att besluta om den interna organisationen och anpassa den till lokala och innehållsliga förutsättningar. Under senare år har det skett en kraftig utbyggnad av högskolan i Sverige vilket har förändrat både högskolans samhällsuppdrag och villkoren för högskolans verksamhet. De stora satsningarna på universitet och högskolor ställer nya krav på högskolans inre organisationsformer. Nya behov

av samverkan mellan lärosätena och det omgivande samhället har vuxit fram, liksom behov av tvärvetenskapligt samarbete.

Ett lärosätes ledning ansvarar för utformningen av den interna organisationen och för att finna den organisation som passar de egna behoven bäst. Det är angeläget att lärosätena överväger lämpliga organisationsformer med hänsyn till inriktning, storlek och enhetlighet av verksamheten.

Högskoleverket har i en skrivelse den 16 december 2002 uppmärksammat regeringen på behovet av att de nuvarande reglerna om högskolans beslutande organ bör ses över. Verket har därvid särskilt framhållit att samverkan med det omgivande samhället och tvärvetenskaplighet har kommit att framstå som allt viktigare för universitet och högskolor. Många lärosäten arbetar aktivt med att integrera dessa aspekter i verksamheten och i beslutande organ. Verket har emellertid erfarit att den nuvarande regleringen av beslutande organ – val till sådana organ, sammansättningen av dem och uppgifterna för dem – i vissa fall kan uppfattas förhindra att aspekter som samverkan och tvärvetenskaplighet kan få spela den roll som anses önskvärd. Detta har även aktualiserats i vissa av verkets tillsynsärenden.

I anslutning till Högskoleverkets översyn av det särskilda organet för lärarutbildning har några lärosäten kommenterat den nuvarande regleringen och menar att organisationen skall stödja och inte motverka den utveckling som ett lärosäte strävar efter att åstadkomma. Det har vidare framhållits att om de organisatoriska lösningarna inte stämmer överens med regelverket bör detta reformeras för att bättre stämma överens med principerna för mål- och resultatstyrning.

1977 års högskolelag (1977:218), som upphävdes den 1 juli 1993, innehöll bestämmelser om försöksverksamhet. Möjligheter till försöksverksamhet finns i andra lagar inom utbildningsområdet t.ex. skollagen (1985:1100) och studiestödslagen (1999:1395). Nuvarande utformning av högskolelagen ger emellertid inte något utrymme för att på försök pröva nya organisationsformer. En sådan möjlighet bör finnas. Högskolelagen föreslås därför ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avviker från organisatoriska bestämmelser i lagen.

9 Studiestödsverksamhet

9.1 Mål

Studiestödet är en del av utbildningspolitiken och skall bidra till att förverkliga målen för detta område. Verksamheten skall bidra till att personer kan studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser eller av funktionshinder.

9.2 Omfattning

Inom studiestödsverksamheten finns åtta transfereringsanslag som i huvudsak finansierar bidrag till studerande. De studiestöd som når flest personer är studiehjälp och studiemedel. Dessa stöd är generella och rättighetsstyrda. Därtill finns vissa stöd som riktar sig till speciella grupper i samhället. Dit hör bl.a. rekryteringsbidrag till vuxenstuderande, bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk, bidrag till vissa studiesociala ändamål samt bidrag till vissa organisationer m.m.

Studiestöden administreras i huvudsak av Centrala studiestödsnämnden (CSN). Myndigheten beviljar studiestöd i form av bidrag och lån samt har hand om återbetalningsverksamheten i fråga om lån. Även andra myndigheter och organisationer fyller viktiga funktioner inom området. Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) hanterar bidrag till produktion av studielitteratur för synskadade och andra läshandikappade högskolestuderande och Specialpedagogiska institutet hanterar bidrag till kostnader vid viss föräldrautbildning i teckenspråk. I maj 2001 inrättades Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) som har till uppgift att pröva överklaganden inom studie-

stödsområdet. Vidare hanterar Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) bidrag vid korttidsstudier.

Staten satsar cirka 19 miljarder kronor årligen i form av bidrag och räntesubventioner till studerande på gymnasienivå och eftergymnasial nivå. Villkoren för dessa bidrag regleras främst i studiestödslagen (1999:1395), men också i andra lagar och förordningar. För förvaltningsändamål anslås omkring 400 miljoner kronor till studiestödsmyndigheterna. Kostnaden för administrationen av studiestödet hänförs huvudsakligen till CSN:s verksamhet.

9.3 Insatser

9.3.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Studiehjälpen

Målet för studiehjälpen är att minska betydelsen av ekonomiska, geografiska och sociala hinder för gymnasiala studier.

Studiehjälpen består av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg. Studiehjälpen lämnas huvudsakligen till ungdomar i gymnasieskolan. Studiebidraget är ett generellt bidrag. Extra tillägg är ett behovsprövat bidrag som studerande från inkomstsvaga hushåll kan ansöka om. Likaså är det statliga inackorderingstillägget till studerande utanför det offentliga skolväsendet behovsprövat. Från och med den 1 januari 2003 lämnas studiebidraget under tio månader per år. Studiebidraget utgår med

950 kronor per månad precis som det allmänna barnbidraget.

Studiemedel

Studiemedel, i form av bidrag och lån, skall verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Stödet skall ha en utjämnande verkan mellan individer och grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa. Studiemedel skall ha en god effekt på samhällets ekonomiska hushållning över tid. Avsikten med studiemedelssystemet är att alla studerande, oavsett utbildningsnivå, skall kunna finansiera sina studier med studiemedel.

Totalbeloppet, summan av bidrag och lån, är detsamma för alla studerande och uppgår vid heltidsstudier till 7 529 kronor per studiemånad. Bidragbeloppet är skattefritt. Den generella bidragsdelen utgör 2 587 kronor av totalbeloppet per studiemånad. Till vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå kan dock ett bidrag med högre belopp lämnas. Det högre bidraget utgör 6 173 kronor av totalbeloppet per studiemånad. Det finns också en möjlighet för den som är 25 år eller äldre att ansöka om tillägglån.

Rekryteringsbidraget till vuxenstuderande

Studiestödssystemet kompletteras av andra stödformer som riktar sig till särskilda grupper. Rekryteringsbidraget vid vuxenstudier syftar till att rekrytera vuxna personer som bedöms ha behov av kompletterande utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Den nya stödformen kan lämnas fr.o.m. den 1 januari 2003. Rekryteringsbidraget är ett särskilt bidrag som enligt lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande kan lämnas under högst 50 veckor vid studier på grundskole- eller gymnasienivå med samma totalbelopp som studiemedel. Ett högre belopp kan lämnas till studerande som under tolv månader före studierna haft en inkomst som är högre än 160 190 kronor i 2003 års prisnivå. Ytterligare bestämmelser om bidraget finns i förordningen (2002:744) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.

Vuxenstudiestöden

Som ett led i studiestödsreformen har de särskilda vuxenstudiestöden särskilt vuxen-

studiestöd (svux), särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) och särskilt utbildningsbidrag (ubs) avvecklats. Vid halvårsskiftet innevarande år upphörde övergångsreglerna för de sista vuxenstuderande med undantag för ubs som upphörde redan den 31 december 2002. Detta innebär att studiefinansieringen för vuxenstuderande på olika nivåer nu är mer sammanhållet än på många år. Många vuxenstuderande kan få studiemedel med det högre bidraget och personer som inte studerat tidigare kan i vissa fall rekryteras till studier med hjälp av det nya rekryteringsbidraget.

Bidrag vid korttidsstudier

Avsikten med bidrag vid korttidsstudier är att via uppsökande verksamhet rekrytera kortutbildade till studier av mindre omfattning för att på så sätt skapa intresse och förutsättningar för en fortsatt längre kompetenshöjande utbildning.

Bidrag vid korttidsstudier består av korttidsbidrag och internatbidrag samt bidrag till studerande inom sårvox.

Bidraget vid korttidsstudier och bidraget till studerande inom sårvox lämnas per dag med ett belopp som är knutet till prisbasbeloppet. Innevarande år motsvarar detta 629 kronor.

Internatbidraget lämnas per dygn med den faktiska kostnaden dock högst med 386 kronor.

Studiestödsadministration

Målen för de myndigheter som har att hantera studiestöden är att upprätthålla en god balans mellan effektiv ärendehantering, god service och hög rättsäkerhet. Specifika mål för varje myndighet uppställs i instruktion och regleringsbrev.

Övriga insatser

De nordiska samarbetsministrarna beslutade i februari 2001 att genomföra en utredning för att sammanställa nordbornas rättigheter till studiefinansiering. I rapporten uppmärksammades studiestödsområdet som ett område där vissa gränshinder för enskilda fortfarande existerar i det nordiska samarbetet. En särskild nordisk arbetsgrupp med experter på studiestödsområdet från respektive land har därför tillsatts med uppgift att bl.a. kartlägga skillnaderna mellan de nordiska ländernas lagstiftning vad gäller möjlig-

heten att få studiestöd vid studier i annat nordiskt land. Arbetsgruppen har nyligen lämnat en rapport.

Det regelverk som inom EG styr provning av rätten till svenskt studiestöd är främst förordning (EEG) nr 1612/68, om arbetskraftens fria rörlighet och den domstolspraxis som utvecklats på området. Regelverket fastställer rätten till sociala förmåner för migrerande arbetstagare eller egenföretagare och deras familjemedlemmar. För närvarande pågår förhandlingar om ett nytt direktiv som syftar till att samla två förordningar (bl.a. förordning nr 1612/68) och nio direktiv om fri rörlighet för EU-medborgare och deras familjemedlemmar till en enda rättsakt.

Med anledning av regeringsrättens praxis behöver anpassningar göras beträffande reglerna för återbetalning av studielån för utomlands bosatta. För att åstadkomma en likabehandling behöver ändringar göras i äldre lagstiftning eller i övergångsbestämmelserna. Regeringen har därför nyligen gett CSN i uppdrag att göra en översyn av bestämmelser om återbetalning av studielån. Uppdraget skall redovisas senast den 15 november 2003.

Regeringen avser att tillkalla en utredning om diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet m.m. Enligt EG-direktivet mot etnisk diskriminering krävs bl.a. diskrimineringsförbud i fråga om sociala förmåner. Utredaren skall därför även analysera studie-stödsområdet och överväga samt föreslå nödvändiga författningsändringar för att genomföra det aktuella EG-direktivet.

Regeringen har även för avsikt att inom kort tillkalla en särskild utredare för att granska regeringen och användningen av personregister och annan behandling av personuppgifter vid CSN och andra myndigheter inom studie-stödsområdet. Avsikten är att utredaren skall lämna förslag till de författningsändringar som behövs för den framtida behandlingen av personuppgifter i denna verksamhet.

Studiehjälpssystemet har under året varit föremål för en särskild översyn. Uppdraget slutredovisades i mars 2003 genom betänkandet Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier (SOU 2003:28).

I regleringsbrevet för 2003 har regeringen gett CSN i uppdrag att följa utvecklingen och effekterna av det nya studiestödssystemet. Uppdraget skall redovisas den 1 april 2004.

9.3.2 Insatser inom andra verksamhetsområden

Under studietiden fungerar studiestödssystemen tillsammans med andra trygghetssystem. Förändringar i ett trygghetssystem får ofta följdverkningar inom andra områden. Regeringen tillkallade i september 2002 en särskild utredare som fick i uppdrag att göra en analys av studerandes ekonomiska och sociala situation under den samlade studietiden, inklusive studieuppehåll (dir. 2002:120). Utredaren skall, mot bakgrund av de studerandes skiftande sociala situation, kartlägga samspelet mellan studiestödssystemet och andra förmånssystem som socialförsäkringssystemet inklusive bostadsbidragssystemet samt det ekonomiska biståndet enligt socialtjänstlagen och arbetslöshetsförsäkringen. I tilläggsdirektiv har utredningen under året fått i uppdrag att analysera förutsättningarna för att införa ett barntillägg till studerande (dir. 2003:13). Den 31 december 2003 skall den studiesociala utredningen lämna sitt betänkande.

Regeringen tillkallade i november 2001 en särskild utredare med uppdrag att se över bestämmelserna om skyddstiden för sjukpenninggrundande inkomst (dir. 2001:104). SGI-utredningen har tidigare under året lämnat sitt slutbetänkande där en ny försäkringsstruktur skisseras med planer på att i framtiden kunna ordna en särskild försäkringslösning för studerande. Utredningens slutbetänkande (SOU 2003:50) Sjukpenninggrundande inkomst – skydd och anpassning är för närvarande föremål för remissbehandling.

9.4 Resultatbedömning

9.4.1 Resultat

Tabell 9.1 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp 2002 för de största studiestöden¹

Studiestöd/studiestödstagare	Antal	Antal	Antal	Antal	Varav kvinnor 2002	Utbetalt i bidrag 2002 (mnkr)	Utbetalt i lån 2002 (mnkr)
	1999	2000	2001	2002			
Studiehjälp	389 737	386 453	388 490	398 721	48,6 %	2 672,7	
Studiemedel	416 850	419 771	436 083	472 879	60,3 %	7 886,1	11 551,8
varav							
Grundskolenivå	13 360	12 090	16 228	20 232	67,6 %	336,4	101,3
Gymnasienivå	96 307	92 719	94 791	110 868	63,0 %	1 826,7	1 394,3
Eftergymnasial nivå	274 591	282 075	293 120	310 639	58,6 %	5 318,7	8 532,6
Utlandsstudier	32 592	32 887	31 884	31 140	63,0 %	404,3	1 523,6
Studiemedelsräntor och avskrivningar						4 782,6	
Vuxenstudiestöd	185 046	153 830	114 114	56 071	73,4 %	2 618,8	155,7
Varav							
Särskilt utbildningsbidrag	109 146	68 049	50 469	34 668	72,4 %	1 922,2	
Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa	41 349	52 188	36 531	10 359	74,3 %	309,4	68,3
Särskilt vuxenstudiestöd	25 537	26 308	22 257	8 946	77,0 %	312,1	69,5
NT-svux ²	7 508	5 727	3 635	1 391	57,4 %	58,5	16,5
Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar	1 506	1 558	1 222	707	94,5 %	16,5	1,4
Totalt	991 633	960 054	938 687	927 671	56,1 %	17 960,2	11 707,5

Källa: CSN, Årsredovisning, 1999 till 2002

¹ Jämförelser med tidigare statistik över antalet studerande per utbildningsnivå är inte fullt ut jämförbara, beroende på att svux och svuxa har avskaffats och att det högre bidraget i studiemedelssystemet har tillkommit.

Antalet stödtagare redovisade för olika skolformer är högre än en nettoräknad redovisning eftersom en person kan ha läst på flera skolformer under en period och räknats under varje skolform.

² Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Under verksamhetsåret 2002 fick 927 671 studerande studiestöd. Under 2002 har, utöver de studerande som redovisas i tabellen, fler än 17 000 personer fått bidrag vid korttidsstudier och nästan 900 högskolestuderande med synskada eller läshandikapp försetts med studielitteratur. Vidare har cirka 270 föräldrar fått bidrag till kostnader för utbildning i teckenspråk. Slutligen har 330 funktionshindrade gymnasieelever fått bidrag till kostnader för studier vid riksgymnasierna.

Studiehjälp

Under 2002 lämnades studiehjälp till 398 721 personer, vilket är en ökning med 2,6 procent jämfört med föregående år. Antalet personer som fick inackorderingstillägg ökade med drygt 11 procent, medan det behovsprövade extra tillägget till elever från hushåll med låga

inkomster minskade med 8 procent. Utgiften för studiehjälpen har under budgetåret 2002 uppgått till 2,7 miljarder kronor.

Studiemedel

Under 2002 har antalet studerande med studiemedel ökat med nästan 37 000, motsvarande 8,5 procent, till 472 879 personer. Majoriteten återfinns i eftergymnasiala studier. Könsfördelningen bland studiemedelstagarna är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år, dvs. majoriteten är kvinnor. Drygt 51 procent är yngre än 25 år, vilket är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2001. Intresset för att förlägga studier utomlands är fortsatt hög. Utlandsstudier bedrivs huvudsakligen på eftergymnasial nivå. De senaste åren har antalet

utlandsstuderande med studiemedel stabiliserats kring 30 000 personer.

Cirka 311 000 studerande i Sverige fick studiemedel på eftergymnasial nivå under 2002. Av dessa studerar cirka 288 000 i grundläggande högskoleutbildning. Till övrig eftergymnasial utbildning räknas bland annat kvalificerad yrkesutbildning.

Under andra kalenderhalvåret 2002 studerade 266 356 personer med studiemedel på eftergymnasial nivå. Av dessa har drygt 1 120 personer beviljats det högre bidraget. Det högre bidraget ges på eftergymnasial nivå enbart till utbildningsprogram som leder till yrkesteknisk examen, specialpedagogexamen och specialpedagogisk påbyggnadsutbildning. För motsvarande period studerade 77 766 på grundskole- eller gymnasienivå med studiemedel. Av dessa hade nästan 34 procent den högre bidragsnivån. Drygt hälften av dem som studerade på grundskolenivå med studiemedel har haft det högre bidraget, vilket motsvarar drygt 6 200 personer.

Utgiften för studiemedel budgetåret 2002 uppgick till cirka 15 miljarder kronor, vilket innefattar utgifter för studiemedelsräntor och avskrivningar.

Tabell 9.2 Antalet studerande med studiemedel (högre bidraget) fördelade efter nivå och kalenderhalvår.¹

Studiestöd

	2001:2	2002:1	2002:2
Grundskolenivå			
Studiebidrag 82 %	5 365	7 707	6 206
Lån 18 %	2 597	3 424	2 146
Gymnasienivå			
Studiebidrag 82 %	18 146	25 531	19 936
Lån 18 %	12 311	17 271	12 153
Eftergymnasial nivå			
Studiebidrag 82 %	655	741	1 124
Lån 18 %	368	406	586
Totalt			
Studiebidrag 82 %	24 166	33 979	27 266
Lån 18 %	15 276	21 101	14 885

Källa: CSN, Årsredovisning 2002

¹ Antalet studiemedelstagare redovisade för olika nivåer är högre än en nettoräknad redovisning eftersom en person kan ha läst på flera nivåer under en period och räknats under varje nivå.

Möjligheten till studielån, bland studiemedelstagare och vuxenstudiestödstagare, har utnyttjats av omkring 381 200 personer under 2002. Lånebenägenheten, dvs. studerande som tar lån i

förhållande till antalet studerande som tar emot bidrag, varierar beroende på utbildningsnivå. På grundskole- och gymnasienivå har benägenheten att låna sjunkit till drygt 65 procent under 2002, vilket är 5 procentenheter lägre än föregående år. På eftergymnasial nivå har under året 82 procent av studiemedelstagarna nyttjat lån, vilket är 2 procentenheter lägre än 2001. Utlandsstuderande har under de senaste åren haft den högsta lånebenägenheten. Drygt 88 procent av de studerande utnyttjade lånemöjligheten (se tabell 9.3 Lånebenägenhet i procent).

Tabell 9.3 Lånebenägenhet i procent 1999 - 2002¹

Utbildningsnivå	1999	2000	2001	2002
Grundskole- och gymnasienivå	74,8	75,3	70,2	65,1
Eftergymnasial nivå i Sverige	82,4	84,1	84,1	82,1
Utlandsstuderande	87,5	88,1	88,6	87,9

Källa: CSN, Årsredovisning 2002

¹ Lånebenägenheten är något annorlunda på terminsnivå och varierar även mellan höst- och vårtermin.

I studiemedelssystemet finns möjlighet till ett tilläggs lån för studerande som är 25 år eller äldre.

Tabell 9.4 Totalt antal studerande med tilläggs lån fördelade efter nivå och kalenderhalvår

Tilläggs lån	2001:2	2002:1	2002:2
Grundskola	189	225	160
Gymnasienivå	2 420	3 408	3 176
Eftergymnasial nivå	10 123	12 941	15 821
Totalt	12 732	16 574	19 157

Källa: CSN, Årsredovisning 2002

Under andra kalenderhalvåret 2002 utnyttjade drygt 19 000 personer denna möjlighet. Som tabell 9.4 visar är antalet med tilläggs lån störst för gruppen i eftergymnasiala studier.

Återbetalning av studielån

Sedan den 1 juli 2001 är tre olika återbetalningssystem i bruk parallellt. Det totala antalet låntagare under 2002 var cirka 1,4 miljoner personer. Låntagarnas skuld till CSN uppgick vid samma tillfälle till 153 miljarder kronor. CSN:s upplåning hos Riksgäldskontoret (RGK) för lån beviljade 1989-2001 utgjorde 113,1 miljarder kronor och för det nya studielånet 17,4 miljarder

kronor. Skillnaden mellan låntagarnas skuld till CSN och CSN:s skuld till RGK beror på att myndigheten betalar låntagarnas obetalda räntor under studietiden till RGK med anslagsmedel.

År 2002 prövades 232 000 nedsättningsärenden avseende återbetalning av studielån, vilket är något lägre än föregående år. Utgiften för lån utgörs främst av ränte- och avskrivningar av studielån.

Vuxenstudiestöd

Antalet studerande med särskilt utbildningsbidrag (ubs) har under 2002 minskat med drygt 15 800 personer jämfört med föregående budgetår. Stödformen upphörde vid årsskiftet. Vidare har antalet studerande med särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) minskat med ungefär 39 500. Utgiften för verksamheten budgetåret 2002 uppgick till drygt 2,8 miljarder kronor.

Studiestödsadministration

Efterfrågan på information om studiestöd har under det senaste verksamhetsåret varit omfattande. Frågeställningarna har dessutom varit komplexa, vilket under perioden ställt stora krav på de två studiestödsadministrerande myndigheterna. Nedan redovisas nyckeltal för CSN:s och ÖKS verksamhet.

Tabell 9.5 Nyckeltal för CSN:s verksamhet

Tusental och procent

Verksamhet	1999	2000	2001	2002
Antal besök webbsida	1 100	1 900	3 200	3 460
Antal besök webbsvar	550	950	1 600	1 995
Antal besök datasvar	1 400	1 300	1 500	1 200
Antal besvarade telefonsamtal		1 275	1 084	1 382
Ärendeutveckling				
- tilldelning	1 157	1 090	1 068	986
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor				
- studiemedel	76 %	71 %	62 %	83 %
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor				
- utlandsstudier	56 %	50 %	43 %	80 %
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor				
-UBS	66 %	63 %	60 %	50 %
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor				
-SVUX	44 %	45 %	49 %	51 %
Andel avklarade ärenden inom 3 veckor				
-SVUXA	53 %	50 %	50 %	50 %

Källa: CSN, Årsredovisning 1999 till 2002.

Som framgår av tabell 9.5 uppvisar CSN, för nästan alla typer av studiestöd, en ökande andel ärenden som avklarats inom tre veckor. Jämfört med 2001 har också antalet besvarade samtal ökat markant. Uppgifterna om antalet besök på myndighetens webbsida och användandet av webbsvar visar samtidigt på en allt större efterfrågan av information beträffande studiestödet.

Tabell 9.6 Nyckeltal för ÖKS verksamhet

Antal och procent

Verksamhet				
Antal ärenden	2002	Andel	2001	Andel
Inkomna	4 570		2 153	
Ingående balans från året innan	521		0	
Summa ärenden	5 089		2 153	
Avslutade	4 429	87 %	1 632	76 %
Öppna	660	13 %	521	24 %
Beslutande instans				
Nämnden	897	20 %	400	25 %
Ordf + vice Ordf	6	0 %	-	-
Direktör	3 451	78 %	1 185	72 %
Annan	75	2 %	47	3 %
Bifall	521	12 %	262	16 %
Avslag	3 437	77 %	1 208	74 %
Avskrivning	213	5 %	-	-
Avvisade m.m.	258	6 %	-	-
Andel ärenden behandlade inom 4 veckor		46 %		62 %
Genomsnittlig handläggningstid	39 dgr		27 dgr	

Källa: ÖKS, Årsredovisning 2001 och 2002.

År 2002 har varit ÖKS första hela verksamhetsår. Detta innebär att resultatjämförelser med 2001, som endast avser andra halvåret, måste göras med försiktighet.

Cirka 4 600 ärenden inkom till nämnden under 2002. Den genomsnittliga handläggningstiden 2002 ligger inom den sjätte veckan, vilket är något längre än 2002 års mål om en genomsnittlig handläggningstid om fyra veckor. Av inkomna ärenden avsåg merparten överklaganden i studiemedelssystemet och en mindre del studiehjälpen. Drygt 340 överklaganden har avsett studiehjälp, 2 180 studiemedel på gymnasial nivå och 2 040 studiemedel på eftergymnasial nivå. Nio ärenden har avsett rekryteringsbidrag till vuxenstudier och bidrag vid korttidsstudier.

9.4.2 Analys och slutsatser

Studiestöd är av stor betydelse för att förmå medborgare att börja studera. Eftersom studie-

stöden utgör en av många insatser som syftar till att rekrytera till utbildning och att minska snedrekryteringen kan dess effekter inte fångas genom enkla resultatmått. Enligt regeringens bedömning har dock insatserna inom studiestödsområdet som helhet bidragit till att målen för utbildningspolitiken har kunnat uppnås. Efterfrågan av studiestöd har under året stått i nära relation till verksamhetens utveckling.

Antalet personer i de olika stödformerna förutom vuxenstudiestöden uppvisar en ökad volym verksamhetsåret 2002 jämfört med 2001. Det färre antalet studerande med vuxenstudiestöd på grundskole- och gymnasienivå beror huvudsakligen på att stöden är under avveckling och på ett minskat antal platser inom vuxenutbildningen.

Studiehjälp

Ökningen av antalet mottagare av studiebidraget är starkt förknippat med befolkningsutvecklingen i berörd ålder. Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsstatistik kommer antalet i åldersgruppen 16–18 år att öka ytterligare kommande år. Med dagens höga andel direktövergångar mellan grund- och gymnasieskola innebär detta en fortsatt ökning av antalet mottagare av studiehjälpen de närmaste åren.

I dagsläget börjar drygt 98 procent av ungdomarna i gymnasieskolan, vilket innebär att i stort sett samtliga går vidare till gymnasiala studier. Behovet av ett extra tillägg till hushåll med låga inkomster har sjunkit under 2002. Studiehjälpens syfte att bland annat motverka hinder av ekonomisk, social och geografisk karaktär får därmed anses uppfyllda.

Studiehjälpssystemet berördes inte av den studiestödsreform som trädde i kraft den 1 juli 2001. Någon genomgripande översyn av lagstiftningen har inte gjorts på länge och CSN har pekat på behovet av en samlad översyn av studiehjälpssystemet. Regeringen tillkallade därför i mars 2002 en särskild utredare som fick uppdraget att bland annat klargöra studiehjälpens roll i relation till andra ekonomiska samhällsstöd, främst på det familjepolitiska området (dir. 2002:47). Regeringen fastställde tilläggsdirektiv för utredaren genom beslut den 12 december 2002 (dir. 2002:149). Uppdraget har slutredovisats i mars 2003 i betänkandet

Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier (SOU 2003:28). Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Studiemedel

Det nya studiemedelssystemet var en av regeringens största reformer under förra mandatperioden. Systemet har nu fungerat i drygt två år. Vissa smärre regelförändringar har gjorts. Ytterligare förenklingar av reglerna för studiestödet kan bli aktuella. I den mån det fordras ändringar i lag avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till sådana förenklingar. Effekterna av reformen är fortfarande svåra att se då systemet endast fungerat under en begränsad tid.

Övergångsfasen för det nya studiemedelssystemet löpte ut vid halvårsskiftet 2003. Vissa följdändringar i regelsystemet främst på förordningsnivå har vidtagits som en följd härav. Detta innebär att studiefinansieringen för studerande på olika nivåer nu är mer sammanhållet än på många år.

Vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå kan numer få studiemedel, där sökanden har möjlighet att ansöka om den högre bidragsdelen om 82 procent av totalbeloppet i studiemedlen. Detta innebär att personer som övergår från studiefinansiering genom vuxenstudiestöden till finansiering med studiemedel omfördelas i statistiken. Den enskilt största gruppen studiemedelstagare återfinns i grundläggande högskoleutbildning. Lärosätenas uppdrag 2002 har varit större än föregående år och platsutnyttjandet har ökat från 96 till 98,5 procent. Att lärosätenas utbud än mer anpassats till efterfrågan jämfört med 2001 beror bland annat på den omflyttning av utbildningskapacitet som ägt rum under 2002 från lärosäten med rekryteringssvårigheter till lärosäten med högre sökandetryck. Dessa insatser har bidragit till att antalet studerande med studiemedel ökat även under 2002.

Under en följd av år har lånebenägenheten ökat. De senaste två årens resultat tyder emellertid på att viljan att låna minskat. Detta beror sannolikt på de regelförändringar som infördes i och med studiemedelsreformen den 1 juli 2001. Framförallt kan de skärpta återbetalningskraven, bidragsdelens ökning från 27,8 till 34,5 procent av totalbeloppet, val av studie-

takt och det höjda fribeloppet påverkat studenternas benägenhet av att ta studielån.

Utvecklingen av antalet låntagare och beslut om nedsättning, överensstämmer med tidigare bedömningar. Återbetalning av studielån i det nya systemet har under innevarande år påbörjats, vilket föranlett regeringen att nu föreslå en mindre justering i regelsystemet, (se utgiftsområde 15, avsnitt 4.1.2 anslag 25:2 *Studiemedel m.m.*).

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Som följd av politiska prioriteringar i vårpropositionen kommer den planerade utbyggnaden av rekryteringsbidraget vid vuxenstudier att ske i en lugnare takt än det ursprungligen var tänkt. Detta innebär i princip att dagens verksamhetsnivå i kommunerna bibehålls.

Hela systemet skall utvärderas senast under 2005. Regeringen har därför gett Statens skolverk i uppdrag att genomföra en utvärdering av rekryteringsbidraget och dess administration.

Vuxenstudiestöd

Antalet studerande med svux och svuxa har sjunkit jämfört med budgetåret 2001, vilket beror på att dessa stöd har avvecklats successivt sedan den 1 juli 2001. Antalet studerande med uba har likaså sjunkit gradvis under de senaste åren i takt med att kunskapslyftet fasats ut. Detta har medfört att antalet studerande med dessa stöd minskat med omkring 58 000 personer. Uba upphörde vid årsskiftet 2002/03 och övriga vuxenstudiestöd den 30 juni 2003. Vuxenstuderande kan fortsättningsvis i huvudsak finansiera sina studier inom ramen för det generella studiemedelssystemet och genom det nya rekryteringsbidraget som trädde i kraft den 1 januari 2003.

CSN har tillsammans med Högskoleverket fått i uppdrag att utvärdera den särskilda utbildningsstatsningen inom naturvetenskap och teknik (s.k. NT-utbildning med särskilt vuxenstudiestöd). Uppdraget omfattar bl.a. att redovisa antalet studenter som sökt respektive beviljats det särskilda vuxenstudiestödet, kostnaderna för stödet under perioden 1995–2002 samt att analysera vuxenstudiestödets resultat och effekter mot bakgrund av den

redovisade statistiken. Uppdraget skall redovisas den 1 oktober 2003.

Bidrag vid korttidsstudier

Hantering av stödformen närmare målgruppen har inneburit en avsevärd förbättring i rekryteringen till korttidsstudier. LO, TCO och Sibus har till regeringen redovisat att cirka 17 000 personer fått bidrag under 2002, vilket är 13 000 fler än året innan stödet reformerades. Samtidigt har man anmält att många arbetstagare med kort tidigare utbildning och personer med funktionshinder inte kunnat beredas möjlighet till bidrag vid korttidsstudier på grund av begränsade resurser.

Mot bakgrund av detta kommer regeringen under kommande verksamhetsår att genomföra en satsning inom området i form av nya medel motsvarande 25 miljoner kronor. I resursförstärkningen ingår också en del medel avsedda för administrationen i syfte att stärka LO, TCO och Sibus förutsättningar att hantera den större verksamheten. Finansieringen sker inom studiestödsverksamhetens ramar.

Regeringen har under 2003 givit LO, TCO och Sibus i uppdrag att gemensamt genomföra ett utvecklingsarbete i syfte att finna samordnings- och effektivitetsvinster i hanteringen av bidraget. En rapport skall inkomma senast den 31 december 2003.

Inför verksamhetsåret 2003 har regeringen också utvecklat återrapporteringskraven för de två fackliga organisationerna och Sibus avseende hanteringen av bidrag vid korttidsstudier.

Regeringen föreslår inte några ytterligare förändringar av verksamheten, utan avvaktar resultatet av den rapport som skall redovisas den 31 december 2003. Regeringen kommer att följa utvecklingen inom verksamheten.

Studiestödsadministration

Den kraftiga utbyggnaden av utbildningsväsendet, millennieskiftet och reformeringen av studiestödssystemet har inneburit stora påfrestningar för CSN och under 2001 lyckades inte myndigheten nå verksamhetsmålen. För att komma tillrätta med problemen har såväl regeringen som myndigheten själv vidtagit en rad åtgärder.

Regeringen bedömer att verksamhetsåret 2002 präglats av en positiv trend för CSN i fråga om myndighetens service till de studerande. Myndighetens förmåga att effektivt hantera regelverk och handläggningsrutiner har förbättrats bland annat genom ett utvecklat IT-stöd. Telefontillgängligheten har ökat och handläggningstiderna har förkortats. Det nya kundcentret i Kiruna, som byggdes upp under 2001, har bidragit till den ökade tillgängligheten. Samtliga mål som ställdes upp i regleringsbrevet för 2002 vad gäller tilldelnings- och återbetalningsverksamhet, tilldelnings- och återbetalningsverksamhet för hemutrustningslån samt information och service har uppnåtts.

Regeringen anser att det finns förutsättningar för CSN att klara uppställda mål med oförändrade resurser under 2004. Minskade ärendevolymer, samordnat och förenklat studiestödssystem, satsningen på kundcentret i Kiruna samt utvecklad IT-stöd skapar förutsättningar för myndigheten att rationalisera och omstrukturera verksamheten. Regeringen gör därför bedömningen att servicen till de studerande kan bibehållas på en hög nivå under 2004.

Riksdagens revisorer har på eget initiativ genomfört en granskning av hur CSN uppfyller sitt uppdrag. I sin rapport Pengar till studier i tid (rapport 2002/03:7) berör revisorerna frågan om enklare regler såsom förskottsutbetalning och myndighetens finansieringsmodell. Revisorerna har också lämnat vissa förslag till åtgärder (2002/03:RR15).

Den 1 juli 2001 infördes ett nytt samordnat studiestöd. Vid sidan av studiestödssystemet har ett nytt bidrag till vuxenstuderande, rekryteringsbidraget, införts den 1 januari 2003. I jämförelse med de gamla vuxenstudiestöden är rekryteringsbidraget betydligt enklare att administrera då en stor del av prövningen sker i kommunerna. Sammantaget innebär de nya systemen klara administrativa förenklingar för myndigheten, då det framförallt var de äldre vuxenstudiestöden som var tidskrävande. Under en övergångsperiod medförde dock det nya studiestödssystemet inga större samordningsvinster eftersom samtliga vuxenstudiestöd fortfarande tillämpades parallellt. Under hösten 2003 kommer emellertid det samlade studiestödet att verka fullt ut, då övergångsbestämmelserna upphörde den 1 juli 2003. Samtidigt har antalet studiestödstagare och

ärendevolymerna minskat till följd av bland annat att kunskapslyftet fasats ut.

Regeringens avsikt är att noga följa studiestödsreformen och CSN har därför fått i uppdrag att följa systemets utveckling och bevaka framförallt de nya inslagen i systemet. En rapport härom skall lämnas under våren 2004.

För att förbättra servicen till studiestödstagarna och ge CSN bättre förutsättningar att sköta administrationen av studiestödet föreslogs vissa ändringar i studiestödslagen i förra årets budgetproposition. Regeringen har fortsatt arbetet och även genomfört vissa anpassningar av teknisk karaktär i studiestödsförordningen. Regeringen anser att arbetet med att ytterligare förenkla regelverket skall fortsätta i syfte att åstadkomma en effektiv studiestöds- hantering och att göra systemet mer överblickbart för den enskilde. Bestämmelserna i studiestödslagen och studiestödsförordningen är förhållandevis allmänt hållna och CSN har en vid föreskriftsrätt. Myndigheten har därmed stora möjligheter att påverka administrationen genom förändringar i interna regler och handläggningsrutiner.

Som ett led i förenklingsarbetet har CSN på uppdrag av regeringen inkommit med en första idéskiss till hur en försöksverksamhet med forskottsutbetalning av studiemedel kan genomföras. Förslaget syftar till att förkorta handläggningstiderna. I samband med remissbehandlingen av Riksdagens revisorers rapport, Pengar till studier i tid, har starka invändningar mot ett sådant förslag inkommit från ett antal remissinstanser. Bland annat Justitieombudsmannen, Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) och Justitiekanslern åberopar rätts säkerhetsaspekten som ett viktigt argument mot den föreslagna hanteringen. Frågan fordrar ytterligare analys och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Slutredovisning av det s.k. kontrollrutinprojektet inkom till regeringen den 2 december 2002. Projektets övergripande mål har varit att utveckla system, metoder och rutiner för att förbättra underlaget för beslut om skilda stöd och ersättningar, samt att förhindra samtidiga oförenliga utbetalningar från två eller flera ersättningssystem. CSN har i detta projekt samverkat med Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Riksförsäkringsverket (RFV) och Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO). För CSN innebär möjligheten till samverkan

bland annat att tillgången till underlag för beslut i enskilda ärenden förenklas. Samarbetet förväntas också förenkla situationen för den enskilde ersättningstagaren. Under 2002 har CSN också arbetat aktivt med att uppnå kraven för en så kallad 24-timmarsmyndighet. Myndigheten har också bedrivit arbete på bred front vad gäller kompetensutveckling, samverkan och arbetsmiljö.

CSN är till stor del beroende av administrativa avgiftsinkomster, närmare hälften av verksamheten finansieras med dessa inkomster. I övrigt finansieras studiestödsverksamheten genom anslag över statsbudget. Riksdagens revisorer riktar i sin rapport, Pengar till studier i tid, kritik mot denna finansieringsmodell och anser att det finns skäl att ompröva finansieringssystemet. Systemet med blandfinansierad verksamhet är vanlig inom statsförvaltningen. Regeringen är dock medveten om att ett alltför stort beroende av avgiftsinkomster inte är optimalt. I nuläget finns dock inget finansiellt utrymme att ompröva den rådande finansieringsmodellen, men regeringen avser att återkomma i frågan när det finansiella läget tillåter.

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) har under sitt första hela verksamhetsår förhållandevis väl klarat balansen mellan service, ärendehantering och rätts säkerhet. En genomsnittlig handläggningstid på maximalt fyra veckor och en längsta normal handläggningstid på sex veckor har eftersträvat, vilket dock inte fullt ut kunnat uppnås under året. Handläggningstiden beror i hög grad på om ett ärende måste remitteras till andra myndigheter eller på önskemål från klaganden om att få lämna in yttranden och kompletteringar. Åtgärder för att minska ärendebalansen har vidtagits av myndigheten under hösten 2002.

ÖKS verksamhet och arbetsbelastning påverkas huvudsakligen av förändrade förutsättningar inom studiestödsområdet. Under 2002 motsvarade antalet inkomna ärenden förväntad volym. ÖKS gör bedömningen att ärendevolymerna om bl.a. antalet framtida återkravsärenden kommer att öka. Huvuddelen av övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) upphörde den 1 juli 2003, vilket enligt nämnden, kan medföra ett ökat antal överklaganden. Regeringen anser dock att det fortfarande är oklart hur stor effekt detta kommer att få för ÖKS verksamhet. Regeringen menar att

nämnden måste ha en beredskap för att kunna hantera ökade krav i framtiden. Detta gäller både den administrativa hanteringen av ärende-

volymen och utvecklingen av de praxisskapande beslut som nämnden fattar.

10 Budgetförslag

10.1 Anslag

10.1.1 25:1 Statens skolverk

Tabell 10.25:1 Anslagsutveckling för Statens skolverk

Tusental kronor

2002	Utfall	349 914	Anslags- sparande	17 077
2003	Anslag	309 730 ¹	Utgifts- prognos	312 307
2004	Förslag	305 134 ²		
2005	Beräknat	301 602 ³		
2006	Beräknat	306 282 ⁴		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår 540 tkr fr.o.m. 2004 som kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

³ Motsvarar 294 927 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 294 927 tkr i 2004 års prisnivå.

Statens skolverk är sektorsmyndighet för det offentliga skolväsendet och för den av det allmänna anordnade förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Skolverket skall bidra till måluppfyllelsen inom politikområdet genom sina instruktionsenliga uppgifter, bl.a. att genom utbildningsinspektion granska kvaliteten i skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

För 2002 redovisas ett anslagssparande på 17 077 000 kronor. Av dessa har 3 279 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

I syfte att stärka den nationella likvärdigheten har Skolverkets uppgifter renodlats och koncentrerats till kvalitetskontroll genom uppföljning, utvärdering samt granskning och tillsyn.

Samtidigt bildades den 1 mars en ny myndighet med uppgift att främja skolutveckling.

I samband med myndighetsombildningen har Skolverket fått en styrelse och ålagts att ha en internrevision. Vidare har Skolväsendets överklagandenämnd förstärkts.

Tyngdpunkten i det nya Skolverket skall ligga på utbildningsinspektionen så att kommuner och skolor kommer att granskas regelbundet. Regeringen har därför uppdragit åt Skolverket att senast den 1 november 2003 redovisa en plan över hur utbildningsinspektionen skall genomföras. Målet är att inspektionen skall fördubblas jämfört med tidigare situation så att den omfattar varje kommun och alla skolor vart sjätte år. Skolverket har också fått ett särskilt uppdrag av regeringen att skärpa och utveckla sina rutiner och metoder vid godkännande och inspektion av fristående skolor. Dessutom skall verket under hösten genomföra en särskild inspektion av fristående skolor med konfessionell inriktning eller motsvarande.

Under de närmast kommande åren kommer Skolverket även att bedriva ett omfattande arbete med översyn av gymnasieskolans kursplaner som en följd av Gymnasiekommittén 2000:s förslag i betänkandet Åtta vägar till kunskap. En ny struktur för gymnasieskolan (SOU 2002:120).

Skolverket fick för budgetåret 2002 en revisionsberättelse med invändning på grund av att den interna styrningen och kontrollen avseende Skolverkets anslag inte har fungerat på ett tillfredsställande sätt. Bristerna består av att anslagsmedel inte har utbetalats i enlighet med regeringens beslut, samt att Skolverket inte har säkerställt att disponibla medel har tillförts rän-
tekontot hos Riksgäldskontoret (RGK). Vidare

har omfördelning av utgifter mellan olika anslag skett med väsentliga belopp i ett sent skede under året. Ett finansiellt villkor har också överskridits. Bristerna har bl.a. fått till följd att Skolverket har ett för högt saldo på räntekontot hos RGK.

Skolverket har under året vidtagit en rad åtgärder för att förbättra den interna styrningen och kontrollen. Regeringen vidtar tillsvidare ingen åtgärd men kommer noga att följa det fortsatta utvecklingsarbetet inom verket.

Skolverkets anslag tillfördes 15 miljoner kronor från anslag 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* för omstrukturering av verksamheten under 2003. Av dessa medel föreslår regeringen att 5 miljoner kronor återförs 2004 och ytterligare 10 miljoner kronor återförs 2005.

Vidare föreslår regeringen att 15 578 000 kronor förs till anslag 25:2 *Myndigheten för skolutveckling* för att anslaget skall motsvara en fördelning som täcker 12 månader jämfört med 10 månader som anslaget utgjorde för 2003.

Regeringen menar att tillsynsuppgiften och uppbyggnaden av utbildningsinspektionen särskilt måste prioriteras under de kommande åren. För att ytterligare förstärka myndighetens inspektions- och tillsynsverksamhet tillförs myndigheten 5 miljoner kronor. Myndigheten bör även överväga vilka omprioriteringar inom övriga verksamhetsområden som kan behövas för att nå målet om en kraftig förstärkning av utbildningsinspektionen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 305 134 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.1 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	309 730	309 730	309 730
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 554	17 802	22 884
Beslut	5 540	5 665	5 753
Överföring till/från andra anslag	-20 690	-31 595	-32 085
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	305 134	301 602	306 282

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.2 25:2 Myndigheten för skolutveckling¹

Tabell 10.25:2 Anslagsutveckling för Myndigheten för skolutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	Anslags-sparande	
2003	Anslag	75 759 ²	Utgifts-prognos 73 865
2004	Förslag	94 275³	
2005	Beräknat	96 496 ⁴	
2006	Beräknat	98 108 ⁵	

¹ Nytt anslagsnamn.

² Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

³ I beloppet ingår 257 tkr fr.o.m. 2004 som kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

⁴ Motsvarar 94 275 tkr i 2004 års prisnivå.

⁵ Motsvarar 94 275 tkr i 2004 års prisnivå.

Myndigheten för skolutveckling inrättades i mars 2003 efter en ombildning av Statens skolverk. Myndighetens uppgift är att stödja verksamhetsutveckling i förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning i syfte att uppnå ökad måluppfyllelse och likvärdighet i utbildningen. Stödet ges i form av generella utvecklingsinsatser med fokus på nationellt prioriterade områden och i form av riktat utvecklingsstöd främst genom att stödja kvalitetsutvecklingsarbete och utveckling av lärande och lärmiljöer. Vidare skall Myndigheten för skolutveckling främja kompetensutveckling av personal samt svara för den statliga rektorsutbildningen m.m. Insatserna skall bl.a. utgå från kunskap om såväl skolförbättring som utveckling av organisation och ledarskap.

Regeringens övervägande

Myndigheten för skolutveckling har genom sitt uppdrag en viktig roll när det gäller att driva på utvecklingen inom förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, skolan och vuxnas lärande. Myndighetens insatser skall fokuseras till de nationellt prioriterade områdena basfärdigheter och utbildningsvillkor för barn och ungdomar i segregerade områden.

Det är viktigt att myndighetens arbete och organisation karaktäriseras av ett flexibelt, behovsprovat och projektinriktat arbetssätt, liksom att myndigheten samverkar med kommuner och andra huvudmän, myndigheter samt berörda organisationer och nätverk.

Genom att Myndigheten för skolutveckling nyligen inrättats är det för tidigt att bedöma myndighetens resultat. Regeringen följer dock utvecklingen inom myndigheten, bl.a. vad gäller insatser och arbetsmetoder.

Från anslag 25:1 *Statens skolverk* tillförs 15 578 000 kronor för att anslaget skall motsvara en fördelning som täcker 12 månader jämfört med 10 månader som anslaget utgjorde för 2003. Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 94 275 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.2 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget ¹	75 759	75 759	75 759
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	2 681	4 529	5 870
Beslut	257	263	267
Överföring till/från andra anslag	15 578	15 945	16 211
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	94 275	96 496	98 108

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.3 25:3 Utveckling av skolväsende och barnomsorg

Tabell 10.25:3 Anslagsutveckling för utveckling av skolväsende och barnomsorg

Tusental kronor

År	Utfall	2004	2005	2006
2002	Utfall	470 932	Anslags-sparande	125 124
2003	Anslag	351 901 ¹	Utgifts-prognos	303 703
2004	Förslag	197 894		
2005	Beräknat	213 030 ²		
2006	Beräknat	216 926 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 208 141 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 208 141 tkr i 2004 års prisnivå.

Ändamålet med anslaget är att främja utveckling av förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning. Ur anslaget bekostas främst insatser som Myndigheten för skolutveckling vidtar för att stödja och stimulera kommuner och verksamheter inom barnomsorg,

skola och vuxenutbildning i deras arbete med verksamhetsutveckling. Anslaget används även för:

- utveckling av nationella prov
- annat centralt initierat utvecklingsarbete inom utbildningssystemet
- satsningar för att främja skolväsendets internationalisering
- bidrag till vissa organisationer
- statlig rektorsutbildning samt
- administration, uppföljning och utvärdering av vissa uppdrag.

För 2002 redovisas ett anslagssparande på 125 124 000 kronor. Av detta har 32 000 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Liksom föregående år bör Regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188), styra vilka insatser och områden som skall prioriteras i arbetet med att stödja utvecklingen inom barnomsorg och skolväsendet. En central uppgift för myndigheten är att förbättra utbildningsvillkoren för barn och ungdomar i områden som präglas av etnisk eller social segregation, liksom att stödja kvalitetsutvecklingen i kommuner och verksamheter inom barnomsorg och skola. Stödet bör avse såväl verksamheter med kommunal som annan huvudman. Arbetet med att stödja utvecklingsinsatser avseende elevers basfärdigheter bör fortsätta, liksom satsningar för att stimulera utvecklingen och användningen av IT i skolan.

Medel bör även avsättas för att stödja utvecklingen av vuxenutbildningen, bl.a. genom ett fortsatt främjande av insatser rörande svenska för invandrare samt stöd till kommunerna i deras arbete med en fortsatt utveckling av vuxnas lärande i enlighet med de riktlinjer som regeringen angav i propositionen om Vuxnas lärande (prop. 2000/01:72).

Regeringen har fattat beslut om att tillsätta en jämställdhetsdelegation fr.o.m. december 2003 t.o.m. juni 2006. Delegationens verksamhet finansieras från anslaget.

Vidare bör medel avsättas dels för matematikdelegationens fortsatta arbete, dels för den delegation för yrkesutbildning som kommer att tillsättas. Insatser för att utveckla undervisningen i naturvetenskap och teknik bör också prioriteras.

Viktiga insatser som finansieras från anslaget är vidare stöd till det nationella centrumet för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom, som regeringen inrättade under 2003, projektet Attraktiv skola som syftar till att utveckla lärarkretsens attraktivitet samt APU utomlands för elever på gymnasieskolans program med yrkesämnen.

Budgetåret 2003 tillfördes anslaget 161,9 miljoner kronor från vissa anslag inom utgiftsområde 16 för att förstärka kvalitetsarbetet enligt utvecklingsplanens förslag. Dessa medel återförs 2004 till respektive anslag. Vidare fördes 15 miljoner kronor från anslaget till anslag 25:1 *Statens skolverk* för omstrukturering av verksamheten. Av dessa medel föreslår regeringen att 5 miljoner återförs 2004 och 10 miljoner kronor 2005.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 197 894 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.3 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	351 901	351 901	351 901
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 560	13 956	20 647
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-159 567	-152 827	-155 622
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	197 894	213 030	216 926

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.4 25:4 Specialpedagogiska institutet

Tabell 10.25.4 Anslagsutveckling för Specialpedagogiska institutet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifter
2002	Utfall	321 466		1 816
2003	Anslag	321 497 ¹	Utgifts-prognos	320 098
2004	Förslag	332 820²		
2005	Beräknat	340 641 ³		
2006	Beräknat	346 352 ⁴		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår 517 tkr fr.o.m. 2004 som kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

³ Motsvarar 332 820 tkr i 2004 års prishivå.

⁴ Motsvarar 332 820 tkr i 2004 års prishivå.

Specialpedagogiska institutet är en rikstäckande myndighet för statens samlade stöd i specialpedagogiska frågor rörande barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder.

Institutets uppgift är att ge specialpedagogiskt stöd till kommuner och andra huvudmän som ansvarar för förskola, skola, skolbarnsomsorg, vuxenutbildning och fristående skolor som står under statlig tillsyn. I uppdraget ingår att sprida information och kunskap inom det specialpedagogiska området samt att initiera och medverka i utvecklingsarbete inom området.

Specialpedagogiska institutet är organiserat i fem regioner: norra, östra, mellersta, västra och södra regionen. Regionerna har till uppgift att bl.a. ge råd och handledning till arbetslag, specialpedagoger, rektorer och chefer, arrangera och medverka i kompetensutveckling, informera föräldrar, arbetslag och huvudmän i specialpedagogiska frågor, ta initiativ till utvecklingsverksamhet, samla in och förmedla forskningsresultat inom området samt att ta initiativ och delta i internationell samverkan.

I myndigheten ingår dessutom Resurscenter syn, Resurscenter döv/hörsel, Resurscenter dövblind samt Resurscenter tal- och språk. Resurscentren har i uppdrag att genomföra utredningar och träning av enskilda barn och ungdomar. Resurscentren ger även information och utbildning till föräldrar, lärare och annan personal.

För viss utveckling av läromedel för vuxna har regeringen sedan 2002 tillfört anslaget 3 miljoner kronor per år.

Anslaget får användas för att finansiera kostnader uppkomna under anslag 25:5 *Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder*.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25.4 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2002	0	38 664	168 017	-129 353
Prognos 2003	0	35 000	152 000	-117 000
Budget 2004	0	35 000	152 000	-117 000

Intäkterna avser främst ersättning från kommunerna för elever vid Resurscenter syn Örebro samt Resurscenter tal och språk. Dessa intäkter

får disponeras av myndigheten. Prognosen utgår från regeringens beslut (SKOLFS 2001:28) om att avgifterna för barn i värdkommunerna, dvs. de kommuner där verksamheten är belägen, skall uppgå till 64 700 kronor per barn och år och att avgiften för barn från andra kommuner skall uppgå till 188 700 kronor per barn och år. Avgifterna utsätts för prövning varje år. Det ekonomiska målet är att intäkterna delvis skall täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter skall finansieras från detta anslag.

För budgetåret 2002 redovisas ett anslagssparande på 1 816 000 kronor. Specialpedagogiska institutet får disponera anslagssparandet.

Regeringens överväganden

Utredningen om läromedel för barn, elever och vuxenstuderande med funktionshinder (dir. 2001:65) lämnade sitt slutbetänkande Läromedel – specifikt (SOU 2003:15) den 31 januari 2003. Utredningen hade i uppgift att göra en översyn av statens engagemang för framställning och anpassning av läromedel och studiematerial för barn, elever och vuxna med funktionshinder i förskola, skola och vuxenutbildning. Regeringen bereder för närvarande frågan och tills vidare har Specialpedagogiska institutet ett fortsatt ansvar för utveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder. Regeringen avser att under 2004 tydliggöra Specialpedagogiska institutets uppdrag gällande utveckling och produktion av läromedel för barn, elever och vuxenstuderande med funktionshinder från förskolan till vuxenutbildningen.

Utredningen om vistidsplaceringar (dir. 2002:106) redovisade sitt slutbetänkande Visstidsutbildning vid statliga resurscenter (SOU 2002:106) i november 2002. Betänkandet bereds för närvarande i Utbildningsdepartementet. Regeringen avser att återkomma med förslag till riksdagen under våren 2004.

Specialpedagogiska institutet fick för budgetåret 2002 en revisionsberättelse med invändning på grund av att den interna styrningen och kontrollen avseende institutets anslag inte har fungerat på ett tillfredsställande sätt under år 2002. Myndigheten har inte haft kontroll över de två betalningsflöden som används. Som en följd av detta har institutet ett 9,1 mnkr för lågt saldo på räntekontot hos Riksgäldskontoret vid årsskiftet 2002/03. Dessutom redovisas felaktigt en ford-

ran på statsverket i posten Avräkning med statsverket med samma belopp.

Regeringen har med anledning av en revisionsanmärkning för budgetåret 2001 givit Specialpedagogiska institutet i uppdrag att se över samtliga ekonomiadministrativa rutiner, identifiera problem samt föreslå åtgärder. I uppdraget ingick även att redovisa hur institutets interna styrning och kontroll skall stärkas och utvecklas. Myndigheten presenterade en delrapport av uppdraget den 31 januari 2003 och en slutrapport den 31 maj 2003. Regeringen bedömer att de av myndigheten vidtagna åtgärder på sikt leder till förbättringar i myndighetens ekonomistyrning. Regeringen avser att noga följa utvecklingen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 332 820 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.4 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	321 497	321 497	321 497
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 806	18 615	24 317
Beslut	517	529	538
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	332 820	340 641	346 352

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.5 25:5 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder

Tabell 10.25.5 Anslagsutveckling för skolutveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder

Tusental kronor

År	Utfall	2004	Anslags-sparande	2006
2002	Utfall	22 838		0
2003	Anslag	22 558 ¹	Utgifts-prognos	21 936
2004	Förslag	23 077		
2005	Beräknat	23 555 ²		
2006	Beräknat	23 863 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 23 077 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 23 077 tkr i 2004 års prisnivå.

Utredningen om läromedel för barn, elever och vuxenstuderande med funktionshinder (dir. 2001:65) lämnade sitt slutbetänkande den 31 januari 2003 efter att ha fått förlängning av utredningstiden (dir. 2002:131). Utredningen hade i uppdrag att göra en översyn av statens engagemang för framställning och anpassning av läromedel och studiematerial för barn, elever och vuxna med funktionshinder i förskola, skola och vuxenutbildning.

Regeringen bereder för närvarande frågan och tills vidare har Specialpedagogiska institutet ett fortsatt ansvar för utveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2002	0	12 370	76 667	-64 297
Prognos 2003	0	12 000	72 000	-60 000
Budget 2004	0	12 000	72 000	-60 000

Det ekonomiska målet är att intäkterna från läromedelsförsäljningen delvis skall finansiera verksamheten. De kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter skall finansieras från detta anslag samt från anslaget 25:4 *Specialpedagogiska institutet*.

Regeringens överväganden

Med anledning av utredningen om läromedel för barn, elever och vuxenstuderande med funktionshinder avser regeringen att under 2004 tydliggöra Specialpedagogiska institutets uppdrag gällande utveckling och produktion av läromedel för barn, elever och vuxenstuderande med funktionshinder från förskola till vuxenutbildning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 23 077 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:5 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	22 558	22 558	22 558
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	519	997	1 305
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	23 077	23 555	23 863

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.6 25:6 Specialskolemyndigheten

Tabell 10.25:6 Anslagsutveckling för Specialskolemyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags- sparande	Utgifter- prognos
2002	Utfall	251 849		14 632
2003	Anslag	234 246 ¹		235 144
2004	Förslag	242 333²		
2005	Beräknat	247 967 ³		
2006	Beräknat	252 037 ⁴		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår 294 tkr fr.o.m. 2004 som kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

³ Motsvarar 242 333 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 242 333 tkr i 2004 års prisnivå.

Utbildningen i specialskolan har som mål att ge barn och ungdomar som är döva eller hörselskadade en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan eller för berörda elever i särskolan.

Myndigheten består av sex skolenheter, varav fem är regionala specialskolor för döva och hörselskadade elever och en är en nationell specialskola för döva och hörselskadade med utvecklingsstörning samt för dövblindfödda elever. Förutsättningen för elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling är att de erbjuds en teckenspråkig miljö.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:6 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2002	-	98 369	333 083	-234 714
Prognos 2003	-	101 000	342 000	-241 000
Budget 2004	-	100 000	342 039	-242 039

Avgifterna utgörs av ersättning från kommunerna för elever i specialskola. Dessa intäkter får disponeras av myndigheten. Prognosen utgår från regeringens beslut (SKOLFS 2003:2) om att avgifterna för elever i värdkommunerna, dvs. de kommuner där verksamheten är belägen, skall uppgå till 64 700 kronor per elev och år och att avgiften för elever från andra kommuner skall uppgå till 188 700 kronor per elev och år. Avgifterna utsätts för prövning årligen.

Det ekonomiska målet är att intäkterna från Specialskolemyndighetens verksamhet delvis skall täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsinkomster skall finansieras från detta anslag.

För 2002 redovisas ett totalt anslagssparande på anslaget om 14 632 000 kronor. Av detta har 4 841 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Andelen avgångselever som lämnar specialskolan med fullständiga avgångsbetyg är fortsatt låg. I flera enskilda kärnämnen är resultatet ändå tillfredställande i relation till elevernas inlärningsbetingelser och förutsättningar i övrigt. Specialskolemyndighetens arbete med myndighetsgemensamma utvecklings- och kompetensförstärkande projekt har fortsatt. Exempelvis har omfattande utbildningsprogram i teckenspråk genomförts samt seminarium kring olika metodiska/pedagogiska utvecklingsfrågor. Regeringen bedömer att Specialskolemyndigheten på ett systematiskt och aktivt sätt arbetar med att öka målluppfyllelsen.

Regeringen avser att noga följa hur myndighetens ökade kostnader för bl.a. pensionsavgifter påverkar verksamhetens utvecklingsinsatser och resultat.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 242 333 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.6 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	234 246	234 246	234 246
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 793	13 420	17 485
Beslut	294	301	306
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	242 333	247 967	252 037

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.7 25:7 Särskilda insatser på skolområdet

Tabell 10.25:7 Anslagsutveckling för särskilda insatser på skolområdet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	255 534	12 982
2003	Anslag	266 177 ¹	260 023
2004	Förslag	278 037	
2005	Beräknat	286 421 ²	
2006	Beräknat	295 132 ³	

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 278 037 tkr i 2004 års prismet.

³ Motsvarar 278 037 tkr i 2004 års prismet.

Under detta anslag beräknar regeringen medel för i huvudsak:

- bidrag till kommuner för samordnade regionala utbildningsinsatser för elever med funktionshinder och samordnade utbildningsinsatser avseende särskild undervisning på sjukhus m.m. enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet
- ett elevbaserat tilläggsbidrag till Göteborgs, Kristianstads, Stockholms och Umeå kommuner för speciellt anpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever (Rh) från hela landet
- bidrag till Örebro kommun enligt avtal mellan staten och kommunen om viss stat-

- lig ersättning avseende gymnasial utbildning i Örebro för döva och hörselskadade elever (RGD/RGH)
- särskilda statsbidrag enligt avtal mellan staten och Sörmlands landsting samt Örebro kommun om bidrag till kostnader för viss riksrekryterande utbildning för elever med utvecklingsstörning
 - bidrag enligt förordningen (SKOLFS 2002:21) om statsbidrag för vissa elever vid Salbohedskolan.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på anslaget är antalet elever. För 2002 redovisas ett anslagssparande på 12 982 000 kronor. Av detta har 10 874 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet kan en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund få statsbidrag till vissa utbildningsinsatser av regional art för funktionshindrade elever. Specialpedagogiska institutet har under 2002 genomfört vissa förändringar för att förbättra arbetet med fördelning av medel. I januari 2003 påbörjas även ett arbete med hur uppföljningen skall ske.

Elevantalet på gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever (Rh-gymnasierna) har under året varit 175. Elevantalet på riksgymnasierna för döva och hörselskadade elever (RGD/RGH) har under året varit 423. Utbildningen är organiserad vid tre av Örebro kommuns skolenheter. Elevantalet vid riksgymnasierna vid såväl RGD/RGH som Rh-anpassad utbildning beräknas i stort sett till oförändrad nivå.

Budgetåret 2003 fördes 2 108 000 kronor från anslaget till anslag 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* som en del i finansieringen av en förstärkt kvalitetssatsning. Dessa medel återförs nu till anslaget.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 278 037 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.7 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	266 177	266 177	266 177
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 689	18 008	26 651
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	2 171	2 236	2 304
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	278 037	286 421	295 132

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.8 25:8 Sameskolstyrelsen

Tabell 10.25.8 Anslagsutveckling för Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	30 081	-311	
2003	Anslag	31 168 ¹		30 921
2004	Förslag	32 377²		
2005	Beräknat	33 129 ³		
2006	Beräknat	33 671 ⁴		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår 173 tkr fr.o.m. 2004 som kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

³ Motsvarar 32 377 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 32 377 tkr i 2004 års prisnivå.

Utbildningen vid sameskolorna och den integrerade samiska undervisningen i den kommunala grundskolan har som mål att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen genom att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning. Utbildningen skall i övrigt för sameskolan motsvara utbildningen t.o.m. årskurs 6 i grundskolan och för den integrerade samiska undervisningen t.o.m. årskurs 9 i grundskolan.

Sameskolstyrelsen, som är styrelse för sameskolorna och integrerad undervisning i den kommunala grundskolan, får även efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklass och förskole- och fritidshemsverksamheten för samiska barn. Det finns sex sameskolor och den integrerade samiska undervisningen bedrivs inom kommunal grundskola i nio kommuner. Antalet elever är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år.

Uppföljning av kunskapsmålen i årskurs 5 visar att måluppfyllelsen i sameskolan behöver öka i framför allt svenska, engelska och samiska. Vissa problem finns att kunna rekrytera pedagogiskt utbildade lärare med adekvata kunskaper i samiska. Behov föreligger också av kompetensutveckling i samiska för befintlig personal för att undervisningen i så stor utsträckning som möjligt skall kunna bedrivas på samiska. Ett särskilt angeläget område för Sameskolstyrelsen är att öka tillgången på läromedel i de olika samiska språkvarieteterna.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 2002 visar ett underskott på 311 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2002	7 853	7 054	7 030	24
Prognos 2003	7 600	7 900	7 780	120
Budget 2004	7 700	7 900	7 900	0

Regeringens överväganden

Sameskolstyrelsen bedriver en verksamhet med i huvudsak goda resultat för elever i både sameskolan och den integrerade verksamheten. Regeringen förutsätter att Sameskolstyrelsen uppmärksammar behovet av åtgärder för att öka måluppfyllelsen i sameskolan.

Sameskolstyrelsen fick för budgetåret 2002 revisionsanmärkningar avseende den ekonomiska redovisningen. Kostnader och intäkter har inte blivit rättvisande redovisade för förskole- och fritidshemsverksamheten som expanderat under de senaste två åren. Anmärkningarna innebär att myndighetens totala kostnader och andra intäkter än anslag inte har fördelats per verksamhetsgren. Bristerna har fått till följd att kostnaden per elev i undervisningen och kostnaderna för förskole- och fritidshemsverksamheten är för lågt redovisade.

Sameskolstyrelsen har vidtagit åtgärder för att förstärka sin ekonomiadministration, med inriktning mot redovisning och controllerfunktion. Regeringen kommer noga att följa de åtgärder som myndigheten vidtar för att förbättra redovisningen.

gärder som myndigheten vidtar för att förbättra redovisningen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 32 377 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:8 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	31 168	31 168	31 168
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 036	1 784	2 323
Beslut	173	177	180
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	32 377	33 129	33 671

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.9 25:9 Maxtaxa i barnomsorgen m.m.

Tabell 10.25:9 Anslagsutveckling för maxtaxa i barnomsorgen m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	3 881 472		18 528
2003	Anslag	3 900 000 ¹	3 900 000
2004	Förslag	3 660 000	
2005	Beräknat	3 660 000	
2006	Beräknat	3 660 000	

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

Under anslaget bekostas statsbidrag till de kommuner som har ett system med maxtaxa i förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen samt det statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder motsvarande 500 miljoner kronor som skall lämnas till de kommuner som tillämpar maxtaxa. Under anslaget bekostas även Skolverkets kostnader för arbete med administration av rekvisitioner från kommunerna samt den uppföljning av reformens olika delar för vilken Skolverket skall ansvara. Kompensationen till kommunerna för de övriga delarna av reformen om maxtaxa och allmän förskola ges genom det generella statsbidraget under utgiftsområde 25, anslag 91:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting*. För den allmänna förskolan är kompensationen 1 200 miljoner kronor, för förskoleverksamhet

för barn till arbetslösa och föräldralediga 300 respektive 200 miljoner kronor.

Skolverkets uppföljning av maxtaxereformen beskrivs i avsnitt 5.1.1.

För 2002 redovisas ett anslagssparande på 18 528 000 kronor. Allt anslagssparande har dragits in.

Regeringens överväganden

I 2003 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen i syfte att begränsa statens utgifter att de högsta avgifterna i maxtaxan höjs. Höjningen innebär att avgifterna höjs för hushåll med avgiftsgrundande inkomster över 38 000 kronor i månaden. De höjda avgifterna innebär möjlighet till ökade avgiftsinkomster för kommunerna. Regeringen sänker i och med detta det statsbidrag som lämnas till kommuner som tillämpar maxtaxan med 240 miljoner kronor per år från och med 2004. De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 2004.

Regeringen bedömer att alla kommuner kommer att tillämpa systemet med maxtaxa i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 3 660 000 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.9 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	3 900 000	3 900 000	3 900 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	0	0	0
Beslut	-240 000	-240 000	-240 000
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	3 660 000	3 660 000	3 660 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.10 25:10 Bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem

Tabell 10.25:10 Anslagsutveckling för bidrag till personalförstärkning i skola och fritidshem

Tusental kronor

2002	Utfall	1 490 111	Anslags-sparande	18 550
2003	Anslag	2 500 000 ¹	Utgifts-prognos	2 489 000
2004	Förslag	3 500 000		
2005	Beräknat	4 500 000		
2006	Beräknat	5 000 000		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

I och med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1 utg.omr. 16, bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99) infördes ett särskilt statsbidrag riktat till skolektorn för att öka personaltätheten. Bidraget avser att förbättra förutsättningarna för att höja skolornas resultat i förhållande till mål uttryckta i läroplan och kursplaner genom att tillföra mer personal till skola och fritidshem. Bidraget skall användas till personalförstärkningar som är strategiska för att nå en ökad måluppfyllelse. Kostnader i samband med Skolverkets administration och uppföljning av statsbidraget skall inrymmas i de beräknade medlen.

Statsbidraget för personalförstärkningar beräknas öka successivt med en miljard kronor årligen tills nivån fem miljarder kronor är nådd. Anslaget styrs av förordningen (2001:36) om statsbidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem.

Skolverkets uppföljning av statsbidragen för läsåret 2001/02 visar att 96 procent av kommunerna använt bidraget för avsett ändamål. Skolverket har därför hållit inne hela eller del av 11 kommuners statsbidrag vid utbetalningen i februari 2003. Summan uppgår till ca 10,4 miljoner kronor, vilket motsvarar en procent av de totalt fördelade bidragen 2001/02. Orsaken är att dessa kommuners kostnader för personalförstärkningar understigit tilldelat statsbidrag.

Skolverkets uppföljning och utvärdering av personalförstärkningsbidragets första bidragsår beskrivs vidare i avsnitt 6.1.4 och i resultatbedömningsavsnittet 6.2.

För 2002 redovisas ett anslagssparande på 18 550 000 kronor. Allt anslagssparande har dragits in.

Regeringens överväganden

Regeringens utgångspunkt är att statsbidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem fördelas till alla kommuner. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 3 500 000 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.10 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	2 500 000	2 500 000	2 500 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	0	0	0
Beslut	1 000 000	2 000 000	2 500 000
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	3 500 000	4 500 000	5 000 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.11 25:11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Tabell 10.25.11 Anslagsutveckling för bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Tusental kronor

År	Utfall	115 715	Anslags-sparande	12 179
2002	Utfall	115 715	Anslags-sparande	12 179
2003	Anslag	117 184 ¹	Utgifts-prognos	121 070
2004	Förslag	128 523		
2005	Beräknat	131 554 ²		
2006	Beräknat	134 013 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 128 523 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 128 523 tkr i 2004 års prisnivå.

Under detta anslag beräknar regeringen medel för i huvudsak:

- särskilt verksamhetsstöd till bl.a. vissa riksrekryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildningar i Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå
- bidrag till kostnader för Sveriges anslutning till examensorganisationen International Baccalaureate Organisation (IBO) i Genève, särskilt statsbidrag till Göteborgs

och Stockholms kommuner för IB-utbildning samt för IB-utbildning vid Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket

- ersättning till kommun och landsting för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå
- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieutbildning
- bidrag till riksinternatskolor enligt avtal mellan staten och respektive riksinternatskola samt statsbidrag till internationella grund- och gymnasieskolor
- statsbidrag enligt förordningen (1996:565) om statsbidrag till kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på anslaget är antalet elever. För 2002 redovisas ett anslagssparande på 12 179 000 kronor. Av detta har 5 283 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Elva kommuner fick verksamhetsstöd för utbildningar med särskild inriktning under 2002. Skolverket har haft i uppdrag att se över systemet med särskilt verksamhetsstöd. Redovisningen av uppdraget överlämnades till Gymnasiekommittén 2000 som underlag för kommitténs överväganden. I avvaktan på regeringens ställningstagande med anledning av kommitténs förslag behålls verksamhetsstöden oförändrade.

Statsbidrag lämnas till de tre riksinternatskolorna för utlandssvenska elever (Grännaskolan, Lundsbergs skola och Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket). Elevutvecklingen vid riksinternatskolorna håller en tämligen konstant nivå på ca 300 elever. Bidrag lämnas även till åtta internationella grundskolor i Göteborg, Malmö och Stockholm, två internationella gymnasieskolor i Stockholm samt till IB-utbildning i Göteborg, Sigtuna och Stockholm. Elevutvecklingen vid de internationella skolorna visar på en ökning, med ett genomsnittligt elevantal 2002 på ca 1 500 elever på grundskolan och ca 180 elever i gymnasieskolan.

Från anslaget utbetalas också bidrag till en kommun för elever från annat nordiskt land enligt överenskommelsen om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Bidraget har för budgetåret 2002 omfattat 420 elever. Skolverket kommer att ges i uppdrag att göra en utvärdering av överenskommelsen om nordisk utbildnings-

gemenskap på gymnasial nivå som ett led i det svenska ordförandeskapets prioritering att undanröja gränshinder.

Budgetåret 2003 fördes 6 896 000 kronor från anslaget till anslag 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* som en del i finansieringen av en förstärkt kvalitetssatsning. Dessa medel återförs nu till anslaget.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 128 523 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.11 Härlledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	117 184	117 184	117 184
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 265	7 130	9 454
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	7 074	7 240	7 375
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	128 523	131 554	134 013

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.12 25:12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tabell 10.25.12 Anslagsutveckling för bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	85 025		2 136
2003	Anslag	84 676 ¹		83 183
2004	Förslag	89 321		
2005	Beräknat	91 127 ²		
2006	Beräknat	92 242 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 89 321 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 89 321 tkr i 2004 års prisnivå.

Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Enligt bestämmelserna lämnas statsbidrag till huvudmannen för en svensk utlandsskola, distansundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid utländsk skola (inter-

nationell skola). Under anslaget bekostas även löneförmåner m.m. som tillkommer nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna. Bidrag lämnas även till Riksföreningen Sverigekontakt.

Läsåret 2002/03 fanns det 31 svenska utlandsskolor. Antal elever i år F–9 uppgick samma läsår till 1 140. Av dessa var 863 elever statsbidragsberättigade. I gymnasieskolan gick 243 elever, varav endast 87 var statsbidragsberättigade. Andelen statsbidragsberättigade elever har minskat i jämförelse med föregående läsår, från 86 procent till 76 procent i grundskolans och från 58 procent till 36 procent i gymnasieskolan. I distansundervisning med handledning deltog 74 elever vid 13 av de svenska utlandsskolorna. I övrig distansundervisning deltog 98 elever. Totalt deltog 3 444 elever i kompletterande svensk undervisning, men endast 338 av dem vid någon av de svenska utlandsskolorna. För närvarande finns tolv Europaskolor varav två har startat sin verksamhet under 2002. Läsåret 2003/04 läser totalt 19 752 elever på skolorna, varav 431 av eleverna var svenska. Prognosen för innevarande budgetår visar att medlen för svensk utlandsundervisning i stort kommer att förbrukas. Anslaget är beroende av elevutvecklingen. För budgetåret 2002 redovisas ett anslagssparande på 2 136 000 kronor. Av detta har 608 000 kronor dragits in.

Regeringens överväganden

Budgetåret 2003 fördes 1 528 000 kronor från anslaget till anslag 25:3 *Utveckling av skolväsende och barnomsorg* som en del i finansieringen av en förstärkt kvalitetssatsning. Dessa medel återförs nu till anslaget.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 89 321 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25.12 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	84 676	84 676	84 676
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 082	4 856	5 952
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	1 563	1 595	1 614
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	89 321	91 127	92 242

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.13 25:13 Nationellt centrum för flexibelt lärande

Tabell 10 25:13 Anslagsutveckling för Nationellt centrum för flexibelt lärande

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2002	Utfall	90 396		Anslags-sparande	3 649
2003	Anslag	101 417		Utgifts-prognos	99 785
2004	Förslag	98 134¹			
2005	Beräknat	100 382 ²			
2006	Beräknat	102 001 ³			

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 396 000 kronor i kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 98 134 tkr i 2004 års prisnivå.³ Motsvarar 98 134 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamheten vid myndigheten Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL).

Myndighetens uppgifter är att

inom verksamhetsgrenen utveckling

- höja den pedagogiska och metodiska nivån när det gäller personal, material och teknik i centrumets egen verksamhet samt i verksamheten inom folkhögskolor, studieförbund och kommunal vuxenutbildning,
- inom verksamhetsgrenen utbildning
- öka tillgängligheten i hela landet till ämnen och kurser, som motsvarar gymnasial vuxenutbildning, genom distansutbildning och flexibelt lärande,
- höja kompetensen hos utbildningsanordnare inom kommunal vuxenutbildning och folkbildning om metoder och arbetssätt

inom distansutbildning och flexibelt lärande,

- inom verksamhetsgrenen rådgivning och information
- öka kunskapen hos utbildningsanordnare om läromedel, arbetssätt och metoder, som stöder distansutbildning och flexibelt lärande, inom verksamhetsgrenen läromedel

inom verksamhetsgrenen läromedel

- öka förutsättningarna för vuxna med teckenspråk som första språk att delta i vuxenutbildning och folkbildning.

CFL ansvarar också för att tillsammans med Specialpedagogiska institutet utveckla läromedel som riktar sig till studerande inom vuxenutbildning och folkbildning som har teckenspråk som första språk.

Av det uppkomna anslagssparandet från 2002 har 2,7 miljoner kronor förts bort som indragning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	16 852	16 549	303
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2003	13 500	13 500	0
(varav tjänsteexport)			
Budget 2004	10 400	10 400	0
(varav tjänsteexport)			

CFL tillhandahåller avgiftsbelagd utbildning främst till kommuner och privata arbetsgivare. Uppdragsverksamheten utgjorde cirka 40 procent av den totala utbildningsverksamheten.

Intäkterna för CFL:s totala verksamhet uppgick 2002 till drygt 104 miljoner kronor.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Nationellt centrum för flexibelt lärande har för verksamhetsår 2002 av Riksrevisionsverket (RRV) fått en revisionsberättelse med invändning. Det konstateras att myndighetens totala kostnader och andra intäkter än anslag inte har fördelats per verksamhetsgren på ett tillförlitligt sätt genom väl dokumenterade data och mätmetoder. Avgiftsbelagd verksamhet har inte särredovisats. Bristerna har fått till följd att det finns risk för att uppgifterna om de fyra verksamhetsgrenarnas omfattning och resultatet av uppdragsverksamheten inte är tillförlitliga.

CFL har i sitt svar på revisionsrapporten på ett tillfredställande sätt redogjort för hur bristerna kommer att åtgärdas. Regeringen avser därför inte att vidta några åtgärder.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att verksamheten skall ha samma omfattning och inriktning som tidigare år.

Anslagsnivån har justerats ned med 6,3 miljoner kronor med anledning av att tidigare beslutad anslagsförstärkning för omstruktureringskostnader upphört.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 98 134 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:13 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	101 417	101 417	101 417
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 626	5 009	6 726
Beslut	396	405	412
Överföring till/från andra anslag	-6 305	-6 449	-6 553
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	98 134	100 382	102 001

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.14 25:14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Tabell 10.25:14 Anslagsutveckling för Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Tusental kronor

2002	Utfall	145 230	Anslags-sparande	64 969
2003	Anslag	155 804	Utgifts-prognos	148 909
2004	Förslag	158 302		
2005	Beräknat	161 451 ¹		
2006	Beräknat	163 401 ²		

¹ Motsvarar 158 302 tkr i 2004 års prisnivå.

² Motsvarar 158 302 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar statsbidrag till

- kompletterande utbildningar enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar,
- Nordiska scenografiskolan i Skellefteå,
- Svenska hemslöjdsföreningarnas riksomfattande kursverksamhet anordnad länsvis i samverkan med de regionala hemslöjdsföreningarna,
- utveckling av svenskundervisning för invandrare och validering,
- Högskolan för lärarutbildning och kommunikation i Jönköping AB att under perioden 2003–2005 ansvara för ett resurscentrum för vuxenutbildning,
- Samernas utbildningscentrum och
- försöksverksamhet med lärlingsutbildning inom hantverksyrken för vuxna.

Anslagssparandet från 2002 på nästan 65 miljoner kronor har uppstått dels för att beviljade statsbidrag till kompletterande utbildningar inte helt utnyttjats av utbildningsanordnarna och dels för att vissa utvecklings- och stödsatser inte fått planerad omfattning. Av det uppkomna anslagssparandet från 2002 har 44,6 miljoner kronor förts bort som indragning.

Regeringens överväganden

Enligt regeringens bedömning i avsnitt 7.5.8 Fortsatt utveckling av vuxnas lärande skall en försöksverksamhet med en tvåårig eftergymnasial lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken inledas 2004. För detta ändamål föreslås att anslaget ökas med 3,8 miljoner kronor. Finansiering sker genom omfördelning av medel från det under utgiftsområde 16 uppförda ansla-

get 25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna. Vidare minskas anslagsnivån 2004 med 6,5 miljoner kronor på grund av att vissa tidsbegränsade verksamheter upphört 2003. Stödet till kompletterande utbildningar beräknas vara oförändrat under 2004.

Regeringen avser att uppdra åt Myndigheten för skolutveckling att i samråd med CFL och Nationellt centrum för sfi och svenska som andra språk och i samarbete med ett eller ett par universitet eller högskolor genomföra en riktad kompetensutveckling för sfi-lärare i form av distansutbildning med stöd av ny teknik. För ändamålet ställs under 2004 och 2005 årligen 5 miljoner kronor till Myndigheten för skolutvecklings disposition.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 158 302 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:14 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	155 804	155 804	155 804
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 201	8 405	10 387
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-1 667	-1 700	-1 721
Övrigt	-1 036	-1 057	-1 069
Förslag/beräknat anslag	158 302	161 451	163 401

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.15 25:15 Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet

Tabell 10.25:15 Anslagsutveckling för Bidrag till vissa organisationer för uppsökande verksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	50 000	0	
2003	Anslag	50 000	48 750
2004	Förslag	50 000	
2005	Beräknat	50 000 ¹	
2006	Beräknat	50 000 ²	

¹ Motsvarar 50 000 tkr i 2004 års prisnivå.

² Motsvarar 50 000 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar bidrag till Företagarnas riksorganisation, Handikappförbundens samarbetsorgan, Landsorganisationen i Sverige, Lantbrukarnas riksförbund, Ledarna, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges fiskares riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

Syftet med bidraget är att stimulera och utveckla den uppsökande verksamheten och formerna för denna så att intresset hos vuxna för studier och utbildning kan breddas. Bidraget avser också stöd till utbildning i samhällsfrågor i syfte att förtroendevalda inom organisationerna på så sätt kan fördjupa sina kunskaper inom för samhällsutvecklingen centrala områden.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att verksamheten skall vara oförändrad 2004.

Mot bakgrund härav föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett obetecknat anslag om 50 000 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:15 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	50 000	50 000	50 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	50 000	50 000	50 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

10.1.16 25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna

Tabell 10.25:16 Anslagsutveckling för Statligt stöd för utbildning av vuxna

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	2 774 165	87 106	
2003	Anslag	1 784 378	1 642 134
2004	Förslag	1 785 529	
2005	Beräknat	1 901 224 ¹	
2006	Beräknat	0	

¹ Motsvarar 1 845 529 tkr i 2004 års prisnivå.

Från anslaget finansieras statsbidrag enligt förordningen (2002:398) om statligt stöd för utbildning av vuxna. Statsbidrag söks av kommunerna årsvis, fördelas av Myndigheten för skolutveckling och utbetalas av Skolverket. Vidare finansieras insatser för att utveckla vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Anslagssparandet från 2002 förklaras av en eftersläpning i bidragssystemet som innebär att slutredovisning och slutreglering av kommunernas verksamhet inte sker förrän påföljande år. Av det uppkomna anslagssparandet från 2002 har 10,1 miljoner kronor förts bort som indragning.

Regeringens överväganden

År 2004 beräknas det statliga stödet för utbildning av vuxna ligga på samma nivå som 2003. Statsbidraget motsvarar kostnaden för cirka 46 400 årsstudieplatser i kommunal vuxenutbildning. Statsbidraget för vuxenutbildning på gymnasial nivå är villkorat och bygger på en kommunal motprestation. Kommunens åtagande måste motsvara cirka 82 procent av statsbidraget, mätt i antal årsstudieplatser.

Regeringen beräknar även medel för utveckling av vuxenutbildningen för utvecklingsstörda på motsvarande nivå som 2003.

Enligt förslag i avsnitt 7.5.8 Fortsatt utveckling av vuxnas lärande skall lärlingsutbildning inom vissa hantverksområden för vuxna bedrivas som försök från 2004. Finansiering sker genom en permanent omfördelning av 3,8 miljoner kronor från detta anslag till det under utgiftsområde 16 uppförda anslaget 25:14 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning*.

I kapitel 7 avsnitt 7.5.8 Fortsatt utveckling av vuxnas lärande föreslås att 60 miljoner kronor under 2004 överförs till anslaget 25:19 *Valideringsdelegationen*. Denna tillfälliga överföring avser att finansiera Valideringsdelegationens verksamhet under en fyraårsperiod.

Det riktade statsbidraget till kommunerna skall enligt riksdagens beslut från och med 2006 inordnas i det generella bidraget till kommunerna under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Mot bakgrund av detta förslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 1 785 529 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:16 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	1 784 378	1 784 378	1 784 378
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	64 951	120 760	178 786
Beslut	0	0	-1 959 130
Överföring till/från andra anslag	- 63 800	-3 914	- 4 034
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 785 529	1 901 224	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.17 25:17 Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning

Tabell 10.25:17 Anslagsutveckling för Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning

Tusental kronor

År	Utfall	16 795	Anslags-sparande	4 051
2002	Utfall	16 795	Anslags-sparande	4 051
2003	Anslag	14 727	Utgifts-prognos	17 496
2004	Förslag	18 613 ¹		
2005	Beräknat	19 029 ²		
2006	Beräknat	19 320 ³		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 262 000 kronor i kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 18 613 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 18 613 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamheten vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning.

Myndighetens uppgifter är bl.a. att

- ha ett övergripande nationellt planeringsansvar och lämna förslag om de ekonomiska ramarna för den kvalificerade yrkesutbildningen,
- följa upp den kvalificerade yrkesutbildningen och säkerställa dess kvalitet,
- främja utvecklingen av den kvalificerade yrkesutbildningen samt
- informera och sprida kunskap om den kvalificerade yrkesutbildningen.

Av det uppkomna anslagssparandet från 2002 har 1 miljon kronor förts bort som indragning.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning har för verksamhetsår 2002 av Riksrevisionsverket (RRV) fått en revisionsberättelse med invändning. Myndighetens redovisning av totalt utestående åtaganden motsvarar inte det totala åtagandet, dvs. 100 procent av de juridiskt bindande men ännu inte infriade besluten, vilket är det som skall redovisas. Redovisningen är enligt myndigheten beräknad på ett antagande om att det faktiska utnyttjandet endast blir 75 procent av fattade beslut. Myndigheten har på RRV:s förfrågan inte kunnat ta fram en entydig uppgift om det totala utestående åtagandet eller vilka beräkningsgrunder som de olika uppgifterna bygger på. RRV bedömer därmed att det inte går att avgöra om myndigheten håller sig inom den tilldelade bemyndiganderamen om 1 556 miljoner kronor. RRV anser mot denna bakgrund att myndighetens ledning inte haft tillräcklig kontroll över att de beslut som fattats hållit sig inom det tilldelade bemyndigandet.

Den uppkomna situationen beror på verksamhetens karaktär i förening med anslags-systemet, utvecklade rutiner för planering och uppföljning, anslagssystemet samt regelmässigt bortfall av elever vid kursstart i förhållande till planerad och beslutad volym. Regeringen finner situationen oacceptabel. För att komma till rätta med problemen har en arbetsgrupp tillskapats, i vilken förutom Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, ingår företrädare för bl.a. Finans- och Utbildningsdepartementen.

Regeringen utgår ifrån att denna åtgärd är tillfyllest för att komma till rätta med problemen och avser att följa utvecklingen noggrant.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att myndighetens verksamhet skall ha samma omfattning som 2003.

Anslagsnivån har höjts med 3,2 miljoner kronor för att återställa en tillfällig reduktion av anslagsnivån under 2003 som genomfördes för att finansiera ett förstärkt kvalitetsarbete i förskola, skola och vuxenutbildning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 18 613 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:17 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	14 727	14 727	14 727
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	417	756	993
Beslut	262	268	272
Överföring till/från andra anslag	3 207	3 278	3 328
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 613	19 029	19 320

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.18 25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning

Tabell 10.25:18 Anslagsutveckling för Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning

Tusental kronor

År	Utfall	551 781	Anslags-sparande	322 959
2002	Utfall	551 781	Anslags-sparande	322 959
2003	Anslag	609 953	Utgifts-prognos	685 372
2004	Förslag	778 184		
2005	Beräknat	793 575 ¹		
2006	Beräknat	793 575 ²		

¹ Motsvarar 778 184 tkr i 2004 års prisnivå.

² Motsvarar 778 184 tkr i 2004 års prisnivå.

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) är en reguljär verksamhet sedan den 1 januari 2002. Anslaget finansierar statsbidrag till anordnare av KY och kostnader för personskadeförsäkring för studerande. Utgifterna påverkas främst av antalet genomförda och utnyttjade utbildningsplatser samt utbildningarnas inriktning. Anslags-sparandet 2002 har uppstått dels till följd av att beviljade statsbidrag inte utnyttjats fullt ut beroende på att utbildningar inte kommit till stånd eller genomförts med färre deltagare än planerat, dels för att statens kostnad per utbildningsplats varit lägre än budgeterat. Av det uppkomna anslags-sparandet från 2002 har 147,7 miljoner kronor förts bort som indragning.

Utgiftsprognosen 2003 på 685 miljoner kronor överensstämmer väl med det högsta belopp som får belasta anslaget enligt regleringsbrev.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 25:18 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning*, besluta

om bidrag till kvalificerad yrkesutbildning som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 1 556 068 000 kronor under åren 2005–2008.

Tabell 10.25:18 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2002 utfall	2003 prognos	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	1 507 336	1 779 762	2 105 859		
Nya förpliktelser	780 789	928 504	213 499		
Infriade förpliktelser*	508 363	602 407	763 358	742 154	756 998
Utestående förpliktelser vid årets slut	1 779 762	2 105 859	1 556 000		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	1 556 070	2 105 859¹	1 556 068		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

¹ Inklusive förslag i tilläggsbudget i samband med föreliggande proposition.

Regeringens överväganden

Anslagsnivån har 2003 justerats ned med 153 miljoner kronor för att delfinansiera en förstärkt kvalitetssatsning under anslaget 25:3 *Utveckling av skolfrågor*.

De för verksamheten beräknade medlen bör medge en i huvudsak oförändrad faktisk omfattning av verksamheten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 778 184 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:18 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	609 953	609 953	609 953
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	0	0	0
Övriga makroekonomiska förutsättningar	15 089	30 480	30 480
Volymer	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	153 022	153 022	153 022
Övrigt	120	120	120
Förslag/beräknat anslag	778 184	793 575	793 575

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.19 25:19 Valideringsdelegationen¹

Tabell 10.25:19 Anslagsutveckling för Valideringsdelegationen

Tusental kronor

2002	Utfall	0	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	0	Utgifts-prognos	0
2004	Förslag	15 261	¹	
2005	Beräknat	15 621	²	
2006	Beräknat	15 881	³	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 261 000 kronor i kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 15 261 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 15 261 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamheten vid Valideringsdelegationen som föreslås inrättas som egen

myndighet under perioden 2004–2007. Den tidsbegränsade delegationen skall ha en operativ funktion och bedriva och stödja utvecklingsarbete inom området utanför högskoleväsendet.

Delegationens uppgifter är bl.a. att

- i samverkan med arbetslivet och utbildningssektorn utveckla valideringsinsatser,
- stödja och stärka etablerandet av ändamålsenliga samarbetsformer för validering,
- initiera och genomföra utvecklingsinsatser för personal inom valideringsverksamheter, rådgivning och uppföljning,
- utforma och aktivt sprida information om validering,
- följa upp utvecklingen av valideringsverksamhet och säkerställa dess kvalitet samt
- lämna förslag om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa valideringsverksamheten efter fyraårsperiodens slut.

Regeringens överväganden

Kostnaderna för delegationens arbete uppskattas till ca 15 miljoner kronor per år under en fyraårsperiod. Detta inkluderar kostnader för personal, lokaler och kanslistöd samt medel för olika utvecklingsinsatser. Finansieringen sker genom omfördelning av medel från det under utgiftsområde 16 uppförda anslaget 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna*.

Delegationen skall sättas samman så att den rymmer såväl beställare som utförare av validering.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 15 261 000 kronor för budgetåret 2004.

¹ Nytt anslag uppförs

Tabell 10.25:19 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget ¹	0	0	0
Förändring till följd av: Pris- och löneomräkning ²	0	0	0
Beslut	261	267	272
Överföring till/från andra anslag	15 000	15 353	15 610
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 261	15 621	15 881

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.20 25:20 Uppsala universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:20 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Uppsala universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	981 678		22 649
2003	Anslag	1 100 361	1 055 501
2004	Förslag	1 125 854 ¹	
2005	Beräknat	1 151 035 ²	
2006	Beräknat	1 170 073 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 1 125 852 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Uppsala universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 21,0 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 22,6 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Uppsala universitet.

Tabell 10.25:20 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	909	977	3 340	
Civilingenjörsexamen	190	244	800	1 220
Sjuksköterskeexamen	128	144	610	670
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	141	172	605	635
Läroexamen med inriktning mot senare år	238	226	1 280	1 375

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Uppsala universitet har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har uppnått såväl målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållande till 2001 som målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:20 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 113 682
<i>Särskilda åtaganden</i>	
– högskolepedagogisk utbildning av lärare	989
– nationellt resurscentrum i biologi och bioteknik	1 608
– internationell lärarfortbildning	7 517
– sekretariatet för Östersjöuniversitetet	2 058
Summa	1 125 854

Takbeloppet har minskats med 6 210 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:20 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 100 361	1 100 361	1 100 361
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	31 705	57 025	76 168
Beslut	-7 661	-7 832	-7 962
Överföring till/från andra anslag	1 449	1 481	1 506
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 125 854	1 151 035	1 170 073

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.21 25:21 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:21 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Uppsala universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	0
2002	Utfall	1 057 431	0
2003	Anslag	1 140 323	Utgifts- prognos 1 111 815
2004	Förslag	1 173 983 ¹	
2005	Beräknat	1 200 242 ²	
2006	Beräknat	1 220 093 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 1 173 982 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:21 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	130	135	438
Medicinskt	157	125	448
Naturvetenskapligt ¹	124	134	445

¹ Examinationsmålet för Naturvetenskapligt vetenskapsområde inkluderar målet för Tekniskt vetenskapsområde.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Uppsala universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:21 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	2002
Doktorandnybörjare	460	466	47 %	45 %
Licentiatnybörjare	0	1	-	100 %
Aktiva (ht) ¹	2 316	2 343	45 %	45 %
Doktorsexamina	378	368	44 %	47 %
Licentiatexamina	117	124	41 %	40 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:21 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	2002
Professorer ¹	414	433	13 %	13 %
Nya professorer	47	41	19 %	22 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:21 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSRÅDE M.M.

Humanistisk-samhällsvetenskapligt	348 777
Medicinskt	211 241
Naturvetenskapligt ¹	364 044
Kollegiet för samhällsforskning (SCASS)	14 790
Ersättning för lokalhyror m.m.	235 131
Summa	1 173 983

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:21 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 140 323	1 140 323	1 140 323
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	32 841	59 082	78 919
Beslut	819	837	851
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 173 983	1 200 242	1 220 093

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.22 25:22 Lunds universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:22 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lunds universitet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	1 280 897		6 890
2003	Anslag	1 413 832		1 385 376
2004	Förslag	1 455 330	¹	
2005	Beräknat	1 483 705	²	
2006	Beräknat	1 508 245	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 1 451 244 tkr i 2004 års prishnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Lunds universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 24,9 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 6,9 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Lunds universitet.

Tabell 10.25:22 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	997	1 073	3 740	
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	582	641	2 510	2 865
Sjuksköterskeexamen	157	150	570	680
Läroexamen med inriktning mot senare år	30	18	90	90

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Lunds universitet har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt, men universitetet har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Målet att öka examinationen inom högskoleingenjörutbildningen 2002 i förhållande till 2001 har uppnåtts.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:22 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	1 421 096
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	995
- nationellt resurscentrum i fysik	1 163
- trafikflygarutbildning	25 908
- pilotprojekt för högskolepedagogisk utbildning av lärare	4 111
- omhändertagande av arkeologiska fynd	2 057
Summa	1 455 330

Takbeloppet har förändrats med 752 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Universitetet erhåller för sista året 4 111 000 kronor för pilotprojektet för högskolepedagogisk utbildning av lärare.

Planeringsförutsättningar

Som en planeringsförutsättning bör gälla att Lunds universitet erhåller en fortsatt förstärkning med 5 270 000 kronor för trafikflygarutbildningen för perioden 2005–2006.

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:22 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 413 832	1 413 832	1 413 832
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	40 752	73 283	97 878
Beslut	-1 947	-4 280	-4 350
Överföring till/från andra anslag	2 693	870	885
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 455 330	1 483 705	1 508 245

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.23 25:23 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning**Tabell 10.25:23 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Lunds universitet**

Tusental kronor				
2002	Utfall	1 064 538	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	1 158 134	Utgifts-prognos	1 129 181
2004	Förslag	1 192 103¹		
2005	Beräknat	1 218 768 ²		
2006	Beräknat	1 238 925 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 1 192 103 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:23 Examinationsmål för forskarutbildning

UTENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	123	131	371
Medicinskt	117	140	414
Naturvetenskapligt	88	84	294
Tekniskt	92	116	440

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Lunds universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:23 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	508	573	46 %	48 %
Licentiatnybörjare	0	10	-	100 %
Aktiva (ht) ¹	2 956	2 981	43 %	44 %
Doktorsexamina	396	453	40 %	43 %
Licentiatexamina	110	108	34 %	30 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 20 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:23 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	491	540	12 %	11 %
Nya professorer	70	59	17 %	17 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:23 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSRÅDE M.M.

Humanistisk-samhällsvetenskapligt	295 716
Medicinskt	190 435
Naturvetenskapligt	246 902
Tekniskt	208 466
Konstnärligt utvecklingsarbete	5 063
Ersättning för lokalhyror m.m.	245 521
Summa	1 192 103

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:23 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 158 134	1 158 134	1 158 134
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	33 354	60 005	80 152
Beslut	615	629	639
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 192 103	1 218 768	1 238 925

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.24 25:24 Göteborgs universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:24 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Göteborgs universitet

Tusental kronor

2002	Utfall	1 254 814	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	1 358 922	Utgifts-prognos	1 324 949
2004	Förslag	1 400 065	¹	
2005	Beräknat	1 431 359	²	
2006	Beräknat	1 455 032	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 1 400 043 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Göteborgs universitet har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 19,6 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Göteborgs universitet.

Tabell 10.25:24 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	1 151	1 122	3 460	
Sjuksköterskeexamen	131	124	515	850
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	327	316	1 115	1 270
Läroexamen med inriktning mot senare år	341	378	1 660	1 660

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Göteborgs universitet har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta är framgått av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har uppnått målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:24 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 395 691
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	987
- nationellt resurscentrum i matematik	3 387
Summa	1 400 065

Takbeloppet har förändrats med 1 865 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:24 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 358 922	1 358 922	1 358 922
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	39 309	70 550	94 192
Beslut	-13 483	-25 231	-25 648
Överföring till/från andra anslag	15 317	27 118	27 566
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 400 065	1 431 359	1 455 032

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.25 25:25 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:25 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Göteborgs universitet

Tusental kronor

2002	Utfall	874 584	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	943 455	Utgifts-prognos	919 869
2004	Förslag	971 124		
2005	Beräknat	992 846		
2006	Beräknat	1 009 267		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 971 124 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:25 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	112	116	372
Medicinskt	108	97	450
Naturvetenskapligt	65	63	220

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål. Några resultat för forskarutbildningen vid Göteborgs universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:25 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	378	375	59 %	59 %
Licentiatnybörjare	0	1	-	0 %
Aktiva (ht) ¹	2 138	2 031	54 %	54 %
Doktorsexamina	270	261	48 %	47 %
Licentiatsexamina	74	71	54 %	46 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 28 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:25 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	373	396	19 %	20 %
Nya professorer	64	38	20 %	16 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högscoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:25 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSRÅDE M.M.

Humanistisk-samhällsvetenskapligt	301 279
Medicinskt	212 297
Naturvetenskapligt	177 984
Sekretariatet för genusforskning	6 321
Konstnärligt utvecklingsarbete	8 192
Botaniska trädgården	5 455
Ersättning för lokalhyror m.m.	259 596
Summa	971 124

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:25 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	943 455	943 455	943 455
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	27 172	48 883	65 295
Beslut	497	508	517
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	971 124	992 846	1 009 267

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.26 25:26 Stockholms universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:26 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Stockholms universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Utvald värde	Anslags-sparande	Utfall
2002	Utfall	785 220	0	
2003	Anslag	867 917	846 219	
2004	Förslag	893 200	¹	
2005	Beräknat	913 179	²	
2006	Beräknat	928 282	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 893 200 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Stockholms universitet har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 38,5 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för magisterexamen med ämnesdjup vid Stockholms universitet.

Tabell 10.25:26 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	1 075	1 149	3 420	

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Stockholms universitet har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt, och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:26 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	854 488
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	992
- nationellt resurscentrum i kemi	1 158
- stöd till studenter med funktionshinder	22 577
- Tolk- och översättarinstitutet	10 908
- teckentolkning	2 671
- studenter kostnader för deltagande i kurser i Nordens språk och litteratur	406
Summa	893 200

Takbeloppet har förändrats med 287 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:26 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	867 917	867 917	867 917
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	24 996	44 969	60 067
Beslut	117	120	122
Överföring till/från andra anslag	170	174	177
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	893 200	913 179	928 282

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.27 25:27 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning**Tabell 10.25:27 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Stockholms universitet**

Tusental kronor

År	Utfall	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2002	Utfall	887 996		0
2003	Anslag	961 817	Utgifts-prognos	937 772
2004	Förslag	989 835 ¹		
2005	Beräknat	1 011 976 ²		
2006	Beräknat	1 028 712 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 989 835 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning. Anslaget täcker även den avgift till Riksgäldskontoret som utgör ersättning för den finansiella risk och övriga kostnader som är förenade med den ekonomiska förpliktelse som utfärdats till förmån för Fysikhuset Stockholm KB.

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:27 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	151	134	447
Naturvetenskapligt	111	108	453

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Stockholms universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:27 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	347	330	50 %	61 %
Licentiatnybörjare	0	3	-	33 %
Aktiva (ht) ¹	1 797	1 757	51 %	54 %
Doktorsexamina	239	222	44 %	49 %
Licentiatexamen	116	103	40 %	50 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 30 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:27 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	306	315	19 %	20 %
Nya professorer	38	35	18 %	26 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:27 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.

Humanistisk-samhällsvetenskapligt	364 020
Naturvetenskapligt	380 282
Internationella meteorologiska institutet	1 987
Ersättning för lokalhyror m.m.	243 546
Summa	989 835

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:27 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	961 817	961 817	961 817
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	27 700	49 834	66 565
Beslut	318	325	330
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	989 835	1 011 976	1 028 712

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.28 25:28 Umeå universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:28 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Umeå universitet

Tusental kronor

2002	Utfall	862 151	Anslags-sparande	83 016
2003	Anslag	1 020 870	Utgifts-prognos	948 478
2004	Förslag	1 010 716 ¹		
2005	Beräknat	1 033 320 ²		
2006	Beräknat	1 050 410 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 1 010 712 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Umeå universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 83,0 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Umeå universitet.

Tabell 10.25:28 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	641	747	2 390	
Civilingenjörsexamen	108	146	400	680
Sjuksköterskeexamen	125	136	565	635
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	277	211	670	715
Lärarexamen med inriktning mot senare år	333	398	1 365	1 430

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Umeå universitet har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och har inte uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållande till 2001, men inte uppfyllt målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Umeå universitets särskilda åtaganden att erbjuda utbildning i tornedalsfinska respektive att anordna decentraliserad utbildning motsvarande 210 helårsstudenter har inte fullgjorts. Övriga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:28 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	986 236
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	983
- decentraliserad utbildning	15 400
- utbildning i rymd- och miljövetenskap förlagd till Kiruna	6 003
- bidrag till lektorat i samiska och Bildmuseet	2 094
Summa	1 010 716

Takbeloppet har minskats med 39 565 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande

högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:28 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor			
	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 020 870	1 020 870	1 020 870
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	29 413	52 902	70 661
Beslut	-41 038	-42 719	-43 425
Överföring till/från andra anslag	1 471	2 267	2 304
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 010 716	1 033 320	1 050 410

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.29 25:29 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:29 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Umeå universitet

Tusental kronor				
2002	Utfall	611 478	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	661 151	Utgifts-prognos	644 622
2004	Förslag	680 473¹		
2005	Beräknat	695 694 ²		
2006	Beräknat	707 200 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 680 473 tkr i 2004 års prinsnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:29 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	45	56	160
Medicinskt	71	57	225
Naturvetenskapligt	45	38	140

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Umeå universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:29 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	231	232	56 %	49 %
Licentiatnybörjare	0	0	-	-
Aktiva (ht) ¹	1 095	1 087	49 %	49 %
Doktorsexamina	157	148	41 %	50 %
Licentiatsexamina	28	24	50 %	50 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 28 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:29 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	217	226	14 %	16 %
Nya professorer	22	27	41 %	37 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmanad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppet i tabellen nedan.

Tabell 10.25:29 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSORMÅDE M.M	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	206 825
Medicinskt	190 490
Naturvetenskapligt ¹	177 161
Konstnärligt utvecklingsarbete	961
Ersättning för lokalhyror m.m.	105 036
Summa	680 473

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:29 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	661 151	661 151	661 151
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	19 041	34 256	45 757
Beslut	281	287	292
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	680 473	695 694	707 200

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.30 25:30 Linköpings universitet: Grundutbildning**Tabell 10.25:30 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Linköpings universitet**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	971 785	0	
2003	1 059 166		1 032 687
2004	Förslag	1 090 907¹	
2005	Beräknat	1 113 696 ²	
2006	Beräknat	1 132 115 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 1 089 330 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Linköpings universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 19,9 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Linköpings universitet.

Tabell 10.25:30 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	519	698	1 780	
Civilingenjörsexamen	467	616	2 340	2 995
Sjuksköterskeexamen	144	164	715	890
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	200	192	750	800
Lärarexamen med inriktning mot senare år	187	271	905	905

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Linköpings universitet har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har uppnått såväl målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållanden till 2001 som målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:30 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	1 086 741
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	984
- nationellt resurscentrum i teknik	1 601
- humanistiskt förnyelseprojekt	1 581
Summa	1 090 907

Takbeloppet har förändrats med 1 193 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Universitetet erhåller för sista året 1 581 000 kronor för ett humanistiskt förnyelseprojekt.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:30 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 059 166	1 059 166	1 059 166
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	30 555	54 920	73 346
Beslut	-3 609	-5 521	-5 612
Överföring till/från andra anslag	4 795	5 130	5 215
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 090 907	1 113 696	1 132 115

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.31 25:31 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:31 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Linköpings universitet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2002	Utfall	420 780	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	459 769	Utgifts-prognos	448 275
2004	Förslag	473 263 ¹		
2005	Beräknat	483 849 ²		
2006	Beräknat	491 851 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 473 263 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:31 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	40	43	108
Medicinskt	46	55	175
Tekniskt	67	84	297

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Linköpings universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:31 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	254	248	52 %	41 %
Licentiatnybörjare	0	6	-	67 %
Aktiva (ht) ¹	1 225	1 193	42 %	42 %
Doktorsexamina	141	165	35 %	41 %
Licentiatsexamina	69	87	22 %	30 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 26 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:31 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	213	231	12 %	12 %
Nya professorer	31	29	13 %	10 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:31 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt ¹	101 635
Medicinskt	97 315
Tekniskt	169 911
Ersättning för lokalhyror m.m.	104 402
Summa	473 263

¹ Inklusiv Tema.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:31 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	459 769	459 769	459 769
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 241	23 821	31 819
Beslut	253	259	263
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	473 263	483 849	491 851

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.32 25:32 Karolinska institutet: Grundutbildning

Tabell 10.25:32 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karolinska institutet

Tusental kronor

År	Utfall	473 079	Anslags-sparande	0
2002	Utfall	473 079	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	526 569	Utgifts-prognos	513 405
2004	Förslag	544 559	¹	
2005	Beräknat	556 715	²	
2006	Beräknat	565 923	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 544 535 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Karolinska institutet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Karolinska institutet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 8,9 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Karolinska institutet.

Tabell 10.25:32 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL		MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
	2001	2002		
Sjuksköterskeexamen	247	277	1 120	1 310

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Karolinska institutet har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Karolinska institutet har inte anordnat legitimationskurs för optiker på grund av för få

sökande. Övriga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:32 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	482 110
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	386
- tandvårdscentral	59 979
- prov efter läkares allmäntjänstgöring	2 084
Summa	544 559

Takbeloppet har förändrats med 2 626 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:32 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	526 569	526 569	526 569
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15 386	27 483	36 647
Beslut	-9 540	-10 669	-10 846
Överföring till/från andra anslag	12 144	13 333	13 553
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	544 559	556 715	565 923

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.33 25:33 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:33 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karolinska institutet

Tusental kronor				
2002	Utfall	689 735	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	738 943	Utgifts-prognos	720 469
2004	Förslag	760 725	¹	
2005	Beräknat	777 741	²	
2006	Beräknat	790 604	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 760 725 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:33 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Medicinskt	271	306	1 006

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Karolinska institutet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:33 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	412	417	62 %	60 %
Licentiatnybörjare	0	78	-	59 %
Aktiva (ht) ¹	1 926	1 924	62 %	62 %
Doktorsexamina	253	294	55 %	55 %
Licentiatexamina	57	57	68 %	63 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10%.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 27 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:33 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	267	276	14 %	16 %
Nya professorer	47	25	15 %	20 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:33 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor	
VETENSKAPSORMÅDE M.M.	
Medicinskt	496 027
Ersättning för lokalhyror m.m.	264 698
Summa	760 725

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:33 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	738 943	738 943	738 943
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	21 282	38 287	51 141
Beslut	500	511	520
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	760 725	777 741	790 604

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.34 25:34 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning

Tabell 10.25:34 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags- sparande	Utgifter- prognos
2002		752 829		71 354
2003	Anslag	853 207		837 019
2004	Förslag	878 203 ¹		
2005	Beräknat	897 846 ²		
2006	Beräknat	912 697 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 878 202 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Kungl. Tekniska högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kungl. Tekniska högskolan har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 5,1 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Universitetet har därför utnyttjat 5,1 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 71,4 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Kungl. Tekniska högskolan.

Tabell 10.25:34 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	1 146	1 246	5 230	5 310

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Kungl. Tekniska högskolan har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2001 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 har uppnåtts.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:34 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	877 817
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	386
Summa	878 203

Takbeloppet har förändrats med 424 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättning

Av regeringen fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.24:34 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	853 207	853 207	853 207
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	24 572	44 206	59 049
Beslut	424	433	441
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	878 203	897 846	912 697

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.35 25:35 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:35 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Kungl. Tekniska högskolan

Tusental kronor

2002	Utfall	581 388	Anslags- sparande	0
2003	Anslag	633 663	Utgifts- prognos	617 821
2004	Förslag	652 226	¹	
2005	Beräknat	666 815	²	
2006	Beräknat	677 843	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 652 226 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning. Anslaget täcker även den avgift till Riksgäldskontoret som utgör ersättning för den finansiella risk och övriga kostnader som är förenade med den ekonomiska förpliktelse som utfärdats till förmån för Fysikhuset Stockholm KB.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:35 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Tekniskt	240	212	828

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Kungl. Tekniska högskolan redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:35 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	309	328	28 %	34 %
Licentiatnybörjare	0	55	-	36 %
Aktiva (ht) ¹	1 631	1 659	23 %	27 %
Doktorsexamina	202	175	25 %	22 %
Licentiatexamina	176	156	23 %	24 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10%.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 13 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:35 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	205	212	6 %	6 %
Nya professorer	9	10	11 %	10 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:35 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSRÅDE M.M.

Tekniskt	421 093
Ersättning för lokalhyror m.m.	231 133
Summa	652 226

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:35 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	633 663	633 663	633 663
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	18 249	32 831	43 854
Beslut	314	321	326
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	652 226	666 815	677 843

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.36 25:36 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:36 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Luleå tekniska universitet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Ändring	Belopp
2002	Utfall	483 969	Anslags-sparande	31 031
2003	Anslag	551 307	Utgifts-prognos	540 656
2004	Förslag	560 514¹		
2005	Beräknat	571 268 ²		
2006	Beräknat	580 715 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 558 769 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Luleå tekniska universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 10,3 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 31,0 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Luleå tekniska universitet.

Tabell 10.25:36 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magistertexamen med ämnesdjup	160	165	410	
Civilingenjörsexamen	409	469	1 645	1 930
Sjuksköterskeexamen	57	91	330	380
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	138	134	555	565
Lärarexamen med inriktning mot senare år	95	97	280	320

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Luleå tekniska universitet har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt, men universitetet har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har varken uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållande till 2001, eller målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:36 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	534 107
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	378
- decentraliserad utbildning	18 270
- utbildning i rymd- och miljövetenskap förlagd till Kiruna	6 003
- utveckla kortare yrkesutbildningar inom nya områden	1 756
Summa	560 514

Takbeloppet har minskats med 6 673 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Universitetet erhåller för sista året 1 756 000 kronor för att utveckla kortare yrkesutbildningar inom nya områden.

Planeringsföresättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsföresättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:36 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	551 307	551 307	551 307
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15 879	28 565	38 155
Beslut	-7 068	-7 226	-7 346
Överföring till/från andra anslag	396	-1 378	-1 401
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	560 514	571 268	580 715

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.37 25:37 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:37 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Luleå tekniska universitet

Tusental kronor

År	Utfall	2004	Anslags-sparande	2005
2002	Utfall	214 819		0
2003	Anslag	235 646	Utgifts-prognos	229 755
2004	Förslag	242 572¹		
2005	Beräknat	247 998 ²		
2006	Beräknat	252 099 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 242 572 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:37 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	7	10	14
Tekniskt	54	54	250

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Luleå tekniska universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:37 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	135	122	33 %	39 %
Licentiatnybörjare	0	0	-	-
Aktiva (ht) ¹	412	459	32 %	35 %
Doktorsexamina	42	49	26 %	24 %
Licentiatexamina	70	65	30 %	29 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 15 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:37 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	70	78	5 %	4 %
Nya professorer	10	5	0 %	0 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:37 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.

Humanistisk-samhällsvetenskapligt	28 584
Tekniskt	165 542
Konstnärligt utvecklingsarbete	975
Ersättning för lokalhyror m.m.	47 471
Summa	242 572

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:37 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	235 646	235 646	235 646
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 787	12 210	16 309
Beslut	139	142	144
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	242 572	247 998	252 099

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.38 25:38 Karlstads universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:38 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Karlstads universitet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utfall
2002	389 630		30 059
2003	Anslag	432 589	Utgifts- prognos
2004	Förslag	445 819¹	
2005	Beräknat	455 787 ²	
2006	Beräknat	463 325 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 445 815 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Karlstads universitet har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 2,4 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Universitetet har därför utnyttjat 2,4 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av året ett återstående anslagssparande om 30,1 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Karlstads universitet.

Tabell 10.25:38 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	209	211	620	
Sjuksköterskeexamen	108	90	355	435
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	164	177	670	675
Lärarexamen med inriktning mot senare år	199	197	925	950

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Karlstads universitet har inte fullgjort utbildningsuppdraget för antalet helårsstudenter totalt och har inte uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämfört med utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001, men inte målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:38 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	445 438
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	381
Summa	445 819

Takbeloppet har förändrats med 746 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:38 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	432 589	432 589	432 589
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	12 491	22 440	29 965
Beslut	-2 686	-5 034	-5 117
Överföring till/från andra anslag	3 425	5 793	5 888
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	445 819	455 787	463 325

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

**10.1.39 25:39 Karlstads universitet:
Forskning och forskarutbildning****Tabell 10.25:39 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Karlstads universitet**

Tusental kronor

År	Utfall	123 673	Anslags-sparande	0
2002	Utfall	123 673	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	141 387	Utgifts-prognos	137 852
2004	Förslag	145 703	¹	
2005	Beräknat	148 962	²	
2006	Beräknat	151 426	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 145 703 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:39 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	5	7	30
Tekniskt	0	3	20

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Karlstads universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:39 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	2002
Doktorandnybörjare	56	69	45 %	51 %
Licentiatnybörjare	0	5	-	100 %
Aktiva (ht) ¹	145	188	51 %	50 %
Doktorsexamina	4	7	50 %	71 %
Licentiatexamina	2	7	100 %	29 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:39 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL 2001	KVINNOR 2002
Professorer ¹	34	35	19 %	20 %
Nya professorer	4	2	25 %	0 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:39 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	62 700
Tekniskt	65 628
Övriga forskningsmedel	17 375
Summa	145 703

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:39 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	141 387	141 387	141 387
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	4 072	7 326	9 785
Beslut	244	249	254
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	145 703	148 962	151 426

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.40 25:40 Växjö universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:40 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Växjö universitet

Tusental kronor

2002	Utfall	327 119	Anslags-sparande	32 876
2003	Anslag	363 994	Utgifts-prognos	384 644
2004	Förslag	374 856	¹	
2005	Beräknat	383 236	²	
2006	Beräknat	389 575	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 374 851 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Växjö universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 32,9 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Växjö universitet.

Tabell 10.25:40 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	231	227	780	
Sjuksköterskeexamen	38 ¹	90	230	400
Lärexamen med inriktning mot tidigare år	118	126	450	480
Lärexamen med inriktning mot senare år	113	140	585	570

¹ Antalet studenter som tog ut sjuksköterskeexamen nästan halverades till följd av den indragna examensrätten 2000. Universitetet fick under 2001 tillbaka examensrätten.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Växjö universitet har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt, men har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas

uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har inte uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjör-utbildningen 2002 i förhållande till 2001, men har uppnått målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:40 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	374 694
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	162
Summa	374 856

Takbeloppet har förändrats med 367 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:40 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	363 994	363 994	363 994
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 500	18 872	25 205
Beslut	-1 417	-2 594	-2 637
Överföring till/från andra anslag	1 779	2 964	3 013
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	374 856	383 236	389 575

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.41 25:41 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:41 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Växjö universitet

Tusental kronor

2002	Utfall	124 606	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	137 696	Utgifts-prognos	134 254
2004	Förslag	141 801	¹	
2005	Beräknat	144 973	²	
2006	Beräknat	147 370	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 141 801 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:41 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSORMÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	6	5	30

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Växjö universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:41 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	53	25	32 %	48 %
Licentiatnybörjare	0	0	-	-
Aktiva (ht) ¹	142	153	40 %	42 %
Doktorsexamina	5	4	0 %	25 %
Licentiatsexamina	6	7	0 %	29 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 27 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:41 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001 2002	
Professorer ¹	29	34	19 %	20 %
Nya professorer	8	9	13 %	11 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:41 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	91 152
Övriga forskningsmedel	50 649
Summa	141 801

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:41 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	137 696	137 696	137 696
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 966	7 135	9 530
Beslut	139	142	144
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	141 801	144 973	147 370

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tillägsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.42 25:42 Örebro universitet: Grundutbildning

Tabell 10.25:42 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Örebro universitet

Tusental kronor

2002	Utfall	480 781	Anslags-sparande	15 409
2003	Anslag	506 359	Utgifts-prognos	509 109
2004	Förslag	521 938 ¹		
2005	Beräknat	530 040 ²		
2006	Beräknat	538 807 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 518 443 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Örebro universitet har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 21,9 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 15,4 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Örebro universitet.

Tabell 10.25:42 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	87	267	480	
Sjuksköterskeexamen	126	140	520	640
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	113	92	410	435
Lärarexamen med inriktning mot senare år	165	153	560	560

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål. Örebro universitet har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Universitetet har varken uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 eller målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:42 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	514 731
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	164
- lokalisering av verksamhet till Grythyttan	3 240
- nätverksadministration och utveckling av skolledarutbildning	291
- utveckla kortare yrkesutbildningar inom nya områden	1 756
- utveckla s.k. collegeutbildning	1 756
Summa	521 938

Takbeloppet har förändrats med 952 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Universitetet erhåller för sista året 1 756 000 kronor för att utveckla s.k. collegeutbildning samt 1 756 000 kronor för att utveckla kortare yrkesutbildningar inom nya områden.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:42 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	506 359	506 359	506 359
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 633	26 279	35 089
Beslut	-2 697	-2 756	-2 802
Överföring till/från andra anslag	3 643	158	161
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	521 938	530 040	538 807

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.43 25:43 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:43 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Örebro universitet

Tusental kronor

År	Utfall	136 160	Anslags-sparande	0
2002	Utfall	136 160	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	153 420	Utgifts-prognos	149 584
2004	Förslag	157 984¹		
2005	Beräknat	161 518 ²		
2006	Beräknat	164 189 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 157 984 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:43 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	8	14	40

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Örebro universitet redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:43 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	71	104	61 %	46 %
Licentiatnybörjare	0	2	–	50 %
Aktiva (ht) ¹	174	226	53 %	49 %
Doktorsexamina	11	16	36 %	38 %
Licentiatexamina	0	2	–	100 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:43 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	28	41	23 %	31 %
Nya professorer	16	14	19 %	21 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:43 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	93 334
Övriga forskningsmedel	64 650
Summa	157 984

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:43 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	153 420	153 420	153 420
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 418	7 949	10 617
Beslut	146	149	152
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	157 984	161 518	164 189

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.44 25:44 Mitthögskolan: Grundutbildning

Tabell 10.25:44 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mitthögskolan

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	402 638	49 261	
2003	482 405		434 454
2004	Förslag	463 817¹	
2005	Beräknat	472 407 ²	
2006	Beräknat	480 221 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 462 071 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Av anslagssparandet har 9 304 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 15 maj 2003.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Mitthögskolan har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 49,3 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Mitthögskolan.

Tabell 10.25:44 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	180	173	600	
Sjuksköterskeexamen	155	165	740	800
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	146	158	430	440
Lärarexamen med inriktning mot senare år	45	46	210	240

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Mitthögskolan har inte fullgjort utbildningsuppdraget vad avser antalet helårsstudenter totalt och har inte uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för år 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Målet att öka examinationen inom högskoleingenjörutbildningen 2002 i förhållande till 2001 har inte uppnåtts.

Mitthögskolan har uppfyllt målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Mitthögskolans särskilda åtagande att under 2002 anordna decentraliserad utbildning motsvarande 120 helårsstudenter har inte fullgjorts. Övriga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:44 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	445 463
Särskilda åtaganden	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	379
- decentraliserad utbildning	5 931
- utveckla s.k. collegeutbildning	1 756
- utveckla flexibla och regionalt anknutna NT-utbildningar	10 288
Summa	463 817

Takbeloppet har minskats med 32 482 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Högskolan erhåller för sista året 1 756 000 kronor för att utveckla s.k. collegeutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:44 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	482 405	482 405	482 405
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 894	24 994	33 386
Beslut	-32 923	-33 659	-34 216
Överföring till/från andra anslag	441	-1 332	-1 354
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	463 817	472 407	480 221

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.45 25:45 Mitthögskolan: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:45 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mitthögskolan

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	107 772		0
2003	Anslag	118 445	115 484
2004	Förslag	121 983 ¹	
2005	Beräknat	124 712 ²	
2006	Beräknat	126 774 ²	

¹ Beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 121 983 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Några resultat för forskarutbildningen vid Mitthögskolan redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:45 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	2002
Doktorandnybörjare	18	21	50 %	33 %
Licentiatnybörjare	0	0	-	-
Aktiva (ht) ¹	18	34	50 %	41 %
Doktorsexamina	0	0	-	-
Licentiatexamina	0	0	-	-

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudier som har en aktivitetsgrad på minst 10%.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 18 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:45 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	2002
Professorer ¹	19	30	20 %	12 %
Nya professorer	7	15	14 %	14 %

¹ Heltidsexivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:45 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.

Naturvetenskapligt	44 334
Övriga forskningsmedel	77 649
Summa	121 983

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Regeringens bedömning

Regeringen har beslutat att Mithögskolan skall benämnas universitet fr.o.m. den 1 januari 2005.

Tabell 10.25:45 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	118 445	118 445	118 445
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 411	6 137	8 197
Beslut	127	130	132
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	121 983	124 712	126 774

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.46 25:46 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:46 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Blekinge tekniska högskola

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	27 863 ³
2002	Utfall	171 863	
2003	Anslag	235 718	Utgifts-prognos 189 137
2004	Förslag	202 750¹	
2005	Beräknat	205 502 ²	
2006	Beräknat	208 901 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 201 006 tkr i 2004 års prisnivå.³ I årsredovisning för staten (skr.2002/03:101) anges att anslagssparandet för 2002 uppgår till 28 068 tkr. Beloppet har korrigerats till 27 865 tkr.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Av anslagssparandet har 9 797 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut de 15 maj 2003.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Blekinge tekniska högskola har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 27,9 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Blekinge tekniska högskola.

Tabell 10.25:46 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	113	147	430	
Sjuksköterskeexamen	67	96	380	450

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Blekinge tekniska högskola har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och har inte uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 har uppnåtts.

Det särskilda åtagandet att erbjuda pedagogisk utbildning för anställda lärare har inte fullgjorts. Övriga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:46 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	200 830
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	164
- utveckla kortare yrkesutbildningar inom nya områden	1 756
Summa	202 750

Takbeloppet har minskats med 19 757 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning samt med 20 000 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i avsnittet 8.3.1 Anslagsberäkningar, tabell 8.10.

Högskolan erhåller för sista året 1 756 000 kronor för att utveckla kortare yrkesutbildningar inom nya områden.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:46 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	235 718	235 718	235 718
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 789	12 213	16 314
Beslut	-39 757	-40 646	-41 319
Överföring till/från andra anslag	0	-1 783	-1 812
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	202 750	205 502	208 901

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.47 25:47 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:47 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Blekinge tekniska högskola

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	53 841	0
2003	Anslag	61 476	59 939
2004	Förslag	63 311¹	
2005	Beräknat	64 727 ²	
2006	Beräknat	65 798 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 63 311 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för forskarutbildningen för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:47 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Tekniskt	5	6	19

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Blekinge tekniska högskola redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:47 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	26	25	23 %	24 %
Licentiatnybörjare	0	1	-	0 %
Aktiva (ht) ¹	42	61	12 %	21 %
Doktorsexamina	4	5	0 %	0 %
Licentiatexamina	5	6	20 %	17 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas.

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 18 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:47 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	16	18	31 %	23 %
Nya professorer	0	2	-	0 %

¹ Heltidsekvivalenter, mät månader oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:47 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Tekniskt	47 761
Övriga forskningsmedel	15 550
Summa	63 311

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:47 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	61 476	61 476	61 476
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 771	3 186	4 255
Beslut	64	65	67
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	63 311	64 727	65 798

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.48 25:48 Malmö högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:48 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Malmö högskola

Tusental kronor

2002	Utfall	579 686	Anslags-sparande	36 605
2003	Anslag	612 404	Utgifts-prognos	633 699
2004	Förslag	630 467¹		
2005	Beräknat	644 563 ²		
2006	Beräknat	655 223 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 630 461 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Malmö högskola har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 6,9 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 6,9 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av året ett återstående anslagssparande om 36,6 miljoner kronor.

Malmö högskola har felaktigt avräknat 2,1 miljoner kronor inom takbeloppet. Avräkningen avser helårsstudenter och helårsprestationer

inom NT-utbildning med särskilt vuxenstudiestöd till ett belopp av 0,6 miljoner kronor samt inom utbildningsområdet design till ett belopp av 1,5 miljoner kronor. Högskolan kommer att korrigera den felaktiga anslagsbelastningen under 2003.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Malmö högskola.

Tabell 10.25:48 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	17	13	140	
Sjuksköterskeexamen	97	112	480	600
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	360	396	1 595	1 675
Läroexamen med inriktning mot senare år	320	338	1 510	1 365

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Malmö högskola har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållande till 2001, men inte målet att minst en tredjedel av antalet läroexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:48 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	587 193
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	384
- tandvårdscentral	42 890
Summa	630 467

Takbeloppet har förändrats med 391 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resurser för omfördelning och utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen i

kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:48 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor			
	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	612 404	612 404	612 404
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	17 679	31 764	42 417
Beslut	-4 024	-5 640	-5 733
Överföring till/från andra anslag	4 408	6 035	6 134
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	630 467	644 563	655 223

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.49 25:49 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:49 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Malmö högskola

Tusental kronor			
2002	Utfall	64 845	Anslags-sparande 0
2003	Anslag	72 114	Utgifts-prognos 70 311
2004	Förslag	74 237¹	
2005	Beräknat	75 898 ²	
2006	Beräknat	77 153 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 74 237 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:49 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Medicinskt	8	6	25

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Malmö högskola redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:49 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	7	20	57 %	55 %
Licentiatnybörjare	0	5	-	40 %
Aktiva (ht) ¹	38	50	55 %	54 %
Doktorsexamina	6	4	50 %	75 %
Licentiatexamina	6	3	50 %	100 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudierande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 34 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:49 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	30	37	27 %	24 %
Nya professorer	5	7	60 %	14 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:49 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor	
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Medicinskt	40 662
Övriga forskningsmedel	33 575
Summa	74 237

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:49 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	72 114	72 114	72 114
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 077	3 737	4 991
Beslut	46	47	48
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	74 237	75 898	77 153

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.50 25:50 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning

Tabell 10.25:50 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Kalmar

Tusental kronor

2002	Utfall	340 771	Anslags-sparande	15 693
2003	Anslag	357 899	Utgifts-prognos	364 645
2004	Förslag	368 818 ¹		
2005	Beräknat	377 063 ²		
2006	Beräknat	383 299 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 368 813 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Kalmar har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 10,0 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 10,0 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 15,7 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan i Kalmar.

Tabell 10.25:50 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	65	85	220	
Sjuksköterskeexamen	29 ¹	44	235	330
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	100	117	405	420
Lärarexamen med inriktning mot senare år	52	75	265	265

¹ Ett uppehåll i antagningen gjordes 1998, vilket fått effekt 2001.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

För 2002 har Högskolan i Kalmar fullgjort utbildningsuppdraget för antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått såväl målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållande till 2001 som målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:50 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	356 135
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	163
- fortbildning av journalister	8 720
- utrustning till sjöbefälsutbildningen	3 800
Summa	368 818

Takbeloppet har förändrats med 576 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av

tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:50 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	357 899	357 899	357 899
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 348	18 580	24 806
Beslut	-2 183	-2 232	-2 269
Överföring till/från andra anslag	2 754	2 816	2 862
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	368 818	377 063	383 299

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.51 25:51 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:51 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Högskolan i Kalmar

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	49 996		0
2003	62 406		60 846
2004	Förslag	64 241¹	
2005	Beräknat	65 678 ²	
2006	Beräknat	66 764 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 64 241 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:51 Examinationsmål för forskarutbildning

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004
Naturvetenskapligt	3	2	6

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Högskolan i Kalmar redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:51 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	16	22	31 %	50 %
Licentiatnybörjare	0	0	-	-
Aktiva (ht) ¹	32	51	50 %	51 %
Doktorsexamina	2	0	100 %	-
Licentiatexamina	2	1	50 %	100 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudier som har en aktivitetsgrad på minst 10%.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 21 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:51 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	13	17	15 %	12 %
Nya professorer	7	4	0 %	25 %

¹ Heltidsekvivalenter, mät månader oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:51 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	
Naturvetenskapligt	53 128
Övriga forskningsmedel	11 113
Summa	64 241

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:51 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	62 406	62 406	62 406
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 797	3 233	4 319
Beslut	38	39	39
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	64 241	65 678	66 764

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.52 25:52 Mälardalens högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:52 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Mälardalens högskola

Tusental kronor

2002	Utfall	444 801	Anslags-sparande	20 394
2003	Anslag	502 595	Utgifts-prognos	483 464
2004	Förslag	512 385¹		
2005	Beräknat	523 844 ²		
2006	Beräknat	532 508 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 512 383 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Mälardalens högskola har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 1,2 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 20,4 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Mälardalens högskola.

Tabell 10.25:52 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	173	166	410	
Sjuksköterskeexamen	229	250	1 010	1 020
Lärarexamen med inriktning mot senare år	20	15	210	280

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Mälardalens högskola har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt, men högskolan har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätens uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har inte uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 men har uppnått målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning mot matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:52 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	508 596
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	377
- Idélab	3 412
Summa	512 385

Takbeloppet har minskats med 4 698 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:52 Härledning av anslagsnivån 2004-2006,

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	502 595	502 595	502 595
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 490	26 054	34 798
Beslut	-5 567	-5 692	-5 786
Överföring till/från andra anslag	867	886	901
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	512 385	523 844	532 508

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.53 25:53 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning

Tabell 10.25:53 Anslagsutveckling för forskning och forskarutbildning vid Mälardalens högskola

Tusental kronor

2002	Utfall	29 564	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	44 278	Utgifts-prognos	43 171
2004	Förslag	45 580	¹	
2005	Beräknat	46 600	²	
2006	Beräknat	47 370	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 45 580 tkr i 2004 års prisliv.

Under anslaget beräknas ersättning för forskning och forskarutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Några resultat för forskarutbildningen vid Mälardalens högskola redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:53 Resultat för forskarutbildningen

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	56	49	20 %	31 %
Licentiatnybörjare	0	8	-	25 %
Aktiva (ht) ¹	54	103	19 %	25 %
Doktorsexamina	0	3	-	33 %
Licentiatexamen	3	1	33 %	0 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 antgett att minst 15 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:53 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	28	30	10 %	7 %
Nya professorer	7	8	0 %	25 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från beloppen i tabellen nedan.

Tabell 10.25:53 Resursfördelning för forskning och forskarutbildning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.

Tekniskt	32 270
Övriga forskningsmedel	13 310
Summa	45 580

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:53 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	44 278	44 278	44 278
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 275	2 294	3 064
Beslut	27	28	28
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	45 580	46 600	47 370

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.54 25:54 Danshögskolan: Grundutbildning

Tabell 10.25:54 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Danshögskolan

Tusental kronor

2002	Utfall	25 160	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	26 927	Utgifts-prognos	26 254
2004	Förslag	27 801¹		
2005	Beräknat	28 423 ²		
2006	Beräknat	28 893 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 27 801 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Danshögskolan har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,0 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:54 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	26 670
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	24
- lokalkostnader	1 107
Summa	27 801

Takbeloppet har förändrats med 99 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Tabell 10.25:54 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	26 927	26 927	26 927
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	775	1 395	1 863
Beslut	99	101	103
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	27 801	28 423	28 893

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.55 25:55 Dramatiska institutet: Grundutbildning

Tabell 10.25:55 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Dramatiska institutet

Tusental kronor

År	Slagslag	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	67 931	0
2003	Anslag	73 456	71 620
2004	Förslag	75 734¹	
2005	Beräknat	77 428 ²	
2006	Beräknat	78 708 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 75 734 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de

särskilda åtaganden som skall gälla för Dramatiska institutet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Dramatiska institutet har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 2,3 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:55 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	74 199
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
- lokalkostnader	1 512
Summa	75 734

Takbeloppet har förändrats med 162 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Tabell 10.25:55 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	73 456	73 456	73 456
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 116	3 806	5 084
Beslut	162	166	168
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	75 734	77 428	78 708

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.56 25:56 Högskolan i Borås: Grundutbildning

Tabell 10.25:56 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Borås

Tusental kronor

År	Utfall	295 887	Anslags- sparande	0
2002	Utfall	295 887	Anslags- sparande	0
2003	Anslag	314 277	Utgifts- prognos	306 420
2004	Förslag	324 109 ¹		
2005	Beräknat	331 354 ²		
2006	Beräknat	336 835 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 324 104 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Borås har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 1,9 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan i Borås.

Tabell 10.25:56 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	219	220	740	
Sjuksköterskeexamen	103	112	480	620
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	124	215	470	470

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål. Högskolan i Borås har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har varken uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 eller

målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 45 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:56 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	10	9	35 %	35 %
Nya professorer	6	1	16 %	100 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:56 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	323 945
Särskilt åtagande	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	164
Summa	324 109

Takbeloppet har förändrats med 758 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:56 Härlledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	314 277	314 277	314 277
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 079	16 308	21 775
Beslut	-1 242	-1 270	-1 291
Överföring till/från andra anslag	1 995	2 040	2 073
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	324 109	331 354	336 835

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.57 25:57 Högskolan Dalarna: Grundutbildning

Tabell 10.25:57 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Dalarna

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2002	Utfall	285 576		Anslags-sparande	23 328
2003	Anslag	308 221		Utgifts-prognos	323 843
2004	Förslag	317 586¹			
2005	Beräknat	324 690 ²			
2006	Beräknat	330 060 ²			

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 317 586 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan Dalarna har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 0,6 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 0,6 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslags-sparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslags-sparande om 23,3 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan Dalarna.

Tabell 10.25:57 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	37	36	170	
Sjuksköterskeexamen	74	86	355	400
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	69	61	235	255
Läroexamen med inriktning mot senare år	124	102	530	610

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Högskolan Dalarna har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörstuderingen 2002 i förhållande till 2001, men inte målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:57 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	317 421
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	165
Summa	317 586

Takbeloppet har förändrats med 488 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:57 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	308 221	308 221	308 221
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 877	15 970	21 332
Beslut	266	272	276
Överföring till/från andra anslag	222	227	231
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	317 586	324 690	330 060

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.58 25:58 Högskolan på Gotland: Grundutbildning

Tabell 10.25:58 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan på Gotland

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	72 042	10 683	
2003	Anslag	90 139	88 588
2004	Förslag	90 994¹	
2005	Beräknat	93 029 ²	
2006	Beräknat	94 568 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 90 994 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Av anslagssparandet har 4 185 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 15 maj 2003.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan på Gotland har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 10,7 miljoner kronor.

Högskolan på Gotland har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet

helårsstudenter totalt, men högskolan har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för år 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:58 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	85 971
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
- kompensation för uppbyggnad av högskolan	5 000
Summa	90 994

Takbeloppet har minskats med 1 741 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Regeringens bedömning

Vid en eventuell framtida utbyggnad av den högre utbildningen är det angeläget att se över möjligheterna att expandera Högskolan på Gotland.

Tabell 10.25:58 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	90 139	90 139	90 139
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 596	4 670	6 238
Beslut	-1 741	-1 780	-1 809
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	90 994	93 029	94 568

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.59 25:59 Högskolan i Gävle: Grundutbildning

Tabell 10.25:59 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Gävle

Tusental kronor

År	Utfall	296 531	Anslags-sparande	0
2002	Utfall	296 531	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	322 920	Utgifts-prognos	314 847
2004	Förslag	332 957 ¹		
2005	Beräknat	338 618 ²		
2006	Beräknat	344 219 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 331 210 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Gävle har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 4,1 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan i Gävle.

Tabell 10.25:59 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	63	87	140	
Sjuksköterskeexamen	122	132	475	535
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	152	118	520	520
Lärarexamen med inriktning mot senare år	16	29	190	225

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Högskolan i Gävle har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas

uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått såväl målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 som målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:59 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	331 037
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	164
- utveckla s.k. collegeutbildning	1 756
Summa	332 957

Takbeloppet har förändrats med 710 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Högskolan erhåller för sista året 1 756 000 kronor för att utveckla s.k. collegeutbildning.

Vidare erhåller högskolan på anslaget 25:74 *Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor* medel av engångskaraktär, 5 144 000 kronor, för samarbetsavtal med anledning av övertagandet av verksamhet som avser forskning om belastningsskador. Anslaget 23:1 *Arbetsmiljöverket* inom utgiftsområde 14 Arbetsliv har minskats med motsvarande belopp.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:59 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	322 920	322 920	322 920
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 333	16 758	22 376
Beslut	-2 363	-4 704	-4 782
Överföring till/från andra anslag	3 067	3 645	3 705
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	332 957	338 618	344 219

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.60 25:60 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning

Tabell 10.25:60 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Halmstad

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2002	Utfall	238 727		Anslags-sparande	2 683
2003	Anslag	250 743		Utgifts-prognos	247 157
2004	Förslag	258 442 ¹			
2005	Beräknat	264 171 ²			
2006	Beräknat	268 540 ²			

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 258 391 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Halmstad har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 16,9 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 2,7 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan i

Halmstad. Se kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Tabell 10.25:60 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	69	83	390	
Sjuksköterskeexamen	76	83	340	395
Lärarexamen med inriktning mot senare år	18	54	195	275

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Högskolan i Halmstad har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått såväl målet att öka examinationen inom högskoleingenjörutbildningen 2002 i förhållande till 2001 som målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 24 procent nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:60 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	10	14	0 %	10 %
Nya professorer	2	5	0 %	40 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:60 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	258 278
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	164
Summa	258 442

Takbeloppet har ökat med 459 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskole-

utbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:60 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	250 743	250 743	250 743
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 292	13 011	17 374
Beslut	-975	-997	-1 013
Överföring till/från andra anslag	1 382	1 413	1 436
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	258 442	264 171	268 540

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.61 25:61 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning

Tabell 10.25:61 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan Kristianstad

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2002	Utfall	242 482	13 153
2003	Anslag	280 925	274 144
2004	Förslag	288 258¹	
2005	Beräknat	294 703 ²	
2006	Beräknat	299 577 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensations för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 288 255 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan Kristianstad har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårs-

prestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 2,7 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer. Dessutom redovisades vid utgången av budgetåret ett anslagssparande om 13,2 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan Kristianstad.

Tabell 10.25:61 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	11	11	240	
Sjuksköterskeexamen	109	112	490	550
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	249	246	835	835
Läroexamen med inriktning mot senare år	69	86	350	390

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Högskolan Kristianstad har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt, men högskolan har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått såväl målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 som målet att minst en tredjedel av antalet läroexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:61 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	288 094
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	164
Summa	288 258

Takbeloppet har minskats med 773 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskole-

utbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:61 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	280 925	280 925	280 925
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 108	14 569	19 457
Beslut	-2 715	-3 921	-3 986
Överföring till/från andra anslag	1 940	3 129	3 181
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	288 258	294 703	299 577

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.62 25:62 Högskolan i Skövde: Grundutbildning

Tabell 10.25:62 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Skövde

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	221 178	7 534
2003	Anslag	228 412	230 236
2004	Förslag	235 226¹	
2005	Beräknat	240 487 ²	
2006	Beräknat	244 465 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 235 225 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Skövde har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 9,1

miljoner mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 9,1 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 7,5 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan i Skövde.

Tabell 10.25:62 Examinationsmål för grundutbildning

Tusental kronor

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	35	45	130	
Sjuksköterskeexamen	165	154	695	775

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Högskolan i Skövde har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:62 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	235 063
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	163
Summa	235 226

Takbeloppet har förändrats med 236 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av

tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:62 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	228 412	228 412	228 412
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 578	11 834	15 808
Beslut	222	227	231
Överföring till/från andra anslag	14	14	15
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	235 226	240 487	244 465

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.63 25:63 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning

Tabell 10.25:63 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	228 045	0
2003	Anslag	235 539	229 651
2004	Förslag	243 209 ¹	
2005	Beräknat	248 643 ²	
2006	Beräknat	252 756 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 243 203 tkr i 2004 års prinsnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 16,2 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 15,3 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla.

Tabell 10.25:63 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Sjuksköterskeexamen	102	108	470	620
Läraexamen med inriktning mot tidigare år	46	70	285	290

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001, men inte målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:63 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	240 938
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	163
- utveckling av arbetsintegrerat lärande	2 108
Summa	243 209

Takbeloppet har förändrats med 844 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:63 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	235 539	235 539	235 539
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 836	12 248	16 347
Beslut	-3 295	-5 657	-5 750
Överföring till/från andra anslag	4 129	6 512	6 620
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	243 209	248 643	252 756

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.64 25:64 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:64 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Idrottshögskolan i Stockholm

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	0
2002	Utfall	37 007	0
2003	Anslag	42 830	41 759
2004	Förslag	44 325 ¹	
2005	Beräknat	45 316 ²	
2006	Beräknat	46 065 ²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 44 325 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Idrottshögskolan i Stockholm har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 0,6 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för lärarexamen med inriktning mot senare år vid Idrottshögskolan i Stockholm.

Tabell 10.25:64 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Lärarexamen med inriktning mot senare år	57	36	160	160

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål. Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:64 Resursfördelning för grundutbildningen

Takbelopp	44 302
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
Summa	44 325

Takbeloppet har förändrats med 261 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:64 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	42 830	42 830	42 830
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 234	2 219	2 964
Beslut	-95	-97	-99
Överföring till/från andra anslag	356	364	370
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	44 325	45 316	46 065

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.65 25:65 Konstfack: Grundutbildning**Tabell 10.25:65 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Konstfack**

Tusental kronor

År	Utfall	106 970	Anslags-sparande	0
2002	Utfall	106 970	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	114 554	Utgifts-prognos	111 690
2004	Förslag	118 193	¹	
2005	Beräknat	120 837	²	
2006	Beräknat	122 835	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 118 193 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

Konstfack har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 2,3 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för lärarexamen med inriktning mot senare år vid Konstfack.

Tabell 10.25:65 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Lärarexamen med inriktning mot senare år	59	31	120	120

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

*Resursfördelning 2004***Tabell 10.25:65 Resursfördelning för grundutbildningen**

Tusental kronor

Takbelopp	117 063
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
- lokalkostnader	1 107
Summa	118 193

Takbeloppet har förändrats med 340 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:65 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	114 554	114 554	114 554
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 299	5 935	7 928
Beslut	73	75	76
Överföring till/från andra anslag	267	273	277
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	118 193	120 837	122 835

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.66 25:66 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning**Tabell 10.25:66 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Konsthögskolan**

Tusental kronor

År	Utfall	50 307	Anslags-sparande	0
2002	Utfall	50 307	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	52 390	Utgifts-prognos	51 080
2004	Förslag	54 071	¹	
2005	Beräknat	55 281	²	
2006	Beräknat	56 195	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 54 072 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kungl. Konsthögskolan har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 5,7 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:66 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	52 903
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
- lokalkostnader	1 107
- stipendier	38
Summa	54 071

Takbeloppet har förändrats med 172 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Tabell 10.25:66 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	52 390	52 390	52 390
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 509	2 715	3 626
Beslut	172	176	179
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	54 071	55 281	56 195

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.67 25:67 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:67 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Tusental kronor

2002	Utfall	112 837	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	120 061	Utgifts-prognos	117 059
2004	Förslag	123 652		
2005	Beräknat	126 418		
2006	Beräknat	128 508		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensering för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 123 652 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,1 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för lärarexamen med inriktning mot senare år vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Tabell 10.25:67 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Lärarexamen med inriktning mot senare år	13	9	115	120

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål. Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:67 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	101 227
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	165
- dirigentutbildning och utbildning i elektroakustisk komposition samt medel för ombesörjande av utbetalning av bidrag till Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI)	3 357
- utvecklingsmedel	16 283
- lokalkostnader	2 620
Summa	123 652

Takbeloppet har förändrats med 134 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:67 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	120 061	120 061	120 061
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 458	6 221	8 309
Beslut	34	35	35
Överföring till/från andra anslag	99	101	103
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	123 652	126 418	128 508

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.68 25:68 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning**Tabell 10.25:68 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Lärarhögskolan i Stockholm**

Tusental kronor

2002	Utfall	397 422	Anslags-sparande	23 740
2003	Anslag	381 926	Utgifts-prognos	396 118
2004	Förslag	393 780	¹	
2005	Beräknat	402 585	²	
2006	Beräknat	409 244	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 393 777 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden*Resultatinformation*

Lärarhögskolan i Stockholm har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 17,7 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 17,7 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av budgetåret ett återstående anslagssparande om 23,7 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Lärarhögskolan i Stockholm.

Tabell 10.25:68 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	43	31	180	
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	433	575	1 895	2 110
Lärarexamen med inriktning mot senare år	388	413	2 190	2 275

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Lärarhögskolan i Stockholm har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas

uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har inte uppnått målet att minst en tredjedel av lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik. Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts utom anordnandet av flygläroverutbildning.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 25 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:68 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR	
			2001	2002
Professorer ¹	13	16	38 %	33 %
Nya professorer	1	5	0 %	40 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:68 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	387 900
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	165
- utveckling av läroverutbildning för dövas och hörselskadades behov	2 015
- rekryteringsinsatser för lärarstudenter med utländsk bakgrund och annat modersmål än svenska	690
- nationellt centrum för svenskundervisning för invandrare och svenska som andra språk	3 010
Summa	393 780

Takbeloppet har förändrats med 855 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättning för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:68 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	381 926	381 926	381 926
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11 002	19 788	26 432
Beslut	-1 326	-1 356	-1 378
Överföring till/från andra anslag	2 178	2 227	2 264
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	393 780	402 585	409 244

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.69 25:69 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:69 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Operahögskolan i Stockholm

Tusental kronor				
2002	Utfall	15 619	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	16 084	Utgifts-prognos	15 682
2004	Förslag	16 679 ¹		
2005	Beräknat	17 052 ²		
2006	Beräknat	17 334 ²		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 16 679 tkr i 2004 års prinsnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Operahögskolan i Stockholm har för budgetåret 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och avräknade vid utgången av budgetåret 0,9 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:69 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor

Takbelopp	15 549
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
- lokalkostnader	1 107
Summa	16 679

Takbeloppet har förändrats med 132 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Tabell 10.25:69 Härlledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	16 084	16 084	16 084
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	463	833	1 113
Beslut	132	135	137
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	16 679	17 052	17 334

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.70 25:70 Södertörns högskola: Grundutbildning

Tabell 10.25:70 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Södertörns högskola

Tusental kronor

År	Typ	Belopp	Notering	Antal
2002	Utfall	204 107	Anslags-sparande	19 356
2003	Anslag	244 776	Utgifts-prognos	223 394
2004	Förslag	247 373	¹	
2005	Beräknat	252 906	²	
2006	Beräknat	257 089	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).² Motsvarar 247 373 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Södertörns högskola har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 1,3 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp. Högskolan har därför utnyttjat 1,3 miljoner kronor av tidigare uppkommet anslagssparande och redovisade vid utgången av året ett återstående anslagssparande om 19,4 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Södertörns högskola.

Tabell 10.25:70 Examinationsmål för grundutbildning

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	64	106	210	
Lärarexamen med inriktning mot senare år	-	31	190	250

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Södertörns högskola har inte fullgjort utbildningsuppdraget för antalet helårsstudenter totalt, men högskolan har uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Högskolan har inte uppfyllt målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Det särskilda åtagandet att erbjuda pedagogisk utbildning för anställda lärare har inte fullgjorts.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 26 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:70 Professorer

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	27	30	22 %	25 %
Nya professorer	7	4	29 %	50 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:70 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	224 208
<i>Särskilt åtagande</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	165
- strukturförändring inom grundutbildningen	23 000
Summa	247 373

Takbeloppet har minskats med 4 453 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning. I anslaget för 2004 föreslås anslagsmedel engångsvis för 2004 för att finansiera en strukturförändring inom grundutbildningen.

Planeringsförutsättningar

Av regeringen fastställda examinationsmål för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008 framgår av tabellen över examinationsmål under rubriken Resultatinformation.

Tabell 10.25:70 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	244 776	244 776	244 776
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 050	12 683	16 941
Beslut	-4 495	-4 596	-4 672
Överföring till/från andra anslag	42	43	44
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	247 373	252 906	257 089

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.71 25:71 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Tabell 10.25:71 Anslagsutveckling för grundutbildning vid Teaterhögskolan i Stockholm

Tusental kronor				
2002	Utfall	24 737	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	25 930	Utgifts-prognos	25 282
2004	Förslag	26 841	¹	
2005	Beräknat	27 442	²	
2006	Beräknat	27 895	²	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 26 842 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Teaterhögskolan i Stockholm har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 0,3 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:71 Resursfördelning för grundutbildningen

Tusental kronor	
Takbelopp	25 711
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- högskolepedagogisk utbildning av lärare	23
- lokalkostnader	1 107
Summa	26 841

Takbeloppet har förändrats med 164 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning.

Tabell 10.25:71 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	25 930	25 930	25 930
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	747	1 344	1 795
Beslut	164	168	170
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	26 841	27 442	27 895

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.72 25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Tabell 10.25:72 Anslagsutveckling för anslaget Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	1 638 297	67 375	
2003	1 875 181		1 792 120
2004	Förslag	1 940 279	
2005	Beräknat	1 987 421 ¹	
2006	Beräknat	2 020 292 ¹	

¹ Motsvarar 1 943 939 tkr i 2004 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas ersättning för den högre utbildning och forskning som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare med stöd av bl.a. avtal som staten ingått med utbildningsanordnarna och i vissa fall särskilda regeringsbeslut.

Av anslagssparandet har 60 876 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 15 maj 2003.

De examina som enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Tabell 10.25:72 Fördelning på anslagsposter för enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELÖPP
1. Chalmers tekniska högskola AB	
- Grundutbildning	616 804
- Forskning och forskarutbildning	404 888
2. Handelshögskolan i Stockholm	50 000
3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	
- Grundutbildning	365 439
- Forskning och forskarutbildning	37 559
4. Teologiska Högskolan, Stockholm (THS)	5 987
5. Evangeliska Frikyrkan	2 695
6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen	2 096
7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)	9 894
8. Ericastiftelsen	6 085
9. Stiftelsen Stora Sköndal	20 001
10. Ersta Diakonisällskap	30 590
11. Stiftelsen Rödakorshemmet	36 946
12. Sophiahemmet – Idéell förening	27 602
13. Beckmans skola AB	14 302
14. Momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping	309 391
Summa	1 940 279

Enskilda utbildningsanordnare

1. Chalmers tekniska högskola AB

Resultatinformation, grundläggande högskoleutbildning

Chalmers tekniska högskola AB har för 2002 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret 56,9 miljoner kronor som högskolan inte kunnat tillgodoräkna sig (anslagssparande).

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Chalmers tekniska högskola AB.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Chalmers tekniska högskola AB

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL ¹ 2001-2004	PLANERAT ¹ 2005-2008
Civilingenjörsexamen och arkitektexamen	799	755	3 570	3 700

¹ Enligt avtal mellan staten och Chalmers tekniska högskola AB

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Chalmers tekniska högskola AB har inte fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Målet att öka examinationen inom högskoleingenjörutbildningen 2002 i förhållande till 2001 har uppnåtts. Det särskilda uppdraget att ge grundutbildning i kärnkemi och reaktorfysik har fullgjorts. Utbildning för aktiv sjöpersonal har anordnats och omfattade 26 helårsstudenter, vilket överstiger det i avtalet angivna antalet.

Resultatinformation, forskning och forskarutbildning

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för forskarutbildning vid Chalmers tekniska högskola AB

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL ¹ 2001-2004
Tekniskt	142	166	590

¹ Enligt avtal mellan staten och Chalmers tekniska högskola AB

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Chalmers tekniska högskola AB redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:72 Resultat för forskarutbildningen vid Chalmers tekniska högskola AB

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	215	198	26 %	26 %
Licentiatnybörjare	0	0	–	–
Aktiva (ht) ¹	1 028	1 056	26 %	26 %
Doktorsexamina	115	130	24 %	29 %
Licentiatexamina	140	172	26 %	24 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 anggett att minst 15 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:72 Professorer vid Chalmers tekniska högskola AB

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	137	150	6 %	7 %
Biträdande professorer ²	49	49	4 %	6 %
Nya professorer	24	11	4 %	9 %

¹ Heltidsekvivalenter, mätmånad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

² Heltidsekvivalenter

Resurser för 2004

Det högsta belopp som bör kunna utgå till Chalmers tekniska högskola AB för budgetåret 2004 beräknas för

- grundutbildning till 616 804 000 kronor, varav 614 805 000 kronor utgörs av takbeloppet. För särskilda åtaganden har beräknats 370 000 kronor för högskolepedagogisk utbildning av lärare och 1 629 000 kronor som bidrag till utrustning till sjöbefälsutbildningen.
- forskning och forskarutbildning till 404 888 000 kronor.

2. Handelshögskolan i Stockholm

Resultatinformation

Handelshögskolan i Stockholm redovisar 1 385 helårsstudenter för 2002, vilket är 104 fler än för 2001. Högskolan redovisar 24 avlagda doktors - examina för 2002, vilket är 16 färre än för 2001 och 8 avlagda licentiatexamina vilket är lika många som för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar att det högsta belopp som kan utgå till Handelshögskolan i Stockholm för grundutbildning, bibliotek, studiestöd i forskarutbildning och för avlagda doktorsexamina är 50 000 000 kronor.

3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Resultatinformation, grundläggande högskoleutbildning

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har för budgetåret 2002 redovisat helårsprestationer motsvarande 3,6 miljoner kronor mer än vad som kan ersättas inom beslutat s.k. takbelopp och redovisade vid utgången av budgetåret

sparade helårsprestationer motsvarande 20,9 miljoner kronor.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för vissa examina vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL ¹ 2001-2004	PLANERAT ¹ 2005-2008
Magisterexamen med ämnesdjup	181	196	660	
Sjuksköterskeexamen ²	166	183	660	760
Lärarexamen med inriktning mot tidigare år	192	221	705	710
Lärarexamen med inriktning mot senare år	63	75	305	315

¹ Enligt avtal mellan staten och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

² Uppgift om utfall 2001 avser Hälsohögskolan i Jönköping.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har fullgjort utbildningsuppdraget för 2002 vad avser antalet helårsstudenter totalt och uppnått målet att öka antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik. En sammanställning av lärosätenas uppdrag för 2002 jämte utfallet för detta år framgår av tabell i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Utbildningsuppdraget.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har varken uppnått målet att öka examinationen inom högskoleingenjörsutbildningen 2002 i förhållande till 2001 eller målet att minst en tredjedel av antalet lärarexamina skall ha en inriktning med matematik, naturvetenskap eller teknik.

Resultatinformation, forskning och forskarutbildning

I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002 samt fastställt examinationsmål för perioden 2001–2004.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för forskarutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping

VETENSKAPSOMRÅDE	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL ¹ 2001-2004
Humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde	2	10	22

¹ Enligt avtal mellan staten och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Några resultat för forskarutbildningen vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 10.25:72 Resultat för forskarutbildning vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Doktorandnybörjare	13	19	46 %	74 %
Licentiatnybörjare	0	0	–	–
Aktiva (ht) ¹	42	66	36 %	47 %
Doktorsexamina	2	5	50 %	60 %
Licentiatexamen	0	1	–	0 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

Regeringen har som mål för perioden 2001–2004 angett att minst 18 procent av nya professorer skall vara kvinnor.

Tabell 10.25:72 Professorer vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping

	ANTAL 2001	ANTAL 2002	ANDEL KVINNOR 2001	ANDEL KVINNOR 2002
Professorer ¹	21	27	14 %	9 %
Nya professorer	6	6	50 %	33 %

¹ Heltidsekvivalenter, mättnad oktober (källa: Högskoleverkets NU-databas).

Resursfördelning 2004

Det högsta belopp som bör kunna utgå till Stiftelsen Högskolan i Jönköping för budgetåret 2004 beräknas för

- grundutbildning till 365 439 000 kronor, varav 365 279 000 kronor utgörs av tak - beloppet. Takbeloppet har förändrats med 374 000 kronor i enlighet med vad som redovisats i tabell 8.1 Resursförändring för grundläggande högskoleutbildning i kapitlet Insatser, avsnittet Grundläggande högskoleutbildning. För det särskilda åtagandet högskolepedagogisk utbildning av lärare har 160 000 kronor beräknats.
- forskning och forskarutbildning till 37 559 000 kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen har för avsikt att ge Stiftelsen Högskolan i Jönköping generell tillstånd att utfärda doktorsexamen och licentiatexamen inom humanistisk-samhällsvetenskaplig veten-

skapsområde (se vidare kapitlet Insatser, avsnittet Forskning och forskarutbildning).

4. Teologiska Högskolan, Stockholm (THS)

Resultatinformation

Teologiska Högskolan, Stockholm redovisar 172 helårsstudenter för 2002, vilket är 16 fler än för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Teologiska Högskolan, Stockholm till 5 987 000 kronor, vilket motsvarar 169 helårsstudenter. I beloppet har beräknats medel för utbyggnad och en bidragsförstärkning om 903 000 kronor.

5. Evangeliska Frikyrkan

Resultatinformation

Evangeliska Frikyrkan (tidigare Nybygget – kristen samverkan) redovisar för Örebro Teologiska Högskola 87 helårsstudenter för 2002, vilket är 10 fler än för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Evangeliska Frikyrkan för Örebro Teologiska Högskola till 2 695 000 kronor, vilket motsvarar 73,5 helårsstudenter. I beloppet har beräknats medel för utbyggnad och en bidragsförstärkning om 482 000 kronor.

6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen

Resultatinformation

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen redovisar för Johannelunds teologiska högskola 62 helårsstudenter för 2002, vilket är 8 fler än för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola till 2 096 000 kronor, vilket motsvarar 58 helårsstudenter. I beloppet har beräknats medel för utbyggnad och en bidragsförstärkning om 346 000 kronor.

7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)

Resultatinformation

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut redovisar 54 helårsstudenter för 2002, vilket är 5 färre än för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut till 9 894 000 kronor, vilket motsvarar 84,5 helårsstudenter.

8. Ericastiftelsen

Resultatinformation

Ericastiftelsen redovisar 35 helårsstudenter inom psykoterapiutbildning med inriktning mot barn- och ungdomar för 2002, vilket är 1 mer än för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Ericastiftelsen till 6 085 000 kronor.

9. Stiftelsen Stora Sköndal

Resultatinformation

Stiftelsen Stora Sköndal och Ersta Diakonisällskap (se anslagspost 10) redovisar för Ersta Sköndal högskola 702 helårsstudenter för 2002 vilket är 58 fler än för 2001.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Stiftelsen Stora Sköndal till 20 001 000 kronor, motsvarande 22 helårsstudenter i kyrkomusikalisk utbildning, 129 helårsstudenter i samordnad sjuksköterske- och socionomutbildning, 178,5 helårsstudenter i socionomutbildning, 30 helårsstudenter i magisterutbildning i socialt arbete och 25 helårsstudenter i utbildning i teologi. I beloppet har beräknats medel dels för utbyggnad av den samordnade sjuksköterske- och socionomutbildningen om 1 275 000 kronor, dels för utbildning i teologi om 347 000 kronor.

10. Ersta Diakonissällskap

Resultatinformation

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Ersta Sköndal högskola. I tabellen nedan anges utfallet 2001 och 2002, målen för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Ersta Sköndal högskola

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Sjuksköterskeexamen	63	65	320	505

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Ersta Diakonissällskap till 30 590 000 kronor.

I anslagsposten ingår 3 414 000 kronor för utbyggnad av sjuksköterskeutbildningen.

11. Stiftelsen Rödakorshemmet

Resultatinformation

Stiftelsen Rödakorshemmet redovisar för Röda Korsets Högskola 384 helårsstudenter för 2002.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Röda Korsets Högskola. I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002, målen för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Röda Korsets Högskola

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Sjuksköterskeexamen	89	97	430	510

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål.

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till stiftelsen Rödakorshemmet till 36 946 000 kronor.

I anslagsposten ingår 1 716 000 kronor för utbyggnad av sjuksköterskeutbildningen.

12. Sophiahemmet – Idéell förening

Resultatinformation

Sophiahemmet – Idéell förening (tidigare Stiftelsen Sophiahemmet) redovisar för Sophiahemmet Högskola 300 helårsstudenter för 2002.

För perioden 2001–2004 har examinationsmål fastställts för sjuksköterskeexamen vid Sophiahemmet Högskola. I tabellen nedan anges utfallet för 2001 och 2002, målen för perioden 2001–2004 samt planeringsförutsättningar för perioden 2005–2008.

Tabell 10.25:72 Examinationsmål för grundutbildning vid Sophiahemmet Högskola

EXAMEN	UTFALL 2001	UTFALL 2002	MÅL 2001-2004	PLANERAT 2005-2008
Sjuksköterskeexamen	82	79	310	340

Ytterligare kommentarer finns i kapitlet Resultatbedömning, avsnittet Examinationsmål. Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Sophiahemmet – Idéell förening till 27 602 000 kronor.

I anslagsposten ingår 1 716 000 kronor för utbyggnad av sjuksköterskeutbildningen.

13. Beckmans skola AB

Resurser för 2004

Regeringen beräknar bidraget till Beckmans skola AB till 14 302 000 kronor, vilket motsvarar 123 helårsstudenter.

14. Mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Under anslagsposten har beräknats mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som ingåtts mellan staten och bolaget respektive staten och stiftelsen.

Enligt avtalen skall staten ersätta bolaget respektive stiftelsen för de mervärdesskattekostnader, som uppkommer i den grundläggande högskoleutbildningen och forskningen vid Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Syftet är att

garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga högskolor och universitet.

Budgetåret 2002 anvisade staten 292,6 miljoner kronor avseende ersättning för mervärdesskattekostnader. Det sammanlagda belopp som utbetalades för 2002 var 232 miljoner kronor.

Enligt prognoser kommer de samlade utgifterna för mervärdesskattekostnader 2003 att uppgå till cirka 224 miljoner kronor. Det högsta belopp som kan utgå för ändamålet beräknas för 2003 till 297,7 miljoner kronor.

Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping omfattas, enligt avtal, av förordningen (2002:831) om myndigheters rätt till kompensation för ingående mervärdesskatt som gäller för övriga statliga lärosäten, dvs. att åtta procent av erhållna bidrag skall inbetalas. För Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping innebär detta att de prognostiserar att för 2003 till Kammarkollegiet återbetala cirka 10 miljoner kronor avseende kompensation för ingående mervärdesskatt på nya avtal som tecknas från och med 2003.

Tabell 10.25:72 Härledning av anslagsnivån 2004-2006 för Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 875 181	1 875 181	1 875 181
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	54 189	97 266	129 889
Beslut	-2 853	-5 206	-5 292
Överföring till/från andra anslag	13 762	20 180	20 514
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 940 279	1 987 421	2 020 292

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.73 25:73 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Tabell 10.25:73 Anslagsutvecklingen för anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Tusental kronor

2002	Utfall	485 433	Anslags-sparande	122 180
2003	Anslag	554 204	Utgifts-prognos	576 138
2004	Förslag	484 126	¹	
2005	Beräknat	422 185	²	
2006	Beräknat	429 169	³	

¹ 26 305 tkr avser statlig ålderspensionsavgift för 2004 varav -30 878 tkr avser regleringsbelopp för 2001.

² Motsvarar 412 948 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 412 950 tkr i 2004 års prisnivå.

Av anslagssparandet har 18 617 000 kronor dragits in genom regeringsbeslut den 15 maj 2003. Vidare har från anslaget förts bort ytterligare 28 miljoner kronor 2003 för att begränsa de statliga utgifterna.

Under detta anslag har medel beräknats för verksamhet inom högskoleområdet för vilken medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Under anslaget beräknas även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris samt bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande:

Tabell 10.25:73 Fördelning på anslagsposter för anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1 Svenska studenthemmet i Paris	1 613
2 Bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer	212
3 Statsbidrag till Teknik- och naturvetenskapscentrum	22 869
4 Svenskundervisning i utlandet m.m.	7 521
5 Stipendier inom programmet North2north	874
6 Stipendier för studier vid College of Europe	358
7 Arbete med konstnärlig utsmyckning	926
8 Statliga ålderspensionsavgifter	26 305
9 Stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram	1 394
10 Rekryteringsdelegationen	40 000
11 Särskilda lärarutbildningar, SÅL	180 000
12 Projekt för invandrade akademiker	10 000
13 Delegationen för regional samverkan om högre utbildning	50 000
14 Stöd till IRECO	10 000
15 Sveriges nätuniversitet, per capitaersättning	100 000
16 Regionala etikprövningsnämnderna	10 000
17 Regeringens disposition	22 054
Summa	484 126

Resursfördelning för 2004

För högskolesektorn föreslås utgiftsminskningen om 60 miljoner kronor som föreslogs i 2003 års ekonomiska vårproposition tas ut i enlighet med regeringens förslag i kapitlet Insatser avsnittet Grundläggande högskoleutbildning genom att den tidigare planerade utbyggnaden av grundutbildning inte genomförs fullt ut. Att minskningen tas ut på anslaget beror på att medlen för utbyggnad var beräknade under detta anslag för att senare fördelas ut till lärosätena. För anslaget 25:73 innebär detta en minskning med 23,4 miljoner kronor. Vidare föreslås att anslaget minskas med ytterligare 17 miljoner kronor för att begränsa de statliga utgifterna.

Från anslaget förs 2 miljoner kronor till utgiftsområde 15, anslaget 25:7 Bidrag till vissa studiesociala ändamål. Vidare förs cirka 7,4 miljoner kronor från anslaget för att finansiera en sedan tidigare beslutad mindre dimensione-

ringsökning inom grundläggande högskoleutbildning vid de statliga högskolorna och 9,7 miljoner kronor förs till anslaget 25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m. för att finansiera en utbyggnad vid enskilda högskolor.

Anslaget minskas engångsvis under 2004 med 18 miljoner kronor.

Vidare tillförs anslaget 3,7 miljoner kronor för utbildningsbidragens statliga ålderspensionsavgifter som reglerats för 2001 från 1–4 AP-fonden. Anslaget tillförs dessutom 4 miljoner kronor till Teknik- och naturvetenskapscentrum.

4. Svenskundervisning i utlandet m.m.

Medel under anslagsposten beräknas finansiera åtgärder som främjar undervisning i svenska och om svenska förhållanden liksom information om svensk utbildning och forskning i utlandet. Medlen disponeras av Svenska institutet.

5. Stipendier inom programmet North2north

Under anslagsposten disponerar Svenska institutet medel avsedda att finansiera insatser i samband med program för student- och lärarmobilitet benämnt North2north inom ramen för Arktiska rådets universitetssamarbete Uarctic. Programmet syftar till att åstadkomma en sammanhållning mellan de åtta arktiska staterna och till att öka förståelsen för och kunskapen om kulturella, språkliga, klimatomässiga, ekologiska och andra förhållanden i länderna. Inom programmet skall hänsyn tas till ursprungsbefolkningarnas särskilda behov och till att underlätta en hållbar samhällsutveckling.

Aktiviteten inom North2north föreslås pågå under 2002–2004 och därefter utvärderas.

6. Stipendier för studier vid College of Europe

Resurser har beräknats för stipendiemöjligheter till College of Europe. Stipendierna bör ges till personer som genomgått svensk högskoleutbildning och avlagt akademisk examen. Medlen disponeras av Svenska institutet och avser att finansiera stipendierna samt administrationen av dessa.

7. Arbete med konstnärlig utsmyckning

Resurser har beräknats till Kungl. Tekniska högskolan för arbete med konstnärlig utsmyckning.

8. Statliga ålderspensionsavgifter

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen finns beräknade under anslagsposten.

9. Stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Fortsatt stöd med 1 085 000 kronor har beräknats för Tempus, EU:s samarbetsprogram med Central- och Östeuropa inom högre utbildning.

Under anslagsposten har 103 000 kronor beräknats för stöd till utveckling av projektansökningar inom EU:s utbildningsprogram Leonardo da Vinci, där universitet och högskolor medverkar.

Vidare har 206 000 kronor beräknats för att delfinansiera universitets och högskolors kostnader för intensivkurser i svenska språket för Erasmusstudenter, s.k. Intensive Language Preparation Courses (ILPC), 2004. ILPC är en permanent aktivitet inom ramen för EU:s utbildningsprogram Sokrates.

Medlen disponeras av Internationella programkontoret för utbildningsområdet.

10. Rekryteringsdelegationen

Under perioden 2002–2004 avsätts medel för Rekryteringsdelegationen för att stimulera rekryteringsaktiviteter vid universitet och högskolor.

11. Särskilda lärarutbildningar, SÄL

Under perioden 2002–2006 avsätts medel för den satsning på Särskilda lärarutbildningar som aviserades i budgetpropositionen för 2002 (prop. 2001/02:1 utg. omr. 16, bet. 2001/02:UbU1, rskr. 2001/02:97).

12. Projekt för invandrade akademiker

Under perioden 2002–2004 avsätts medel för anordnande av utbildning enligt förordningen (1995:889) om en särskild teoretisk och praktisk utbildning vid universitet och högskolor. Utbildningen riktar sig till invandrare med utländsk högskoleutbildning. Syftet med utbildningen är att invandrare med en utländsk högskoleutbildning skall kunna få en kompletterande utbildning för att möta kraven på den svenska arbetsmarknaden.

13. Delegationen för regional samverkan om högre utbildning

Under perioden 2002–2004 avsätts medel för att stimulera regionalt samarbete mellan universitet eller högskolor och kommuner, landsting, länsstyrelser eller motsvarande organ i syfte att skapa hållbar tillväxt i regionerna och samtidigt främja rekryteringen till högskolan. Medlen fördelas av Delegationen för regional samverkan om högre utbildning.

14. Stöd till IRECO

Under perioden 2003–2005 tillförs IRECO medel för att i samarbete med VINNOVA arbeta för en omstrukturering av industriforskningsinstitutet inom IRECO med målet att skapa färre och större institut med internationell konkurrenskraft och en stark förankring hos näringslivet.

15. Sveriges nätuniversitet, per capitaersättning

För att fortsatt stimulera universitet och högskolor att erbjuda utbildning inom ramen för Sveriges nätuniversitet föreslår regeringen att en extra ersättning om 20 000 kronor skall utgå till universitet och högskolor för helårsstudenter inom dessa kurser för 2004.

16. Regionala etikprövningsnämnderna

Den första januari 2004 träder lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor i kraft. Etikprövningen kommer att genomföras

inom ramen för en ny organisation bestående av sex regionala nämnder och en central nämnd. De regionala nämnderna kommer att finansieras genom avgifter. För att under det första verksamhetsåret säkerställa en stabil ekonomisk situation, och för att överbrygga de svårigheter som kan uppstå i samband med att etikprövning av forskning görs obligatorisk, tillförs medel engångsvis som ett komplement till avgiftsfinansieringen. Dessa medel skall fördelas mellan de regionala nämnderna och användas för att dels bygga upp infrastrukturen, dels för att utjämna skillnader i faktisk och förväntad ärendevolymer under det första verksamhetsåret. Medel till de regionala etikprövningsnämnderna tillförs även verksamheten från anslaget 26:10 *Regionala etikprövningsnämnder*.

17. Regeringens disposition

Medel på anslagsposten kommer att användas till riktade satsningar inom universitet och högskolor.

Tabell 10.25:73 Härledning av anslagsnivån 2004-2006 för Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	554 204	554 204	554 204
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 808	27 814	37 302
Beslut	31 084	61 996	63 022
Överföring till/från andra anslag	-112 842	-250 060	-254 196
Övrigt	-3 128	28 231	28 837
Förslag/beräknat anslag	484 126	422 185	429 169

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.74 25:74 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Tabell 10.25:74 Anslagsutveckling för anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Tusental kronor

2002	Utfall	254 638	Anslags-sparande	0
2003	Anslag	341 243	Utgifts-prognos	332 710
2004	Förslag	348 438	¹	
2005	Beräknat	351 138	²	
2006	Beräknat	356 949	³	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 343 456 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 343 459 tkr i 2004 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas all ersättning – inklusive ersättning för lokalhyror och kostnader för inredning och utrustning – som är förenad med forskning vid högskolor som inte har vetenskapsområden samt för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande:

Tabell 10.25:74 Fördelning på anslagsposter för anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1 Danshögskolan	3 383
2 Dramatiska institutet	3 239
3 Högskolan i Borås	31 925
4 Högskolan Dalarna	37 044
5 Högskolan på Gotland	7 866
6 Högskolan i Gävle	69 254
7 Högskolan i Halmstad	35 994
8 Högskolan Kristianstad	27 888
9 Högskolan i Skövde	24 188
10 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	22 942
11 Idrottshögskolan i Stockholm	21 374
12 Konstfack	4 160
13 Kungl. Konsthögskolan	2 211
14 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	4 240
15 Lärarhögskolan i Stockholm	27 540
16 Operahögskolan i Stockholm	2 640
17 Södertörns högskola	19 675
18 Teaterhögskolan i Stockholm	2 875
Summa	348 438

Resursfördelning för 2004

Till anslaget har kompensation för avgiften för den årliga revisionen påförts i enlighet med avsnittet Anslagsberäkningar. I anslagsposten Högskolan i Gävle ingår medel av engångskaraktär, 5 144 000 kronor, för samarbetsavtal med anledning av övertagandet av verksamhet som avser forskning om belastningsskador. Anslaget 23:1 *Arbetsmiljöverket* inom utgiftsområde 14 Arbetsliv har minskats med motsvarande belopp.

I anslagsposten Idrottshögskolan i Stockholm ingår medel till Centrum för idrottsforskning med 6 095 640 kronor.

Tabell 10.25:74 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	341 243	341 243	341 243
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 828	17 678	23 616
Beslut	566	579	588
Överföring till/från andra anslag	-3 178	-8 360	-8 498
Övrigt	-21	0	0
Förslag/beräknat anslag	348 438	351 138	356 949

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.75 25:75 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Tabell 10.25:75 Anslagsutveckling för anslaget Ersättning för klinisk utbildning och forskning

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	1 680 929		0
2003	Anslag	1 730 619		1 730 619
2004	Förslag	1 780 460		
2005	Beräknat	1 942 902 ¹		
2006	Beräknat	1 975 038 ¹		

¹ Motsvarar 1 900 394 tkr i 2004 års prisnivå.

Från anslaget utgår ersättning till vissa landsting enligt avtal om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. samt om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m.

Regeringens överväganden

Ett nytt avtal om samarbete om läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning har den 13 juni 2003 slutits mellan staten och företrädare för de sex berörda landstingen. Information om det nya avtalet finns under kapitlet Insatser, avsnittet Nytt avtal om samarbete om grundutbildning av läkare m.m.

Avtalet innebär bl.a. att parterna har preciserat beräkningarna för ersättningen till landstingen för medverkan i grundutbildningen. Ersättning utgår enligt de beslut om utökning av läkarutbildningen som har fattats av riksdagen i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2000. Detta innebär att antalet helårsstudenter

kommer att öka till och med budgetåret 2007 och beloppen gäller hela denna utbyggnad. För budgetåren 2004–2006 ökar antalet helårsstudenter på läkarutbildningen enligt följande

Tabell 10.25:75 Dimensionering av läkarutbildningen

Helårsstudenter			
UNIVERSITET	2004	2005	2006
Uppsala universitet	698	723	748
Lunds universitet	891	916	941
Göteborgs universitet	742	774	806
Umeå universitet	725	742	759
Linköpings universitet	551	583	615
Karolinska institutet	1413	1440	1 468

Något nytt avtal om tandläkarutbildning och odontologisk forskning har ännu inte slutits. Medel för ersättning för dessa ändamål beräknas därför enligt det gamla avtalet.

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Tabell 10.25:75 Medicinsk utbildning och forskning

Tusental kronor	
Uppsala universitet	208 738
Lunds universitet	335 749
Göteborgs universitet	347 689
Umeå universitet	178 518
Linköpings universitet	131 138
Karolinska institutet	484 544

Tabell 10.25:75 Odontologisk utbildning och forskning

Tusental kronor	
Göteborgs universitet	53 475
Umeå universitet	40 609

Tabell 10.25:75 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	1 730 619	1 730 619	1 730 619
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	49 841	89 665	119 773
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	122 618	124 646
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	1 780 460	1 942 902	1 975 038

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.76 25:76 Högskoleverket

Tabell 10.25:76 Anslagsutveckling för anslaget Högskoleverket

Tusental kronor				
2002	Utfall	171 972	Anslags-sparande	5 903
2003	Anslag	187 019	Utgifts-prognos	188 205
2004	Förslag	185 151		
2005	Beräknat	189 299 ¹		
2006	Beräknat	192 181 ¹		

¹ Motsvarar 185 150 tkr i 2004 års prisnivå.

Högskoleverkets uppgift är att genom uppföljningar och utvärderingar bidra till att förbättra och förnya den högre utbildningen och forskningen vid universitet och högskolor. Högskoleverket svarar också för tillsynen över högskolans verksamhet i syfte att öka rättssäkerheten i högskolan. Verket har också som uppgift att på uppdrag av regeringen genomföra utredningar och utvärderingar som grund för regeringens ställningstagande i olika frågor. Verket har dessutom ansvar för statistik om verksamheten vid universitet och högskolor.

Tabell 10.25:76 Fördelning på anslagsposter för Högskoleverket

ANSLAGSPOST	BELOPP
1 Högskoleverket	154 999
2 Rådet för högre utbildning	30 152
Summa	185 151

Anslaget har minskats med 7 miljoner kronor i enlighet med vad som redovisats i tabellen Förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområde 16 i kapitlet Särskilda frågor, avsnittet Anslagsberäkningar. Vidare har anslaget ökat med 270 000 kronor som kompensation för avgiften för den årliga revisionen.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.25:76 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 2002	9 739	13 907	-4 168
Prognos 2003	10 000	13 000	-3 000
Budget 2004	14 000	13 500	500

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Regeringen har på politikområdesnivån i tillämpliga delar redovisat Högskoleverkets insatser och uppnådda resultat vad avser verksamhetsområdet Utbildning och universitetsforskning.

Högskoleverket har i årsredovisningen redovisat sin verksamhet efter den indelning av verksamheten som angavs i regleringsbrevet för 2002.

Högskoleverkets vidgade ansvar för granskning av kvaliteten i den högre utbildningen innebär att samtliga utbildningar skall utvärderas under en sexårsperiod från och med 2001. Under 2002 har tio sådana ämnes- och programutvärderingar genomförts. Arbetet fortsätter också med att utveckla metoder för kvalitetsgranskningarna, bl.a. genom den av verket tillsatta gruppen med internationella rådgivare. En viktig del av kvalitetsgranskningen avser prövningarna av examenstillstånd. Dessa har under 2002 huvudsakligen avsett yrkesexamina inom vårdområdet och generell magisterexamensrätt.

Antalet tillsynsärenden har ökat under 2002 jämfört med tidigare år. Dessa ärenden har till största delen gällt enskilda studenters rätts-säkerhet och lärosätena har godtagit verkets bedömningar och ändrat den lokala regelutlämpningen.

Regeringens bedömning

Regeringens bedömning är att resultatinformationen i årsredovisningen ger en god bild av utvecklingen inom de områden som Högskoleverket har ansvar för. Enligt regeringens mening har de mål som uppställts för verksamheten uppfyllts.

Rådet för högre utbildning

Hos Högskoleverket finns ett råd för högre utbildning. Rådet för högre utbildning har i samverkan med andra aktörer inlett ett projekt om dokumentation av pedagogisk meritering och även anordnat kompetensutveckling för personer på strategiska positioner vid lärosätena. I arbetet med att stödja pedagogisk utveckling har rådet särskilt betonat genusperspektivet.

Tabell 10.25:76 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	187 019	187 019	187 019
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 862	9 161	12 148
Beslut	-6 730	-6 881	-6 986
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	185 151	189 299	192 181

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.77 25:77 Verket för högskoleservice

Tabell 10.25:77 Anslagsutveckling för Verket för högskoleservice

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	13 168	113
2003	Anslag	13 492	13 268
2004	Förslag	14 053	
2005	Beräknat	14 344 ¹	
2006	Beräknat	14 529 ¹	

¹ Motsvarar 14 053 tkr i 2004 års prislivå.

Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för den samordnade antagningen till grundläggande

högskoleutbildning. Utöver detta biträder VHS universitet, högskolor och andra myndigheter vid upphandling.

Anslaget finansierar underhåll och utveckling av datorbaserade system för antagningsprocessen samt kostnader för övrig antagningsverksamhet, såsom betygsdatabas och bedömning av utländska gymnasiebetyg.

Avgiftsbelagd verksamhet

Det ekonomiska målet för antagningsverksamheten är att intäkterna skall täcka 85 procent av kostnaderna för denna verksamhet. Det ekonomiska målet har inte uppnåtts 2002. Kostnaderna har täckts till ca 82 procent med avgiftsintäkter.

Det ekonomiska målet för upphandlingsverksamheten, att intäkterna skall täcka 100 procent av kostnaderna, har med marginal uppnåtts under 2002.

Tabell 10.25:77 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

UPPDRAGSVERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT (INTÄKT - KOSTNAD)
Utfall 2002			
Antagning	66 387	-69 075	-2 688
Upphandling	19 169	-16 362	2 807
Prognos 2003			
Antagning	64 873	-65 752	-879
Upphandling	19 019	-18 763	256
Budget 2004			
Antagning	71 778	-72 657	-879
Upphandling	19 425	-19 425	0

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Regeringen gav i juni 2000 VHS i uppdrag att i samarbete med universitet och högskolor utveckla ett nytt flexibelt antagningssystem för såväl samordnad som lokal antagning (s.k. NyA-projektet). Utvecklingskostnaderna för NyA-projektet skall rymmas inom VHS och universitetens och högskolornas befintliga medel.

VHS har även under 2002 på uppdrag från Ladok-konsortiet genomfört ett projekt med syfte att lämna förslag till en förvaltnings-

organisation för Ladok-systemet som är lärosätens studieadministrativa IT-stöd.

Beträffande VHS upphandlingsverksamhet har antalet upphandlingsuppdrag minskat under 2002. Omsättningen har trots detta ökat till följd av att uppdragens omfattning ökat. Ett antal nya kunder har också tillkommit. Dock anlitate färre universitet och högskolor VHS upphandlingstjänster under 2002 än 2001.

Mot bakgrund av det som redovisats beräknas kostnaden för budgetåren 2004 och 2005 enligt nedan.

Tabell 10.25:77 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	13 492	13 492	13 492
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	561	852	1 037
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	14 053	14 344	14 529

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.78 25:78 Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tabell 10.25:78 Anslagsutveckling för Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	396 980	-669	
2003	Anslag	369 609		359 700
2004	Förslag	372 315 ¹		
2005	Beräknat	381 691 ²		
2006	Beräknat	388 908 ³		

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 2 678 000 kronor i kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 372 315 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 372 315 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar utgifter för tilldelning och återbetalning av studiestöd samt tilldelning och återbetalning av lån till hemutrustning för flyktingar. Centrala studiestödsnämnden (CSN) administrerar denna verksamhet. Anslaget finansierar delvis också CSN:s studiesociala verksamhet. Vidare ingår medel för administration av

bidrag vid korttidsstudier till Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor	Inbetalda avgifter 2002	Prognos inbetalda avgifter 2003	Prognos inbetalda avgifter 2004
Offentligrättslig verksamhet	300 148	290 000	300 000

CSN:s verksamhet utgörs av ett enda verksamhetsområde. Alla avgifter får disponeras av myndigheten och skall bidra till att finansiera verksamheten hos CSN. Avgifterna redovisas därför mot anslaget 25:78 *Centrala studiestödsnämnden m.m.*

Regeringens överväganden

Under de tre senaste åren har CSN:s resurser förstärkts med sammanlagt 70 miljoner kronor för de kostnader som uppstod i samband med inrättandet av kundcentret i Kiruna. Från och med 2004 skall myndigheten finansiera kundcentret inom ramen för ordinarie anslagsnivå.

CSN:s verksamhet under 2002 har varit betydligt jämnare och mer tillfredställande än under de närmast föregående åren. Målen för verksamheten har uppnåtts under 2002. Regeringen anser att det finns förutsättningar för CSN att klara uppställda mål med oförändrade resurser även under 2004. Minskade ärendevolymer, samordnat och förenklat studiestödssystem, satsningen på kundcentret i Kiruna samt utvecklat IT-stöd skapar förutsättningar för myndigheten att rationalisera och omstrukturera verksamheten. Regeringen gör därför bedömningen att servicen till de studerande kan bibehållas på en hög nivå under 2004.

Som en följd av den resursförstärkning beträffande bidrag vid korttidsstudier som regeringen föreslår under avsnitt 4.1.7 under utgiftsområde 15 Studiestöd föreslås här att detta anslag förstärks med 1,2 miljoner kronor.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 372 315 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:78 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	369 609	369 609	369 609
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 201	19 712	27 074
Beslut	2 678	2 745	2 797
Överföring till/från andra anslag	-10 173	-10 376	-10 572
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	372 315	381 691	388 908

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.79 25:79 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 10.25:79 Anslagsutveckling för Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor			
2002	Utfall	9 880	Anslags-sparande 1 556
2003	Anslag	10 286	Utgifts-prognos 10 331
2004	Förslag	10 671 ¹	
2005	Beräknat	10 921 ²	
2006	Beräknat	11 101 ³	

¹ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 27 000 kronor i kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1).

² Motsvarar 10 671 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 671 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar utgifter för kansliets verksamhet, arvoden och andra ersättningar till nämndens ledamöter. Anslagssparandet för budgetåret 2002 beror till stor del på att ingående behållning från 2001 inte förbrukats. Av det uppkomna anslagssparandet från 2002 har 1,3 miljoner kronor förts bort som indragning.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att det finns förutsättningar för Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) att klara uppställda mål med medel motsvarande 2003 års tilldelning under det kommande året. Regeringen anser att även en något ökad ärendemängd skall kunna hanteras inom denna resursram.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 10 671 000 kronor för budgetåret 2004.

Tabell 10.25:79 Härledning av anslagsnivå 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	10 286	10 286	10 286
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	358	607	787
Beslut	27	28	28
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	10 671	10 921	11 101

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.80 25:80 Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Tabell 10.25:80 Anslagsutveckling för Internationella programkontoret för utbildningsområdet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering	Överskott
2002	Utfall	37 918	Anslags-sparande	1 016
2003	Anslag	40 795 ¹	Utgifts-prognos	40 162
2004	Förslag	41 915²		
2005	Beräknat	42 992 ³		
2006	Beräknat	43 884 ⁴		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår 320 000 kronor fr.o.m. 2004 som kompensation för avgiften för den årliga revisionen (se avsnitt 4.5.1.).

³ Motsvarar 41 915 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 41 915 tkr i 2004 års prisnivå.

Internationella programkontoret för utbildningsområdet (programkontoret) ansvarar för;

- Sokrates, EU:s program för utbildning,
- Leonardo da Vinci, EU:s program för yrkesutbildning,
- Tempus, EU:s samarbetsprogram inom högre utbildning med OSS-länderna, Mongoliet och de icke-associerade länderna i Central- och Östeuropa samt Medelhavsområdet,

- Linnaeus-Palme, utbytesprogram för samarbete mellan utvecklingsländer och svenska universitet och högskolor,
- Minor Field Studies (MFS), stipendieprogram för svenska studenter att bedriva fältstudier i utvecklingsländer,
- Internship, resestipendieprogram för universitet och högskolor för samarbete med utvecklingsländer,
- Interpraktik, stipendier för praktik i utlandet för arbetslösa ungdomar,
- IAESTE, internationell praktikplatsförmedling för blivande civilingenjörer och naturvetare,
- EU:s utbytesprogram inom högre utbildning med Latinamerika (Alfa), Nordamerika (EU/USA och EU/Kanada), Australien (EU/Australien) och Japan (EU/Japan),
- ASEM-DUO, samarbetsprogram med Asien där programkontoret är kontaktpunkt,
- Ett år i Frankrike/Spanien/Tyskland, utbytesprogram för gymnasieutbildande,
- Euroguidance Sweden, tidigare, Resurscentrum för vägledning,
- Europass, dokument för erkännande av yrkesutbildning i EU/EES,
- Cedefop, studiebesök inom yrkesutbildning i EU,
- Nordplus-Junior, Nordiska ministerrådets utbytesprogram för grund- och gymnasieskola,
- samt för internationella stipendier och bidrag för internationalisering av den svenska skolan.

En jämförelse mellan budget och utfall för 2002 visar ett överskott på 1 016 000 kronor.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning är att utvecklingen varit tillfredsställande inom de program som myndigheten har ansvar för. Målet att öka svenskt deltagande i programmen bedöms huvudsakligen vara uppfyllt. Anslaget för 2004 beräknas till 41 915 000 kronor.

Tabell 10.25:79 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	40 795	40 795	40 795
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	800	1 869	2 754
Beslut	320	328	335
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	41 915	42 992	43 884

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.81 25:81 Myndigheten för Sveriges nätuniversitet

Tabell 10.25:81 Anslagsutveckling för Myndigheten för Sveriges nätuniversitet

Tusental kronor

2002	Utfall	25 345	Anslags-sparande	711
2003	Anslag	35 029	Utgifts-prognos	34 153
2004	Förslag	31 751		
2005	Beräknat	32 459 ¹		
2006	Beräknat	32 956 ¹		

¹ Motsvarar 31 751 tkr i 2004 års prisnivå.

Myndigheten för Sveriges nätuniversitet skall stödja Sveriges nätuniversitet och i samverkan med universitet och högskolor främja utvecklingen av IT-stödd distansutbildning.

Anslaget finansierar myndighetens verksamhet, en presentation av universitet och högskolors utbud av IT-stödd distansutbildning i en IT-stödd portal samt utgifter för att identifiera och stödja områden som saknar IT-stödd distansutbildning.

Regeringens överväganden

Anslaget har minskats med 4 miljoner kronor i enlighet med vad som redovisats i tabellen Förslag till utgiftsminskningar inom utgiftsområde 16 i kapitlet Särskilda frågor, avsnittet Anslagsberäkningar. Vidare har anslaget ökat med 96 000 kronor som kompensation för avgiften för den årliga revisionen.

Resultatinformation

Myndigheten för Sveriges nätuniversitet har i årsredovisningen för budgetåret 2002 redovisat sin verksamhet i enlighet med uppsatta mål och återrapporteringskrav.

Verksamheten påbörjades den 1 mars 2002 och har koncentrerats till att utveckla samarbetsformer och stöd till de 31 lärosäten som under året ingick i Sveriges nätuniversitet. En provisorisk webbplats med grundläggande information och söktjänster har etablerats i samverkan med Högskoleverkets webbplats studera.nu. För att stödja samordningen kring studieadministrativa frågor inom Sveriges nätuniversitet har referensgrupper inrättats med företrädare för lärosätena. Vidare har ett arbete kring kvalitet i IT-stödd distansutbildning inletts av en arbetsgrupp med experter från olika lärosäten.

Myndigheten ansvarar för ett register över den IT-stödda distansutbildning som universitet och högskolor anmäler till myndigheten. Att en kurs är registrerad hos myndigheten är en förutsättning för att ett lärosäte skall kunna få del av de medel som regeringen särskilt avsatt för att stimulera utbyggnaden av Sveriges nätuniversitet. Under 2002 disponerade lärosätena således 211 miljoner kronor för ändamålet och under 2003 disponeras 159 miljoner kronor.

Ytterligare kommentarer vad gäller Sveriges nätuniversitet finns i kapitlet Insatser, avsnittet Sveriges nätuniversitet.

Resursfördelning 2004

Tabell 10.25:81 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	35 029	35 029	35 029
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	626	1 421	1 979
Beslut	-3 904	-3 991	-4 052
Överföring till/från andra anslag	0	0	0
Övrigt	0	0	0
Förslag/beräknat anslag	31 751	32 459	32 956

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.82 25:81 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Tabell 10.25:81 Anslagsutveckling för Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Tusental kronor

2002	Utfall	37 145	Anslags-sparande	2 527
2003	Anslag	38 402 ¹	Utgifts-prognos	34 960
2004	Förslag	34 666		
2005	Beräknat	34 666		
2006	Beräknat	34 666		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

Den största delen av anslaget avser Sveriges medlemsavgift till Unesco, vilken utbetalas i euro och i USD. Anslaget finansierar även medlemsavgifter till konventionen om världens natur- och kulturarv och Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM). Vidare täcker anslaget kostnader för Svenska unescorådet.

En jämförelse mellan budget och utfall för 2002 visar ett överskott på 2 527 000 kronor. Av anslagssparandet har 1 369 000 kronor dragits in enligt regeringsbeslut den 15 maj 2003.

Regeringens överväganden

För 2004 beräknas anslaget till 34 666 000 kronor. Faktorer som styr utgifterna under detta anslag är utvecklingen av organisationens budget, Sveriges andel av budgeten samt valutaförändringar. Sveriges avgift beräknas minska med fr.o.m. 2004 i samband med USA:s återinträde i Unesco varvid en sänkning av anslaget görs med 3 000 000 kr.

Till följd av en översyn av Svenska unescorådet, dess verksamhet och arbetsformer bedömer regeringen att organisationen för svensk medverkan i Unescos fem vetenskapliga program bör reformeras. Svensk bevakning och medverkan i dessa program har varit splittrad och ojämn. För att uppnå ökad stadga och kontinuitet och därmed förutsättningar för ett bättre fungerande samarbete med Unescos vetenskapliga program och det svenska vetenskapssamhället ges Vetenskapsrådet ansvaret för kontakterna med Unescos vetenskapliga program. För detta ändamål görs en överföring på 800 000 kronor

till anslaget 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation.

Tabell 10.25:81 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget	38 402	38 402	38 402
¹			
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	64	64	64
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	-800	-800	-800
Övrigt	-3 000	-3 000	-3 000
Förslag/beräknat anslag	34 666	34 666	34 666

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

10.1.83 25:83 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Tabell 10. 25:83 Anslagsutveckling för Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Tusental kronor

2002	Utfall	17 652	Anslags-sparande	324
2003	Anslag	18 100 ¹	Utgifts-prognos	11 958
2004	Förslag	15 964		
2005	Beräknat	13 072 ²		
2006	Beräknat	13 305 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 12 764 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 12 764 tkr i 2004 års prisnivå.

De utgifter som belastar anslaget avser utveckling av system som skall leda till effektiviseringar och kostnadsminskningar i myndigheternas verksamhet eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt samt till viss övergripande statistik inom utbildningsområdet. Anslaget kan även tas i anspråk för vissa andra övergripande verksamheter av tillfällig art. I nu gällande ansvarsfördelning för officiell statistik inom Utbildningsdepartementets område finansieras den officiella skolstatistiken via anslag till Statens skolverk och högskolestatistiken via anslag till Högskoleverket. Centrala studie-

stödsnämnden ansvarar för officiell statistik som avser studiestöd. Den officiella statistiken som gäller utbildningsväsendet som helhet finansieras via anslag till Statistiska centralbyrån (SCB). Från detta anslag finansieras särskilda överblickspublikationer och gemensam utbildningsstatistik samt annan internationell jämförande statistik. Fr.o.m. 1998 delfinansieras SCB:s verksamhet med långsiktiga prognoser och analyser vad gäller utbildning och arbetsmarknad från detta anslag. Inom anslaget finansieras även de årliga kostnaderna för koordineringen av OECD-CERI:s indikatorprojekt INES.

Under budgetåret 2002 har bland annat 8,1 miljoner kronor avsatts för amortering och räntor för lån för vidareutveckling av antagningsystemet som Verket för högskoleservice ansvarar för. Vidare har medel avsatts för svenskt deltagande i ett OECD-projekt rörande lärarutbildning och för delfinansiering av Baltic-21 sekretariatet.

Delar av anslaget används för verksamheter av tillfällig art och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen kan variera mellan budgetåren.

Av anslagsparandet har 163 000 kronor dragits in enligt regeringsbeslut den 13 maj 2003.

Regeringens överväganden

Under 2003 har hittills medel avsatts – utöver statistik inom utbildningsområdet – för delfinansiering av Baltic 21-sekretariatet, för utvecklingskostnaderna av antagningsystemet vid Verket för högskoleservice och för ett utvecklingsarbete rörande effektivisering i hanteringen av bidraget vid korttidsstudier. Vidare har rege-

ringen, som ett led i de utgiftsbegränsade åtgärderna, beslutat under 2003 om indrag av 5 450 000 kr av den del av anslaget som avser projekt m.m. av tillfällig art. För 2004 beräknas oförändrade resurser som SCB disponerar under anslaget för den årliga utbildningsstatistiken. Vidare beräknas oförändrade medel för indikatorprojektet INES. Inom anslaget har bland annat medel reserverats för ett internationellt seminarium rörande utbildning för hållbar utveckling som kommer att äga rum våren 2004 i Göteborg. För 2004 har anslagsnivån sänkts med 2 336 000 kr i syfte att begränsa statens utgifter. Från och med 2005 justeras anslaget ned med ytterligare 3 333 000 kr. Besparingen tas ut genom minskning av medlen för projekt m.m. av tillfällig art. Vidare överförs 86 000 kr till UO 17, anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven* med anledning av leveranser av arkivmaterial från vissa myndigheter inom Utbildningsdepartementets område.

Tabell 10.25:83 Härledning av anslagsnivån 2004-2006

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	18 100	18 100	18 100
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	286	729	1 065
Beslut	- 2 336	- 5 669	- 5 770
Överföring till/från andra anslag	-86	- 88	- 90
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 964	13 072	13 305

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

11 Forskningspolitik

11.1 Omfattning

Politikområdet omfattar anslag till nationell och internationell forskning, till infrastruktur för forskning i form av bibliotek, arkiv och datanät samt till nationell kontakt- och utvecklingsverksamhet i förhållande till EU:s forskningssamarbete.

Inom politikområdet finns forskningsråden Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.

Andra forskningsstödjande myndigheter inom området är Verket för innovationssystem och Rymdstyrelsen med ett anslag för rymdforskningen. Övriga myndigheter som ingår inom politikområdet är Centrala etikprövningsnämnden och de sex regionala etikprövningsnämnderna i Lund, Linköping, Göteborg, Stockholm, Uppsala och Umeå.

Vidare ingår även Institutet för rymdfysik och Polarforskningssekretariatet, Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU, Kungliga biblioteket och Statens ljud- och bildarkiv.

11.2 Utgiftsutveckling

Tabell 11.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Tusental kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts-pro- gnos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
<i>Anslag inom UO 16</i>						
26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinfor- mation	2 080 515	2 433 822	2 378 154	2 498 076	2 552 146	2 591 380
26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning	91 184	95 546	93 611	99 676	102 018	103 717
26:3 Rymdforskning	149 797	152 335	151 192	154 742	157 751	160 347
26:4 Institutet för rymdfysik	40 287	41 959	40 951	43 843	44 883	45 643
26:5 Kungl. biblioteket	233 460	227 871	227 952	234 004	239 118	242 597
26:6 Polarforskningssekretariatet	24 769	24 169	24 181	25 080	25 605	25 946
26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU	14 204	13 738	13 265	14 389	14 713	14 940
26:8 Sunet	37 679	38 647	37 534	39 258	40 023	40 509
26:9 Centrala etikprövningsnämnden	-	-	-	4 110	4 207	4 277
26:10 Regionala etikprövningsnämnder	-	-	-	40 000	40 942	41 626
26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål	108 345	113 085	108 234	110 872	113 009	114 477
Totalt för utgiftsområde 16	2 780 240	3 141 172	3 075 074	3 264 050	3 334 415	3 385 459

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

Tusental kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
Anslag inom andra utgiftsområden						
Utgiftsområde 9						
26:1 Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap: Förvaltning	22 631	21 807	21 955	22 851	23 380	23 757
26:2 Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap: Forskning	284 199	283 891	277 903	288 376	295 044	299 851
Utgiftsområde 17						
26:1 Statens ljud- och bildarkiv	39 890	40 397	40 139	41 800	42 757	43 440
Utgiftsområde 20						
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnad	39 638	40 289	38 793	41 648	42 628	43 341
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	255 853	281 724	273 957	296 426	304 129	309 707
Utgiftsområde 23						
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	231 515	234 493	228 966	232 458	237 521	241 633
26:2 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 184	1 184	1 184	1 184	1 184	1 184
Utgiftsområde 24						
26:1 Verket för innovationssystem: Förvaltningskostnader	113 109	110 171	107 921	114 396	117 068	119 000
26:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	957 744	1 025 541	930 141	1 111 066	1 134 515	1 153 770
Totalt för politikområde 26	4 726 003	5 180 669	4 996 033	5 414 255	5 532 641	5 621 142

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

11.3 Mål

11.3.1 Mål för 2004

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1) att målet för forskningspolitiken är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Målet har godkänts av riksdagen (bet. 2000/01:UbU1, rskr. 2000/01:99 och bet 2000/01:KrU1, rskr 2000/01:59).

Regeringen föreslår ingen ändring av målet för forskningspolitiken.

11.4 Politikens inriktning

Sverige skall vara en ledande forskningsnation

Investeringar i forskning och utbildning har blivit allt viktigare delar i en politik för ökad välfärd, ekonomisk tillväxt och teknisk utveckling. Forskningen bidrar med nya vetenskapliga

rön som kan användas inom olika samhällsområden, bl.a. för att förbättra livskvaliteten och skapa hållbar tillväxt.

Regeringens politik syftar till att förnya Sverige och bryta väg för kunskapsamhället. Det innebär bl.a. att betydande satsningar görs på forskning. Sverige tillhör de länder i världen som avsätter mest offentliga resurser som andel av BNP till forskning och utvecklingsarbete (FoU), samtidigt som Sverige även har ett FoU-intensivt näringsliv. Trots ekonomiskt kärva tider ökade de offentliga satsningarna på forskning något under 1990-talet, inklusive EU-medlen och tillskotten från de nya forskningsstiftelserna. Totalt avsätter Sverige drygt fyra procent av BNP till FoU (2001), vilket är mer än något annat land inom OECD.

Svensk forskning håller idag hög kvalitet och är världsledande inom flera viktiga områden. Många svenska forskare deltar i de allra viktigaste forskningsprojekten, såväl nationellt som internationellt, där den vetenskapliga utveck-

lingen tar stora steg framåt. Eftersom ny kunskap är grunden för en god och hållbar samhällsutveckling och tillväxt och en av Sveriges främsta konkurrensfördelar, måste strävan vara att upprätthålla och förstärka Sveriges ställning som framstående kunskaps- och forskningsnation och ytterligare utveckla förutsättningarna för ett gott innovationsklimat.

De grundläggande principerna för den svenska forskningspolitiken slogs fast av riksdagen i oktober 1999 i samband med behandlingen av propositionen Vissa forskningsfrågor (prop. 1998/99:94) och utvecklades vid behandlingen av den forskningspolitiska propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3) och propositionen FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2).

Staten har ett särskilt ansvar för grundforskning och forskarutbildning

Målet för regeringens forskningspolitik är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskningen bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Staten har ett övergripande ansvar för att det svenska samhället utvecklar och tar tillvara ny kunskap. Svensk forskning skall kännetecknas av såväl vetenskaplig bredd som spetskompetens inom områden som är strategiska för kunskapsutvecklingen.

Staten har ett särskilt ansvar för att garantera forskningens frihet och att stödja vital grundforskning och forskarutbildning. Grundforskning och forskarutbildning utgör grunden för annan kunskapsutveckling och kunskapsförmedling och är därför av största betydelse för samhällets, inklusive näringslivets, behov av kunskap och kompetens. Eftersom nyttan av långsiktig forskning ofta inte kan bedömas i förväg, kan grundforskning inte bedrivas i rimlig omfattning utan offentlig finansiering.

Forskarutbildningen har blivit en strategiskt viktig utbildning i kunskapssamhället eftersom behovet av forskarutbildade ökar både inom högskolan och i det övriga samhället. En ökning av antalet forskarutbildade främjar spridningen av kunskaper och forskningsresultat i hela samhället. Under 1990-talet fördubblades det årliga antalet forskarexaminerade (licentiater och doktorer) i Sverige, från ca 1 500 till 3 000 examinerade, och regeringens ambition är att fördubbla examinationen i forskarutbildningen även

under de kommande tio åren (regeringsförklaringen 2001; Den öppna högskolan, prop. 2001/02:15). Under perioden 2000–2005 ökar de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med ca 1,7 miljarder kronor.

Ökade resurser till forskning inom prioriterade områden

Det är angeläget att svensk forskning utvecklar spetskompetens inom viktiga forskningsfält. I enlighet med regeringens förslag i den forskningspolitiska propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3), har under senare år ytterligare resurser tillförts forskning och forskarskolor inom åtta prioriterade områden: biovetenskap och bioteknik, informationsteknik och IT-forskning, materialvetenskap och materialteknik, humaniora, konst, utbildningsvetenskap, vård- och omsorgsforskning samt miljö och hållbar utveckling. Den omfattande satsningen på utbildningsvetenskap sker framför allt inom ramen för den 2001 inrättade utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet.

I denna proposition föreslås satsningar inom miljöforskning, tillämpad industriforskning inom IT/telekomområdet samt medicinsk forskning. Som aviserades i 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2001/02:100) görs under perioden 2002–2004 en satsning om ytterligare sammanlagt 160 miljoner kronor i ökade anslag till forskning om biologisk mångfald och ekologiskt hållbar utveckling varav 20 miljoner kronor tillförs 2004. Dessa öknings av myndigheternas resurser blir nu permanenta fr.o.m 2005. Permanenta fr.o.m. 2004 blir även de tillfälliga resurstillskott som Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har haft för marin miljöforskning (10 miljoner kronor 2003) och forskning om ekologisk produktion (23 miljoner kronor per år 2001–2003).

Forskning har stor betydelse för stora delar av den teknikinriktade industrin. Regeringen har tidigare behandlat detta i bl.a. propositionen FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2). För att förstärka den tillämpade industriforskningen inom IT/telekomområdet tillförs nu Verket för innovationssystem (VINNOVA) 100 miljoner kronor från 2004. Detta möjliggör en kraftfull satsning för att stärka både den industrinära forskningen och kommersialiseringen av forskningsresultat.

Den medicinska forskningen är viktig för att förbättra folkhälsan, men ger också goda möjligheter för läkemedelsindustrin och annan industri byggd på medicinska landvinningar. Den medicinska forskningen förstärks från 2004 genom ett resurstillskott till Vetenskapsrådet med 25 miljoner kronor. Staten träffade vidare i juni 2003 ett nytt avtal (ALF) om samarbete kring grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården med sex landsting. Avtalet, som gäller fr.o.m. den 1 januari 2004 under förutsättning att riksdagen bemyndigar regeringen att godkänna avtalet och det dessutom godkänns av berörda landsting, innebär bl.a. att ersättningen till vissa landsting för kliniskt inriktad medicinsk forskning höjs med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2005.

Strukturer för att stärka forskningens kvalitet

För att säkerställa att den statligt finansierade forskningen håller hög kvalitet, fördelas en stor del av de offentliga forskningsresurserna efter vetenskaplig prövning av de nationella forskningsfinansiärerna. Den vetenskapliga bedömning som görs av de forskarstyrda forskningsråden är av stor betydelse för att upprätthålla och höja kvaliteten i svensk forskning. En central roll i råds organisationen spelar det forskarstyrda Vetenskapsrådet som har till uppgift att stödja grundläggande forskning av hög kvalitet inom alla vetenskapsområden. Vetenskapsrådet har under perioden 2001–2004 fått sina anslag höjda med närmare 600 miljoner kronor vilket motsvarar en höjning med drygt 30 procent.

Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag redovisat hur rådet kan bidra till att skapa och förstärka verkligt starka och internationellt konkurrenskraftiga svenska forskningsmiljöer. Regeringen kommer att följa detta arbete. Regeringen konstaterar att det stora generationsskifte som svensk forskning står inför under kommande år ger lärosätena och forskningsråden osedvanligt stora möjligheter att ompröva användningen av de befintliga forskningsresurserna.

En arbetsgrupp tillsätts inom Utbildningsdepartementet med uppgift att se över systemet för fördelning av forskningsresurserna vid universitet och högskolor och att lämna förslag på hur systemet kan utvecklas för att stärka kvaliteten.

Satsning på forskarskolor och unga forskare

Svensk forskning måste bli bättre på att prioritera och profilera sig inom angelägna forskningsområden, satsa på unga forskartalanger, fortsätta öka andelen kvinnor på alla nivåer inom forskarvärlden och bygga upp konkurrenskraftiga och dynamiska forskningsmiljöer. För att stärka svensk forskning är det också angeläget att uppmuntra såväl nationell som internationell rörlighet i forskarvärlden. Det internationella forskningssamarbetet måste utvecklas, samtidigt som de svenska universiteten och högskolorna också måste bli bättre på att samarbeta med varandra. Även möjligheterna till och stödet för kommersialisering av forskningsresultat bör utvecklas ytterligare.

För att klara det förestående generationsskiftet inom svensk forskning och den ökande efterfrågan på forskarutbildade, har särskilda satsningar på forskarutbildning men också på unga forskare genomförts. Det omfattar bl.a. en satsning 2001–2003 om sammanlagt 214 miljoner kronor (i 2001 års prisnivå) i höjda anslag på sexton forskarskolor inom olika ämnesområden och en satsning på rekryteringsanställningar och bättre arbetsvillkor för unga talangfulla forskare om sammanlagt 110 miljoner kronor (i 2001 års prisnivå) i höjda anslag 2001–2003.

Som aviserades i den senaste forskningspolitiska propositionen Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3) har universitetens och högskolornas statliga forskningsanslag höjts under perioden 2000–2003 med sammanlagt drygt 680 miljoner kronor (i 2001 års prisnivå). Regeringen har beslutat att Mithögskolan skall bli universitet den 1 januari 2005. Stiftelsen Högskolan i Jönköping kommer att ges ett generellt tillstånd att utfärda forskarexamen inom humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde.

Som ett led i förberedelserna inför nästa forskningspolitiska proposition, har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vissa frågor som rör forskarutbildningen och tiden efter doktorsexamen (dir. 2002:148).

Samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället utvecklas

Forskningen har fått allt större betydelse för den ekonomiska tillväxten. Idag har en stor del av de tekniska innovationer och nya produkter som

lanseras på marknaden sitt ursprung i universitetens och högskolornas forskning. Universiteten och högskolorna spelar en viktig roll för den regionala utvecklingen och för utvecklingen av välfungerande innovationssystem i hela landet. Det är också ett av skälen till att samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället behöver utvecklas ytterligare. En sådan samverkan bidrar till att öka allmänhetens kunskaper om de senaste vetenskapliga rönen och att öka forskarsamhällets insikter om vilka frågeställningar av vetenskaplig karaktär som finns i det omgivande samhället. En ökad samverkan bidrar också till en ökad kommersialisering av forskningsresultat. Genom att stärka utvecklingen av innovationssystem i hela landet kan forskningen genom de regionala tillväxtprogrammen medverka till att målet för den regionala utvecklingspolitiken uppnås.

Sverige har ett gott innovationsklimat, men måste bli ännu bättre på att ta tillvara forskningsresultaten, omsätta dem i praktiska tillämpningar och underlätta för nya snabbväxande och forskningsintensiva företag. Därför är det angeläget att främja den innovativa kraft som finns vid landets universitet och högskolor och att med den fria grundforskningen som utgångspunkt både utveckla det framväxande entreprenörskap som har forskningsresultat som grund och bygga broar mellan den akademiska forskningen och befintliga företag.

Holdingbolag knutna till vissa universitet och högskolor spelar en viktig roll i kommersialiseringen av forskningsresultat. Flera av dessa holdingbolag har bildat dotterbolag som bl.a. hanterar patentfrågor och kontakter med näringslivet. Mot bakgrund av nuvarande finansiella situation anser regeringen att det stöd som holdingbolagen kan ge till kommersialisering av forskningsresultat måste utvecklas genom ökad samverkan mellan befintliga holdingbolag, dess huvudmän och lärosäten utan holdingbolag.

VINNOVA har på regeringens uppdrag lämnat en rapport (N2002/8054/ITFOU) om möjligheterna att stärka kommersialisering av forskningsresultat. I rapporten behandlas även holdingbolagens roll och hur samverkan holdingbolagen emellan kan utvecklas.

Industriforskningsinstitut utvecklas

Den näringslivsfinansierade forskningen bedrivs framför allt inom företagen, medan den statligt finansierade forskningen huvudsakligen bedrivs vid landets universitet och högskolor. Som en länk mellan högskolan och företagen finns industriinriktade forskningsinstitut där offentliga forsknings- och utvecklingsinsatser kan bedrivas i samverkan med näringslivet. Dessa institut spelar en viktig roll som stöd för företagens kunskapsutveckling. Som framhölls i propositionen FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:2) verkar regeringen genom holdingbolaget IRECO, som sköter statens aktieägarande i ett antal industriforskningsinstitut, och VINNOVA för en fortsatt omstrukturering av dessa institut. Målet är att skapa en effektiv och flexibel struktur där institutens verksamheter kan samordnas för att öka den internationella konkurrenskraften och näringslivets engagemang i instituten. VINNOVA tillfördes i enlighet med förslag i ovan nämnda proposition 70 miljoner kronor fr.o.m. 2003 för att långsiktigt stärka kompetensen hos industriforskningsinstitutet.

Lag om etikprövning av forskning

De forskningsetiska frågorna blir allt viktigare inom alla vetenskapliga områden. Forskarna skall ha stor frihet i sitt forskningsarbete, inte minst vad gäller valet av vetenskapliga frågeställningar. Samtidigt som den snabba kunskapsutvecklingen inom t.ex. biovetenskapen och biotekniken kan ge möjligheter att behandla nya patientgrupper och förbättra livet för många människor, uppstår ibland etiska problem som måste hanteras och som bör diskuteras även utanför forskarvärlden.

Det är angeläget att forskning som avser människor och biologiskt material från människor etikprövas av sakkunniga organ och att sådan forskning debatteras offentligt. Riksdagen beslutade i juni 2003 på regeringens förslag i propositionen Etikprövning av forskning (prop. 2002/03:50) att anta en lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor och biologiskt material från människor samt om en organisation för denna etikprövning. Den nya lagen om och organisationen för etikprövning av forskning träder i kraft den 1 januari 2004. Syftet med lagen är att skydda den enskilda människan

och respekten för människovärdet, stärka allmänhetens förtroende för forskningen och att stärka rättssäkerheten för såväl forskarna som de som medverkar som forskningspersoner.

Inför den forskningspolitiska propositionen

Arbetet har nu inletts med denna mandatperiods forskningspolitiska proposition, vilken är att vänta i mitten av mandatperioden. Viktiga teman i denna proposition kommer att vara grundforskningens roll och ställning, frågor som rör forskningens roll i innovationssystemet, samt det stora generationsskifte som svensk forskning står inför.

Svensk forskning står i likhet med många andra samhällssektorer inför en period av omfattande pensionsavgångar. Detta innebär att fortsatta ansträngningar behövs för att utbilda och rekrytera nya unga forskare. Det är också viktigt att fortsätta utveckla svensk grundforskning. Forskningspolitiken måste ta sin utgångspunkt i betydelsen av det fria sökandet efter ny kunskap och i nyfikenheten som forskarnas främsta drivkraft. Samtidigt är det angeläget att nästa forskningspolitiska proposition präglas av ett tydligt tillväxt- och innovationsperspektiv. En mycket stor del av vår tids tekniska landvinningar har sitt ursprung i forskningsresultat. För att Sverige skall fortsätta att vara ett av världens mest dynamiska och framgångsrika länder i den kunskapsbaserade ekonomin, krävs bl.a. att vi förmår länka den utveckling av ny kunskap som äger rum vid landets universitet och högskolor till förnyelsen av näringslivet och den offentliga sektorns verksamheter.

I ett läge där många länder i vår omvärld satsar alltmer resurser på forskning och teknisk utveckling är det angeläget att även Sverige ger sina forskare goda arbetsvillkor, utvecklar attraktiva forskningsmiljöer och skapar ännu bättre förutsättningar att omsätta nya vetenskapliga rön i innovationer. Samtidigt är det viktigt att stimulera det akademiska entreprenörskapet som under senare år har vuxit fram vid Sveriges universitet och högskolor. Inte minst är det många unga forskare som har bidragit till att starta nya företag för att omsätta sina forskningsresultat i praktiska tillämpningar. Dessa nya forskningsbaserade företag förväntas spela en viktig roll för Sveriges framtida välstånd.

Som ett led i förberedelserna inför den kommande forskningspolitiska propositionen har regeringen bl.a. tillkallat en särskild utredare som skall göra en översyn av de innovativa verksamheter som bedrivs inom kommuner och lands- ting (dir. 2002:66). Regeringen har också givit VINNOVA i uppdrag att se över möjligheterna att stärka kommersialiseringen av forskningsresultat. Uppdraget redovisades våren 2003 och rapporten kommer att remissbehandlas under 2003. Vidare har regeringen tillsatt en särskild utredare som skall utreda vissa frågor rörande forskarutbildningen och perioden efter doktors- examen (dir. 2002:148). Universitet, högskolor, forskningsråd och ett flertal andra myndigheter har dessutom fått i uppdrag att utarbeta forsknings- och kunskapsstrategier som redovisar fakta, analyser och bedömningar av utvecklingen. Högskoleverket har fått ett uppdrag att utreda det framtida behovet av lärare vid landets universitet och högskolor. Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag redovisat hur rådet kan bidra till att skapa och förstärka verkligt starka och internationellt konkurrenskraftiga svenska forskningsmiljöer. Vidare sker en översyn av verksamheten vid Kungl. biblioteket (dir. 2002:156) och Statens ljud- och bildarkiv (dir. 2002:155).

Intensifierat forskningssamarbete i Europa

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 formulerades det strategiska målet för EU:s arbete under den närmaste tioårsperioden "att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska, kunskapsbaserade ekonomi med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt, med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning". Forskning angavs, liksom utbildning, som ett centralt område för insatser som syftar till att nå detta mål. Detta markerades ytterligare vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001, då EU:s stats- och regeringschefer bl.a. lyfte fram bioteknikens betydelse för den europeiska ekonomin. Rådet underströk i det sammanhanget också att de etiska aspekterna måste beaktas i utvecklingen av biotekniken. Vid Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002 satte EU:s stats- och regeringschefer upp målet att de totala FoU-insatserna bör uppgå till tre procent av BNP, vilket är ett mål som Sverige redan uppfyller.

EU:s ministerråd och parlament fattade våren 2002 gemensamma beslut om nytt ramprogram för EU:s forskning och utveckling för perioden 2002-2006. Beslutet om nytt ramprogram var ett viktigt led i arbetet med att etablera ett "europeiskt forskningsområde" genom frivillig samverkan mellan unionens och medlemsländernas forskningsinsatser. För att höja kvaliteten inom europeisk forskning, kommer Sverige att vara pådrivande i arbetet med att skapa ett forskarstyrt europeiskt forskningsråd.

Regeringen avser att under 2003 fortsätta översynen av den nationella organisationen för Sveriges deltagande i EU:s ramprogram för forskning och teknisk utveckling. Sverige, som under 2003 innehar ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, arbetar också vidare för att stärka det nordiska forskningsarbetet. Regeringen vill bl.a. stärka kvalitetsutvecklingen och ge det nordiska forskningsarbetet en tydligare koppling till såväl nationella prioriteringar som EU:s forskningspolitik och ramprogram samt övrig internationell forskningsverksamhet.

11.5 Insatser

11.5.1 Insatser inom politikområdet

Forskningspolitiska propositioner

Riksdagen beslutade 2000 att avsätta närmare 1,3 miljarder kronor i nya medel till svensk forskning (prop. 2000/01:3, Forskning och förnyelse). Satsningen kompletterades i 2001 års ekonomiska vårproposition genom att området miljö och hållbar utveckling tillfälligt tillfördes 140 miljoner kronor 2002 och 2003 samt ytterligare 20 miljoner kronor 2004.

VINNOVA tillfördes efter förslag i propositionen FoU och samverkan i innovationssystemet (prop. 2001/02:02) 70 miljoner kronor för att långsiktigt stärka systemet med industriforskningsinstitut. Dessutom tillfördes VINNOVA 30 miljoner kronor 2003 för ett s.k. inkubatorprogram.

Härtill kommer att Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande tillfördes 10 miljoner kronor för att under 2003 stärka marin miljöforskning.

Den totala ökningen av anslagen inom forskningspolitikens område blev under perioden 1,5 miljarder kronor.

I denna proposition föreslår regeringen ytterligare ökningar om 100 miljoner kronor till Vinnova för tillämpad industriforskning inom IT/telekomområdet och 25 miljoner kronor till Vetenskapsrådet för medicinsk forskning. Dessutom permanentas fr.o.m 2004 tidigare tillfälliga satsningar om 33 miljoner kronor på marin forskning och forskning om ekologisk produktion. Fr.o.m. 2005 permanentas även satsningen på 160 miljoner kronor för forskning om biologisk mångfald och hållbar utveckling.

Regeringen står inför förberedelserna inför nästa forskningspolitiska proposition. Som ett led i detta arbete har regeringen under våren gett ett 100-tal myndigheter, inklusive forskningsråd och universitet och högskolor, i uppgift att ta fram forsknings- och kunskapsstrategier.

Uppdrag starka forskningsmiljöer

Vetenskapsrådet har ett nationellt ansvar för att i samverkan med universitet och högskolor åstadkomma en effektiv profilering av svensk forskning och skapa goda forskningsmiljöer. Regeringen har givit Vetenskapsrådet i uppdrag att redovisa hur rådet kan arbeta med stöd till starka forskningsmiljöer inom alla vetenskapsområden och hur rådet skall arbeta för att skapa och förstärka internationellt konkurrenskraftiga svenska forskningsmiljöer. Som svar på uppdraget redovisar Vetenskapsrådet att man vill skapa och förstärka forskningsmiljöer av högsta kvalitet genom att bl.a. ge stöd till forskning vid universitet och högskolor med vetenskapsområden, att ge större långsiktiga rambidrag till de bästa forskargrupperna och att stödja forskargrupper i geografiskt samlad samverkan. Regeringen följer Vetenskapsrådets vidare arbete med starka forskningsmiljöer.

Forskning om demokrati och offentlig förvaltning

År 1991 påbörjades regeringens långsiktiga forskningsprogram om demokrati och offentlig förvaltning, det s.k. FOS-programmet. Programmet har pågått under 10 års tid och omfattat både disciplinprogram, tvärvetenskapliga

centrumbildningar, gästforskarprogram och rådsprogram. Vetenskapsrådet utvärderade FOS-programmet under 2002. Utvärderingen konstaterar att regeringens satsning varit stor och bred till sin karaktär såväl ekonomiskt, som ämnes- och tidsmässigt. Satsningen bedöms ha haft en positiv inverkan på utvecklingen av forskningsområdet. Utvärderingen betonar att det finns ett fortsatt behov av forskning om offentlig sektor. Rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma till frågan i nästa forskningspolitiska proposition.

Vetenskapsrådet har fått i uppdrag att kartlägga forskning om demokrati, offentlig förvaltning och folkrörelser. Kartläggningen skall redovisas i oktober 2003. Rådet har sedan 2003 även särskilda medel för stöd till mångvetenskaplig demokratiforskning (se även PO 46, avsnitt 4.7.1.).

Uppdrag Marina centra

I regeringens proposition 1988/89:100 gjordes bedömningen att den marina naturvetenskapliga forskningen kan lämna väsentliga bidrag till förebyggandet av nya marina miljöstörningar och till att begränsa skadeverkningarna av inträffade störningar. Som ett led i detta inrättades de marina forskningscentren i Göteborg (GMF), Stockholm (SMF) och Umeå (UMF) av regeringen 1989. De har som uppgift att värna om och samordna marin forskning, utbildning, information och miljöövervakning.

Sedan de marina centren bildades för drygt tio år sedan har de utvecklats på olika sätt. Deras betydelse, logistiskt och ekonomiskt, för den totala marina forskningen vid respektive universitet är av olika stor omfattning. Organisationen kring miljöövervakningen skiljer sig också åt. Regeringen avser att utreda verksamheten och dess organisation under 2004.

Unescos vetenskapliga program

Regeringen tillkallade 2001 en utredare för att lägga förslag om Svenska unescorådets verksamhet, arbetsformer och organisatoriska hemvist. Utredningen behandlade bl.a. frågan om hur svensk medverkan i Unescos vetenskapliga program bör organiseras. Inom Unesco finns fem

stora vetenskapliga program som förutsätts ha nationella kommittéer. Fr.o.m. hösten 2003 kommer Vetenskapsrådet att ansvara för kontakterna med Unescos vetenskapliga program och Vetenskapsrådet kommer att tillföras 800 000 kronor för detta ändamål.

Översyn av svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (SSD)

Regeringen gav 2002 Vetenskapsrådet i uppdrag att utvärdera Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (SSD). SSD är en enhet vid Göteborgs universitets samhällsvetenskapliga fakultet som skall öka tillgängligheten till datorbaserat material för i första hand forskare vid svenska universitet och högskolor. Detta görs genom förmedling av databaser ur utländska arkiv samt arkivering och tillhandahållande av svenskt material.

Utvärderingen visar en mycket hög koncentration till Göteborgs universitet avseende såväl användning som deponering av material till SSD. Näst Göteborgs universitet står utländska universitet för den högsta användningen av SSD:s material. Trots detta bedrivs samarbetsprojekt med utländska aktörer i liten omfattning och SSD erhåller lite internationell finansiering. Översynen pekar på otydliga kopplingar till forskningsfinansiärer och problem med dagens organisation avseende såväl styrning som prioritering i verksamheten.

Utredningen föreslår att uppdraget flyttas från Göteborgs universitet till Vetenskapsrådet för att öka databasens användning och kännedom om den, såväl nationellt som internationellt. Vidare föreslås en särskild styrelse med representanter från berörda forskningsråd, forskningsstiftelser, fakulteter samt Statistiska Centralbyrån för att öka möjligheterna till samarbete. Utvärderingen föreslår även ett namnbyte till Svenskt Samhällsvetenskapligt Dataarkiv.

Nationella anläggningar

År 1994–1995 etablerades fyra redan existerande anläggningar som nationella anläggningar; MAX-laboratoriet i Lund, Onsala rymdobservatorium utanför Göteborg, Thé Svedberglaboratoriet i Uppsala och Manne Siegbahnlaboratoriet i Stockholm. Bilateral avtal mellan Vetenskapsrådet och de berörda universiteterna gäller för dessa anläggningar.

skapsrådet (före 1 januari 2002 Naturvetenskapliga forskningsrådet) och värduniversiteten reglerar fördelningen beträffande finansiellt stöd och andra åtaganden. En första utvärdering utfördes 1997 i dåvarande Naturvetenskapliga forskningsrådets regi, vilken resulterade i en fortsatt drift för alla fyra anläggningarna.

År 2002 lät Vetenskapsrådet en grupp internationella experter utvärdera de fyra nationella anläggningarna igen. Utvärderarna såg positivt på modellen med delat ansvar mellan Vetenskapsrådet och värduniversiteten, inte bara vad gäller finansiering och drift utan också för långsiktig strategisk planering. De såg i denna modell möjligheten till ömsesidig nytta för båda parter men noterade att de fyra anläggningarnas resurser var avsevärt lägre än de som finns vid motsvarande utländska anläggningar. Utvärderarnas slutsats var att den nuvarande finansieringssituationen hotar konkurrenskraften hos anläggningarna. Vetenskapsrådet beslutade att följa utvärderingens rekommendation om prioritering och göra en omfördelning av det nuvarande stödet till MAX-laboratoriets och Onsala rymdobservatoriets fördel. Regeringen avser att återkomma angående framtida hantering av de nationella anläggningarna.

Skydd för forskningsverksamhet

Regeringen har under 2002 låtit en utredare granska och redovisa behoven av skydd för störningskänslig forskning. I sitt betänkande framför utredaren att det finns ett behov av ett sådant skydd framför allt för medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning som använder känslig och avancerad utrustning samt ekologisk och annan biologisk forskning som använder sig av fältstudier. De störningar som omtalas är delvis sådana som faller under miljölagstiftningen men också bl. a. radiosändningar, elektromagnetiska störningar, intrång i försöksområden på mark och i vatten samt avsiktlig skadegörelse.

Till en del kan störningar motverkas genom planering inom kommunerna eller av den forskande institutionen men detta är inte alltid tillräckligt. Utredningen har funnit att en särskild lagstiftning är motiverad och föreslår en lag som avser medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning av särskilt värde från samhällets synpunkt. Utredningens förslag remissbehandlas under 2003.

Kommersialisering av forskningsresultat

VINNOVA har av regeringen fått i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder som kan öka kommersialiseringen av forskningsresultat, särskilt vid universitet och högskolor (N2002/8054/ITFoU). I uppdraget ingick att studera utformningen av incitament för kommersialisering och åtgärder för att immaterialrättsligt bättre skydda forskningsresultat. Verket har även studerat stödstrukturer, som teknikbrostiftelser, holdingbolag och teknikparker i och kring universitet och högskolor, som kan underlätta kommersialisering. I arbetet belyses även industriforskningsinstitutens roll för kommersialisering av forskningsresultat samt andra åtgärder som kan bidra till en ökad kommersialisering av forskningsresultat, t.ex. såddfinansiering och kompetensfrågor.

Uppdraget redovisades under våren 2003. Förslagen kommer att remissbehandlas under 2003 och det samlade materialet kommer att ingå som ett underlag inför nästa forskningspolitiska proposition.

Kartläggning av innovativ verksamhet i kommuner och landsting

Flera kommuner och landsting satsar betydande belopp på forskning och utveckling (FoU) och i flera fall stöds även högskolornas FoU med relevans för den egna verksamheten. Regeringen anser att det är viktigt att dessa arbeten i högre utsträckning uppmärksammas och synliggörs som en del i de nationella FoU- och innovationssystemen.

Regeringen har därför under åren 2002–2003 låtit en särskild utredare granska innovativa processer inom kommuner och landsting (Dir. 2002:66 Utredningen om kartläggning av innovativ verksamhet i kommuner och landsting). I uppdraget har även ingått en kartläggning av kommuners och landstings FoU och andra innovativa verksamheter avseende omfattningen och ändamålet för dessa insatser.

Utredaren kommer att lämna förslag till hur kommuner och landsting systematiskt kan utveckla utnyttjandet av FoU och annan kunskap. Utredaren granskar även hur FoU inom kommuner och landsting kan utvecklas i samverkan med statliga organ samt hur kommuners och

landstings roller i utvecklingen av lokala och regionala innovationssystem kan stärkas.

Uppdraget skall redovisas till regeringen i oktober 2003. För att få en så heltäckande bild som möjligt har regeringen även givit ett uppdrag om företagsutveckling på regional nivå (Dir. 2001:103, Insatser för tillväxt och företagsutveckling på regional nivå).

Översyn av verksamheten vid Kungl. biblioteket och Statens ljud- och bildarkiv

Kungl. biblioteket (KB) och Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) har verkat under sina nuvarande uppdrag i närmare tjugo år. Myndigheterna har förvärvat stora bestånd under den aktuella perioden och omvärlden har förändrats, t.ex. genom utvecklingen av digitala medier. Detta har medfört att nya uppgifter successivt tillkommit till myndigheternas verksamhet. Regeringen har bedömt att verksamheten vid myndigheterna skall utvärderas och tillsatte under 2003 två utredningar för att se över verksamheten vid Kungl. biblioteket respektive Statens ljud- och bildarkiv. Översynen av KB skall redovisas i december 2003 och översynen av SLBA i februari 2004.

Utredning om den nationella organisationen för EU:s FoU-samarbete

Under hösten 2002 började det nationella arbetet i ramprogrammets programkommittéer och dess organisation i Sverige ses över inom Utbildningsdepartementet. Regeringen avser att under 2003 utreda frågan vidare tillsammans med frågorna om olika aktörers behov för sitt engagemang i ramprogrammen samt den nationella organisationen för dialog och informations-spridning i förhållande till EU:s forskningssamarbete.

Internationellt forskningssamarbete

Europeiskt forskningssamarbete

EU:s femte ramprogram för forskning 1998–2002 är avslutat. En utvärdering av det svenska deltagandet är genomförd och visar att detta svenska deltagande har varit fortsatt högt och att

det ytterligare har förstärkts under femte ramprogrammet jämfört med deltagande i tidigare ramprogram. Svenskt projektdeltagande återfanns i ca 1 200 projekt vilket motsvarar 15 procent av alla forskningsprojekt inom EU. De svenska småföretagen har varit mindre framgångsrika i det femte ramprogrammet. Deltagandet av småföretag har sjunkit från tolv procent i fjärde ramprogrammet till endast fyra procent, ett mönster som återfinns i alla medlemsländer. Sveriges andel av EU:s totala avgift till det femte ramprogrammet är ca tre procent och återflödet till Sverige är över tre procent, vilket omfattar ca 280 miljoner euro.

När det gäller forskning samarbetar Sverige mest med Tyskland följt av England, Frankrike och Italien. Om man tar hänsyn till folkmängd har Sverige ett proportionellt större samarbete med de små länderna, särskilt våra närmaste grannar Finland och Danmark.

Det sjätte ramprogrammet som omfattar perioden 2002–2006 har just mottagit sina första forskningsansökningar och något samlat resultat av bedömningarna föreligger ännu inte. För att få en snabb start på det nya ramprogrammet genomförde kommissionen en första gallring av idéskisser under våren 2002. Ungefär fyra procent av dessa intresseanmälningar kom från Sverige. Flera av dessa har senare blivit projektförslag.

En särskild del av ramprogrammet ligger under Euratomavtalet och omfattar forskning dels kring termonukleär fusion dels kring energisystem relaterade till nukleär fission. Verksamheten inom fusionsprogrammet utgör EU:s bidrag till det projekt som påbörjats för att undersöka möjligheterna att bygga en internationell försöksreaktor för fusion (ITER). Förhandlingar för att få detta projekt till stånd förs mellan Euratom, Japan, Kanada Ryssland, USA samt Kina. Fyra förslag på placeringssorter finns för närvarande; Frankrike, Japan, Kanada, och Spanien. En teknisk bedömning kommer att genomföras av de fyra alternativen för att nå ett slutligt förslag under hösten 2003.

Vid starten av det sjätte ramprogrammet kunde enighet inte nås om EU-finansiering av stamcells forskning skulle vara möjlig. Ett moratorium infördes därför under 2003 och beslut i denna fråga kommer att fattas i september.

För att nå en vidare utveckling av det Europeiska forskningsområdet (ERA) konstaterade rådet i Barcelona 2002 att Europa behöver få en

starkare offentlig forskningsbas och bli attraktiva för privata investeringar i forskning. Målsättningen är att investeringarna skall utgöra tre procent av BNP senast 2010. Vid mötet föreslogs också att företagens finansiering av de totala forsknings- och utvecklingsinvesteringarna skall öka från 56 procent i dag till två tredjedelar. Statens och företagens respektive andelar av finansieringen varierar kraftigt mellan EU-länderna. De varierande förhållandena i Europa visar att det krävs en diversifierad men samordnad strategi för att uppnå tre procentsmålet, vilket nu aktivt diskuteras.

Nordiskt forskningssamarbete

Sverige innehar under 2003 ordförandeskapet i det nordiska forskningssamarbetet. I egenskap av ordförandeland har Sverige arbetat vidare med målsättningen som angavs vid nordiska rådets 53:e session 2001 att bygga ut ett nordiskt forskningsrum (NORA) som ett regionalt bidrag till det europeiska forskningsområdet (ERA).

Ministerrådet för undervisning och forskning beslutade vid ett möte i oktober 2002 att en vitbok skall utarbetas. I denna ska man föreslå framtida aktiviteter med målsättningen att Norden skall byggas ut till en internationellt ledande region för forskning och innovation. Vitboken skall finnas tillgänglig under hösten 2003.

Det nordiska forskningssamarbetet bör ges en tydligare koppling till nationella prioriteringar och till EU:s forskningspolitik och ramprogram samt till övrig internationell forskningsverksamhet.

Det nordiska samarbetets organisation bör ses över för att uppnå en effektiv och beslutsför organisation.

OECD och övrigt internationellt

Arbetet som initierades vid ministermötet i juni 1999 inom forsknings- och teknikpolitik (CSTP) fortsätter. Studier pågår av forskningssystem och innovationssystem i medlemsländerna. Syftet är att undersöka hur FoU påverkar tillväxt och sysselsättning samt att lyfta fram goda exempel. En viktig uppgift är att ta fram statistiska indikatorer som bättre belyser utvecklingen i det moderna kunskaps-samhället.

Inom det s.k. Global Science Forum diskuteras forskningsprioriteringar inom medlemsländerna. Fördjupade studier har gjorts inom bio-

informatik, neurovetenskap och högenergifysik. Pågående studier om forskning inom bl.a. astronomi och högintensiva laserutrustningar kommer att färdigställas under det kommande året. Studierna kommer att presenteras vid nästa ministermöte i CSTP som planeras att äga rum 2004.

Inom ramen för det bilaterala forskningsavtalet med Japan kommer ett andra blandkommissionsmöte att äga rum i Tokyo under hösten 2003. Mötet kommer att följa upp utvecklingen av samarbetet mellan länderna och diskutera aktuella forskningspolitiska frågor samt definiera nya samarbetsområden.

11.5.2 Insatser utanför politikområdet

Omkring en fjärdedel av Sveriges forskning och utveckling (FoU) finansieras via offentliga medel. Den största delen, ca tre fjärdedelar finansieras av den privata sektorn. Resterande medel kommer från privata icke-vinstdrivande organisationer eller från utlandet.

Näringslivet är också den största utföraren av FoU, med tonvikt på utvecklingsarbete. Staten och näringslivet gör gemensamma FoU-insatser t.ex. genom att samfinansiera industriforskningsinstitut och genom uppdrag från försvarssektorn.

Den offentligt finansierade forskningen utförs huvudsakligen vid universitet och högskolor. Forskningen vid lärosätena finansieras till hälften av direkta anslag från staten. Forskningsråden, andra statliga myndigheter, forskningsstiftelser och privata icke-vinstdrivande organisationer utgör de viktigaste externa finansiärerna för forskningen som bedrivs vid universiteten och högskolorna. Det är stora variationer mellan olika lärosäten och mellan olika vetenskapsområden. För forskning inom det medicinska vetenskapsområdet utgör en ersättning till landstingen för forskning en stor del av de direkta statsanslagen. Humanistisk forskning finansieras i hög utsträckning av direkta statsanslag och teknikforskningen är till stor del finansierad av externa medel.

Myndigheterna inom politikområdet forskningspolitik finansierar omkring 20 procent av den offentligt finansierade forskningen. Möjligheten att uppfylla målet att Sverige skall vara en ledande forskningsnation är därför i hög grad beroende av ett interaktivt samspel med insatser

från flera olika aktörer. Bland forskningsfinansierande myndigheter som återfinns under andra politikområden märks bl.a. Naturvårdsverket och Sida/Sarek. Vissa myndigheter bedriver också egen forskning till stöd för den egna sektorsuppgiften såsom t.ex. Arbetslivsinstitutet, Totalförsvarets forskningsinstitut och Vägverket. De privata icke-vinstdrivande organisationerna finansierar en växande del av forskningen inom universitet och högskolor. Enligt Statistiska centralbyrån finansieras sex procent av forskningen vid universitet och högskolor av sådana organisationer 2001. Företagens andel av finansieringen har däremot minskat under senare år.

Forskningsfinansierande stiftelser

De forskningsstiftelser som bildades av medel från löntagarfonderna och Riksbankens Jubileumsfond fördelade under 2002 enligt Statistiska centralbyrån närmare 1 600 miljoner kronor till både grundforskning och tillämpad forskning.

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) utbetalade 2002 närmare 700 miljoner kronor för strategisk forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik. Stiftelsen har beslutat att successivt minska bidragsnivån så att den totala omfattningen blir ca 500 miljoner kronor per år. Åtgärden medför att stiftelsen kan fortsätta sin verksamhet fram emot slutet av 2020-talet. Bland stiftelsens nya satsningar finns "Komparativ genomik", "Kemi för livsvetenskaper" samt satsningar på strategiska forskningscentra för livsvetenskaperna.

Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) fördelade 2002 drygt 400 miljoner kronor för projekt som genom kunskaps- och kompetensutveckling stärker det svenska näringslivets konkurrenskraft. Detta görs genom stöd till forskning och forskarutbildning, kompetensutveckling för näringslivet samt skolutveckling och IT. Stiftelsen avser att på några års sikt minska bidragsnivån så att stödet omfattar ca 300 miljoner kronor årligen. KK-stiftelsen gör nu en satsning som fokuserar på att stärka forskningssamarbeten mellan de nya högskolorna och näringslivet.

Den årliga budgeten för Miljöstrategiska stiftelsens (MISTRA) forskningsstöd ligger på ca 250 miljoner kronor per år. Styrelsen beslöt våren 2002 att minska utdelningen till 200 miljoner

kronor per år från 2005. MISTRA stödjer ett tjugotal forskningsprogram av strategisk betydelse för en god miljö och för en hållbar utveckling.

Riksbankens Jubileumsfonds (RJ) beviljade för 2002 bidrag på 350 miljoner kronor. Inför kommande år avser fonden att fördela bidrag på cirka 325 miljoner kronor. Fonden har beslutat att inte utlysa medel för nya forskningsprojekt ur Kulturvetenskapliga donationen under 2004, vilket även omfattar nya projekt inom ramen för infrastrukturellt stöd. Jubileumsdonationen kommer dock att utlysa medel i samma omfattning som under tidigare år. Som exempel på nya satsningar kan nämnas forskning om näringslivets dynamik.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) avser att sänka nivån på stödet till forskning och planerar att årligen fördela 120-130 miljoner kronor. Stöd på denna nivå medför att stiftelsens kapital kan komma att förbrukas inom en 8-10-årsperiod. Stiftelsen har beslutat att upphöra med sitt allmänna program för postdoktorala stipendier. Enligt en överenskommelse mellan Vetenskapsrådet och stiftelsen samfinansieras postdoktorala stipendier inom naturvetenskap, teknik och medicin under 2003 – 2005. Efter 2005 övergår hela ansvaret för dessa stipendier till Vetenskapsrådet. Stiftelsen kommer att erbjuda postdoktorala stipendier för yngre forskare inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Under 2003–2005 kommer en särskild satsning på stipendier inom kulturvetenskaperna att göras. Programmet för gästforskarstipendier kommer att upphöra. Stiftelsen lägger framöver ökad vikt vid att yngre forskare involveras i samarbetsprojekt mellan svenska och utländska institutioner eller grupperingar.

Under 2002 uppgick Vårdalstiftelsens åtagande till knappt 80 miljoner kronor. Stiftelsen planerar att minska forskningsstödet och övriga utbetalningar till högst 30-40 miljoner kronor per år under den resterande tioårsperioden av stiftelsens livslängd. Inga nya anslag har utanförats under 2003.

Under våren 2003 presenterade Kungliga Vetenskapsakademien (KVA) resultatet av utvärdering av SSF och Vårdalstiftelsen. I stiftelsernas stadgar anges att KVA har rätt att granska om stiftelserna finansierar verksamhet som är överensstämmande med dess ändamål.

KVA:s utvärdering av verksamheten under perioden 1998–2002 vid SSF visar att stiftelsen är betydelsefull för svensk forskningsfinansiering, framför allt genom möjligheten att göra större satsningar inom prioriterade forskningsområden. En slutsats av utvärderingen är att många av stiftelsens satsningar har varit framgångsrika, medan andra rönt kritik. Vidare menar utredarna att stiftelsen måste skapa en utökad insyn i verksamheten samt förbättra och förtydliga kommunikationen med forskarsamhälle och näringsliv. Denna utvärdering omfattade inte den ekonomiska förvaltningen, men en slutsats i utredningen är att detta bör inkluderas i KVA:s kommande utvärderingar.

Vid utvärderingen av Vårdalstiftelsens verksamhet under perioden 1994–2002 fann KVA att stiftelsen haft avgörande betydelse för utvecklingen av såväl kvalitet som kvantitet inom svensk vårdforskning. Enligt utvärderingen var stiftelsens satsningar på allergiforskning dock mindre omfattande och mindre genomarbetad, jämfört med vårdforskning, och utredarna efterfrågade en bättre balans mellan dessa två områden. KVA skriver i sin utvärdering att den ekonomiska förvaltningen varit otillfredsställande avseende planering, uppföljning och revision och menar att en översyn krävs. Vårdalstiftelsens styrelse avser att behandla utvärderingen ingående. Vid sidan av den externa utvärderingen genomför stiftelsen regelbundet interna utvärderingar av sitt stöd till forskning och forskarutbildning, och en särskild utvärderingsgrupp bestående av tre av styrelsens ledamöter har tillsatts för detta ändamål.

Flera forskningsfinansiärer har under 2003 beslutat att göra en gemensam satsning för att stärka Sveriges position inom neurovetenskap. Satsningen omfattar totalt 100 miljoner kronor under fem år och syftar till att knyta ihop grundforskning och tillämpad vårdforskning för att kunna ställa tidigare diagnoser och erbjuda bättre behandling av neurorelaterade sjukdomar. Invest in Sweden Agency, KK-stiftelsen, Stiftelsen för Strategisk Forskning, Verket för Innovationssystem, Vårdalstiftelsen samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse samarbetar kring satsningen som kallas Swedish Brain Power. Regeringen ser mycket positivt på att forskningsfinansiärerna samarbetar för att möjliggöra större, riktade satsningar.

11.6 Etikprövning av forskning som avser människor

Under våren 1997 beslutade regeringen om en kommitté för att utreda etiska frågor relaterade till forskning. Kommitténs uppgift (dir. 1997:68) var bl.a. att undersöka hur systemet för forskningsetisk granskning fungerade och föreslå de förändringar som bedömdes nödvändiga. Uppdraget föranleddes av regeringens uttalande i propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5) om att det var lämpligt att göra en analys av de forskningsetiska frågorna i vid mening. Kommittén om forskningsetik överlämnade i februari 1999 betänkandet *God sed i forskningen* (SOU 1999:4).

Som ett led i den fortsatta beredningen utarbetades departementspromemorian *Etikprövning av forskning som avser människor* (Ds 2001:62) inom Regeringskansliet.

Regeringen gjorde därefter bedömningen att det krävs en generell författningsreglering av forskningsetisk prövning av forskning där människor medverkar som forskningsobjekt. Dessa människor behöver skyddas mot risken att skadas fysiskt, psykiskt eller genom intrång i integriteten. Dessutom bör granskningsprocessen utformas så att allmänheten får möjlighet till insyn i, och inflytande över, den forskningsetiska prövningen. Slutligen är det viktigt att värna såväl forskarnas som forskningspersonernas rätts-säkerhet. Frågan har även aktualiserats genom Sveriges undertecknande av Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin samt vid arbetet med att anpassa svensk lagstiftning till EG-direktiv.

Regeringen beslutade i februari 2002 att inhämta Lagrådets yttrande över ett antal nya lagförslag kring etikprövning av forskning som avser människor.

Arbetet har under 2003 utmynnat i propositionen *Etikprövning av forskning* (prop 2002/03:50) vilken lämnades till riksdagen i januari 2003. Riksdagen beslöt den 4 juni 2003 att anta regeringens förslag i propositionen.

En ny lag för etikprövning

Syftet med lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor är bl.a. att skydda den enskilda människan och upprätthålla

respekten för människovärdet vid forskning. Lagen träder i kraft den 1 januari 2004.

Lagen är tillämplig på forskning som innebär ett fysiskt ingrepp på en forskningsperson och forskning som bedrivs enligt en metod som syftar till att påverka en människa fysiskt eller psykiskt. Vidare gäller lagen för forskning som innebär ett fysiskt ingrepp på en avliden människa eller avser studier på biologiskt material som tagits från en levande eller avliden människa och som kan härledas till denna människa. Lagen gäller dessutom forskning som avser känsliga personuppgifter enligt personuppgiftslagen eller personuppgifter om lagöverträdelse m.m. och forskningspersonen inte har lämnat sitt uttryckliga samtycke till behandlingen.

I den nya lagen ställs det ett krav på etikgodkännande av den forskning som lagen omfattar, och om lagen inte efterlevs kan böter eller fängelse utdömas. Den anger allmänna utgångspunkter för etikprövningen och innehåller också regler om information och samtycke.

Lagen anger vissa förutsättningar för hur etikprövningen skall organiseras. Prövningen skall göras av regionala nämnder för forskningsetik, vilka skall vara självständiga i sitt beslutsfattande. Överklagande av beslut skall ske till en central nämnd för forskningsetik. Denna centrala nämnd skall även avgöra överlämnade ärenden från en regional nämnd och utöva tillsyn över lagens efterlevnad.

Som en konsekvens av den nya lagen ändras åtta andra lagar från den 1 januari 2004, däribland läkemedelslagen och personuppgiftslagen.

Ny organisation

Regeringen förordnade den 8 april 2003 en särskild utredare med uppgift att förbereda och genomföra bildandet av den nya organisationen för etikprövning av forskning (dir. 2003:43). I lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor anges att organisationen skall bestå av regionala nämnder samt en central nämnd. I direktiven för utredningen angavs vidare att de regionala nämnderna skall vara sex till antalet.

I utredarens uppdrag ingår bland annat att utforma förslag till organisation med avseende på t.ex. ledning, administration och kansliresurser samt att förbereda nämndernas igångsättning. Vidare ingår att föreslå ordförande, leda-

möter och ersättare i samtliga nämnder. Andra exempel på utredarens uppdrag är att planera och förbereda nämndernas ekonomiska förutsättningar samt att lämna förslag om författningar.

Som ett led i arbetet med att genomföra den nya organisationen beslutade regeringen den 12 juni 2003 att de regionala nämnderna för etikprövning av forskning som avser människor från och med den 1 januari 2004 skall ha kansli vid Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och Karolinska institutet. Vidare fattade regeringen beslut om antal avdelningar vid varje regional nämnd, sammanlagt 18 stycken.

Under hösten 2003 kommer de regionala nämnderna och den centrala nämnden att förberedas så att de kan vara verksamma från den 1 januari 2004.

Forskningsområden som inte omfattas av lagen

Lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor bygger på två huvudsakliga avgränsningar. Den ena avser viss information om människor och den andra fysiska ingrepp, påverkan på försökspersonen och biologiskt material.

Vid arbetet med den proposition (prop. 2002/03:50) som föregick införandet av denna lag har flera integritetskänsliga forskningssituationer uppmärksammats, t.ex. inom pedagogik och psykologi. Detta speglar att det är svårt att finna en adekvat avgränsning för forskningsområden som inte omfattas av den föreslagna lagen, men som ändå aktualiserar etiska problemställningar.

Mot denna bakgrund har regeringen givit Vetenskapsrådet i uppdrag att kartlägga forskningsområden där rådet bedömer att en etisk problemställning kan uppkomma. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 2003. Forskning som är integritetskänslig, eller på annat sätt aktualiserar skyddsaspekter, bör särskilt uppmärksammas. Vetenskapsrådet skall även göra en bedömning av om något eller några av de identifierade forskningsområdena bör omfattas av krav på etikprövning samt föreslå hur dessa områden skall avgränsas.

11.7 Resultatbedömning

11.7.1 Övergripande resultatbedömning

Investeringar i kunskap är en viktig del i det moderna samhället. Den ekonomiska, kulturella och sociala utvecklingen beror allt mer på tillgång till kunskap och förmågan att använda den. En stark vetenskaplig bas är en förutsättning för innovation och tillväxt i teknikbaserade företag inom olika sektorer. Även för utvecklingen inom offentlig sektor och som underlag för politiska beslut behövs vetenskaplig kunskap. Det övergripande målet för politikområdet är därför att Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Sverige har ställt stora resurser till kunskapssektorns förfogande.

Sverige svarar för nästan två procent av världens samlade publicering av vetenskapliga artiklar. Merparten av artiklarna hör till de medicinska och naturvetenskapliga områdena, som också har en hög publiceringskultur. Antalet vetenskapliga artiklar per invånare är högre än i USA och Japan och är även högre än i övriga EU-länder.

11.7.2 Stöd till grundläggande forskning

Avsnittet redovisar Vetenskapsrådets insatser för att stödja svensk grundforskning och forskningsinformation. Grundforskning finansieras även av de myndigheter som behandlas under rubriken Områdesinriktad forskning.

Vetenskaplig kvalitet

En viktig målsättning för fördelningen av forskningsstöd inom politikområdet är att främja forskningens vetenskapliga kvalitet. Sveriges ställning som forskningsnation är beroende av att den forskning som bedrivs har en mycket hög vetenskaplig kvalitet.

Vetenskapsrådet fördelar forskningsbidrag genom att låta forskningsansökningarna genomgå en noggrann prövning och prioritering i konkurrens med varandra. Detta syftar till att säkerställa hög kvalitet hos den forskning som erhåller finansiering. Inom Vetenskapsrådet hanteras forskningsansökningar av en särskild beredningsorganisation, där över 400 medver-

kande experter granskar och bedömer ansökningar inom ett femtiotal beredningsgrupper som är specialiserade på olika forskningsområden.

Under 2002 beslöt Vetenskapsrådet att för alla ämnesråden pröva ett gemensamt system för bedömning av vetenskaplig kvalitet i en femgradig skala. Bedömningen av ansökningarna sker i ett internationellt perspektiv och beredningsgruppernas bedömning kompletteras ofta av utlåtanden från utländska experter. Det huvudsakliga ansökningstillfället är under våren.

Ett av de viktigaste instrumenten för att följa effekterna av rådets satsningar är att utvärdera forskningen. Under året har Vetenskapsrådet publicerat ett tiotal utvärderingar som också föranlett åtgärder.

En internationell utvärdering av statsvetenskap visar att denna forskning bedöms vara av god internationell klass och att rekryteringspotentialen inom de närmaste decennierna är tillfredsställande. Utvärderarna ansåg dock att området ”jämförande politik” skulle stärkas, vilket även gjorts i samverkan med Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT).

En slutsats från utvärderingen av mikroelektroniklaboratorier i Sverige är att laboratorierna är av hög klass, men en bättre samordning för framtiden rekommenderades. Utvärderingen resulterade i att samordnande nätverk för dessa laboratorier nu planeras.

Som tidigare beskrivits i avsnitt 11.5.1 har de fyra nationella anläggningarna MAX-laboratoriet i Lund, Onsala rymdobservatorium utanför Göteborg, Thé Svedberglaboratoriet i Uppsala och Manne Siegbahnlaboratoriet i Stockholm utvärderats av en grupp internationella experter.

Sverige har haft en stark ställning inom teoretisk kemi. En snabb utveckling sker i gränsområdena till fysikalisk kemi, teoretisk fysik, bioinformatik och materialvetenskap. En utvärdering av den teoretiska kemin rekommenderar ett större samarbete över gränserna mellan dessa områden.

Vetenskapsrådet har utvärderat ett forskningsprogram om offentlig sektor (FOS), som har pågått i tio år. Programmet har omfattat två mångvetenskapliga centrumbildningar, två disciplinprogram och ett gästforskarprogram.

En utvärdering av kompetensprogrammet Vägar till uthållig utveckling – beteenden, organisationer, strukturer har gjorts av en grupp nor-

diska experter. Programmet genomfördes under 1996–2001 och finansierades av nio olika organisationer. Programmet syftade till att långsiktigt bygga upp kompetens med inriktning på miljöfrågor inom humaniora och samhällsvetenskap. En slutsats av utvärderingen är att forskningen inom humaniora bör utvecklas ytterligare. MISTRA har avsatt särskilda medel för fortsatt stöd till forskning med miljöinriktning inom humaniora och samhällsvetenskap.

Vidare har Vetenskapsrådet kartlagt stamcellsforskningen i Sverige och upphandlat en utvärdering av Forskningsforum. Denna utvärdering slutfördes under 2003 och behandlas under avsnittet om Forskningsforum.

Vetenskapsrådet har i samarbete med Vårdalstiftelsen utvärderat forskning om allergi- och överkänslighet.

Insatser för yngre och nydisputerade forskare

För att svensk grundforskning skall kunna utvecklas och förnyas krävs att nya forskarbegävningar kan rekryteras och ges möjligheter till forskarkarriär inom högskolan. Vetenskapsrådet har därför till uppgift att verka för att ge yngre och nydisputerade forskare goda förutsättningar att kunna etablera en självständig forskning i början av sin forskarbarana.

Stöd till yngre forskare sker huvudsakligen genom finansiering av anställningar som forskarassistenter och forskare samt genom projektbidrag till unga forskare. Från 2001 har antalet rådsfinansierade anställningar som forskarassistenter och forskare ökat med 21 respektive 4 procent.

Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap beslöt att tillföra ytterligare medel för att utöver rådets centrala beslut om finansiering öka antalet anställningar inom sina områden, vilket är speciellt angeläget inför de stora pensionsavgångarna kring 2010. En översyn visade också att många disputerar vid så hög ålder att de inte kan anses vara realistiska kandidater till rekryteringsanställningar. Inom humaniora och samhällsvetenskap finansieras 56 anställningar under 2003.

Ämnesrådet för medicin beslutade att göra en särskild insats för förstagångsansökare genom att införa så kallade debutanslag för yngre forskare. Debutanslagen avser såväl projektmedel som anställningar som forskarassistent. Antalet

nya bidrag till anställningar som forskarassistent ökade starkt jämfört med 2001.

Ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap genomförde en riktad ansökningsomgång med bidrag för unga kvinnor inom vissa områden av teknikvetenskap. I den Utbildningsvetenskapliga kommittén har andelen yngre forskare som beviljats medel ökat och medvetenheten om behovet av föryngring och nyrekrytering inom området är stor inom beredningsgrupperna. Bland de sökande är det en tydlig tendens att den forskare som är huvudsökande väljer att söka tillsammans med en yngre kollega.

Mång- och tvärvetenskaplig forskning

Vetenskaplig utveckling är dynamisk och nydanande. Det svenska forskningssystemet är till en stor del baserat på en uppdelning mellan olika vetenskapliga områden och discipliner. Många områden som från början betraktats som gränsområden mellan vedertagna discipliner, kan med tiden etableras som egna ämnen. Framsteg inom forskningen förutsätter många gånger att forskningsproblemen bearbetas med hjälp av kunskaper från olika områden.

Vetenskapsrådets stöd till mång- och tvärvetenskaplig forskning sker inom ramen för det ordinarie stödet till forskningsprojekt. Vidare uppgick stödet 2002 till särskilda program med mång- eller tvärvetenskaplig inriktning till 43 miljoner kronor, varav särskilda medel om 10 miljoner kronor till genusforskning inberäknats. Andra exempel på områden där sådana projekt återfinns är funktionsgenomik, gränsområdet mellan matematik och naturvetenskap/ teknikvetenskap, arbetslivs- och arbetsmarknadsforskning, genterapi och människa – samhälle – IT. Vissa program genomförs i samarbete med andra forskningfinansiärer.

Vetenskapsrådet har beslutat om riktade satsningar på tre gränsområden under 2003; mång- och tvärvetenskap mellan humaniora och övriga områden (2 miljoner kronor), medicinsk teknik (3 miljoner kronor) samt biologisk mångfald och ekologi (8 miljoner kronor). Vetenskapsrådet har anpassat sin beredningsorganisation för att lättare kunna stödja mång- och tvärvetenskap. Under 2002 har Vetenskapsrådet startat en studie av mång- och tvärvetenskap som skall undersöka bl.a. vilka ämnesområden som forskarna

anger i sina ansökningar att deras projekt tillhör samt inom vilka beredningsgrupper ansökningarna bedöms och hur ofta parallell granskning av ansökningar sker inom rådet.

Utbildningsvetenskap

Vetenskapsrådet disponerar särskilda medel för att bygga upp den utbildningsvetenskapliga forskningen. Ansökningar inom området bedöms av den utbildningsvetenskapliga kommittén.

Kommittén skall främja och stödja vetenskaplig forskning av högsta kvalitet genom att fördela medel till forskning och forskarutbildning som bedrivs i nära anslutning till lärarutbildningen och som svarar mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Vid granskning av projekt- och programansökningar beaktas vetenskaplig kvalitet, relevans för utbildningsvetenskapen samt forskarmiljöns potential, särskilt med avseende på lärarutbildningens behov av förstärkt forskningsanknytning. Under 2002 ökade antalet ansökningar med 47 jämfört med föregående år och med 109 jämfört med året dessförinnan. Totalt beviljades 64 ansökningar inför 2003.

Krav ställs på att lärosätena ger medfinansiering som omfattar 30 procent av de medel som anslås från Vetenskapsrådet. Syftet är att säkerställa att lärosätena tar en aktiv del i uppbyggnaden av detta nya forskningsområde. Kravet på medfinansiering har bemötts på olika sätt i ansökningarna och för att underlätta arbetet inom lärosätet skall nu medfinansiering årligen särredovisas till Vetenskapsrådet.

I enlighet med vad som angavs i den forskningspolitiska propositionen (prop. 2000/01:3, Forskning och förnyelse) bör utvecklingen inom området utbildningsvetenskap utvärderas senast 2004. Regeringen avser att inleda utvärderingen under 2003 så att denna kan ligga till grund för ställningstaganden i samband med nästa forskningspolitiska proposition.

Genusforskning

Vetenskapsrådet har till uppgift att arbeta för att integrera genusperspektiv i forskningen. Rådet har fördelat de av regeringen särskilt anvisade

forskningsmedlen på sammanlagt 10 miljoner kronor till genusforskning.

Jämställdhet

Vetenskapsrådet skall verka för jämställdhet inom sitt verksamhetsområde avseende såväl beredningskommittéer som fördelning av bidrag till forskningsprojekt. Andelen kvinnor i rådets beredningskommittéer varierar mellan olika ämnesområden, men är i genomsnitt endast 29 procent. Lägst andel kvinnor finns i beredningskommittéerna för naturvetenskap och teknikvetenskap, 22 procent. Inom beredningskommittéerna för humaniora och samhällsvetenskap är andelen kvinnor 31 procent, medicin 38 procent och utbildningsvetenskap 44 procent. Vetenskapsrådet har beslutat om nya riktlinjer för beaktande av jämställdhet vid tillsättning av ledamöter i beredningskommittéerna.

Andelen beviljade ansökningar med kvinnlig huvudsökande är 15 procent inom naturvetenskap och teknikvetenskap, 30 procent inom medicin, 46 procent inom utbildningsvetenskap och 41 procent inom humaniora och samhällsvetenskap. Sammanfattningsvis kan sägas att andelen kvinnor är större när det gäller anställningar som forskarassistent än när det gäller projektbidrag till etablerade forskare. Detta syns tydligast i ämnesråden för medicin samt naturvetenskap och teknikvetenskap. Andelen kvinnliga forskare varierar när det gäller olika ålderskategorier. Kvinnor i åldern 30-34 år får en betydligt större andel forskningsbidrag, ca 30 procent, inom naturvetenskap och teknikvetenskap och medicin, än kvinnor över 45 år. Kvinnliga forskare inom naturvetenskap och teknikvetenskap beviljas kring 10 procent och inom medicin kring 20 procent av forskningsbidragen.

Forskningsforum

Forskningsforum skall enligt instruktionen till Vetenskapsrådet vara ett samarbetsorgan för övergripande frågor om förhållandet mellan forskning och samhälle och mellan forskningsfinansiärer. Forskningsforums uppgifter är att främja kontakter och dialog mellan forskare, forskningsfinansiärer, allmänhet och övriga intressenter.

Inga särskilda medel tilldelades Vetenskapsrådet för Forskningsforums verksamhet men regeringen gav Vetenskapsrådet i uppdrag att inom Forskningsforum driva ett projekt avseende den moderna biologin och anslog för detta tre miljoner kronor. Projektet syftar till att öka kunskapen hos allmänheten om den nya biologin, dess möjligheter och risker. En rad olika arrangemang har genomförts inom ramen för detta projekt.

Forskningsforum har medverkat till utvecklandet av webbportalen www.forskning.se som vänder sig till en bred allmänhet med fokus på målgrupperna skola och media.

Vetenskapsrådet har under 2003 låtit utvärdera verksamheten vid Forskningsforum. I utvärderingsuppdraget ingick att granska måluppfyllelsen, vilken funktion Forskningsforum fyllt för de deltagande riksdagspolitikerna och hur samverkan med forskningsfinansiärerna fungerat. Vidare ingick i uppdraget att studera hur förutsättningarna för Forskningsforums uppdrag varit samt hur man bedömer forumets framtida inriktning och roll.

I utvärderingen föreslås att den nuvarande formen av Forskningsforum upphör. Utvärderingen pekar bl.a. på att merparten av Forskningsforums uppgifter även utförs av andra aktörer. I utvärderingsrapporten anges dock att en mötesplats mellan politiker, forskningsfinansiärer och forskningsutförare behövs för strategiska forskningspolitiska diskussioner och man föreslår att en renodlad sådan mötesplats utvecklas. I utvärderingen anges ett antal viktiga förutsättningar för att en sådan mötesplats skall kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt. I en skrivelse till regeringen från Forskningsforum avseende den nyligen utförda utvärderingen delar de i allt väsentligt utvärderarnas bedömningar.

Forskningsinformation

Vetenskapsrådet har ett nationellt ansvar för att tillhandahålla och utveckla övergripande information om forskning för att öka människors kunskap och skapa förutsättningar för en dialog mellan forskare och andra grupper i samhället. Informationsverksamheten har under året genomgått en omstrukturering vilket inneburit en uppdelning i nationell forskningsinformation, ämnesinformation och gemensam myndighetsinformation. Vetenskapsrådets strategi avseende den nationella forsk-

ningsinformationen är att kraftsamla genom att skapa och stödja infrastrukturer där olika aktörer kan agera.

En utvärdering av det internetbaserade forskningsinformationssystemet SAFARI visade att systemet hade brister som medförde stora kostnader. Utvärderingen medförde att rådet lade ner webbplatsen. Den av Vetenskapsrådet, VINNOVA, Formas och FAS gemensamt finansierade och utvecklade webbplatsen för information om svensk forskning – www.forskning.se – har varit framgångsrik och uppvisar ett stort antal dagliga besökare. Den forskningsinformation som tidigare fanns på webbplatsen SAFARI finns numera på webbplatsen www.forskning.se. ExpertSvar – forskarsamhällets mediaservice – har efter en försöksperiod nu permanentats. Målgruppen för ExpertSvar är journalister och verksamheten är ett samarbete mellan Vetenskapsrådet och samtliga universitet, sex högskolor och fem forskningsinstitut.

En annan utvärdering fick till följd att Vetenskapsrådet beslöt avsluta forskningsinformationsprojektet med forskningsattachéer i dess nuvarande form.

Vetenskapsrådet deltar och stödjer även en rad olika projekt för att på ett populärvetenskapligt sätt sprida information till allmänheten om forskning och utveckling.

Internationellt forskningssamarbete

Genom svenskt deltagande i flera europeiska forskningsorganisationer får svenska forskare tillgång till ett stort internationellt kontaktnät, möjligheter att utnyttja avancerad utrustning som är alltför kostsam att bygga och driva på nationell bas samt möjligheter att delta i det europeiska rymdsamarbetet. Rymdstyrelsen och Vetenskapsrådet finansierar bl.a. det svenska deltagandet i följande internationella forskningssamarbeten:

- CERN, den europeiska kärnforskningsorganisationen i Genève som driver en partikelaccelerator för grundforskning inom högenergifysik,
- JET/EFDA, den europeiska fusionsforskningsanläggningen i Abingdon utanför Oxford som efter att JET-organisationen upphört, drivs av European Fusion Development Agreement,

- EISCAT, European Incoherent Scatter Facility som är ett radarsystem på Nordkalotten och Svalbard för studier av jonosfären och magnetosfären, med huvudkontor i Kiruna,

- EMBL, det europeiska molekylärbiologiska laboratoriet i Heidelberg som bedriver forskning i molekylärbiologi,

- EMBC, den europeiska molekylärbiologiska konferensen i Heidelberg som ger kurser samt fördelar stipendier och gästforskarbidrag inom molekylärbiologi,

- ESA, det europeiska rymdorganet i Paris som bedriver vetenskapliga och tekniska program inom rymdområdet,

- ESO, det europeiska sydobservatoriet i Chile som driver astronomiska observatorier för såväl optiska som radioastronomiska undersökningar av stjärnhimlen,

- ESRF, den europeiska synkrotronljuskällan i Grenoble som tillhandahåller synkrotronljus för materialforskning och för strukturanalys av biologiska molekyler,

- EUI, det europeiska universitetsinstitutet i Florens som bedriver forskarutbildning inom humaniora och samhällsvetenskap. Svenskt medlemskap i institutet möjliggör för svenska studenter att förlägga delar av sin forskarutbildning till EUI,

- IARC, den internationella cancerforskningsorganisationen i Lyon som för statistik på cancerområdet och är ett internationellt centrum för epidemiologisk och toxikologisk forskning,

- NOT, det nordiska optiska teleskopet på La Palma på Kanarieöarna för astronomiska observationer av den norra stjärnhimlen,

- ODP, det internationella djuphavsborrningsprogrammet som organiserar djuphavsborrningar för geovetenskapliga studier med europeiskt kontor i Amsterdam.

Kostnaderna för medlemskap i internationella organisationer har ökat under de senaste åren i samband med valutaförändringarna under slutet av 1990-talet. Under 2002 uppgick Rymdstyrelsens kostnader för deltagande i ESA:s vetenskapsprogram till 86,5 miljoner kronor och Vetenskapsrådet avsatte sammanlagt 239,6 miljoner kronor till övriga ovanstående organisationer vilket är en ökning jämfört med 2000 med 3 652 miljoner kronor.

Svenska forskares utnyttjande av de internationella anläggningarna motsvarar i de flesta fall minst Sveriges andel av kostnaderna. Deltagandet i vissa anläggningar är avsevärt större än an-

delen av finansieringen. Detta är speciellt tydligt vid ESRF där det höga deltagandet föranlett att Vetenskapsrådet via det nordiska konsortiet måste betala ett extra bidrag under 2002.

11.7.3 Stöd till områdesinriktad forskning

Forskning om rymden

Svensk rymdforskning är omfattande i internationell jämförelse. Grundforskning inom rymdområdet finansieras genom Rymdstyrelsens anslag för rymdforskning, via Vetenskapsrådet samt via anslaget till Institutet för rymdfysik.

Rymdforskning sker i långsiktiga projekt, eftersom planering, instrumentbyggande, satellituppskjutning och därpå följande vetenskapliga mätningar kan pågå i uppemot tio år. Detta får till följd att Rymdstyrelsens bidrag främst ges till större program med många forskare inblandade. Detta har lett till en relativt hög medelålder hos bidragsmottagarna. Medelåldern har dessutom ökat under flera år. Som ett led i sitt arbete med att främja kvalitet och förnyelse har Rymdstyrelsen infört en ny organisation för bedömning av forskningsansökningar. Den nya beredningsorganisationen består av en kommitté med en majoritet av utländska experter och tre mer nationellt förankrade referensgrupper.

Genom sitt arbete med förnyelse har tilldelningen av anslag till yngre forskare ökat under det senaste året. Andelen projekt med kvinnlig huvudsökande är fortfarande jämförelsevis låg men motsvaras av ett lågt antal kvinnliga sökande. Under 2002 finansierades nio anställningar som doktorand och beslut togs om stöd för ytterligare fyra anställningar.

Rymdstyrelsen riktar en stor del av sin forskningsinformation mot elever och studenter och har under 2002 givit stöd till uttagningstävlingen för Astronomiolympiaden, examensarbeten för studenter på arkitektur- och designutbildningen vid Lunds tekniska högskola samt delfinansierat en grupp studenter vid Chalmers som utfört experiment i tyngdlöshet ombord på flygplan i upprepade kastparabler.

En nyligen träffad överenskommelse mellan ESA och de fem staterna i det s.k. "Special Project Concerning Launching of Sounding Rockets" innebär att det utländska driftsbidraget till Esrange minskar under 2004 och 2005.

Forskning om arbetsliv och socialvetenskap

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) finansierar och främjar forskning om arbetsliv, välfärd och folkhälsa. Av medel beviljade under 2002 gick knappt 60 procent till samhällsvetenskap och drygt 35 procent till medicin. Resterande delar gick till humaniora, teologi, juridik samt teknik och naturvetenskap. Inom samhällsvetenskap går de största bidragen till forskare inom sociologi, socialt arbete och psykologi. De medicinska discipliner som erhåller mest medel är yrkes- och miljömedicin samt folkhälsovetenskap och socialmedicin.

För bedömning och urval av forskningsprojekt tillämpas en tvåstegsmodell där både skisser och fullständiga ansökningar granskas av prioriteringskommittéer. Antalet projektskisser minskade såväl 2002 som innevarande år. Hur det minskade söktrycket kan förklaras är osäkert, men då färre än en femtedel av alla skisser beviljas medel kan den hårda konkurrensen vara en delförklaring.

För att bedöma kvaliteten på genomförd forskning anlitar rådet internationellt ledande forskare. I början av 2003 levererades utvärderingar av forskning inom socialt arbete, ungdomsforskning, internationell migration och etniska relationer (IMER) samt arbetsrätt. Generellt sett får svensk forskning inom alla nämnda områden gott betyg, men utvärderarna noterar även förbättringsmöjligheter. En gemensam slutsats rörande de tre förstnämnda områdena är att de skulle kunna utvecklas genom en starkare koppling mellan teori och empiri. Ungdomsforskningen och forskningen i socialt arbete har en slagsida mot kvalitativa studier och metodkompetensen borde kunna breddas. Ungdomsforskningen och IMER-forskningen har en alltför begränsad publicering i internationella tidskrifter. För den kommande treårsperioden beviljade rådet under 2002 medel om 350 miljoner kronor varav 72 procent gick till män och 28 procent till kvinnor. Av det totala antalet skisser har manliga sökanden under tre år i rad (2001–2003) lämnat in drygt 60 procent av bidragen och kvinnliga sökanden knappt 40 procent. Skisser med manliga projektledare beviljades 2002 medel i 20 procent av fallen, medan kvinnliga projektledare beviljades medel i 15 procent av fallen. Andelen kvinnliga ledamöter i beredningsorganisationen i sin helhet uppgick till 35 procent under 2002. Fortsatta insatser för att

främja jämställdhet inom rådets olika ansvarsområden bedöms som nödvändiga.

Sökande skall kommentera i vilken mån projektet de söker medel för beaktar genusperspektiv. FAS arrangerade under 2002 ett seminarium – ”Forskare och kön” – som handlade om vad som menas med genusperspektiv och hur det skall få genomslag i forskningen.

Rådets beredningsorganisation är strukturerad utifrån samhällsområden, inte utifrån discipliner eller fakulteter. Denna organisation gäller såväl enskilda projekt som olika programområden och syftar till att stimulera mång- och tvärvetenskapliga forskningsansatser. Av det stöd som gick till fler än en forskare under 2002 gick två tredjedelar till mångvetenskap, d.v.s. olika discipliner. Större delen av detta stöd omfattar även olika fakulteter

Av de disputerade forskare som deltar i projekt och program finansierade av FAS kan 17 procent klassas som yngre (under 40 år). Om man inkluderar doktorander uppgår andelen yngre forskare till 27 procent. Ca 60 procent av alla projekt har regelbundet samarbete med forskare utanför Sverige. Nio procent har anknytning till EU-forskning och 23 procent till annat internationellt samarbete. Generellt gäller att samarbete bedrivs främst med Norden, Nordamerika och Storbritannien. För att främja internationella kontakter har styrelsen för 2003 beslutat att använda 6 miljoner kronor för utlandsstipendier och gästforskarprogram. Vidare informerar rådet om internationella utlysningar av forskningsmedel samt delar ut resebidrag för planering av internationellt samarbete. Dessutom kan medfinansiering för EU-projekt sökas hos FAS utanför ordinarie ansökningsomgång.

FAS sprider forskningsinformation på olika sätt: bl.a. konferenser, kunskapsöversikter och hemsida. I ett försök att sprida årsredovisningen till en vidare läskrets har FAS för 2002 tagit fram en särskild och mer lättillgänglig version. Under 2003 har rådet även startat informationsbladet ”Forskning och Resultat”, vilket rapporterar om forskningsresultat från avslutade och pågående projekt. Rådet har också kommit igång med produktionen av populärvetenskapliga skrifter, bl.a. en om psykisk ohälsa.

Forskning om miljö, areella näringar och samhällsbygganden

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), har till uppgift att främja och stödja grundforskning och behovsstyrd forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Rådet skall således finansiera grundläggande forskning på initiativ av forskare och forskning där samhällsrelevansen står i centrum.

Rådets disponibla medel har till största delen fördelats efter utlysning där forskarna beretts tillfälle att inkomma med ansökningar. Prioritering av ansökningar har skett i 20-talet externa beredningsgrupper inom rådets olika verksamhetsområden. Beredningsgrupperna består till huvuddelen av aktiva forskare men också av ledamöter som representerar avnämarentressen. Ansökningarna bedöms efter vetenskaplig kvalitet samt relevans för samhället och berörd sektor. I beredningsgrupperna tas också hänsyn till frågor om jämställdhet, genusaspekter i forskningen och andelen yngre forskare i projekten. För gruppernas arbete gäller också Formas etiska regler. Formas styrelse fattar beslut om fördelningen av medel. Rådet har under 2002 totalt behandlat ca 1 500 ansökningar varav knappt 320 (21procent) har beviljats i samband med den årliga utlysningen. Totalt fördelades 445,2 miljoner kronor vilket motsvarar 16,1 procent av sökta medel.

Formas har under året även fördelat medel till tre ämnesövergripande program: Risker och riskbedömning – biologins utveckling och de areella näringarna, Stadsmiljö och hållbar stadsutveckling och Ekonomi för en hållbar utveckling. Formas har också stött forskning till politiskt prioriterade områden som forskning om ekologisk produktion och biologisk mångfald samt gett stöd till nationella samlingar. Speciella utlysningar har också skett för forskning om havsmiljön och för Wood Material Science, vilket är ett svensk-finskt forskningssamarbete.

En särskild utlysning gjordes under 2002 för att främja unga forskare inom miljöområdet. Denna inkluderade stöd dels till projekt med doktorander, forskarassistenter och projekt med unga forskare som huvudsökande, dels till forskarskolor. Bland projekt som beviljades i 2002 års allmänna utlysning hade vart fjärde en yngre forskare som huvudsökande. Vartannat projekt inkluderade doktorander.

Av ansökningarna 2002 kom 28 procent från kvinnor. Av antalet beviljade projekt hade 28 procent kvinnliga huvudsökande. Andelen kvinnliga ledamöter i beredningsgrupperna var 33 procent.

Formas har i regleringsbrevet för 2002 i uppdrag att särskilt ta initiativ till samordning av forskning med berörda forskningsfinansiärer för forskning inom områdena livsmedel, skog, klimat och miljötoxikologi. Inom ramen för detta samarbete har Formas utarbetat ett förslag till forskningsprogram för klimatforskning som överlämnades till regeringen i juli 2002. Under hösten 2002 presenterade rådet ett nationellt program för forskning om miljötoxikologi. I regleringsbrevet för 2003 fick Formas dessutom ansvaret att ta initiativ till samordning när det gäller samhällsvetenskaplig miljöforskning.

Under 2001 och 2002 har Formas stött stiftelsen Byggdok vars uppgift är att göra resultaten från forskningen om bebyggelse och samhällsplanering tillgänglig via databaser och fulltextarkiv. Formas gjorde i samråd med Boverket en bedömning av den verksamhet som bedrivits inom stiftelsen Byggdok som lämnades till regeringen. Regeringen ansåg på grundval av denna bedömning att ansvaret för ett eventuellt fortsatt statligt stöd borde flyttas till Boverket. Av detta skäl överfördes 3 miljoner kronor från Formas till Boverket för 2003 för stöd till stiftelsen Byggdok. I Statskontorets utredning om Byggdok 2003 föreslås att vidare statligt bidrag inte bör utgå. Regeringen avser därför att under 2004 ge ett slutligt bidrag om 3 miljoner kronor till Byggdok.

När det gäller internationellt samarbete svarar Formas för det svenska samarbetet inom International Institute for Applied Systems Analyses (IIASA) och betalar medlemsavgiften på ca 5,5 miljoner kronor. Formas har ett flerårigt forskningssamarbete med Institut National de la Recherche Agronomique (INRA) inom jordbruksområdet. Formas deltar också i det nordiska forskningssamarbetet SamNordisk Skogsforskning (SNS) och Nordiskt Kontaktorgan för Jordbruksforskning (NKJ). När det gäller forskningen inom EU:s ramprogram för forskning har Formas deltagit i två kommittéer inom det 6:e ramprogrammet. Rådet har också lämnat stöd till utarbetandet av Expressions of Interest till ramprogrammet.

Resultaten från forskningen sprids genom olika kanaler såsom tidskrifterna Miljöforskning

och Swedish Research for Sustainability, böcker och skrifter, Formas webbplats, press samt seminarier och konferenser. Formas satsningar på forsknings- och kunskapskommunikation uppgick 2002 till 16,6 miljoner kronor.

FoU till stöd för innovationssystem

Verket för innovationssystem (VINNOVA) har till uppgift att främja hållbar tillväxt genom utveckling av effektiva innovationssystem och finansiering av behovsmotiverad forskning. Myndigheten har under 2002 identifierat industriella tillväxtområden inom områdena informations- och kommunikationsteknik, tjänster, bioteknik, tillverkning, material och transporter där forskning och förnyelse är av stor betydelse. Inom dessa områden genomförs satsningar med olika inriktning.

Största stödformen är program för forskning, utveckling och demonstration och under året har 20 programutlysningar genomförts. Nya satsningar har genomförts inom mobilt tillgängliga tjänster, utveckling av hållbar hälsa i arbetslivet samt på sjösäkerhetsområdet (inleddes 2001) samt inom kombinationen bio-, nano-, informationsteknik. Till dessa utlysningar fanns 1 219 sökande vilket är en ökning med 50 procent från 2001. Av dessa ansökningar beviljades drygt 20 procent, en minskning från 28 procent förra året. I genomsnitt har 43 procent av medlen gått till universitet och högskola, 30 procent till industriforskningsinstitut, 22 procent till företag och 5 procent till övriga mottagare. Genom programrådet för fordonsteknisk forskning genomfördes särskilda insatser på det fordonstekniska området på sammanlagt 12,2 miljoner kronor och inom programmet för miljövänliga fordon (Gröna bilen) har fram till september 2002 beslutats om 49 projekt med en total budget på ca 900 miljoner kronor. För ytterligare beskrivning av Gröna bilen se Utgiftsområde 21.

VINNOVA verkar för att stärka industriforskningsinstitutens roll i innovationssystemet genom stöd till FoU-samverkan i nätverk, t.ex. i projekten Aktiv industriell samverkan med 500 deltagande företag och genom särskild satsning på institutens samverkan med högskola och företagsgrupper inom prioriterade teknikområden. Totalt har anslag motsvarande ca 250 miljoner kronor gått ut till instituten. Under våren 2003 fördelades huvuddelen av de medel som avsatts

för kompetenssatsningar och gavs en sådan inriktning att de understödjer institutens omstruktureringsarbete.

För att säkra kvalitet i bedömningen av ansökningarna har VINNOVA tillsatt programråd med externa experter som representerar näringsliv, akademi och övriga samhället. Samtliga projekt granskas i konkurrens av programråden utifrån vetenskaplig kvalitet och tillväxtrelevans. En jämn könsfördelning i programrådets sammansättning eftersträvas. Under 2002 har VINNOVA genomfört utvärderingar av flera program. Utvärderingen av trä-, bygg- och möbelprogrammet och kompetenscentrum för kretskonstruktion pekar på positiva effekter i form av ökad förnyelse respektive forskning av hög kvalitet. Verksamheten med små och medelstora företag (SMF) vid industriforskningsinstitutet har förbättrat institutets kontakter med små och medelstora företag men programmet har avslutats.

Under året har 143 doktorer utexaminerats som ett resultat av satsningar som myndigheten övertagit ansvaret för, ofta i samverkan med andra finansiärer, främst näringslivet. I de forskningsprojekt i samverkan med industrin som VINNOVA finansierar ingår ofta nydisputerade forskare som därigenom bereds att vidareutveckla sig inom sitt forskningsområde.

VINNOVA deltar i ett flertal satsningar för att kommersialisera forskningsresultat. Genom den tillfälliga anslagsförstärkning på 30 miljoner kronor som tilldelades i budgetpropositionen 2003 har myndigheten startat ett nationellt inkubatorprogram. Under 2002 har åtta nya företag etablerats. Under året har Vinnova och Nutek/Almi också satsat vardera 3 miljoner kronor på tidig såddfinansiering för ny teknik/kunskap som bedömts ha goda förutsättningar på marknaden.

Av totala antalet ansökningar under 2002 hade 18 procent kvinnlig projektledare medan andelen bland de projekt som beviljades anslag endast var 16 procent. Myndigheten arbetar för att öka andelen kvinnliga projektledare.

För att underlätta integrering av genusperspektivet i forskning och utveckling genomför myndigheten kurser i genusvetenskap för personalen.

VINNOVA understödjer svenskt deltagande i EU:s ramprogram för FoU genom planeringsbidrag och bidrag till koordinatörer. Dessutom ansvarar verket för det svenska EUREKA-

kontoret och är nationell koordinator för COST. Under 2002 har 28,7 miljoner kronor anvisats som stöd för svenskt deltagande i EU-REKA-projekt. Myndigheten deltar också i flera bilaterala samarbeten, bl.a. med Kina, Japan, Israel och Finland.

Kunskapsöverföring är ett integrerat element i VINNOVA:s FoU-projekt genom att samtliga aktörer från utförare, kravställare och användare deltar i flertalet projekt. Utöver detta har VINNOVA under 2002 bidragit med stöd till populärvetenskapliga tidskrifter samt bidragit till webbplatsen www.forskning.se. Samtidigt har myndighetens populärvetenskapliga magasin ersatts av ett utökat informationsblad.

Inom strategi och analys har arbetet under 2002 i stor utsträckning använts för att understödja framtagandet av verksamhetsplanen. Myndigheten har också försett regeringskansliet med omfattande analysunderlag. Även i övrigt har verksamheten varit understödjande för framtagande av underlag för olika satsningar, t.ex. VINNVÄXT och för deltagande i internationella projekt, t.ex. GoodNip.

11.7.4 Utförande av forskning

Institutet för rymdfysik

Institutet för rymdfysik (IRF) har till uppgift att bedriva och främja forskning och utveckling, bedriva observatorieverksamhet samt delta i utbildning inom rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik. Institutet deltar i Kiruna rymd- och miljöcampus tillsammans med Luleå tekniska universitet och Umeå universitetet.

Forskningen vid myndigheten är till stor del inriktad mot utveckling av instrument för ESA:s satellitprogram samt analys av mätdata från dessa expeditioner. Arbetet kräver deltagande från flera discipliner och sker oftast i internationella program.

Institutet har under året lagt en stor del av sina resurser på att möta slutleveranserna i ESA-projekten Rosetta och Mars-Express där IRF ansvarat för flera instrument.

Dessa internationella projekt kräver deltagande från flera vetenskapsgrenar. Arbetet med Mars-Express har skapat samarbeten mellan rymdfysiker och t.ex. atmosfärforskare, biologer och geologer. De många internationella samarbetena runt instrument för rymdexpeditioner

har fått till följd att IRF har en internationellt sammansatt forskarkår. Under 2002 var mer än hälften av institutets forskare från utlandet och myndigheten samarbetar med forskargrupper från uppemot tio länder. Två av sju professorer vid institutet är kvinnor.

Genom deltagande i internationella satellitprojekt har IRF nära kontakter med svensk rymdindustri och har även givit stöd för etablering av rymdrelaterade småindustrier i Kiruna.

Även om antalet expertgranskade publikationer minskat något sedan 2001 har andelen expertgranskade publikationer ökat sedan början av 1990-talet.

Institutet informerar om sin verksamhet genom studiebesök vid rymdcampus från företag och skolor, deltagande i offentliga möten och genom att aktivt rikta information till skolor och allmänhet via informationsskrifter och internet. Öppet hus har hållits vid såväl IRF i Kiruna som i Uppsala för att informera om institutets forskningsprojekt.

Institutet för framtidsstudier

Institutet för Framtidsstudier bildades 1986 som en stiftelse med statligt basanslag och extern finansiering från bl.a. forskningsråd. Institutet skall bedriva framtidsstudier, långsiktiga analyser och stimulera till debatt om samhällsutvecklingen.

Institutet för Framtidsstudier har under året investerat i nyrekryteringar av forskare och forskningsledare samt uppbyggnad av nya databaser. Institutet har ambitionen att vara ett nationellt nav för frågor som rör framtidsstudiers teori, metod och innehåll. Under året har man därför fokuserat på teori- och metodfrågor, bl.a. genom att utveckla de nationella och internationella kontaktnäten. Institutet för Framtidsstudier har bl.a. samarbetat med VINNOVA kring Teknisk Framsyn samt med LO på temat Befolkning och välfärd. Kontakter finns vidare med EU-kommissionens direktorat för sysselsättning om ett europeiskt projekt kring demografi och socialpolitik.

Institutets fjärde forskningsprogram i ordningen, Människan i framtiden (2000–2004) har löpt halva programtiden och prioriteringen av demografifrågorna i programmet bedöms vara en framgångsrik satsning.

Institutets forskning möter stort intresse i forskarsamhället, bland myndigheter, media och den bredare allmänheten. Detta har gjort att hela forskargruppen, i större utsträckning än förut, har engagerats i den utåtriktade verksamheten.

IMEGO AB

Institutet för mikroelektronik i Göteborg, IMEGO AB, är ett tekniskt forskningsinstitut specialiserat på forskning och utveckling inom mikroelektronik och angränsande verksamheter. Institutet har två huvuduppgifter, att utföra egen forskning inom området mikroelektronik samt att främja överföringen av grundforskningsresultat inom mikroelektroniken till industriella tillämpningar. IMEGO AB har ett anslag från staten för finansiering av institutets grundforskning medan övrig verksamhet skall vara självfinansierad. Huvuddelen av finansieringen bör komma från industrin för uppdragsforskning.

IMEGO AB har skapat flera industrikontakter och andelen extern finansiering har ökat. Till följd av den svaga industrikonjunkturen inom telekommunikation och mikroelektronik har institutet sedan 2001 haft större svårigheter än väntat att finna extern finansiering. Målsättningen att huvuddelen av finansieringen skall erhållas från industrin har därför ännu inte uppnåtts.

En utvärdering av verksamheten inleds under 2003. Möjligheten att i högre grad samverka med de av staten delvis ägda IRECO-instituten (Institute for research and competence Holding AB) kommer då att övervägas.

Medelhavsinstitutet

Statligt bidrag ges till de tre forskningsinstitutet i Rom, Athen och Istanbul. Medelhavsinstitutet är vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning som huvuduppgifter. De främjar forskning främst inom de klassiska vetenskaperna, men även inom andra ämnesområden. Institutet fungerar även som en förmedlande vetenskaplig och kulturell länk mellan Sverige och respektive land. Forskningsinstitutet fungerar även som gästhem för svenska forskare, där även konferenser och seminarier genomförs.

Svenska institutet i Rom fortsatte det forsknings- och utgrävningssprojekt som redan bedri-

vits under 2001 i ett kvarter i Pompeji. Bland andra projekt kan nämnas det tvärvetenskapliga konserverings- och forskningsprojektet i Palazzo Lancelotti di Coronari som initierades under 2002. Inom projektet kommer forskare att arbeta inom arkitekturhistoria, konsthistoria och antikämnet.

Svenska institutet i Athen fortsatte under sommaren med omkonservering av materialet från de svenska utgrävningarna i Argolis. Material från den under 2001 och 2002 utförda undersökningen av den s.k. lågstaden runt Aseakullen är under bearbetning. Resultaten därifrån kommer att publiceras i institutets serie *Opuscula Atheniensia*. Ett flertal forskare har arbetat med publicering av olika projekt under året. Bland övriga projekt kan nämnas utgrävningarna i Berbati och undersökningarna vid Pyrgouthi vilka har resulterat i två avhandlingar framlagda under 2001 och 2002.

Svenska forskningsinstitutet i Istanbul har under 2002 genomfört en rad kurser, konferenser och seminarier. Forskningsinstitutet har haft samarbete på flera plan med det svenska generalkonsulatet och dess centrum för kontakter mellan Sverige och Turkiet. Under 2002 utdelades två större och fyra mindre stipendier.

11.7.5 Forskningsstödande verksamheter

Nationella forskningsbibliotek och arkiv

Kungl. biblioteket (KB) och Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) har ansvaret för att samla in, bevara och tillhandahålla nationellt publicerade dokument respektive ljud och rörliga bilder. Myndigheternas insamling av material regleras av lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument som fastställer skyldigheten att lämna pliktexemplar för forskning och studier.

Förutom att vara nationalbibliotek skall KB främja forskning, utbildning och kultur. Detta görs bl.a. med hjälp av det nationella biblioteksdatasystemet LIBRIS. KB skall även samordna och utveckla informationsförsörjningen till högre utbildning, forskning och utveckling genom att främja utvecklingen och användningen av svenska forskningsbiblioteks resurser. Denna uppgift utförs av BIBSAM-avdelningen. BIBSAM har under året bl.a. fortsatt sitt arbete att tillsammans med Myndigheten för Sveriges

Nätuniversitet utarbeta biblioteksstöd för IT-stödd distansutbildning.

Antalet tryckleveranser i enlighet med plikt-exemplarslagen har minskat något under året, bl.a. beroende på mindre upplagor och webb-publiceringar. Teknikutvecklingen fortsätter att ge nya pliktleverantörer och KB har påbörjat en kartläggning av olika leverantörer liksom att utarbeta metoder för insamlande.

KB har inom ramen för sitt anslag inrättat ett bevarandesekretariat med uppgift att ge information och rådgivning i bevarandefrågor samt främja ett ökat nationellt samarbete inom bevarandeområdet.

Statens ljud- och bildarkiv återfinns inom utgiftsområde 17. Myndigheten skall tillvarata den del av medieutbudet i Sverige som offentliggörs i form av ljud och rörliga bilder för att förbättra forskningens informationsförsörjning om svensk kultur och svenskt samhälle.

Efterfrågan på SLBA:s material är fortsatt hög. Såväl antalet anmälda forskningsprojekt som besökare har fortsatt att öka. Omvandlingen inom TV-området är stor med nya kanaler som etableras medan andra läggs ner eller ändrar inriktning alternativt ägandeformer.

Myndigheten har påbörjat arbetet med att utforma ett nytt katalogformat för arkivets samtliga medier. Målet är att katalogerna även skall göras tillgängliga via det nationella biblioteksdatasystemet LIBRIS.

Under hösten 2002 ingick Sverige ett avtal med FN om bevarande av FN:s dokumentärfilmsmaterial med generalsekreterare Dag Hammarskjöld. SLBA medverkar i avtalets utförande genom att kopiera materialet som skall tillhandahållas för forskning och utbildning.

SLBA har under året avslutat arbetet med att föra över journal- och kortfilmer ur SF:s arkiv till digitala filer. Erfarenheterna från detta projekt kommer att användas i utvecklandet av rutiner för de långsiktiga bevarandeinsatserna. Både KB och SLBA önskar utveckla den digitala sidan av sin verksamhet som en långsiktig investering och för att upprätthålla upparbetad teknik och kompetens. På sikt minskar den nya tekniken slitage och hanteringskostnader. Digitalisering av materialet har även en potential i utbildningssammanhang då det möjliggör ökade spridningsmöjligheter och sökbarheten kan utgöra en pedagogisk resurs.

Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutet är ett forskningsbibliotek och informationscentrum

för barn- och ungdomslitteratur. Under året har en avhandling och tre andra titlar publicerats i institutets vetenskapliga skriftserie. Tidskriften Barnboken, med bidrag från Vetenskapsrådet, har ökat i prenumerationsantal för andra året i rad.

Universitetsdatanätet SUNET

Vetenskapsrådet ansvarar för det svenska universitetsdatanätet SUNET (Swedish University Computer Network) som skall ge lärosätena tillgång till nationell och internationell datakommunikation med hög kapacitet. Nätet skall karakteriseras av hög tillgänglighet och tillräcklig kapacitet för att tillgodose behovet av ett kommunikationsnät för forskare, lärare, studenter samt administrativ och teknisk personal. För att uppfylla målen har Vetenskapsrådet under 2002 genomfört en utbyggnad av nätet. Det består nu av ett stamnät med kapaciteten 10 gigabit/s som ansluter till högskolorna med 2,5 gigabit/s. Härigenom har kapaciteten ökat i takt med det förväntade behovet.

SUNET är länkat till resten av Europa och till Nordamerika via NORDUnet som ägs gemensamt av universitetsdatanäten i de nordiska länderna. Mellan de nordiska länderna tillhandahåller NORDUnet som lägst dubbla 2,5 gigabit/s förbindelser. Till Europa finns 2,5 gigabit/s förbindelser till det europeiska höghastighetsnätet, Géant, och via Géant förbinds SUNET också med det amerikanska forskningsnätet

Polarforskningsexpeditioner

Vetenskapsrådets kommitté för planering av polarforskning samordnar svensk polarforskning. Kommittén har ett nära samarbete med Polarforskningssekretariatet som ansvarar för planering och genomförande av svenska forskningsexpeditioner till polarområdena. Sekretariatet är också tillsyningsmyndighet för vistelser i Antarktis.

Ungefär vart tredje år genomförs genom sekretariatets försorg större expeditioner. Dessa kräver lång och omfattande planering för att på bästa sätt tillgodose forskningen.

Antarktissäsongen 2001/2002 omfattade bl. a. en flygburen expedition till Dronning Maud Land samt expeditioner inom ramen för det in-

ternationella AMANDA-projektet och EPICA-projektet för att studera klimatförändringar.

Polarforskningssekretariatets flygburna expeditioner till Antarktis fortsätter liksom AMANDA- och EPICA-projekten. Vidare planerar sekretariatet i internationellt samarbete för en maringeologisk borrhningsexpedition till Lomonosovyggen i norra ishavet sommaren 2004 samt en internationell expedition till Beringiaområdet 2005.

Det internationella samarbetet är av stor omfattning, speciellt för verksamhet inom Antarktis, både avseende logistik, planering och genomförande av möten av olika slag.

Informationen kring expeditionsverksamheten och aktuell polarforskning sprids via en mängd informationskanaler såsom webbplatsen www.polar.se, olika trycksaker och en aktiv kontaktverksamhet. Informationsverksamheten under året har främst varit fokuserad på vårens expedition Arctic Ocean 2002.

Främjande av svenskt deltagande i EU:s FoU samarbete

EU/FoU-rådet är nationellt kontaktorgan för samarbetet inom EU för forskning och teknisk utveckling. Rådet skall genom nätverksbyggande, informations- och rådgivningsverksamhet främja svenskt deltagande i EU:s ramprogram för forskning och utveckling samt bistå regeringen med statistik och analys av svenskt deltagande i ramprogrammet. Rådets verksamhet följer ramprogrammets olika faser. Efterfrågan på information är störst i början av ett nytt ramprogram medan rådgivning och statistik-/analysverksamhet blir viktigare i ett senare skede.

Myndighetens verksamhet har under året varit koncentrerad på, informationsuppgiften om det nya sjätte ramprogrammet och analysen av deltagandet i det femte ramprogrammet.

Statistik och utvärderingsverksamheten har ökat. Ett omfattande arbete har genomförts för att anskaffa, analysera och bearbeta primärdata. Rådet har i detta arbete samarbetat med EU:s forskningsdirektorats statistikansvarige och de nordiska och baltiska kollegorna.

11.8 Analys och slutsatser

Formerna för det nuvarande systemet för etisk granskning av forskning som avser människor har hittills inte varit rättsligt reglerade genom lag eller förordning. I dag finns dels den medicinska forskningsetikgranskning som utförs av tio kommittéer och som ursprungligen inrättades av medicinska fakulteter, dels den etikgranskning av viss forskning som utförs av Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) i samband med prövning av ansökningar om anslag till forskning. Etikprövningen av forskning som rör människor skiljer sig därmed från den etikprövning som görs för forskning som innefattar användning av försöksdjur, då den senare sedan många år tillbaka varit reglerad bl.a. genom djurskyddslagen och föreskrifter från Jordbruksverket. Regeringen har förhoppningen att det, genom att lagreglera den etikprövning som avser människor, ska stärka allmänhetens förtroende för forskningen och även stärka rättsäkerheten för både forskarna och försökspersonerna. Regeringen kommer noggrant följa verksamheten i och utvecklingen av de nya myndigheterna för etikprövning.

Regeringen ser med tillfredsställelse på de satsningar som Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Verket för innovationssystem gör när det gäller kvalitet, yngre forskare samt mång- och tvärvetenskap. Regeringen ser positivt på Vetenskapsrådets arbete med starka forskningsmiljöer. Myndigheterna bör intensifiera sina arbeten med jämställdhet och genusforskning. För FAS del bör andelen kvinnor i beredningsgrupperna öka till kommande år. Kunskaper om genus är viktigt för att öka jämställdhet mellan könen. Forskningen har en viktig uppgift i att öka våra kunskaper om våra sociala och kulturella kön, inom olika områden, men också att föreslå lösningar till ett mer jämställt samhälle. Råden bör ha fungerade och transparenta system för att ta emot forskningsansökningar med genusperspektiv och för genusforskning.

Den Utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet har funnits sedan 2001. Regeringen har aviserat att den utbildningsvetenskapliga forskningen och verksamheten inom kommittén skall utvärderas. Utvärderingen avses påbörjas under 2003 och kommer att användas

som ett underlag i nästa forskningspolitiska proposition.

Regeringen anser att Forskningsforum utgör en viktig plattform som mötesplats för politiker, forskningsfinansiärer och forskningsutövare. Detta konstateras även i den nyligen genomförda utvärderingen av Forskningsforum. I en skrivelse till regeringen från Forskningsforum avseende den nyligen utförda utvärderingen delar de i allt väsentligt utvärderarnas bedömningar. Regeringen noterar dock att det redan idag finns en rad andra aktörer med liknande uppgifter och frågeställningar som Forskningsforum arbetar med, t.ex. Ideella föreningen Vetenskap och allmänhet och Sällskapet för riksdagsmän och forskare (RIFO). Vidare finns delar av Forskningsforums uppgifter också inom ramen för Vetenskapsrådets uppdrag. Utifrån ovan angivna observationer och synpunkter avser Regeringen därför att renodla Forskningsforums uppgifter där dialogen mellan olika intressenter av forskning sätts i fokus. Vidare skall arbetsuppgifterna för Forskningsforum renodlas så att överlapp till andra organisationer och myndigheters arbete undviks. Regeringen avser vidare att se över stöd till övriga aktörer inom området.

Vetenskapsrådet har utvärderat Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (SSD). Regeringen har för avsikt att ge Vetenskapsrådet i uppgift att öka deponeringen av material till arkivet och nationell och internationell synlighet. Verksamheten skall även fortsättningsvis bedrivas vid Göteborgs universitet. SSD bör för tydlighetens skull byta namn till Svenskt Samhällsvetenskapligt Dataarkiv.

Efter Vetenskapsrådets utbyggnad av universitetsdatanätet SUNET till gigabitkapacitet har de svenska lärosätena tillgång till ett höghastighetsnät som tillhör de främsta i Europa. Regeringen menar att detta ger de svenska forskarna möjlighet att fullt ut använda det europeiska höghastighetsnätet Géant som kontinuerligt byggs ut. SUNET:s nya höghastighetsnät finansieras genom anslag samt genom avgifter från lärosätena. Dessa avgifter har ökat i samband med utbyggnaden.

Längsiktigheten i rymdprojekt har gjort att Rymdstyrelsens projekt till stor del letts av äldre manliga forskare. Detta har i sin tur resulterat i att yngre forskare och kvinnor haft svårare att etablera en oberoende forskarkarriär. Rymdstyrelsen bör arbeta mera aktivt med att öka ande-

len yngre och kvinnliga forskare bland bidragsmottagarna. Andelen yngre projektledare har ökat, vilket delvis är ett resultat av att detta prioriterats av den nya organisationen för bedömning av forskningsansökningar. Andelen yngre och kvinnliga forskare bör dock öka ytterligare.

Sverige deltar i ett flertal internationella forskningsorganisationer. Det svenska deltagandet i dessa är högt och ger svenska forskare en god möjlighet att delta i internationella samarbeten på hög vetenskaplig nivå. Kostnaderna för medlemskap i internationella organisationer har ökat kraftigt under de senaste åren vilket minskar ramen för den nationella forskningen inom dessa områden. Regeringen anser att det är fortsatt viktigt att delta i det internationella forskningssamarbetet.

Institutet för rymdfysik har under 2001–2003 som en tillfällig åtgärd disponerat extra medel för att bland annat klara ökade lokalkostnader. I samband med att Luleå tekniska universitet ökar sin forskningsverksamhet i Kiruna och genom att andra intressenter planerar verksamheter vid IRF:s rymdcampus kommer institutets övriga intäkter att öka. Regeringen bedömer att institutet under 2004 tillfälligt får disponera 2,5 miljoner kronor som ett resurstillskott för nå balans i budgeten.

Riksdagen godkände den 2 juni 1998 att regeringen bildar Institutet för mikroelektronik i Göteborg i form av ett aktiebolag, IMEGO AB. Dess uppgift är att bedriva uppdragsforskning med inriktning på mikroelektronikbaserade system och att utveckla nya produkter och processer från idé till färdig produkt. Regeringens avsikt var att senast under budgetåret 2003 utvärdera verksamheten vid IMEGO AB för att därefter besluta om institutets framtida finansiering. En utvärdering av institutets verksamhet och möjligheten att i högre grad samverka med andra statliga FoU-insatser inom mikroelektroniken kommer att inledas under 2003.

Förutsättningarna för Kungliga bibliotekets (KB) och Statens Ljud- och Bildarkivets (SLBA) verksamhet har i många avseenden förändrats under de senaste 20 åren. Såsom beskrivits i tidigare avsnitt ökar antalet leveranser och informationsteknikens utveckling ger nya typer av publikationer och leverantörer. Likaså ställer verksamheten höga krav på materialets bevarande och tillgänglighet. Vissa samordningsuppdrag är också aktuella att se över. För att ge vägledning för myndigheternas framtida inriktning påbör-

jade regeringen översyrer av KB:s och SLBA:s verksamhet och arbetsformer under 2003. Regeringen kommer att återkomma i frågan när översynerna är gjorda.

Kommissionens sjätte ramprogram för forskning och utveckling, strävandena att bilda ett europeiskt forskningsområde och nationella förändringar, bl.a. omorganiseringen av de statliga svenska forskningsfinansiärerna, ställer nya krav på aktörerna i det nationella forskningssystemet i deras arbete med att främja svenskt deltagande i ramprogrammet. Den nationella organisationen av arbetet i ramprogrammets programkommittéer sågs över 2002. Regeringen avser att fortsätta översynen av denna organisation liksom framtida utformning av organisationen för understödande funktioner, dialog och informationspridning. Utredningen beräknas vara klar under 2004.

11.9 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter.

RRV konstaterar att Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) överskridit beslutad gräns för direktupphandling vid ett köp av publiceringstjänster och gör bedömningen att tjänsten skulle ha upphandlats enligt Lag om upphandling (LOU). Regeringen förutsätter att FAS i fortsättningen följer Lag om upphandling.

För de övriga myndigheterna inom politikområdet har RRV lämnat revisionsberättelser utan anmärkningar.

11.10 Budgetförslag

11.10.1 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tabell 11.26 :1 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

2002	Utfall	2 080 515	Anslags-sparande	-6 616
2003	Anslag	2 433 822 ¹	Utgifts-prognos	2 378 154
2004	Förslag	2 498 076		
2005	Beräknat	2 552 146 ²		
2006	Beräknat	2 591 380 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 2 498 075 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 498 077 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget avser stöd till forskning, forskningsinformation och vetenskaplig utrustning. Anslaget nyttjas även för internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Från anslaget finansieras även verksamheten vid Forskningsforum.

Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar till vetenskaplig utrustning är också långsiktiga eftersom rådet åtar sig att under flera år betala ansvarigt lärosätets amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Dessutom svarar Vetenskapsrådet för långsiktiga internationella åtaganden gentemot internationella forskningsorganisationer. Vetenskapsrådet bör därför för budgetåret 2004 ges möjlighet att fatta beslut om stöd till forskning och vetenskaplig utrustning som innebär åtaganden för kommande budgetår. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att fatta beslut, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 2 430 miljoner kronor under 2005, högst 1 460 miljoner kronor under 2006, högst 770 miljoner kronor under 2007, högst 150 miljoner kronor under 2008 och högst 65 miljoner kronor under 2009.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tabell 11.26 :1 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Vetenskapsrådet

Tusental kronor

	2002 utfall	2003 prognos	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	1 830 000	2 409 000	4 520 000	-	-
Nya förpliktelser	1 737 000	3 510 000	2 720 000	-	-
Infrjade förpliktelser*	1 158 000	1 399 000	2 390 000	2 430 000	2 445 000
Utestående förpliktelser vid årets slut	2 409 000	4 520 000	4 850 000	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	2 409 000	4 650 000	4 875 000	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Regeringens överväganden

Regeringen avser att stärka den medicinska forskningen och tillför därför anslagsposten 2. Medicinvetenskaplig forskning 25 miljoner kronor fr.o.m. 2004.

Anslaget tillförs dessutom under budgetåret 2004 medel om 800 000 kronor för Unescos vetenskapliga program. Medlen tillförs anslagsposten 6. Övrig forskningsfinansiering m.m.

I regeringens ekonomiska vårproposition för 2001 föreslogs att forskning om biologisk mångfald och ekologiskt hållbar utveckling skulle stärkas med 50 miljoner kronor 2002–2004. Som en planeringsförutsättning föreslår regeringen att denna förstärkning permanentas fr. o .m. 2005.

En jämförelse mellan budget och utfall 2002 visar inte upp något anslagssparande på anslaget som helhet. På anslagspost 1 uppvisas ett anslagssparande på 7 953 000 kronor varav 1 061 000 kronor drogs in genom ett regeringsbeslut under 2003.

Tabell 11.26 :1 Fördelning på anslagsposter

Anslagspost	tkr
1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	258 982
2. Medicinvetenskaplig forskning	423 495
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 131 086
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	126 496
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning	133 596
6. Övrig forskningsfinansiering	424 421
Summa	2 498 076

Tabell 11. 26:1 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:1 Vetenskapsrådet

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	2 433 822	2 433 822	2 433 822
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	38 454	91 966	130 794
Beslut	25 000	25 541	25 934
Överföring till/från andra anslag	800	817	830
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	2 498 076	2 552 146	2 591 380

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

11.10.2 26:2 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tabell 11.26:2 Anslagsutveckling för Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tusental kronor

2002	Utfall	91 184	Anslags- sparande	-947
2003	Anslag	95 546 ¹	Utgifts- prognos	93 611
2004	Förslag	99 676²		
2005	Beräknat	102 018 ³		
2006	Beräknat	103 717 ⁴		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen, 813 tkr (se avsnitt 4.5.1)

³ Motsvarar 99 676 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 99 676 tkr i 2004 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Anslaget avser förvaltningskostnader för Vetenskapsrådet. Anslaget har för perioden 2004–2006 beräknats enligt följande:

Tabell 11. 26:2 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:2 Vetenskapsrådet förvaltning

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	95 546	95 546	95 546
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut	813	832	846
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	99 676	102 018	103.717

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

11.10.3 26:3 Rymdforskning

Tabell 11.26 :3 Anslagsutveckling för Rymdforskning

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	149 797		2 107
2003	Anslag 152 335 ¹		151 192
2004	Förslag 154 742		
2005	Beräknat 157 751 ²		
2006	Beräknat 160 347 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 154 742 tkr i 2004 års prishivå.

³ Motsvarar 154 742 tkr i 2004 års prishivå.

Anslaget utnyttjas för internationellt forsknings-samarbete inom ramen för Europeiska rymdorganet (ESA) och för stöd till nationell grundforskning inom rymdområdet. Anslaget disponeras av Rymdstyrelsen.

Den grundläggande forskning som finansieras via anslaget till rymdforskning bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Resursnivån för vetenskapsprogrammen inom ESA fastställs också för flera år i taget.

Rymdstyrelsen redovisar att kostnaderna för internationella åtaganden har ökat med motsva-

rande 2 miljoner kronor. Eftersom ESA:s programram samtidigt minskat blir kostnadsökningen drygt 1 miljon kronor under 2002. Dessutom kommer Rymdstyrelsens kostnader för driften av Esrange att öka med ca 4 miljoner kronor under 2004 och 2005.

Rymdstyrelsen har aviserat att dess nya åtaganden budgetåret 2004 uppgår till 540 miljoner kronor. De nya åtagandena avser dels ett nytt rambeslut avseende 2005–2009 för den obligatoriska avgiften till ESA:s vetenskapsprogram beräknat till 500 miljoner kronor dels fleråriga kontrakt och åtaganden rörande instrument inom ESA-projekt som hanteras inom det nationella programmet.

Regeringens överväganden

Rymdstyrelsen bör även för budgetåret 2004 ges möjlighet att fatta beslut om stöd till forskning som innebär åtaganden för kommande budgetår. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att fatta beslut som innebär utgifter på högst 900 miljoner kronor efter 2004.

Det nu gällande taket på nya åtaganden om 120 miljoner kronor/år tas bort då det inte är förenligt med den cykliska karaktären på besluten.

Tabell 11. 26:3 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, 26:3 Rymdforskning

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	152 335	152 335	152 335
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	2 407	5 416	8 012
Beslut	-	-	-
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	154 742	157 751	160 347

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tabell 11.26 :3 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Rymdforskning

Tusental kronor

	2002 utfall	2003 prognos	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	499 000	414 000	420 000	835 000	-
Nya förpliktelser	19 000	120 000	540 000	25 000	-
Infriade förpliktelser*	104 000	114 000	125 000	131 000	133 000
Utestående förpliktelser vid årets slut	414 000	420 000	835 000	729 000	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	487 000	500 000	900 000	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser

11.10.4 26:4 Institutet för rymdfysik

Tabell 11.26 :4 Anslagsutveckling för Institutet för rymdfysik

Tusental kronor

2002	Utfall	40 287	Anslags- sparande	0
2003	Anslag	41 959 ¹	Utgifts- prognos	40 951
2004	Förslag	43 843 ²		
2005	Beräknat	44 883 ³		
2006	Beräknat	45 643 ⁴		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen, 441 tkr (se avsnitt 4.5.1.)

³ Motsvarar 43 844 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 43 843 tkr i 2004 års prisnivå.

Institutet för rymdfysik (IRF) bedriver forskning och utveckling, utbildning samt mät- och registreringsverksamhet inom främst rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik.

Regeringens överväganden

IRF övertog 2001 ansvaret för det s.k. atmosfärforskningsprogrammet från det tidigare Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna (MRI). Programmet har därefter ökat sin externfinansiering, men den huvudsakliga finansieringen kommer fortfarande från IRF:s anslag.

IRF har också gjort betydande investeringar i utrustning och lokaler. Kostnaderna för dessa investeringar har blivit ekonomiskt påfrestande för IRF eftersom de nya lokalerna ännu inte utnyttjats i den utsträckning som förväntades.

IRF har under 2001–2003 som tillfälliga åtgärder disponerat extra medel, 6,5 miljoner kronor, för att klara både sitt ansvar för miljö- och atmosfärforskningen och sina ökade kostnader i övrigt. Även för 2004 tillförs institutet tillfälligt extra medel för att skapa balans mellan utgifter och intäkter. Regeringen beräknar detta till 2,5 miljoner kronor under anslaget 26:11 *Särskilda utgifter för forskningsändamål*.

Tabell 11. 26:4 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 26:4 Institutet för Rymdfysik

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	41 959	41 959	41 959
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 443	2 472	3 225
Beslut	441	451	459
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	43 843	44 883	45 643

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

11.10.5 26:5 Kungl. biblioteket

Tabell 11.26 :5 Anslagsutveckling för Kungl. biblioteket

Tusental kronor

2002	Utfall	233 460	Anslags- sparande	2 360
2003	Anslag	227 871 ¹	Utgifts- prognos	227 952
2004	Förslag	234 004 ²		
2005	Beräknat	239 118 ³		
2006	Beräknat	242 597 ⁴		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen, 347 tkr (se avsnitt 4.5.1.)

³ Motsvarar 234 004 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 234 004 tkr i 2004 års prisnivå.

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek. KB samlar in, bevarar och tillhandahåller det svenska tryckta ordet och förvärvar viss utländsk litteratur om Sverige. Myndighetens uppgifter baseras på lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument. KB främjar också informationsförsörjningen till svensk forskning, genom bl.a. det nationella databassystemet LIBRIS och genom insatser för att utveckla och förvalta ansvarsbibliotek inom olika ämnesområden.

Regeringens överväganden

KB framhåller ökade kostnader för att hantera elektroniskt material och digitalisering av samlingarna som syftar till ett mer effektivt bevarande och tillgängliggörande. Den tidigare aviserade översynen av myndighetens verksamhet och arbetsformer har påbörjats under 2003.

Tabell 11. 26:5 Härledning av anslagsnivå 2004–2005, för 26:5 Kungl. biblioteket

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	227 871	227 871	227 871
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	5 786	10 892	14 366
Beslut	347	355	360
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	234 004	239 118	242 597

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.10.6 26:6 Polarforskningssekretariatet

Tabell 11.26 :6 Anslagsutveckling för Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

2002	Utfall	24 769	Anslags- sparande	757
2003	Anslag	24 169 ¹	Utgifts- prognos	24 181
2004	Förslag	25 080 ²		
2005	Beräknat	25 605 ³		
2006	Beräknat	25 946 ⁴		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen, 188 tkr (se avsnitt 4.5.1)

³ Motsvarar 25 080 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 25 079 tkr i 2004 års prisnivå.

Polarforskningssekretariatet främjar svensk polarforskning genom att delta i planeringen av vetenskapliga expeditioner till Arktis och Antarktis samt svara för den logistik och utrustning som krävs för expeditionerna. Sekretariatet är också ansvarig myndighet för prövning av tillstånd för vistelse i Antarktis och utövar tillsyn över svensk verksamhet i Antarktis.

Regeringens överväganden

Polarforskningssekretariatets uppgifter är huvudsakligen inriktade på planering och genomförande av vetenskapliga expeditioner. Expeditionerna kräver lång planerings- och förberedelsestid och de större expeditionerna är så kostsamma att de inte kan finansieras inom ramen för det årliga anslaget. Detta har hittills hanterats genom att myndigheten under de år då expeditionsverksamheten är av liten omfattning sparar anslagsmedel som sedan förbrukas då en större expedition genomförs.

En jämförelse mellan budget och utfall 2002 visar ett anslagssparande på 757 000 kronor vilket myndigheten genom ett regeringsbeslut under 2003 får behålla.

Tabell 11. 26:6 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 26:6 Polarforskningssektariatet

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	24 169	24 169	24 169
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	723	1 244	1 583
Beslut	188	192	194
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	25 080	25 605	25 946

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.10.7 26:7 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU

Tabell 11.26 :7 Anslagsutveckling för Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	14 204	-336
2003	Anslag	13 738 ¹	13 265
2004	Förslag	14 389 ²	
2005	Beräknat	14 713 ³	
2006	Beräknat	14 940 ⁴	

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.² I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen, 237 tkr (se avsnitt 4.5.1.)³ Motsvarar 14 389 tkr i 2004 års prisnivå.⁴ Motsvarar 14 389 tkr i 2004 års prisnivå.

Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU (EU/FoU-rådet) främjar svenskt deltagande i EU:s ramprogram för forskning och utveckling genom att erbjuda information och rådgivning i frågor som rör svensk medverkan i dessa program. Rådet svarar också för statistik och utvärdering som rör det svenska deltagandet i programmen. Rådet är nationellt kontaktorgan gentemot Europeiska kommissionen för frågor som rör samarbetet inom EU:s ramprogram.

Regeringens överväganden

Som tidigare aviserats kommer regeringen att låta utreda bl.a. hur olika omvärldsförändringar bör påverka utformningen av den nationella or-

ganisationen för frågor som rör Sveriges deltagande i EU:s kommande ramprogram för FoU.

Under budgetåret 2003 inriktas arbetet på information samt visst analysarbete. Regeringen bedömer att myndigheten genom förra årets anslagsökning och omprioriteringar disponerar tillräckliga resurser för att klara dessa informationsbehov.

Tabell 11. 26:7 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	13 738	13 738	13 738
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	414	733	956
Beslut	237	242	246
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	14 389	14 713	14 940

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.10.8 26:8 SUNET

Tabell 11.26 :8 Anslagsutveckling för SUNET

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	37 679	459
2003	Anslag	38 647 ¹	37 534
2004	Förslag	39 258	
2005	Beräknat	40 023 ²	
2006	Beräknat	40 509 ³	

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.² Motsvarar 39 258 tkr i 2004 års prisnivå.³ Motsvarar 39 258 tkr i 2004 års prisnivå.

SUNET (Swedish University Computer Network) är ett datanätverk för överföring av elektronisk information som binder samman i första hand universitet och högskolor, men också vissa folkbibliotek och läns museer. SUNET finansieras genom detta anslag samt genom avgifter från högskolor och universitet. Anslaget disponeras av Vetenskapsrådet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 11.26:8 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2002	-	101 000	139 000	-38 000
Prognos 2003	-	137 000	175 600	-38 600
Budget 2004	-	145 500	185 100	-39 600

Vetenskapsrådet som ansvarar för det svenska universitetsdatanätet SUNET har under 2002 genomfört en utbyggnad av nätet. Det består nu av ett stamnät med kapaciteten 10 gigabit/s som ansluter till högskolorna med 2,5 gigabit/s. Härigenom har kapaciteten ökat i takt med det förväntade behovet. SUNET är länkat till resten av Europa och till Nordamerika via NORDU-net.

Regeringens överväganden

Regeringen har genom en ändring i regleringsbrevet för 2001 gett tillstånd till att SUNET tar in avgifter från högskolorna som motsvarar de kostnader för SUNET som inte täcks via anslaget. För 2003 uppgår avgifterna till 137 miljoner kronor. Med tanke på den utbyggnad av nätets kapacitet som genomförts under 2002, bedömer regeringen att en avgiftsfinansiering om ca 145 miljoner kronor är rimlig för 2004.

Tabell 11. 26:8 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:8 SUNET

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	38 647	38 647	38 647
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	611	1 376	1 862
Beslut	-	-	-
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	39 258	40 023	40 509

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.10.9 26:9 Centrala etikprövningsnämnden¹**Tabell 11.26 :9 Anslagsutveckling för Centrala etikprövningsnämnden**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	Utfall	-	-
2003	Anslag	- ²	-
2004	Förslag	4 110 ³	
2005	Beräknat	4 207 ⁴	
2006	Beräknat	4 277 ⁵	

¹ Nytt anslag för 2004.² Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.³ I beloppet ingår fr.o.m. 2004 kompensation för avgiften för den årliga revisionen, 110 tkr (se avsnitt 4.5.1)⁴ Motsvarar 4 110 tkr i 2004 års prisnivå.⁵ Motsvarar 4 110 tkr i 2004 års prisnivå.

Centrala etikprövningsnämnden är en ny myndighet. Nämnden prövar överklagande av beslut som fattats av de sex regionala nämnderna för etikprövning av forskning som rör människor. Nämnden ska dessutom utöva tillsyn över efterlevnaden av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor samt de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Regeringens överväganden

Den nya organisationen för etikprövning av forskning som avser människor startar sin verksamhet den 1 januari 2004. Regeringen har bedömt att kostnaderna för verksamheten vid den nya Centrala etikprövningsnämnden uppgår till fyra miljoner kronor.

Tabell 11. 26:9 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:9 Centrala etikprövningsnämnden

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	-	-	-
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	-	-	-
Beslut	4 110	4 207	4 277
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	4 110	4 207	4 277

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.10.10 26:10 Regionala etikprövningsnämnder ¹

Tabell 11.26 :10 Anslagsutveckling för Regionala etikprövningsnämnder

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2002	Utfall	-		-
2003	Anslag	- ²	Utgifts-prognos	-
2004	Förslag	40 000		
2005	Beräknat	40 942 ³		
2006	Beräknat	41 626 ⁴		

¹ Nytt anslag för 2004.

² Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

³ Motsvarar 40 000 tkr i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 40 000 tkr i 2004 års prisnivå.

De regionala etikprövningsnämnderna är sex nya myndigheter som fattar beslut avseende etikprövning av forskning som rör människor.

Regeringens överväganden

Myndigheterna finansierar sin verksamhet genom avgifter. För 2004 beräknar regeringen kostnader för verksamheten till 40 miljoner kronor. Eftersom verksamheten är ny kommer regeringen noggrant att följa utvecklingen av avgifterna och finansieringen av myndigheten.

Tabell 11.26:10 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:10 Regionala etikprövningsnämnder

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget ¹	-	-	-
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	-	-	-
Beslut	40 000	40 942	41 626
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	40 000	40 942	41 626

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

11.10.11 26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tabell 11.26 :11 Anslagsutveckling för Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2002	Utfall	108 345		2 124
2003	Anslag	113 085 ¹	Utgifts-prognos	108 234
2004	Förslag	110 872		
2005	Beräknat	113 009 ²		
2006	Beräknat	114 477 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 110 872 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 110 872 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget avser bidrag till forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter inom forskningsområdet.

En jämförelse mellan budget och utfall 2002 visar ett anslagssparande på 2 124 000 kronor. Under 2003 har 2 023 000 kronor av anslagssparandet dragits in genom ett regeringsbeslut.

Regeringens överväganden

Från anslaget överföres fyra miljoner kronor till 26:9 *Centrala etikprövningsnämnden*.

Regeringen avser att göra följande fördelning av anslaget på anslagsposter.

Tabell 11.26 :11 Fördelning på anslagsposter

Tusentals kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Bidrag till Kungl. vetenskapsakademien	31 965
2. Bidrag till Svenska Institutet i Rom	9 067
3. Bidrag till Svenska Institutet i Athen	3 120
4. Bidrag till Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul	2 156
5. Svenska Barnboksinstitutet	5 333
6. Bidrag till Fulbright-kommissionen	3 184
7. Bidrag till Institutet för framtidsstudier	17 883
8. Bidrag till IMEGO AB	20 000
9. Bidrag till EISCAT	700
10. Medel till Institutet för rymdfysik	2 500
11. Nobelmuseum	5 000
12. Bidrag till Vetenskap och allmänhet	1 000
12. Till regeringens förfogande	8 964
Totalt för anslaget	110 872

Kungl. vetenskapsakademien (KVA) har till uppgift att främja vetenskaperna, företrädesvis matematik och naturvetenskap.

Medelhavsinstitutet i Rom, Athen och Istanbul är enligt sina stadgar primärt vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning som huvuduppgifter. De skall främja svensk forskning inom främst de klassiska vetenskaperna, men även inom andra områden.

Svenska barnboksinstitutet fick tidigare sitt bidrag via Kungl. bibliotekets anslag. Sedan budgetåret 2003 beräknas bidraget under detta anslag.

Fulbrightkommissionen delar ut stipendier till svenska forskarstuderande, universitetslärare och forskare för studier, föreläsningar eller forskning i USA och till samma grupper av amerikaner som kommer till Sverige.

Institutet för framtidsstudier är en stiftelse med uppgift att bedriva framtidsstudier, långsiktig analys och därmed sammanhängande verksamhet för att stimulera diskussionen om framtida hot och möjligheter i samhällsutvecklingen.

IMEGO AB är ett aktiebolag som helt ägs av staten. Bolaget inrymmer verksamheten vid ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg med inriktning mot mikroelektronikforskning. För IMEGO AB beräknas ett oförändrat bidrag på 20 miljoner kronor för budgetåret 2004.

European Incoherent Scatter Facility (EISCAT) är ett radarsystem för jonosfärs- och magnetosfärsstudier på Nordkalotten. EISCAT har två sändare i Tromsö med mottagarstationer i Kiruna, Tromsö, Sodankylä samt en sändare och mottagare utanför Longyearbyen på Spetsbergen. Huvudkontoret ligger i Kiruna och staten finansierar utgifter för tull och mervärdesskatt på varor och tjänster som används för verksamheten i Sverige.

Medlen till Institutet för rymdfysik avser tillfälliga medel för att kunna hantera höga kostnader under budgetåret 2004. Motiven för dessa

medel beskrivs under anslaget 26:4 *Institutet för rymdfysik*.

Medlen till Nobelmuseum avser Utbildningsdepartementets del av regeringens bidrag till finansieringen av museet och dess verksamhet. Under utgiftsområde 17, anslaget 28:32 *Bidrag till vissa museer*, har beräknats ytterligare 5 miljoner kronor för detta ändamål.

Som ett led i regeringens insatser för forskningsinformation får den Ideella föreningen Vetenskap och allmänhet 1 miljon kronor under 2004.

Medlen till regeringens förfogande avser utgifter för särskilda insatser inom forskningsområdet t.ex. forskning och forskningsstatistik.

Från anslagsposten 12 finansieras också de kvarvarande anställningar som forskarassistent respektive doktorand som är knutna till de professorer med inriktning mot genusforskning som inrättats efter förslag i budgetpropositionen för 1997. Finansieringen av dessa anställningar upphör fyra år efter den tidpunkt då respektive anställning tillträtts.

Tabell 11. 26:11 Härledning av anslagsnivå 2004–2006, för 26:11 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor			
	2004	2005	2006
Anvisat i 2003 års statsbudget¹	113 085	113 085	113 085
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut	-4 000	-4 077	-4 130
Överföring till/från andra anslag	-	-	-
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	110 872	113 009	114 477

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.